

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

LEGENDS
OF THE
TALMUD

PENN STATE UNIVERSITY LIBRARIES

A000060815729

אגדת
עין יעקב

מאת הגאון החכם הכולל הרב ר' יעקב ב"ר שלמה ן' חביב זצ"ל

מחדשם לאנגלית על ידי

הרב שמואל צבי גליק

חלק חמישי

EN JACOB

AGADA OF THE BABYLONIAN TALMUD

BY RABBI JACOB IBN CHABIB

REVISED AND TRANSLATED INTO ENGLISH

BY

RABBI S. H. GLICK

VOLUME V

COPYRIGHT 1921, BY RABBI S. H. GLICK

TABLE OF ABBREVIATIONS :

Chr.	Chronicles
Dan.	Daniel
Deu.	Deuteronomy
Ecc.	Ecclesiastes
Est.	Esther
Ex.	Exodus
Eze.	Ezekiel
Gen.	Genesis
Hab.	Habakkuk
Hag.	Haggai
Hos.	Hosea
Is.	Isaiah
Jer.	Jeremiah
Josh.	Joshua
Judg.	Judges
Lam.	Lamentations
Lev.	Leviticus
Mal.	Malachi
Neh.	Nehemiah
Num.	Numbers
Ob.	Obadiah
Pr.	Proverbs
Ps.	Psalms
Sam.	Samuel
Zeph.	Zephaniah
Zech.	Zechariah
R.	Rabbi or Rab
b.	ben or bar
Ib.	Ibid
Fol.	(referring to the page of the Talmud) .. Folio	

Printed in the United States of America

CHAPTER ELEVEN

חלק פרק אחד עשר

(Fol. 90) *MISHNA*: All Israel have a share in the world to come, as it is said (Is. 60, 21) *And thy people shall all be righteous; they shall inherit the land forever, the branch of my planting, the work of my hands, that I may be glorified.* The following have no share in the world to come: He who says that the resurrection of the dead is not intimated in the Torah, and [he who says that] the Torah was not given by Heaven; and the Epicurus. R. Akiba says: "Also he who reads books of the *Chizyonim*¹ and he who mumbles over a wound, reciting the verse (Ex. 15, 26) *I will put none of those diseases upon thee, which I have brought upon the Egyptians; for I the Lord am thy physician.*" Abba Saul said: "Also he who pronounces the Divine Name with the letters [in which it is written]."

Three kings and four ordinary men have no share in the world to come. The three kings are Jeroboam, Achab, and Menasseh. R. Juda, however, said, "Menasseh has a share in the world to come, for it is said (II Chron. 33, 13) *And he prayed unto Him and He permitted Himself to be entreated by him, and heard his supplication and brought him back to Jerusalem unto his kingdom.*" But the sages expounded it to him: "He was returned to his kingdom, but not to the world to come." The four ordinary men are Bileam, Doeg, Achitopel and Gehazi.

GEMARA: Why such a punishment [to him who says that the resurrection is not intimated in the Torah]? It was taught in a Baraitha: He denied resurrection, therefore as punishment he will not have a share in it; for all retributions of the Holy One, praised be He! are commensurate with man's doings." And R. Samuel b. Nachmeni said in the name of R. Jochanan: "Whence do we know that all the retributions of the Holy One, praised be He! are commensurate with man's doings?" It is said (II Kings 7, 1-2) *Then Elisha said, Hear ye the word of the Lord; Thus hath said the Lord, About this time tomorrow a*

משנה. כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב שנאמר (ישעיה ס) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר ממעי מעשה ידי להתפאר. ואלו שאין להם חלק לעוה"ב האומר אין תחית המתים מן התורה ואין תורה מן השמים ואפיקורוס. ר' עקיבא אומר אף הקורא בספרים החיצונים והלחש על המכה ואומר (שמות טו) כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך. אבא שאול אומר אף החונה את השם באותיותיו:

שלשה מלכים וארבעה הדיומות אין להם חלק לעולם הבא. שלשה מלכים ירבעם, אחאב ומנשה. רבי יהודה אומר מנשה יש לו חלק לעולם הבא שנאמר (דהי"נ נב) ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע תחנונו וישבהו ירושלים למלכותו אמרו ליה למלכותו השיבו ולא לחיי העולם הבא השיבו. ארבעה הדיומות בלעם ודואג ואחיתופל וגיחזי:

נמרא. וכל כך למה תנא הוא כפר בתחית המתים לפיכך לא היה לו חלק בתחית המתים שכל מדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה דא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מנין שכל מדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה שנאמר (ח"נ ז) ויאמר אלישע שמעו דבר ה' כעת מחר מאת

¹ See further for its explanation.

s'ah of fine flour shall be sold for a shekel, and two s'ahs of barley for a shekel, in the gate of Samaria. Then a lord on whose hand the king leaned, answered the man of God, and said, Behold, will the Lord make windows in heaven, that this thing shall be? And he said, Behold, thou shalt see it with thine eyes, but thereof shalt thou not eat. (Ib. b) And further it is written, *And it happened unto him so; for the people trod him down in the gate and he died.* But perhaps this was because Elisha cursed him? As R. Juda, in the name of Rab, said: "If a sage curses anyone, even for no cause, it nevertheless comes to pass?" If this were the cause, it should read: And the people trod on him and he died. Why "in the gate"? Because of [his protest which he made at] the gate.

R. Jochanan said: "Where is the resurrection of the dead intimated in the Torah?" It is said (Num. 18, 28) *And ye shall give thereof the heave-offering (T'rumah) of the Lord to Aaron the priest.* Would then Aaron remain alive forever that Israel should give him heave-offerings? Infer from this that he will come to life again and Israel will give him heave-offerings. Hence here is an intimation in the Torah of the resurrection. The school of R. Ismael, however, explained the above passage in this manner: 'To Aaron,' means priests who are similar to him—viz., scholars as he was. And from this it is inferred that no T'rumah should be given to an ignorant priest. R. Samuel b. Nachmeni said: "Whence do we know that one must not give the heave-offering to a priest who is an ignoramus? It is said (I Chron. 31, 4) *To give the portion of the priests, and the Levites, in order that they might hold firmly to the law of the Lord.* Hence the priest who knows how to hold firmly to the law has a portion, but not he who is ignorant of the law." R. Acha b. Ada said in the name of R. Juda: "Whoever gives T'rumah to an ignorant priest acts as if he threw it before a lion; just as in throwing it before a lion there is a doubt whether it shall be trodden upon and eaten or not, so is it doubtful whether the priest will eat it in Levitical cleanliness or uncleanness." R. Jochanan said: "He may even cause death to the ignorant priest [by doing so] as it is said (Lev. 22, 9) *That they may not bear sin through it, and die therefor, if they profane it.*" At the college of R.

סלת בשקל וסאתים שעורים בשקל בשער שומרון וכתוב (ס) ויען השליש וגו' ויאמר ותנה ה' עושה ארובות בשמים היהיה כדבר הזה ויאמר הנך רואה בעיניך ומשם לא תאכל (ע"ג) וכתוב (ס) ויהי לו כן וירמסו אותו העם בשער וימות ודלמא קללת אלישע גרמה ליה דאמר רב יהודה אמר רב קללת חכם אפילו בחנם היא באה א"כ לכתוב וירמסוהו וימות מאי בשער על עסקי שער.

א"ר יוחנן מנין לתחית המתים מן התורה שנאמר (נמזכר יא) ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן וכי אהרן הכהן לעולם קיים שישראל נותנים לו תרומה אלא מלמד שעתיד להיות וישראל נותנים לו תרומה מכאן לתחית המתים מן התורה. דבי רבי ישמעאל תנא לאהרן כאהרן מה אהרן חבר אף בניו חברים מכאן שאין נותנים מתנה לכהן עם הארץ. א"ר שמואל בר נחמני מנין שאין נותנים תרומה לכהן עם הארץ שנאמר (דסי"ג לא) ויאמר לעם ליושבי ירושלים לתת מנת הכהנים והלויים למען יחזקו בתורת ה' כל המחזיק בתורת ה' יש לו מנת ושאינו מחזיק בתורת ה' אין לו מנת. אמר רב אחא בר אדא אמר רב יהודה כל הנותן תרומה לכהן עם הארץ כאילו נתנה לפני ארי מה ארי ספק דורס ואוכל ספק אינו דורס ואוכל אף כהן עם הארץ ספק אוכל במהרה ספק אוכל במומאה. רבי יוחנן אומר אף גורם לו מיתה שנאמר (ויקרא כג) ומתו בו כי יחללוהו. דבי ר"א בן יעקב

Eliezer b. Jacob it was taught that (Ib. ib. 16) also applies to him who gives heave-offering to an ignoramus. There is a Baraita: R. Simi said: "Whence is the Biblical intimation of the resurrection of the dead? It is said (Ex. 6, 4) *And as I did also establish my covenant with them, to give unto them the land of Canaan.*" It does not read *to you* (lachem), but (lahem) *to them*—hence this is an intimation of the resurrection. The Sadducees questioned Rabban Gamaliel: "Whence do you infer that the Holy One, praised be He! would restore the dead to life?" And he answered: "From the Pentateuch, Prophets, and Hagiographa." However, they did not accept it. From the Pentateuch,—it is written (Deut. 31, 16) *And the Lord said unto Moses, Thou shalt sleep with thy fathers (v-kam) and arise.* And they answered: "Perhaps the word *v-kam* is connected with its succeeding words, *and the people will go astray*" From the Prophets,—it is written (Is. 26, 19) *Thy dead shall live, my dead bodies shall arise. Awake and sing, ye that dwell in the dust; for a dew on herbs is thy dew, and the earth shall cast out the departed.* [They also rejected this explanation, saying] "Perhaps this refers to those dead who were revived by Ezekiel (Ez. 36)." From the Hagiographa:—It is written, (Son. 7, 10) *And thy palate like the best wine, that glided down for my friend, gently exciting the lips of those that are asleep.* And they answered: "Perhaps only their lips moved [in the graves], as R. Jochanan said; for R. Jochanan said in the name of R. Simon b. Jehozadak: "Whoever reports a traditional law in the name of its author, [causes] his [the author's] lips to move in the grave, as it is said, *Exciting the lips of those that are asleep.*" Thereafter, when Rabban Gamaliel mentioned to them (Deut. 11, 9) *And the Lord hath sworn unto your fathers to give unto them,* which does not read *to you*, but *to them*—hence it is an intimation for resurrection from the Torah—his explanation was accepted. According to others, he inferred from this passage (Deut. 4, 4) *But ye that did cleave unto the Lord your God are alive every one of you this day,* i.e., just as this day you are all alive, so also will you be alive in the world to come. The Romans questioned R. Joshua b. Chananiah: "Whence do you know that the Holy One, praised be He! will restore the dead

תנא אף משיאו עון אשמה שנאמר (ס) והשיאו אותם עון אשמה כאכלם את קרשיהם. תניא רבי סימאי אומר מנין לתחית המתים מן התורה שנאמר (שמות ו) וגם הקיסותי את כריתי אתם לתת להם את ארץ כנען לכם לא נאמר אלא להם מכאן לתחית המתים מן התורה. שאלו צדוקים את רבן גמליאל מנין שהקב"ה מחיה מתים אמר להן מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים ולא קבלו ממנו מן התורה דכתיב (זכריה יא) ויאמר ה' אל משה הנך שוכב עם אבותיך וקם. אמרו ליה ודילמא וקם העם הזה וזנת. מן הנביאים דכתיב (ישעיה כו) יחיו מתוך נבלתי יקומון הקיצו ורגנו שוכני עפר כי מל אורות מלך ודלמא מתים שהחיה יחזקאל. מן הכתובים דכתיב (זיר ז) וחכך כיון הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים דילמא רחושי מרחשן שפוותיהו בעלמא כדרכי יוחנן דאר"י משום ר"ש בן יהוצדק כל מי שנאמרה הלכת משמו בעוה"ז שמתותיו דובבות בקבר שנאמר דובב שפתי ישנים עד שאמר להם מקרא זה (זכריה יא) אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם לכם לא נאמר אלא להם מכאן לתחית המתים מן התורה. וי"א מן המקרא הזה אמר להם שנאמר (ס ז) ואתם הדבקים בה' אלהיכם היים כלכם היום מה היום כלכם קיימים אף לעוה"ב כלכם קיימים. שאלו רומיים את רבי יהושע בן חנניא מנין שהקב"ה מחיה מתים ויודע מה

to life and that it is revealed before Him all that will happen in the future?" And he answered: "Both things are inferred from the following passage (Deut. 31, 16) *And the Lord said unto Moses, thou shalt sleep with thy fathers (v'kam) and arise.*" "Perhaps the word *v'kam* belongs to its succeeding words, *And the people will go astray?*" He rejoined: "Accept at least the explanation of the [half] of your question, that it is revealed before Him all that will happen in the future." The same was taught also by R. Jochanan in the name of R. Simon b. Jochai: "Whence do we infer that the Holy One, praised be He! will restore the dead to life and that it is revealed before Him all that will happen in the future? It is said, *Thou shalt sleep with thy parents and (v'kam) arise.*"

There is a Baraitha: R. Eliezer b. Jose said: "With this argument I demonstrated the falsification of the Samaritan's books, who used to say that there is no intimation about the resurrection in the Pentateuch. I said to them: 'You have falsified your Torah, but it does not avail you; for you say that there is no intimation of the resurrection in the Torah. Does it not read, (Num. 15, 31) *That person shall be cut off, his iniquity is upon him? That person shall be cut off, from this world, his iniquity upon him, referring to the world to come?*'"

Queen Cleopatra questioned R. Mair saying: "I am aware that the dead shall be restored to life, as it is written (Ps. 72, 16) *And (men) shall blossom out of the city like herbs of the earth.* My question, however, is, When they shall be restored, will they be naked or dressed?" And he answered: "This may be drawn by an *a fortiori* conclusion from a comparison with wheat. If a grain of wheat which is buried naked comes out dressed in so many garments, how much more so the righteous, who are buried in their clothes, should come out dressed in their garments!"

Caesar questioned Rabban Gamaliel: "You say that the dead will be quickened. Does not the corpse become dust? How, then can dust be restored to life?" (Fol. 91) And the daughter of Caesar said to R. Gamaliel: "Leave this question to me and I shall answer it: i.e., There are two potters in our city, one of whom can make a pot from water and the other from clay; to which of them would you give preference?"

שעתיד להיות אמר להו תרוייתו מן מקרא הזה שנאמר (שם לא) ויאמר ה' אל משה הנך שוכב עם אבותיך וקם ודלמא וקם העם הזה וזנה אמר להו נקומו מיהא פלגא בידייכו דיודע מה שעתיד להיות. איתמר נמי אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי מנין שהקב"ה מחיה מתים ויודע מה שעתיד להיות שנאמר הנך שוכב עם אבותיך וקם וגו':

תניא א"ר אליעזר ברכי יוסי בדבר זה זייפתי ספרי כותים שהיו אומרים אין תחית המתים מן התורה אמרתי להם זייפתם תורתכם ולא העליתם בידכם כלום שאתם אומרים אין תחית המתים מן התורה הרי הוא אומר (נמזנר טו) הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה הכרת תכרת בעוה"ז עונה בה לאימת לאו לעוה"ב:

שאלה קליאופטרא מלכתא את ר"ם אמרה ידענא דחיי שכבי דכתיב (תהלים ענ) ויציצו מעיר כעשב הארץ אלא כשחן עומדים עומדים ערומים או בלבושיהם עומדים אמר לה ק"ו מחמה ומה חמה שנקברה ערומה יוצאה בכמה לבושים צדיקים שנקברים בלבושיהם עאכ"ו: אמר ליה קיסר לרבן גמליאל אמריתו דשכבי חיי הא הו עפרא ועפרא מי קא חיי (דף לא) אמרה ליה ברתיא שבקיה ואנא מהדרנא ליה שני יוצרים יש בעירנו אחד יוצר מן המים ואחד יוצר מן המים איזה מהן משובח אמר לה זה שיוצר מן המים אמרה ליה

And he answered: "Certainly to him who creates it from water." She then said to him: "If He could create [man] from water, how much more could He do so from clay!" In the school of R. Ismael it was taught: One may learn it through an *a fortiori* by comparing it with glass. If glass which is made by the skill of frail man, nevertheless if it breaks there is a remedy for it, how much more so for frail man, who is created by the Holy One, praised be He! that he could be renewed (restored)." A certain *Min* said to R. Ami: "You say that the dead will be restored to life. Does not the corpse become dust? How, then, can dust be restored to life?" He said to him: "I will give you a parable showing to what this thing is similar. A frail king said to his servants: 'Go and build me great palaces in such a place, where there is neither earth nor water.' They went and did so. In a short time, it collapsed. He commanded them to build it for him in a place where there was earth and water. And they answered: 'We cannot do so.' The king became angry, saying: 'If you were able to build it in a place where there was neither earth nor water, how much easier ought you be able to build it where there are earth and water!' And if you don't believe it, go into a valley and see a mouse, which is today half flesh and half earth² and tomorrow it multiplies and turns all into flesh. And should you say that it takes much time till it become so, ascend the mountain, and see that today you cannot find even one Chelzon (purple worm) and on the morrow, after rain, you will find the mountains full of Chelzonoth." There was another *Min* who said to G'bihah b. P'sisa: "Woe to you, wicked ones, who say that the dead will be restored to life. If the living die—how can the dead come to life?" And he answered: "Woe to you, wicked ones, who say that the dead will not come to life. If that which has not existed at all comes to life—should those who once had life not come to life again?" The *Min* answered him: "You call me wicked. If I arise, I will kick thee and level thy hump from off thee (drive out thy conceit)." Whereupon he rejoined: "If you do so, you will be a specialist physician, and you will receive a great reward."

² See Maimonides that there is a species of mice developed from earth.

מן המים צר מן המים לא כל שכן. דבי רבי
ישמעאל תנא ק"ו מבלי זכויות מה כלי זכויות
שעמלן ברוח ב"ו נשברו יש להם תקנת ב"ו
שברוחו של הקב"ה עאכ"ו. א"ל ההוא מינא
לר' אמי אמריתו דשכבי חיי הא הו עפרא
ועפרא מי קא חיי א"ל אמשול לך משל למה
הדבר דומה למלך ב"ו שאמר לעבדיו לכו ובנו
לי פלמרין גדולים במקום שאין מים ועפר
הלכו ובנו אותו לימים נפלו אמר להם חזרו
ובנו אותן במקום שיש עפר ומים אמרו לו אין
אנו יכולין כעס עליהם אמר להם במקום שאין
מים ועפר בניתם עכשיו שיש מים ועפר
עאכ"ו ואם אין אתה מאמין צא לבקעה וראה
עכבר שהיום חציו בשר וחציו אדמה למחר
השריץ ונעשה כולו בשר שמא תאמר לזמן
מרובה עלה להר וראה שהיום אין בו אלא
חלזון אחת למחר ירדו גשמים ונתמלא כולו
חלזונות. א"ל ההוא צדוקי לגביה בן פסיסא
אוי לכו חייביא דאמריתון מיתא חייין דחייין
מיתי דמיתי חייין א"ל אוי לכו חייביא
דאמריתון מיתי לא חייין דלא הוו הוו דהוו לא
כל שכן אמר ליה חייביא קרית לי אי קאימנא
בעימנא כך ופשימנא לעקמומיתך מינך א"ל
אם אתה עושה כן רופא אומן תקרא ושכר
הרבה תימול:

Our Rabbis were taught: "On the twenty-fourth of Nissan the contractors of revenues were taken off from Juda and Jerusalem. This was when the Africans summoned Israel before Alexander of Macedonia, claiming that the land of Canaan belonged to them, as it is written (Num. 34, 2) *The land of Canaan according to its boundaries—and that they were the descendants of Canaan.* G'bihah b. P'sisa said then to the sages: "Permit me, and I will appear before Alexander as advocate for the defendant Israel, and if they defeat me, say to them, 'You have defeated an ignoramus among us'; and if I defeat them, say to them, 'The law of Moses has defeated you'." They gave him permission, and he went to argue with them. He asked them: "Whence is your evidence?" They said: "From your Torah." Then said he: "I, in defence, will also bring my evidence from the same source. It is said (Gen. 9, 25) *And he said, Cursed be Canaan; a servant of servants shall he be unto his brethren.* Now, to whom does the estate of a slave belong, if not to his master? And not this only, but I summon you before the king for the many years you have not done any service for us." King Alexander said to them: "State your argument against him." Whereupon they said: "Give us three days' time [in which to find an answer]. And he granted it to them. And they could find nothing to reply, so they fled, leaving their fields, which were sown, and their vineyards, which were planted. And that year was a Sabbatical year.

It happened again that the Egyptians summoned Israel before Alexander of Macedonia, saying to them: "The passage reads (Ex. 12, 36) *And the Lord hath given the people favor in the eyes of the Egyptians, so that they gave unto them what they required; and they emptied out Egypt.*" And G'bihah b. P'sisa said to the sages: "Permit me, and I will appear before Alexander as advocate for the defendant Israel; if they defeat me, you will say to them, 'You have defeated an ignoramus among us,' and if I defeat them, you will say to them, 'The Torah of Moses defeated you'." They gave him permission, and he went to argue with them. He said to them: "Whence is your evidence? And they answered: 'From your Torah.' Then said he: 'I, in defence, will also bring my evi-

ת"ר בכ"ד בניסן איתנמילו דימוסנא מיהודה ומירושלים כשבאו בני אפריקא לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון אמרו לו ארץ כנען שלנו היא דכתיב (נמזנר לה) ארץ כנען לגבולותיה וכנען אבוהון דהגוי אינשי הוי אמר להו גביהה בן פסיסא לחכמים תנו לי רשות ואלך ואדון עמהם לפני אלכסנדרוס מוקדון אם ינצחוני אמרו הדיום שבנו נצחתם ואם אני אנצח אותם אמרו להם תורת משה רבינו נצחתכם נתנו לו רשות הלך ודן עמהם אמר להם מהיכן אתם מביאים ראיה אמרו לו מן התורה אמר אף אני לא אביא לכם ראיה אלא מן התורה שנאמר (נרשית ט) ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו עבד שקנה נכסים עבד למי נכסים למי ולא עוד אלא שהרי כמה שנים שלא עבדתנו אמר להו אלכסנדרוס מלכא החזירו לו תשובה אמרו לו תנה לנו זמן ג' ימים נתן להם זמן בדקו ולא מצאו תשובה מיד ברחו והניחו שדותיהן כשהן זרועות וכרמיהן כשהן נמועות ואותה שנה שביעית היתה:

שוב פעם אחת באו בני מצרים לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון אמרו לו הרי הוא אומר (שמות יב) וה' נתן את חן העם בעיני מצרים וישאילום תנו לנו כסף וזהב שנמלתם ממנו אמר גביהה בן פסיסא לחכמים תנו לי רשות ואלך ואדון עמהם לפני אלכסנדרוס אם ינצחוני אמרו להם הדיום שבנו נצחתם ואם אני אנצח אותם אמרו להם תורת משה רבינו נצחתכם נתנו לו רשות והלך ודן עמהם אמר להם מהיכן אתם מביאים ראיה אמרו לו מן התורה אמר להם אף אני לא אביא

dence from the Torah. It is said (Ib. ib. 40) *Now the time of the residence of the children of Israel, which they dwelt in Egypt, was four hundred and thirty years.* Hence I demand of you the wages for the labor of six hundred thousand men whom your parents compelled to work for them during all the time they were in Egypt." King Alexander said to them: "State your argument against him." Whereupon they requested three days' time, which was granted them. But they could find nothing in reply, so they fled, leaving their sown fields and their planted vineyards. And that year also was a Sabbatical one. And it happened again that the descendants of Ishmael and the descendants of Keturah summoned Israel before Alexander, saying: "The land of Canaan belongs to us and to you, as it is said (Gen. 25, 12) *These are the generations of Ishmael, Abraham's son,* and it is written (Ib.) *And these are the generations of Isaac, the son of Abraham.*" And again G'bihah b. P'sisa said to the sages: "Permit me, and I will appear before Alexander as advocate for the defendant Israel, and if they defeat me, say to them, 'You have defeated an ignoramus among us'; and if I defeat them, say to them, 'The law of Moses has defeated you.'" They granted him permission, and he went to argue with them. He said to them: "Whence is your evidence?" They said: "From your Torah." Then said he: "I, in defence, will also bring my evidence from the Torah. It is said (Ib. ib. 5) *And Abraham gave all that he had unto Isaac. But unto the sons of the concubines that Abraham had, Abraham gave gifts; and he sent them away from Isaac his son.*" Now, if a father who made a legatum (bequest) to his children, and separated them while he was still alive, can the heirs have any claim against one another?"

Antonius said to Rabbi: "The body and the soul may free themselves on the day of Heavenly Judgment. How so? The body may say: 'The soul has sinned; for since she has departed I lie in the grave like a stone.' And the soul may say: 'The body has sinned; for since I am departed from it, I fly in the air like a bird.'" And he answered: "I will give you a parable to which this is similar: A frail king who had an excellent garden which contained (Ib. b) very fine figs, appointed two watchmen over it, one

ראה אלא מן התורה שנאמר (ס) ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה תנו לי שכר עבודה של שלשים רבוא ששעבדתם במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה אמר להם אלכסנדרוס מוקדון החזירו לו תשובה אמרו לו תנה לנו זמן ג' ימים נתן להם זמן בדקו ולא מצאו תשובה מיד הניחו שדותיהן כשהן זרועות וכרמיהן כשהן נטועות וברחו ואותה שנה שביעית היתה. ושוב פעם אחת באו בני ישמעאל ובני קטורה לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון אמרו לו ארץ כנען שלנו ושלכם שנאמר (נרשית כה) ואלה תולדות ישמעאל בן אברהם וכתוב (ס) ואלה תולדות יצחק בן אברהם אמר להם גביהה בן פסיסא לחכמים תנו לי רשות ואלך ואדון עמהם לפני אלכסנדרוס אם ינצחוני אמרו הדיוט שבנו נצחתם ואם אנצח אותם אמרו להם תורת משה רבינו נצחתכם נתנו לו רשות והלך ודן עמהם אמר להם מהיכן אתם מביאים ראיה אמרו לו מן התורה אמר להם אף אני לא אביא ראיה אלא מן התורה שנאמר (ס) ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות אב שכתב אנשין לבניו בחייו ושיגר זה מעל זה כלום יש לזה על זה כלום:

וא"ל אנשונים לרבי גוף ונשמה יכולין לפטור עצמן מן הדין כיצד גוף אומר נשמה חמאה שמיום שפירשה ממני הריני מוטל כאבן דומם בקבר ונשמה אומרת גוף חמאה שמיום שפירשתי ממני הריני פורחת באויר כצפור. א"ל אמשול לך משל למה"ד למלך שהיה לו פרדס נאה והיה בו (ס ע"ג) בכורות נאה והשיב בו שני שומרים אחד חגר ואחד סומא

of whom was blind, and the other had no feet. He who had no feet said to the one who was blind: 'I see in the garden fine figs. Place me upon your shoulders, and I shall get them, and we shall consume them.' He did so, and while upon his shoulders he picked the figs, and both consumed them. And when the owner of the garden came and asked them: 'What became of those fine figs?', the blind one answered: 'Have I, then, eyes to see them [that you should suspect me of taking them]?' And the lame one answered: 'Have I, then, feet to go there?' What did the owner do to them? He put the lame one on the shoulders of the blind one, and punished them together. So also does the Holy One, praised be He! put the soul in the body and punish them together, as it is said (Ps. 50, 4) *He will call to the heavens above, and to the earth beneath, to judge his people*, i.e., to the heavens above, refers to the soul, and to the earth beneath, refers to the body."

Antonius again questioned Rabbi: "Why does the sun rise in the east and set in the west?" He answered: "If it were contrary, you would also question the same." "I mean to say," said Antonius, "why does it set in the west [why not until it reaches the place from whence it rose]?" And he answered: "For the purpose of greeting with peace its Creator, as it is said (Nehem. 9, 6) *And the host of the heavens bow down before thee*." "Let it then travel to half of the sky, greet the Creator, and set," he asked. "Because of harm to the laborers, and those who travel on the road [if it would stop shining]."

Antonius questioned Rabbi again "At what time does the soul come into the body—at the moment of conception, or at the time the embryo is already formed?" He answered him: "When it is already formed." Antonius said to him: "Is it possible that a piece of flesh shall keep three days or more without being salted, and it shall not smell badly?" Rabbi replied: "It must therefore be at conception." "This thing, said Rabbi, 'I was taught by Antonius, and the following passage is a support to him: (Job 10, 12) (*Upakad'ta*)³ *And thy providence watched over my spirit*." Antonius questioned Rabbi again: "At what time does the evil spirit reach man? At the time the

א"ל חגר לסומא בכורות נאות אני רואה בפרדס
בא והרכיבני ונביאם לאכלם רכב חגר על גבי
סומא והביאום ואכלום לימים בא בעל הפרדס
אמר להם בכורות נאות היכן הם א"ל סומא
כלום יש לי עינים לראות א"ל חגר כלום יש
לי רגלים להלך בהם מה עשה הרכיב חגר על
גבי סומא ודן אותם כאחד אף הקב"ה מביא
את הנשמת וזורקה בגוף ודן אותם כאחד
שנאמר (תהלים ט) יקרא אל השמים מעל ואל
הארץ לדין עמו יקרא אל השמים מעל זו נשמת
ואל הארץ לדין עמו זה הגוף:

א"ל אנמונינום לרבי מפני מה חמה יוצאה
במזרח ושוקעת במערב א"ל אי הוה איפכא
נמי הכי הוה אמרת לי א"ל הכי קאמינא לך
מפני מה שוקעת במערב א"ל כדי ליתן שלום
לקונה שנאמר (נחמיה ט) וצבא השמים לך
משתחוים א"ל ותיתי עד פלגא דרקיעא ותתן
שלמא ותיעול משום פועלים ומשום עוברי
דרכים:

א"ל אנמונינום לרבי נשמה מאימתי נתנה
באדם משעת פקידה או משעת יצירה א"ל
משעת יצירה א"ל אפשר לחתיכה של בשר
עומדת ג' ימים בלא מלח ואינה מסרחת א"ל
משעת פקידה. אמר רבי דבר זה לימדני
אנמונינום ומקרא מסייעו שנאמר (איזי י)
ופקדתך שמרה רוחי. אמר ליה אנמונינום לרבי
יצה"ר מאימתי שולט בו באדם בשעת יצירה

3) *Poked*—means conception.

embryo is formed, or when it comes out from the womb?" "At the time it is formed," he answered. "If so," rejoined Antonius, "the embryo would kick the entrails of the mother and go out; therefore it must be from the time it comes out." And Rabbi said: "This thing was taught to me by Antonius, and the following passage supports him (Gen. 4, 7) *Sin lieth at the door.*"

Resh Lakish raised the following contradiction: It is written (Jere. 31, 7) *Among them the blind, and the lame, the pregnant women and she that travaileth with the child together*, and it is written (Is. 35, 6) *Then shall the lame leap as a hart, and the tongue of the dumb shall sing [cured]*. How can both be reconciled? It must therefore be said: They will be restored to life with their blemishes, and thereafter they will be cured. Ula raised another objection: It is written (Ib. 25, 8) *He will destroy death to eternity; and the Lord Eternal will wipe away the tear from all the earth; for the Lord hath spoken it*; and it is written (Ib. 65, 20) *There shall no more come thence an infant . . . for as a lad shall one die a hundred years old*? This presents no difficulty. The former speaks of Israel's self, and the latter of those concerning whom it reads (Ib. 61, 5) *And strangers shall stand and feed your flocks, and the son of the alien shall be your ploughmen and your vintners*. R. Chisda also raised an objection: It is written (Ib. 24, 23) *And the moon shall be put to the blush and the sun be made ashamed; for the Lord of Hosts will reign on Mount Zion*; and it is written (Ib. 30, 26) *And the light of the moon shall be as the light of the sun, and the light of the sun shall be sevenfold, as the light of the seven days*. This presents no difficulty. The latter speaks of the time when the Messiah will appear, and the former, of the future world. And to Samuel, who maintained that there will be no difference between this time and the Messianic time, except that Israel will no longer be under the domination of foreigners, the explanation of these contradictory passages may be thus—the latter refers to the camp of the righteous and the former to the camp of the Divine Glory. Raba raised another objection: It is written (Deut. 32, 39) *I make one die and I make one alive*, and further it is written, *I wound and I heal*,

או משעת יציאת א"ל משעת יצירת א"ל אם כן יבעוט באמו ויצא אלא משעת יציאת אמר

רבי דבר זה למדני אנמונינום והכתוב מסייע שנאמר (נראשית ז) לפתח חמאת רובץ:

ריש לקיש רמי כתיב (ירמיה לז) במ עור

ופסח הרה ויולדת יחדו וכתיב (ישעיה לה) אז

ידלג כאיל פסח ותרון לשון אלם הא כיצד

עומדים כמזמם ומתרפאים. עולא רמי כתיב

(סז כה) בלע המות לנצח ומחה ה' אלהים

דמעה מעל כל פנים וכתיב (סז סה) כי הנער

בן מאת שנה ימות לא יהיה משם עוד עול

ימים לא קשיא כאן בישראל כאן באוה"ע

ואוה"ע מאי בעו התם חנך וכתיב בהו (סז

סא) ועמדו זרים ורעו צאנכם ובני נכר אכריכם

וכורמיכם. רב חסדא רמי כתיב (סז כז)

ותפרה הלבנה ובושה החמה כי מלך ה' צבאות

וכתיב (סז ל) והיה אור הלבנה כאור החמה

ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים.

לא קשיא כאן לימות המשיח כאן לעוה"ב

ולשמואל דאמר אין בין העוה"ז לימות המשיח

אלא שעבוד מלכיות בלבד לא קשיא כאן

במחנה צדיקים כאן במחנה שכינה. רבא רמי

כתיב (נריס לג) אני אמית ואחיה וכתיב (סז)

i.e., The Holy One, praised be He! said: "All that I make to die I shall bring to life again, and thereafter I shall cure whom I wounded."

Our Rabbis were taught: I make one die and I make one alive; lest one say that this means, I make one person die and another one shall I bring to life, therefore it reads, I wound and I cure, i.e., just as wounding and curing apply to one person only, so also do death and life apply to one person. This is an answer to those who say that there is no intimation in the Torah about the resurrection of the dead. There is a Baraitha: R. Mair says: Whence do we learn of the resurrection in the Torah? It is written (Ex. 15, 1) *Then Moses and the children of Israel will sing this song*. It does not read (*Shar*) sang, but will sing (*Yashir*). This is an intimation of the resurrection in the Torah. Similar to this is (Josh. 8, 30) *Then Joshua will build an altar*. It does not read (*Banah*) did build, but (*Yibna*) will build. This is also an inference of the resurrection from the Torah. According to this, how will the passage (I Kings, 11, 7) *Then did (Yibna) Solomon build an altar*, be explained? Will you also explain here 'will build'? We must therefore say that it means in the past. R. Joshua b. Levi says: "Whence do we find an intimation in the Torah of the resurrection of the dead? It is written (Ps. 84, 3) *Happy are they who dwell in thy house; they will be continually praising thee*. It does not read praised thee (in the past) but will praise (in the future). Hence it is an intimation of the resurrection." R. Joshua b. Levi said again: "He who recited hymns to his Creator in this world will be rewarded by reciting the same in the world to come, as it is said, *Happy are they who dwell in thy house*." R. Chiya b. Abba said, in the name of R. Jochanan: "Whence do we learn of the resurrection in the Torah? It is written (Is. 52, 8) *The voice of thy watchmen—they raise their voice, together shall they sing; for eye to eye shall they see, when the Lord returneth unto Zion*. It does not read (*Ran'nu*) sang, [in the past,] but (*Yeran'nu*) will sing [in the future]. Hence the resurrection is inferred from the Torah." R. Chiva b. Abba said again in the name of R. Jochanan: "In the future all the prophets will sing together a song of praise, as it is

מחצתי ואני ארפא אמר הקב"ה מה שאני
ממית אני מחיה והקד"ר מה שמחצתי אני
ארפא:

תנו רבנן אני אמית ואחיה יכול תתא
מיתה באחד וחיים באחד כדרך שהעולם נוהג
ת"ל מחצתי ואני ארפא מה מחיצה ורפואה
באחד אף מיתה וחיים באחד מכאן תשובה
לאומר אין תחית המתים מן התורה. תניא
ר"ם אומר מנין לתחית המתים מן התורה
שנאמר (שמות טו) אז ישיר משה ובני ישראל
שר לא נאמר אלא ישיר מכאן לתחית המתים
מן התורה. כיוצא בדבר (יהושע ח) אז יבנה
יהושע מזבח בנה לא נאמר אלא יבנה מכאן
לתחית המתים מן התורה. אלא מעתה (מ"א)
(י) אז יבנה שלמה במה וגו' ה"ג דיבנה אלא
מעלה עליו הכתוב כאילו בנה. א"ר יהושע בן
לוי מנין לתחית המתים מן התורה שנאמר
(תהלים פד) אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלת
הללוך לא נאמר אלא יהללוך מכאן לתחית
המתים מן התורה. וא"ר יהושע בן לוי כל
האומר שירה בעוה"ז זוכה ואומרה לעוה"ב
שנאמר אשרי יושבי ביתך וגו'. א"ר חייא בר
אבא א"ר יוחנן מנין לתחית המתים מן התורה
שנאמר (ישעיה נ) קול צופיך נשאו קול יחדו
ירננו רננו לא נאמר אלא ירננו מכאן לתחית
המתים מן התורה. וא"ר חייא בר אבא א"ר
יוחנן עתידין כל הנביאים כולם לומר שירה

said, *The voice of thy watchmen, they raise their voice together.*"

R. Juda said in the name of Rab: "He who withholds from imparting an Halacha to a disciple is considered as if he would rob him of the inheritance of his ancestors, for it is said (Deut. 33, 4) *The law which Moses commanded us is the inheritance of the congregation of Israel.* Hence the law is considered as an inheritance to all Israel since the creation of the world." R. Chana b. Bizna, in the name of R. Simon the Pious said: "He who withholds (or denies) the explanation of an Halacha to a disciple, even the embryos in the entrails of their mothers, curse him, as it is said (Prov. 11, 26) *Him that withholdeth corn,* (Fol. 92) *(l'om) the people will (ye'kabuhu) denounce,* and the word *l'am* refers to embryos, as it is said (Num. 23, 8) *How shall I denounce (Kabo) whom God . . . ,* and Bar means the Torah, as it is said (Ps. 2) *And if one do teach.*" What will be his reward for such? Raba, in the name of R. She-sheth, said: "He will be rewarded with the blessing with which Joseph was blessed, as it is said (Pr. 11, 26) *But blessing will be heaped upon the head of the one (Mashbir) that selleth it,* and Mashbir refers to Joseph; as it is said (Gen. 48, 6) *And Joseph, he was the governor over the land, he it was that sold corn to all the people.*" R. She-sheth said again: "He who teaches the Torah in this world will be rewarded by teaching it in the world to come, as it is said (Prov. 11, 25) *He that refresheth [others] will do the same in the future.*" Mar Zutra said: "Whence do we infer the resurrection from the Torah? It is said (Deut. 33, 6) *May Reuben live, and not die,* i.e., he may live in this world, and not die in the world to come." Rabina says: From the following (Dan. 12, 2) *And many of those that sleep in the dust of the earth shall awake, some to everlasting life, and some to disgrace and everlasting abhorrence.* And R. Ashi said: From (Ib. ib. 13) *But thou, go [thy way] toward the end; and thou shalt rest, and arise for thy lot at the end of the days.*

R. Elazar said: "A leader of a congregation, who leads them humbly, will be rewarded by leading the same in the world to come, as it is said (Is. 49, 10) *For he that hath mercy on them will lead them, and by springs of water will he guide them.*" R.

בקול אחד שנאמר קול צופיך נשאו קול וגו':

אמר רב יהודה אמר רב כל המונע הלכה מפי תלמיד כאילו גזולו מנחלת אבותיו שנא' (דנריס ג) תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב מורשה היא לכל ישראל מששת ימי בראשית. אמר רב חנא בר ביזנא א"ר שמעון חסידא כל המונע הלכה מפי תלמיד אפילו עוברין שבמעיי אמן מקללין אותו שנאמר (משלי י) מונע בר (דף ג) יקבותו לאום ואין לאום אלא עוברין שנאמר (נרשית כה) ולאם מלאם יאמץ ואין קב אלא קללה שנאמר (נמוזר כג) מה אקב לא קבה אל ואין בר אלא תורה שנא' (תהלים ג) נשקו בר פן יאנף ואם למדו מה שכתבו אמר רבא אמר רב ששת זוכה לברכות כיוסף שנאמר (משלי י) וברכה לראש משביר ואין משביר אלא יוסף שנאמר (נרשית חג) ויוסף הוא השליט על הארץ הוא המשביר לכל עם הארץ. אמר רב ששת כל המלמד תורה בעולם הזה זוכה ומלמדה לעולם הבא שנאמר (משלי י) ומורה גם הוא יורא. אמר רב זוטרא מנין לתחית המתים מה"ת שנאמר (דנריס ג) יחי ראובן ואל ימות יחי ראובן לימות המשיח ואל ימות לעוה"ב. רבינא אמר מהכא (דניאל י) ורבים מישני עפר יקיצו. רב אשי אמר מהכא (ס) ואתה לך ילקח ותנוח ותעמוד לגורלך לקץ הימין.

אמר ר' אלעזר כל פרנס שמנהיג את הצבור בנחת זוכה ומנהיגם לעולם הבא שנאמר (ישעיה מט) כי מרחמם ינהגם ועל מכויעי מים ינחלם. ואר"א גדולה דעה שניתנה בין שתי

Elazar said again: "Wisdom is of great importance, as it was placed between two divine names (I Sam. 2, 3) *For a God of knowledge is the Lord.*" Another thing said R. Elazar: "Every man who possesses wisdom may consider himself as if the Temple were built in his days, as both wisdom and temple are placed between two divine names." R. Elazar said further: "He who possesses no knowledge does not merit that one should have mercy upon him, as it is said (Is. 27, 11) *For it is not a people of understanding; therefore he that made it will not have compassion upon it, and he that formed them will not be gracious unto them.*" R. Elazar said also: "He who feeds one who does not possess any knowledge, will suffer as a reward for it, as it is said (Ob. 1, 7) *They that eat thy bread have struck thee secretly a wound, there is no understanding in them.*" R. Elazar said again: "A man that has no knowledge will finally be exiled, as it reads (Is. 5, 13) *Therefore are my people led into exile, for want of knowledge.*"

R. Elazar said again: "A house in which the words of the Torah are not heard during the night will finally be burned, as it is said (Job 20, 26) *Entire darkness is laid by for his treasures: a fire not blown by man will consume him; it will destroy anyone (Sarid) left in his tent.* Sarid refers to a scholar, as it is said (Joel 3, 4) *Among the remnant (shridim) whom the Lord calleth.*" R. Elazar said again: "He who does not benefit scholars with his estate will never come into any manner of blessing, as it is said (Job 20, 21) *Nothing was spared (Sarid) from his craving to eat; therefore shall his wealth not prosper.* And the word Sarid refers to a school, as it is said (Joel 3) *Among the remnant (Shridim) whom the Lord calleth.*" And from the same passage, R. Elazar said again: "He who does not leave any bread after his meal will not reap the fruits of any blessing, as it is said (Job 20) *Nothing was spared (Sarid) from his craving,* and Sarid refers to a scholar as above. But did not R. Elazar say elsewhere that he who left pieces of bread after his meal is considered as if he were worshipping idols, as it is said (Is. 65, 11) *That set out a table for the god of fortune and that fill for destiny the drink-offering.* This presents no difficulty. In the latter saying he means, that he puts a whole loaf on the table

אותיות שנאמר (ע"ל נ) כי אל דעות ה' וגו'.
וא"ר אלעזר כל אדם שיש בו דעה לסוף מתעשר שנאמר (משלי כד) ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים. וא"ר אלעזר כל אדם שאין בו דעת אסור לרחם עליו שנאמר (ישעיה כו) כי עם לא בינות הוא על כן לא ירחמנו עושהו ויוצרו לא יחננו. וא"ר אלעזר כל הנותן פתו למי שאין בו דעה יסורין באין עליו שנא' (עונדיה) לחמך ישימו מזור תחתך אין תבונה בו ואין מזור אלא יסורין שנאמר (הושע ה) וירא אפרים את חליו ויהודה את מזורה. וא"ר אלעזר כל אדם שאין בו דעת לסוף גולה שנא' (ישעיה ה) לכן גלה עמי מבלי דעת:

ואמר ר' אלעזר כל בית שאין דברי תורה נשמעין בו בלילה אש אוכלתו שנאמר (חיוני כ) כל חשך ממון לצפוניו תאכלהו אש לא נופח ירע שריד באהלו ואין שריד אלא ת"ח שנאמר (יחזקאל ג) ובשרידים אשר ה' קורא. וא"ר אלעזר כל שאינו מהנה ת"ח מנכסיו אין רואה סימן ברכה לעולם שנאמר (חיוני כ) אין שריד לאכלו ע"כ לא יחיל טובו ואין שריד אלא ת"ח שנא' ובשרידים אשר ה' קורא. ואמר ר' אלעזר כל שאינו משייר פת על שלחנו אינו רואה סימן ברכה לעולם שנאמר (סס) אין שריד לאכלו על כן לא יכיל טובו. ותא"ר אלעזר כל המשייר פתיתים על שלחנו כאילו עובד ע"ז שנאמר (ישעיה סה) העורכים לגד שלחן הממלאים למני ממסך לא קשיא הא דאיכא שלמח בהדיח דא

[which is prohibited], but in the former passage he speaks of leaving some crumbs of bread for the poor. R. Elazar said again: "He who changes his word is considered as if he were to worship idols; it is written here (Gen. 27, 12) *I will seem to him as a deceiver*; and it is written (Jer. 10, 15) *They are vanity, the work of deception*." R. Elazar said again: "A man shall always remain obscure (without an office) and he will live." R. Zera said: "We have also taught so in the following *Mishna*: If there seems to be leprosy in a house which is dark, windows must not be opened for investigation." Hence it is inferred as above.

At the school of Elijah, it was taught: The righteous who will be restored in the future by the Holy One, praised be He! will never return to their dust, as it is said (Is. 4, 3) *And it shall come to pass that whoever is left in Zion, and he that remaineth in Jerusalem, shall be called holy, everyone that is written down into life in Jerusalem*. And as the Holy One exists forever, so also those who are mentioned in this verse will live forever. (Ib. b) And let one ask, What will they do during the one thousand years when the Holy One, praised be He! shall renew his world? For it is said (Ib. 2, 17) *And exalted shall be the Lord alone on that day*. The righteous in question will be supplied with wings similar to the wings of the eagles, and they will fly over the world, as it is said (Ps. 46, 3) *Therefore will we not fear when the earth is transformed, and when mountains are moved into the heart of seas*. And lest one may say that they will grieve, it is therefore said, (Is. 40, 31) *Yet they that wait upon the Lord shall acquire new strength; they shall mount up with wings as eagles; they shall run and not be weary; they shall walk and not become faint*. But why not infer from the dead who were restored by Ezekiel, and who died again? He (Elijah) holds with him who says that in reality Ezekiel did not restore any dead to life at all, and the whole prophecy was only a parable [propheying that the Jewish nation would be restored again], as we are taught in the following *Baraitha*: The dead whom Ezekiel restored arose on their feet, sang a song, and died again. And what kind of a song was it? The Lord makes one die justly, and mercifully restores him to life. Thus says R. Eliezer. But R. Joshua says: "The song

דליכא שלמת בהדית. ואמר ר' אלעזר כל המזולף בדבורו כאילו עובד ע"ז כתיב הכא (נרשית כ) והייתי בעיניו כמתעתע וכתיב התם (ירמיה י) הבל המת מעשה תעתועים. וא"ר אלעזר לעולם הוי קבל וקיים א"ר זירא אף אנן נמי תנינא בית אפל אין פותחין בו חלונות לראות נגעו ש"ם:

תנא דבי אליהו צדיקים שעתידי הקב"ה להחיותן אינם חוזרים לעפרם שנאמר (ישעיה ו) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו כל הכתוב לחיים בירושלים מה קדוש לעולם קיים אף הם לעולם קיימין (ע"ז) ואם תאמר אותם אלף שנים שעתידי הקב"ה לחדש בהן את עולמו שנאמר (שם ז) ונשגב ה' לבדו כיום ההוא צדיקים מה הם עושים הקב"ה עושה להם כנפים כנשרים ושמן על פני המים שנאמר (תהלים מו) על כן לא נירא בהמיר ארץ וגו' ושנא תאמר יש להם צער ת"ל (ישעיה מ) וקוי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים ירוצו ולא ייגעו ילכו ולא ייעפו. ונילף ממתים שהחיה יחזקאל סבר לה כמ"ד באמת משל היה דתניא ר' אליעזר אומר מתים שהחיה יחזקאל עמדו על רגליהם ואמרו שירה ומתו ומה שירת אמרו ה' ממית בצדק ומחיה ברחמים ר' יהושע

was from (I Sam. 2, 6) *The Lord killeth and maketh alive; he bringeth down to the grave, and bringeth up.*" R. Juda, however, says: "It was a real parable." R. Nechemiah said to him: "If it is real, then it is not a parable; and if a parable, then it is not real." Say, then, in reality it was only a parable. R. Eliezer b. R. Jose, the Galilean, however, says: "The dead who were restored by Ezekiel went to the land of Israel, married, and begat sons and daughters." Then arose R. Juda b. Bathyra to his feet, and said: "I myself am a descendant of them, and these are the phylacteries which I inherited from my grandfather, who told me that they were used by those restored." But who were they that were restored to life? Rab said: "They were the sons of Ephraim who erred concerning the promised time of the redemption from Egypt, as it is said (I Chron. 7, 20-23) *And the sons of Ephraim: Shuthalach, and Bered his son, and Thachath his son, and Eladah his son, and Thakhath his son, and Zbad his son, and Eladah his son, and Eser and Elad whom the men of Gath that were born in that land slew. . . . And Ephraim their father mourned many days, and his brethren came to comfort him.*" Samuel, however, said: "They were the men who denied resurrection, as it is said (Ezek. 37, 11) *Then said he unto me, Son of man, these bones are the whole house of Israel; behold, they say, Dried are our bones, and lost is our hope; we are quite cut off.*" R. Jeremiah b. Abah said: "They were the bodies of men in whom there was no essence of any meritorious act, as it is said (Ib. ib. 4) *O ye dry bones, hear ye the word of the Lord.*" And R. Isaac of Nabhar said: "They were the men concerning whom it is said (Ib. 8, 10) *So I went in and saw; and behold there was every form of creeping thing, and cattle, abominations, and all the idols of the house of Israel, engraven upon the wall all round about.* And it is written (Ib. 37, 2) *And he caused me to pass by them all round about, etc.*" R. Jochanan said: "They were the dead of the valley of Dura, whom Nebuchadnezzar killed." This is what R. Jochanan said elsewhere, that from the river Achar to the city of Rabath in the valley of Dura there were young men of Israel who were exiled by Nebuchadnezzar the wicked, who were so beautiful that there were none similar to them under the sun;

אומר שירה זו אמרו (שמואל א ז) ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל. רבי יהודה אומר אמת משל היה א"ל רבי נחמיה אם אמת למה משל ואם משל למה אמת אלא באמת משל היה. ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר מתים שהחיה יחזקאל עלו לא"י ונשאו נשים והולידו בנים ובנות. עמד ר' יהודה בן בתירא על רגליו ואמר אני מכני בניהם והללו תפילין שהניח לי אבי אבא מהן. ומאן נינהו מתים שהחיה יחזקאל אמר רב אלו בני אפרים שמנו לקץ ומעו שנאמר (ד"ה א ז) ובני אפרים שותלח וברד בנו ותחת בנו ואלעזר בנו ותחת בנו וזכר בנו ושותלח בנו ועזר ואלעד והרגום אנשי גת הנולדים בארץ וגו' וכתוב (ס) ויתאבל אפרים אביהם ימים רבים ויבואו אחיו לנחמו. ושמואל אמר אלו בני אדם שכפרו בתחית המתים שנאמר (יחזקאל לו) ויאמר אלי בן אדם העצמות האלה כל בית ישראל המה הנה אומרים יבשו עצמותינו ואבדה תקותנו נגזרנו לנו. ר' ירמיה בר אבא אמר אלו בני אדם שאין מהם לחלוחית של מצוה שנאמר (ס) העצמות היבשות שמעו דבר ה'. ר' יצחק נפחא אמר אלו בני אדם שחיפו את ההיכל כולו שקצים ורמשים שנאמר (ס) ואבא ואראת והנה כל תכנית רמש ובהמה ושקץ וכל גלולי בית ישראל מחוקה על הקיר סביב כתיב חכא סביב וכתוב התם (יחזקאל לו) והעבירני עליהם סביב סביב. ר' יוחנן אמר אלו מתים שבכקעת דורא דא"ר יוחנן מנהר אשל עד רבתי בקעת דורא שכשעה שהגלח נבוכדנאצר את ישראל היו בהן בחורים שהיו מגנין את החמה ביופין והיו כשדיות רואות

and the women of Chaldea became sick when they looked upon them. The king then commanded to slay them all and to tread upon their faces.

Our Rabbis were taught: At the time Nebuchadnezzar threw Chananya, Mishael and Azaryah into the furnace, the Holy One, praised be He! said unto Ezekiel: "Go and restore the dead in the valley of Dura," and those bones came and slapped Nebuchadnezzar's face. He questioned: "What is the nature of these? And he was told that the colleague of those [whom he had thrown into the kiln] was engaged in restoring the dead in the valley of Dura. He then began to say (Dan. 3, 33) *His signs—how great are they! And His wonders—how mighty are they! His kingdom is an everlasting kingdom, and His rule is over every generation.*" R. Isaac said: "May hot-melted gold be poured into the mouth of that wicked, for if an angel had not come and slapped him on his mouth, he would have disgraced all the songs and praises which were uttered by David in the Psalms." Our Rabbis were taught: Six miracles occurred that day: The furnace floated upwards; it broke; its foundation was crumbled [by the heat]; the golden image fell upon its face; four kingdoms [which assisted Nebuchadnezzar] were burned; and Ezekiel restored the dead to life in the valley of Dura. All of them are known by tradition, except concerning the four kingdoms, which is written (Dan. 3, 2) *And King Nebuchadnezzar sent to assemble (his) lieutenants, the superintendents and the governors, the judges, the treasurers, the counsellors, those learned in the law, and all rulers of the provinces; and it is written (Ib. ib. 27) And the lieutenants, superintendents and governors, and the king's counsellors, being assembled together, saw these men, etc.* [four of the class of persons mentioned in the first passage are missing]. At the college of R. Eliezer b. Jacob it was taught: "Even at the time of danger one shall not change his official dress, as it is said (Ib. ib. 21) *Then were these men bound in their mantles, etc.*" R. Jochanan said: (Fol. 93) "The righteous are even greater than ministering angels, as it is said, *He answered and said, Lo, I see four men unbound, walking in the midst of the fire, and there is no injury on them; and the appearance of the fourth is like a son*

אותם ושופעות זיבות אמרו לבעליהן ובעליהן למלך וצוה המלך והרגום ועדיין היו שופעות זיבות וצוה המלך ורמסום:

תנו רבנן בשעה שהפיל נבוכדנאצר תגנית מישאל ועזריה לכבשן האש אמר ליה הקב"ה ליחזקאל לך והחיה מתים בבקעת דורא ובעת שהחיה אותם באו עצמות ומפחו לאותו רשע על פניו אמר מה מיכן של אלו אמרו לו חבריהם של אלו מחיה מתים בבקעת דורא פתח ואמר (דניאל ג) אתוהי כמה רברבין ותמהוהי כמה תקיפין מלכותיה מלכות עלם וגו' א"ר יצחק יוצק זהב רותח לתוך פיו של אותו רשע שאלמלא בא מלאך וסמרו על פיו בקש לגנות כל שירות ותושבחות שאמר דוד בספר תהלים. ת"ר ששה נסים נעשו באותו היום אלו הן צף הכבשן ונפרץ הכבשן והומק סורו ונהפך צלם על פניו ונשרפו ד' מלכיות והחיה יחזקאל את המתים בבקעת דורא וכולח גמרא וד' מלכיות קרא דכתיב (ס) ונבוכדנאצר מלכא שלח למכנש לאחשדרפניא סגניא ופחותא אדרגוריא גובריא דתבריא תפתיא וכל שלמוני מדינתא וגו' וכתיב (ס) ומתכנישין אחשדרפניא סגניא ופחותא והדברי מלכא חזין לגובריא אלך וגו'. תנא דבי ר' אליעזר בן יעקב אפילו בשעת הסכנה לא ישנה אדם את עצמו מן הרבנות שלו שנאמר (ס) באדין גובריא אלך כפיתו בסרבליהון פמשיהון וכרבלתהון וגו'. א"ר יוחנן (ק"ג) גדולים צדיקים יותר ממלאכי השרת שנאמר (ס) ענה ואמר הא אנה חזה גוברין ארבעה שרין מהלכין בגוא נורא וחבל לא איתי

of the gods." [The angels are mentioned last.]

R. Tanchum b. Chanilai said: "When Chananyah, Mishael, and Azaryah came out of the furnace, the nations came and slapped Israel in the face, saying: 'Ye have such a God, and ye bowed yourselves to the images!' They (Israel) immediately confessed, saying (Ib. 9, 7) *Thine, O Lord, is the righteousness, but unto us belongeth confusion of faces, as it is this day.*" R. Samuel b. Nachmeni, in the name of R. Jochanan, said: "What does the passage (Songs 7, 9) *I thought, I wish to climb up the palm-tree, I wish to take hold of its boughs, mean?* The Holy One, praised be He! said, 'I will take hold of the whole tree, (Israel) but now I claim only one branch—that of Chananyah, Mishael and Azaryah'." R. Jochanan said: "What does the passage (Zech. 1, 8) *I saw this night, and behold there was a man (ish) riding upon a red horse, etc., mean?* This night, i.e., the Lord intended to turn the entire world into night. Behold there was a man (ish),—this refers to the Holy One, praised be He! as it is said (Ex. 15, 3) *The Eternal is a man (ish) of war. Upon a red horse*—i.e., the Holy One, praised be He! intended to plunge the entire world into blood, but after looking upon Chananyah, Mishael and Azaryah, he felt satisfied (cooled off), as it is said, *And he was standing among the myrtle-trees (hadasim).* And myrtle-trees refers to the upright, as it is said (Esth. 2, 7) *And he brought up Hadassah.* And deep valley refers to Babylon, as it is said (Is. 44, 27) *That saith to the deep, Be dry, and thy rivers will I dry up;* immediately the red which were filled with anger became pale, and the red became white." R. Papa said: "Infer from this that if one sees a white horse in his dream, it is a good sign." But what became of Chananyah, Mishael, and Azaryah after they came out of the furnace [as there is no further mention of them]? Rab said: "They died from an evil eye"; and Samuel said: "They were drowned in the spittle [caused by the nations when they slapped Israel in the face, mentioned above.]" R. Jochanan, however, said: "They returned to Palestine, married, and begat children." Concerning the same the Tannaim of the following Baraitha differ:

בהון ורוה די רביעיא דמה לבר אלהין:

אמר ר' תנחום בר חנילאי בשעה שיצאו חנניה מישאל ועזריה מכבשן האש באו כל אוח"ע ומפחו לשונאיהן של ישראל על פניהם אמרו להם יש לכם אלוה כזה ואתם משתחוים גצלם מיד פתחו ואמרו (ויאל ט) לך ה' הצדקה ולנו גבושת הפנים כיום הזה. א"ר שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מ"ד (שיר ז) אמרתי אעלה בתמר אחזה בסנסניו אמר הקב"ה אני אמרתי אעלה בתמר אלו ישראל ועכשיו לא עלה בידי אלא סנסן אחד של חנניה מישאל ועזריה. א"ר יוחנן מ"ד (זכריה ה) ראיתי הלילה והנה איש רוכב על סוס אדום והוא עומד בין ההדסים אשר במצולה ואחריו סוסים אדומים שרוקים ולבנים מאי ראיתי הלילה בקש הקב"ה להפוך את כל העולם כולו ללילה. והנה איש רוכב ואין איש אלא הקב"ה שנאמר (שמות טו) ה' איש מלחמה ה' שמו. על סוס אדום בקש הקב"ה להפוך את כל העולם כולו ליום כיון שנסתכל בחנניה מישאל ועזריה נתקררה דעתו שנאמר (זכריה ה) והוא עומד בין ההדסים אשר במצולה ואין הדסים אלא צדיקים שנאמר (אסתר ז) ויהי אומן את הדסה נאין מצולה אלא בבל שנאמר (ישעיה מד) קאמר לצולה חרבי ונהרותיך אוכיש מיד מלאים רוגז נעשים שרוקים ואדומים נעשו לבנים אמר רב פפא ש"מ מסיא חיוורא מעלי לחלמא. ורבנן להיכן אולו אמר רב בעין הרע מתו ושמואל אמר ברוק סבעו. ורבי יוחנן אמר עלו לא"י ונשאו נשים והולידו בנים ובנות. בתנאי ר' אליעזר אומר בעין הרע מתו ה'.

R. Eliezer says: "They died from an evil eye." R. Joshua says: "They were drowned in the spittle," and the sages say: "They returned to Palestine, married and begat children," as it is said (Zech. 3, 8) *Do but hear, O Joshua the high-priest, thou and thy fellows that sit before thee, for men of wonder are they*, i.e., who were the men to whom wonder was done? We must say, Chananyah, Mishael and Azaryah. But where was Daniel at the time that they were thrown into the kiln? Rab said: "He went to dig a river in the city of Tiberius." And Samuel said: "He was sent by Nebuchadnezzar to bring a certain kind of grass [from Palestine, to be planted in Babylon]." And R. Jochanan said: "He was sent to bring swine from Alexandria of Egypt." But was it not said above by Tudus the physician that no swine left Alexandria without having its womb first removed so that they should not multiply in other countries? He brought little ones, and the Egyptians were not aware [that he took them that they should multiply in Babylon].

Our Rabbis were taught: It was upon the advice of the following three [that Daniel left before the affair of Chananyah, etc.]: The Holy One, praised be He! Daniel himself, and Nebuchadnezzar. The Holy One, praised be He! for the reason that people should not say that they were saved because of Daniel's good deeds. Daniel said: "I shall go away that the verse (Deut. 3, 25) *The graven images of their gods shall ye burn with fire*, be not fulfilled through me. And Nebuchadnezzar said: "Let Daniel go, in order that people shall not say I have burnt my god in fire." And whence do we know that Nebuchadnezzar worshipped him? It is written (Dan. 2, 46) *Then did King Nebuchadnezzar fall upon his face, and he bowed down to Daniel*.

(Jer. 29, 21, 23) *Thus hath said the Lord of hosts, the God of Israel, concerning Achab, the son of Kolayah, and of Zedekiah, the son of Maasseyah, who prophesy unto you in my name of false-hood. . . . And of them there shall be taken up a curse by all the captivity of Judah who are in Babylon, saying: May the Lord make thee like Zedekiah and like Achab, whom the king of Babylon roasted in the fire.* "It does not read (Sarfam), whom he burned, but it says (Kalan) whom he roasted," said R.

יהושע אמר ברזק טבעו וחכמים אומרים עלו לא"י ונשאו נשים וחולידו בנים ובנות שנאמר (זכריה נ) שמע נא יהושע הכהן הגדול אתה ורעיך היושבים לפניך כי אנשי מופת המה איזו הם אנשים שנעשה להם מופת הוי אומר זה חנניה מישאל ועזריה ודניאל להיכן אול אמר רב למיכרא נהרא רבא בטורא ושמואל אמר לאתויי ביזרא דאספסתא רבי יוחנן אמר לאתויי חזירי דאלכסנדריא של מצרים איני והתניא תודום הרופא אומר אין פרה וחזירה יוצאה מאלכסנדריא של מצרים שאין חותכין האם שלה בשביל שלא תלד. זומרי אייתו בלא דעתייהו:

תנו רבנן שלשה היו באותה עצה הקב"ה ודניאל ונבוכדנאצר הקב"ה אמר ליזיל דניאל מהכא דלא לימרו בזכותיה איתנצל. ודניאל אמר איזיל מהכא דלא ליקיים בי פסילי אלהיהם תשרפון באש ונבוכדנאצר אמר יזיל דניאל מהכא דלא לימרו קלייה לאלהיה בטורא ומנין דמגיד ליה דכתיב (ויילל נ) באדין מלכא נבוכדנאצר נפל על אנפוהי ולדניאל מגיד וגו': (ירמיה כט) כה אמר ה' צבאות אלהי ישראל אל אחאב בן קוליה ואל צדקיהו בן מעשיה הנבאים לכם בשמי שקר וגו' וכתיב (ס) ולוקח מהם קללה לכל גלות יהודה אשר בבבל לאמר ישימך ה' כצדקיהו וכאחאב אשר קלם מלך בבל באש אשר שרפם לא נאמר אלא אשר קלם א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי מלמד

Jochanan in the name of R. Simon b. Jochai: Infer from this that they were roasted as people roast grain. (Ib. ib, 23) *Because they have done scandalous deeds in Israel, and have committed adultery with the wives of their neighbors.* What had they done? They went to the daughter of Nebuchadnezzar. Achab said to her: "The Lord has commanded me to tell thee that thou shalt listen to Zedekiah." And the latter said the same—that she should hearken to Achab. And she straightway went and told this to her father. To which he answered: "It is known to me that their God abhors incest. When they shall come to you again, send them to me. When they did come, she sent them to her father; Nebuchadnezzar asked them: "Who told you to do so?" The Holy One, praised be He!" they said. "But Chananyah and his colleagues told me that such a thing is prohibited," said he. And they answered: "We are also prophets as they are, and this command, although not given to them, was, nevertheless, given to us." Then said the king: "I would try you as I did Chananyah and his colleagues." And to their claim, "They were three, and we are only two," he said: "You may choose a third one, whomever you like." And they selected Joshua, the high-priest, thinking that his merit was so great that it would save them also. Joshua was then brought, and all three were thrown into the kiln. They were burned, but Joshua was saved; only his garments were singed. And this is what is meant by the passage (Zech. 3, 1-3) *And he showed me Joshua the high-priest standing before the angel of the Lord. And the Lord said unto the accuser, the Lord rebuke thee, O accuser,* etc. Satan said to him: "I know that you are an upright man, but why did the fire affect your garments, which was not the case with Chananyah, Mishael and Azaryah?" And he answered: "They were three, and I one." "But was not Abraham the patriarch also only one when he was thrown into the kiln," Satan asked. "With Abraham," said he, "there were no wicked whom the fire was granted permission to affect, but with me were two wicked, and such permission was given to the fire." And this is what people say: "If there are two dried pieces of wood, and a green one between, the green piece will burn with the dry ones." But why was he punished? R.

שעשאו כקליות. (ס) יען אשר עשו נבלה בישראל וינאפו את נשי רעיהם מאי עבד אויל לגבי ברתיה דנבוכדנאצר אחאב אמר לה כה אמר ה' השמיעי אל צדקיה וצדקיה אמר כה אמר ה' השמיעי אל אחאב אזלה ואמרה ליה לאבות אמר לה אלהיהם של אלו שונא זמה הוא כי ארנו לגבך שדרינהו לגבאי כי ארנו לגבת שדרינהו לגבי אבות אמר להו מאן אמר לכו אמרו ליה הקב"ה והא חנניא מישאל ועזריה שאלתינהו ואמרו לי אסור אמרו ליה אנן נביאי כותיהו לדידהו לא אמר להו לדידן אמר לן. אמר להו אנא בעינא דאבדקינכו כי היכי דבדקתינהו לחנניה מישאל ועזריה. אמרו ליה אינון תלתא דוו ואנן תריין אמר להו בחרו לכו מאן דבעיתו בהדייכו אבחרי יהושע כהן גדול סברי ליתי יהושע דנפיש זכותיה ומגני עלן אחתינהו שדינהו אינהו איקלו יהושע כהן גדול איחרוכי מאניה שנאמר (זכריה ג) ויראני את יהושע הכהן הגדול עומד לפני מלאך ה' והשמן עומד על ימינו לשמנו וכתוב (ס) ויאמר ה' אל השמן יגער ה' כך השמן ויגער ה' כך הבוחר בירושלים הלוא זה אוד מוצל מאש א"ל ידענא דצדיקא את אלא מ"ם אחניא כך פורתא נורא וחנניה מישאל ועזריה לא אחניא בהו כלל אמר להו אינהו תלתא דוו ואנא חד א"ל והא אברהם יחיד הוה התם לא הוו רשעים בהדיה ולא איתיהיב רשותא לנורא הכא חוו רשעים בהדיה ואיתיהיב רשותא לנורא והיינו דאמרי אינשי תרי אודי יבישי וחד רמיבא אוקדן יבישי לרמיבא. מה מעמא איענש אמר רב פפא

Papa said: "Because his sons married such wives as were not fit for the priesthood, and he did not protest against it; and this is what is meant by the passage (Ib. 3, 3) *And Joshua was clothed with filthy garments*. Was it then the habit of Joshua to wear filthy garments? But infer from this that his sons married such wives as were not fit for the priesthood and he did not protest against it."

R. Tanchum said: "Bar Kappara lectured in Sepphoria: "What does the passage (Ruth, 3, 17) *These six barleys gave he unto me* mean? How are six barleys to be understood? Shall we take it literally. Ib. b) Would a man like Boaz give six grains of barley as a gift? Shall we assume that it means measures of barley. How can a woman carry six measures? Therefore the six barleys were a prediction that in the future six sons would come out of her, each of them would be blessed with six blessings: viz., David, Messiah, Daniel, Chananyah, Mishael, and Azaryah. David—as it is written (I Sam. 16, 18) *Then answered one of the servants, and said, Behold, I have seen a son of Jesse the Betlehemite, who is skilled as a player and a mighty valiant man, and a man of war, and intelligent in speech and a person of good form, and the Lord is with him*. And R. Juda said in the name of Rab: "The whole verse was said by Doeg the Edomite, with the intention of slander, i.e., *who is skilled as a player*—who knows how to ask questions; *a mighty valiant man*, who knows how to answer questions; *a man of war*—who understands argument in the disputations of the Torah; *intelligent in speech*—he understandeth how to derive one thing from another (argument by analogy); *a person of good form*—who is able to give good reasons for Halakhas; *the Lord is with him*—the Halakha always prevails with him. To all the things mentioned above Saul said: "My son Jonathan possesses all the same qualities." But when he heard that the Halakha prevailed with him, a qualification which he himself did not possess, he felt discouraged and began to be jealous, for concerning Saul it is written (I Sam 14, 47) *And whithersoever he turned himself, he caused terror*, and about David it is written: *In whatsoever he turned to he was successful*. But whence do we know that it was Doeg who said so? From the following passage (Ib. 16, 18) *One of*

שהיו בניו נושאים נשים שאינן לכהונה ולא מיחה בהן שנאמר (זכריה ו) ויהושע היה לבוש בגדים צואים וכי דרכו של יהושע ללבוש בגדים צואים אלא מלמד שהיו בניו נושאים נשים שאינן לכהונה ולא מיחה בהן: אמר ר' תנחום דרש בר קפרא בצפורי מ"ד (רות ג) ותאמר שש השעורים האלה נתן לי מאי שש השעורים אי לימא שש שעורים ממש וכי דרכו של בועז ליתן מתנה שש שעורים (ע"ז) אלא שש סאין וכי דרכה של אשה לימול שש סאין אלא רמו רמו לת שעתידין ששה בנים לצאת ממנה שמתברכין בשש שש ברכות ואלו הן דוד ומשיח דניאל חנניה מישאל ועזריה. דוד דכתיב (ע"ז טו) ויען אחד מן הנערים ויאמר ראיתי בן לישי בית הלחמי יודע נגן וגבור חיל ואיש מלחמה ונבון דבר ואיש תאר וה' עמו ואמר רב יהודה אמר רב כל הפסוק הזה לא אמרו דואג אלא בלה"ר. יודע נגן שיודע לשאול. גבור חיל שיודע להשיב. איש מלחמה שיודע לישא וליתן במלחמתה של תורה. ונבון דבר שמבין דבר מתוך דבר. איש תואר שמראה פנים כהלכה. וה' עמו שהלכה כמותו בכל מקום. ככולוהו אמר יונתן בני כמותו כיון דא"ל וה' עמו מלתא דכדידיה נמי לא הוה חלשא דעתיה ונתקנא בו דבשאול כתיב (ע"ז יז) ובכל אשר יפנה ירשיע ובדוד כתיב בכל אשר יפנה יצליח ומנ"ל דדואג הוה כתיב הכא (ע"ז טו) אחד

the servants—the most distinguished of them; and (Ib. 26, 8) And his name was Doeg the Edomite, the chief of the herdsman that belonged to Saul. Messiah—as it is written (Is. 11, 2) And there shall rest upon him the spirit of the Lord, the spirit of wisdom and understanding, the spirit of counsel and might; the spirit of knowledge and of the fear of the Lord. Daniel, Chananyah, Mischael and Azaryah—as it is written (Dan. 1, 4) Lads in whom there should be no kind of blemish, but who should be handsome in appearance, and intelligent in counsel and might; the spirit of knowledge and understanding science, and such as should have the ability to serve in the king's palace, and that these should be taught the learning and the language of the Chaldeans. And it is also written Vaharikho (animated). R. Alexandri said: "Infer from this that he is always overloaded with the divine commandments and chastisements resting upon him as Rechayim (a handmill)." Raba said: "He judges by smelling," as it is written further, And not after the sight of the eyes shall he judge, and not after the hearing of ears. . . . [nevertheless] he judges with righteousness the poor and decides with equity for the suffering ones of the earth, and he shall smite the earth with the rod of his mouth, and with the breath of his lips shall he slay the wicked. [Hence, if not by the eye and not by the ear, it must be by smelling.] Therefore when [Bar Kokhba] said to the sages: "I am Messiah," they answered him concerning Messiah: "It is written He judges by smelling; let us see if he does also judge by smelling." As soon as they saw that he did not judge by smelling, they executed him. And now concerning the verse cited about Chananyah, Mischael, etc., 'they had no blemish.' R. Chama b. Chanina said: "Not even a scratch, caused by the piercing of the lancet, was to be found on their bodies." The ability to serve in the king's palace, i.e., they were able to restrain themselves from laughing, sleeping and dreaming, and even from departing for one's necessity for fear of the king.

(Ib. ib. 6) Now there were among these, of the children of Judah, etc. R. Elazar said: "All of them were of the tribe of Judah." But Samuel b. Nachmeni said: "Only Daniel was of Judah; but Chana-

הנערים מיוחד שבנערים וכתוב התם (ס) כה) ושם איש מעבדי שאול ביום ההוא נעצר לפני ה' ושמו דואג האדומי אביר הרועים אשר לשאול. משיח דכתיב (ישעיה יא) ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה'. (סס) והריחו ביראת ה' ולא למראה עיניו ישפוט ולא למשמע אזניו יוכיח אמר ר' אלכסנדר מלמד שהמעני מצות ויסורים כרחים רבא אמר דמורה ודאין דכתיב ולא למראה עיניו ישפוט ושפט בצדק דלים והוכיח במישור לעני ארץ. בר כוזיבא מלך תרתין שנין ופלגא אמר להו לרבנן אנא משיח אמרו ליה במשיח כתיב דמורה ודאין נחוי אנן אי מורה ודאין כיון דחזוהו דלא מורה ודאין קפלוהו. דניאל חנניה מישאל ועזריה דכתיב בהו (דניאל ה) ילדים אשר אין בהם כל מום ומובי מראה ומשכילים בכל חכמה ויודעי דעת ומביני מדע ואשר כח בהם לעמוד בהיכל המלך. מאי אשר אין בהם כל מום א"ר חמא בר חנינא אפילו כריבדא דכוסילתא לא הוה בהו. מאי ואשר כח בהם לעמוד בהיכל המלך אמר רב חמא בר חנינא מלמד שהיו אונסין את עצמן מן השחוק ומן השיחה ומן השינה ומעמידין על עצמן בשעה שנצרכים לנקביהן מפני אימת מלכות :

(דניאל ה) ויהי בהם מכני יהודה דניאל חנניה מישאל ועזריה א"ר אלעזר כולן מכני יהודה הם ור' שמואל בר נחמני אמר דניאל

nyah, Mishael and Azaryah were of other tribes."

What means (Is. 56, 5) *I will indeed give unto them . . . an everlasting name*? R. Tanchun said: "Bar Kappara lectured in Sepphorias that this refers to the book of Daniel, which is named after him."

Let us see! All which is written in the book of Ezra was said by Nechemiah to *Chacklayah*. Why, then, was it not named after him?⁴ R. Jeremiah b. Aba said: "Because he claimed credit for it, as it is said (Nech. 5, 19) *Remember for me, my God for good, all that I have done for this people*." But did not David also say similar to this (Ps. 106, 4) *Remember me, O Lord, when thou favorest thy people*? This was said only as a prayer. R. Joseph said: "The book was not named after him because he slandered the former governors, as it is said (Neh. 5, 15) *Former governors . . . had made it heavy . . . had taken of them bread and wine, besides forty shekels*. And even Daniel, who was greater than he, was included in this slander [being a governor long before Nechemiah]." And whence do we know that Daniel was greater than he? From the following passage (Dan. 10, 7) And I, Daniel, saw alone this appearance; but the men that were with me did not see the appearance; nevertheless a great terror fell upon them, so that they fled to hide themselves. Who were these men? R. Jeremiah, and according to others, R. Chiya b. Aba said: "Haggai, Zechariah and Malachi. (Fol. 94) In one respect they were greater than he and in another he was greater than they; in one respect they were greater than he, as they were prophets, while he was not, and in another respect he was greater than they, for he saw the appearance and they did not see it. But if they saw nothing why were they shocked? Though they did not see it, their guardian angels did. "Infer from this," said Rabina, "that if a man is shocked, although he sees nothing, nevertheless his guardian angel must have seen it." What is the remedy for it? Let him move four cubits from that place, or read the portion of Sh'ma. And if he stands in a dirty place, where it is not allowed to recite the portion of Sh'ma Israel, he may say, "The goats of the butcher are fatter than I am."

(Is. 9, 6) *For promoting the increase of*

4). Evidently the book of Nechemiah was not separated as it appears nowadays.

מבני יהודה חנניה מישאל ועזריה משאר שבטים.

מאי שם עולם אתן לו אשר לא יכרת
אמר ר' תנחום דרש בר קפרא בציפורי זה ספר
דניאל שנקרא על שמו:

מכדי כל מילי דעזרא נחמיה בן חכליה
אמרינהו ונחמיה בן חכליה מ"מ לא אקרי
ספרא על שמיה אמר ר' ירמיה בר אבא מפני
שדחזיק טובה לעצמו שנאמר ((נחמיה ה'))
זכרת לי אלהי לטובה כל אשר עשיתי על העם
הזה דוד נמי מימר אמר (תהלים קו) זכרני ה'
ברצון עמך פקדני בישועתך דוד רחמי הוא
דקבעי. רב יוסף אמר מפני שמפר בגנותן של
ראשונים שנאמר (נחמיה ה') ותפחות הראשונים
אשר לפני הכבדו על העם ויקחו מהם בלחם
ויין אחר כסף שקלים ארבעים גם נעריהם
שלמו על העם ואני לא עשיתי כן מפני יראת
אלהים. ואף על דניאל שגדול ממנו סיפר ומנ"ל
דגדול ממנו דכתיב (דניאל י') וראיתי אני לכדי
את המראה והאנשים אשר היו עמי לא ראו
את המראה אבל חרדה גדולה נפלה עליהם
ויברחו בהחבא מאן נינהו אנשים א"ר ירמיה
ואיתימא ר' חייא בר אבא זה חגי זכריה
ומלאכי (דף נז) אינהו עדיפי מיניה ואיהו עדיף
מיניהו דאיהו חזא ואינהו לא חזו וכי מאחר
דלא חזו מ"מ איבעית אע"ג דאינהו לא חזו
מזליהו חזי. אמר רבינא ש"מ האי מאן
דמבעית אע"ג דאיהו לא חזי מזליה חזי מאי
תקנתיה לנשוק מדוכתה ארבעה גרמידי אי
נמי ליקרי קריאת שמע ואי קאי במקום
המינופת לימא הכי עיזא דבי סבחה שמינא
מינאי:

(ישעיה ט) למרבת המשרה ולשלום אין קץ

the government, and for peace without end, etc. R. Tanchum said: "Bar Kapara lectured in Sepphoria: Why is it that in all other words if the (letter) *mem* happens to be either at the beginning or in the middle, it is an open one, and here the *mem*, which is the second letter of this word, is final *mem*? I.e., the Holy One, praised be He! was about to make Hezekiah the Messiah, and Sennacherib who declared war against him as a substitute for Gog and Magog, whereupon the Divine Attribute of justice said before Him: "Sovereign of the Universe! David, the king of Israel, who recited before Thee so many songs and praises, was not made Messiah, while Hezekiah, for whom Thou hast wrought so many wonders and miracles, for which he did not recite any song, shouldst Thou make him a Messiah?" Therefore the *mem* was closed [as a hint for this]. The earth, immediately, however, opened her mouth and said: "Sovereign of the Universe! I will recite songs before Thee instead of this righteous one, and Thou, I pray Thee, make him a Messiah." And she did so, as it is said (Ib. 24, 16) *From the edge of the earth have we heard songs, Glory be to the righteous*. And the genius of the universe also said before Him: "Sovereign of the Universe! do, I pray Thee, the desire of this righteous man." Then a heavenly voice was heard saying: It is my secret, it is my secret! To which the prophet exclaimed: Woe is me! Till what time will it be postponed? And the heavenly voice answered: Till the treacherous will deal treacherously. Raba, and according to others, R. Isaac, explained this: "Until disgrace after disgrace will have come." (Ib. 21, 11) *The prophecy concerning Dumah. Unto me one calleth out of Se'ir, Watchman, what of the night? Watchman, what of the night?* R. Jochanan said: "The angel who rules the souls after their departure from this world, is named Dumah; and all spirits gathered themselves to him questioning him: 'What said the watchman of the world (the Lord). What of the night? What of the night?' [the exile which is compared to night?]. And he answered. 'So said the watchman: The morning cometh, but previously will be a long, long night. If, however, ye desire to pray that He shall hasten it, try to do so by repenting of your sins, and coming again prepared for redemption'."

וגו' א"ר תנחום דרש בר קפרא בצפורי מפני מה כל מ"ם שבאמצע תיבה פתוחה וזו סתומה בקש הקב"ה לעשות חזקיה משיח וסנחריב נוג ומנוג אמר מדת הדין לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם ומה דוד מלך ישראל שאמר כמה שירות ותושבחות לפניך לא עשיתו משיח חזקיה שעשית לו כל הנמים הללו ולא אמר לפניך שירה תעשה משיח לכך נסתתם. מיד פתחה הארץ ואמרה לפניו רבונו של עולם אני אומר לפניך שירה תחת צדיק זה ועשהו משיח פתחה הארץ ואמרה שירה לפניו שנאמר (סס כז) מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק וגו' אמר שר העולם לפני הקב"ה רבש"ע עשה צביוני לצדיק זה יצתה בת קול ואמרה רזי לי רזי לי אמר נביא אוי לי אוי לי עד מתי. יצתה בת קול ואמרה (סס) בוגדים בגדו ובגד בוגדים בגדו ואמר רבא ואיתימא רב יצחק עד דאתי בוזוי ובוזוי דבוזוי. (סס כא) משא דומה אלי קורא משעיר שומר מה מלילה וגו' א"ר יוחנן אותו מלאך הממונה על הרוחות דומה שמו נתקבצו כל הרוחות אצל דומה אמרו לו שומר מה מלילה שומר מה מליל אמר שומר אתא בקר וגם לילה אם תבעיון בעיני שובו אתיו:

It was taught in the name of R. Pepiyas: Indeed it is a disgrace for Hezekiah and his associates not to have recited any song until the earth opened its mouth and sang, as it is said, (Is. 24) *From the edge of the earth we heard songs, Glory be to the righteous*. Similar to this we find a passage (Ex. 18, 10) *Blessed be the Lord who hath delivered you*. It was taught in the name of Pepiyas: It is indeed a shame for Moses and the six hundred thousand Israelites with him who didn't say this benediction till Jethro came and said *Blessed be the Lord* (Ib. ib. 9) *Vayichad*⁵ (rejoiced) Jethro. Rab and Samuel both explain this word. Rab said: "It means that he passed a sharp razor upon his body." [He performed the ceremony of circumcision]. And Samuel said "It means that his whole body pained as if struck with sharp needles." Rab said: "This is what people say: 'A proselyte, even until the tenth generation, do not despise in his presence a heathen.'" (Is. 10, 15) *Therefore will the Lord, the Eternal of hosts, send forth among his bmeshmanov (fat ones) leanness*. What is meant by the term *bmeshmanov*? The Lord said: "Let Hezekiah who has eight names come and take revenge on Sennacherib who has also eight names." Hezekiah had eight names, as it is written (Ib. 9, 5) *For a child is born unto us, a son hath been given unto us, and the government is placed on his shoulders and his name is Pete, Yoez, El, Gibor, Abbi, Ad, Sar, Shalom*. And what about the name Hezekiah? This means that the Lord strengthened him; according to others, it means, that he caused the strengthening of Israel unto their Heavenly Father. And concerning Sennacherib, it is written (II Kings, 15, 9) *Thiglath-pileser* (I Chron. 5, 20) *Pilnesser*, (II Kings, 17, 3) *Shalmanesser*, (Ib. ib. 17) *Pul*, (Isa. 20, 1) *Sargon*, and (Ezra 4, 70) *Assnaper, Rabha, V'yaquira*. And what about the name Sennacherib? This means that he said vile words against Heaven. R. Jochanan said: "Why did that wicked one deserve to be called the honored and the great? Because he did not speak evil of the land of Israel, as it is said (II Kings, 18, 32) *Until I come and take you away to a land like your own, etc.*" Rab and Samuel differ in the following: One says he was a clever king,

5) *Vayichad*—is originally from *chad*, sharp.

תנא משום ר' פפייס גנאי הוא לחזקיה וסייעתו שלא אמרו שירה עד שפתחה הארץ ואמרה שירה שנאמר (ישעיה כד) מכנה הארץ ומירות שמענו צבי לצדיק וגו' וכיוצא בדבר אתה אומר (שמות יח) ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם תנא משום רבי פפייס גנאי הוא למטה וששים רבוא שלא אמרו ברוך עד שבא יתרו ואמר ברוך ה'. (סס) ויחד יתרו רב ושמואל רב אמר שהעביר חרב חדה על בשרו ושמואל אמר שנעשה חדודין חדודין כל בשרו אמר רב היינו דאמרי אינשי גיורא עד עשרה דרי לא תבזי ארמאה קמיה. (ישעיה י) לכן ישלח האדון ה' צבאות במשמניו רוזן מאי משמניו רוזן אמר הקב"ה יבא חזקיה שיש לו שמונה שמות ויפרע מסנחריב שיש לו שמונה שמות. חזקיה דכתיב (סס ט) כי ילד יולד לנו בן נתן לנו ותהי המשרה על שכמו ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום והאיכא חזקיהו שחזקו יה ד"א חזקיה שחזק את ישראל לאביהם שבשמים. סנחריב דכתיב ביה (מ"ז טו) תגלת פלאמר (ד"ה סה) פלנאמר (מ"ז י) שלמנאמר (סס טו) פול (ישעיה כ) סרגון (עזרא ד) אסנפר רבא ויקירא והאיכא סנחריב שסיחתו ריב ד"א סח ונחר דברים כלפי מעלה. אמר ר' יוחנן מפני מה זכה אותו רשע לקרותו אסנפר רבא ויקירא מפני שלא סיפר בנגותה של א"י שנאמר (מ"ז יח) עד בואי ולקחתי אתכם אל ארץ כארצכם רב ושמואל ח"א מלך פקח היה וחד אמר מלך מפש

and the other, he was a foolish king. According to the one, he was a clever king, because if he would have said that he would take them to a better land than theirs they would have considered him a liar. And according to the other he was a fool, for what use could it be for them to go to a land which was not better than their own? Whereto did he exile the ten tribes of Israel? Mar Zutra said, to Africa, and R. Chanina said, to the mountains of Slug. However, the ten tribes of Israel slandered the land of Israel, for when they reached the city of Sus they said that it was like their own land. And when they came to the city of Elmin they said that it is like our Elmin (Jerusalem), and when they reached the second Sus they said that it was much better than their own land.

(Isa. 10, 16) *And under his glory shall be kindled.* R. Jochanan said: "This means under his glory but not the glory itself," for R. Jochanan called his garments "my honors." [Hence the body was burned, but not the garments.] R. Elazar, however, said: "Under his glory" means under the flesh, i.e., only the soul was burned as by the children of Aaron; just as there the soul was burnt, but the body remained untouched, so also does it mean here the soul will be burnt but the body will remain."

We are taught in a Baraitha, in the name of R. Joshua b. Karcha: Pharaoh who personally blasphemed the Holy One, praised be He! was also punished by the Holy One, praised be He! Sennacherib, who blasphemed through a messenger, was also punished through a messenger. Concerning Pharaoh, it is written (Ex. 5, 2) *And Pharaoh said, Who is the Everlasting, whose voice I am to obey?* And he was punished by the Holy One, praised be He! as it is written (Ib. 14, 27) *And the Lord overthrew the Egyptians in the midst of the sea. And also* (Habakkuk, 3, 15) *(But) thou didst pass along over the sea.* Concerning Sennacherib it is written (II Kings 19, 23) *By the messengers thou hast blasphemed the Lord.* He was punished through a messenger, as it reads (Ib. ib. 3) *And it came to pass . . . that an angel of the Lord smote in the camp of the Assyrians, one hundred eighty and five thousand."* R. Chanina b. Papa raised the following contradiction (Isa. 37, 24) *I will enter into the height of its summit.* (II Kings,

היה למאן דאמר מלך פקח היה אי אמינא להו עדיפא מארעייכו אמרו קא משקרת ומאן דאמר מלך טפש היה א"כ מאי רבותיך. להיכא אנלי מר זוטרא אמר לאפריקא ור' חנינא אמר להרי סלוג. אבל ישראל ספרו בגנותה של א"י כי ממו שיש אמרו שויה כי ארעין כי ממו עלמין אמרו כעלמין כי ממו שוש תרין אמרו על חד תרין:

(ישעיה י) ותחת כבודו יקד כיקוד אש אמר רבי יוחנן תחת כבודו ולא כבודו ממש כי הא דרבי יוחנן קרי ליה למאניה מכבודותיה רבי אלעזר אומר תחת כבודו ממש כשרפת בני אהרן מה להלן שרפת נשמה וגוף קיים אף כאן שרפת נשמה וגוף קיים:

תנא משמיה דרבי יהושע בן קרחה פרעה שחירף בעצמו נפרע הקב"ה ממנו בעצמו סנחריב שחירף על ידי שליח נפרע הקב"ה ממנו (שם ע"ז) על ידי שליח. פרעה דכתיב ביה (שמות ה) מי ה' אשר אשמע בקולו נפרע הקב"ה ממנו בעצמו דכתיב (שם יז) וינער ה' את מצרים בתוך הים וכתיב (תנחומי ג) דרכת בים מוסף חומר מים רבים. סנחריב דכתיב (מ"ז ט) ביד מלאכיך חרפת ה' נפרע הקב"ה ממנו ע"י שליח דכתיב (סד) ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור מאה ושמונים וחמשה אלף וגו'. ר' חנינא בר פפא רמי כתיב (ישעיה ט) מרום קצו וכתיב (מ"ז ט) מלון קצו אמר אותו

19, 23) *I will enter into the lodgings of its summit*, i.e., Thus thought Sennacherib: I will first destroy the lower dwelling and thereafter the higher one. R. Joshua b. Levi said: "What is the meaning of the passage (Ib. 18, 25) *Now am I come up without the Lord ('s will) against this place to destroy it*, i.e., the Lord hath said to me, Go up against this land, and destroy it." What is it? He heard the prophet who said (Isa. 8, 6-7) *For as much as this people despiseth the waters of Shiloach that flow softly, and rejoice in Rezin and Remalyahu's son, etc.* R. Joseph said: "Were it not for the translation of this verse into Chaldaic, we would not understand its meaning. The translation is thus: Because this people despised the kingdom of David, who ruled them gently like the waters of Shiloach which flow gently, and grew fond of Rezin and the son of Remalyahu.

R. Jochanan said: "What is the meaning of the passage (Prov. 3, 33) *The curse of the Lord is in the house of the wicked, but the habitation of the righteous will be blessed?* I.e., the curse of the Lord is in the house of the wicked refers to Peckach b. Remalyahu, who used to consume forty s'ahs of pigeon as a dessert. *But the habitation of the righteous will be blessed*, refers to Hezekiah, King of Judah, whose whole meal consisted of a litra of meat. (Isa. 8, 7). . . *The king of Assyria . . . and he shall penetrate into Judah, overflow and flood over, even to the neck shall he reach.* Now [since he acted in accordance with the prophecy] why then was he punished? The prophet prophesied concerning the ten tribes, and he himself made up his mind to go to Jerusalem. Then came the prophet and said (Ib. ib. 23) *And no fatigue overtaketh him that oppresseth them.* R. Eleazar b. Breakhya explained the above passage thus: "A people who are occupied with the study of the law will not be delivered over to their oppressor." What is meant (Ib.) *In the first time, he made light of the land of Zebulun and of the land of Naphtali, and at the last he will deal hard, with the way by the sea, on the other side of the Jordan (up to) the Galilee of the nations—i.e.,* Not like the first [exiled] who threw off the yoke of the Torah, but like the latter, who tolerated the heavy yoke of the Torah, and therefore deserved that a miracle should happen to them as it had

רשע בתחלה אחריב דירה של ממה ואח"כ אחריב דירה של מעלת א"ר יהושע בן לוי מ"ד (סע יח) עתה המבלעדי ה' עליתי על המקום הזה להשחיתו ה' אמר אלי עלה על הארץ הזאת והשחיתה מאי היא דשמעיה לנביא דקאמר (ישעיה ח) יען כי מאם העם הזה את מי השלוח ההולכים לאם ומשוש את רצין ובן רמילהו אמר רב יוסף אלמלא תרגמו דהאי קרא לא הוה ידענא מאי קאמר. חלף דקץ עמא הדין במלכותא דבית דוד דמדבר להון בנייהי כמי השלוח דנגרין בנייה ואתרעיוא ברצין ובן רמליהו:

א"ר יוחנן מ"ד (משלי ג) מארת ה' בבית רשע ונוה צדיקים יברך מארת ה' בבית רשע זה פקח בן רמליהו שהיה אוכל ארבעים מאה נזולות בקינוה סעודה ונוה צדיקים יברך זה חזקיה מלך יהודה שהיה אוכל לימרא בשר בסעודה. (ישעיה ח) ולכן חנה ה' מעלה עליהם את מי הנחר העצומים והרבים את מלך אשור. וכתוב (סע) וחלף ביהודה שמף ועבר עד צואר יגיע אלא מ"מ איענש. נביא אעשרת השבמים אתנכי והוא יחיב דעתיה על כולה ירושלים בא נביא וא"ל (סע) כי לא מועף לאשר מוצק לה א"ר אלעזר בר ברכיה אין נמסר עם עיף בתורה ביד מי שמציק לו. מאי (סע) כעת הראשון הקל ארצה וכלון וארצה נפתלי והאחרון הכביד דרך הים עבר הירדן גליל הגנים לא כראשונים שהקלו מעליהם עול

happened to those who passed the Red Sea and to those who stepped over the Jordan. Hence if he will retract from turning away from Jerusalem, well and good, but if not, I will make him contemptible among the nations.

(II Chron. 32, 1) *After these things and veritable events came Sennacherib the king of Assyria, and invaded Judah, and besieged the fortified cities, and thought to break them open for himself. Is such a reward adequate for such a man [Hezekiah]? And also what is the meaning of after?* Rabina said: "It means after the Holy One, praised be He! had sworn; for He said, 'If I would tell Hezekiah that I will bring Sennacherib, and deliver him in his hands, he would say to me, I want neither to be scared nor to have him delivered to me.' And therefore the Holy One, praised be He! swore that he will bring him in, as it is said (Isa. 14, 24-24) *Sworn hath the Lord of hosts, saying, Surely as I have purposed, so doth it come to pass; and as I have resolved, so shall it occur. To break Asshur in my own land, and upon my mountains will I tread him under foot; then shall his yoke be removed from off them, and his burden shall be removed from off their shoulders.* R. Jochanan said: "The Holy One, praised be He! said: 'Sennacherib with his companions shall come and be made a crib for Hezekiah and his associates'." (Ib. 10, 27) *And it shall come to pass on that day, that his burden shall be removed from off thy shoulder, and his yoke from off thy neck, and the yoke shall be broken because of the fatness.* R. Isaac of Nafcha said: "The yoke of Sennacherib was broken because of the fats of Hezekiah which he used to kindle in the prayer house and in the house of learning." What did he do? He placed a sword on the gate of the house of learning as a sign that he who would not occupy himself with the Torah would be slain by the sword. And thereafter a search was made from the city of Dan to the city of Beersheba, and there was not found one ignoramus among them. And also from the city of Gebeth to the city of Antiphras, and there was not found even one among women and children who was not acquainted with the law of purification. And to that generation is applied the passage (Ib. 7, 21) *And it shall come to pass on that day, that a man shall nourish [but]*

תורה אבל אחרונים שהכבירו עליהם עול
תורה וראויין הללו לעשות להם גם כעוברי
הים וכדורכי הירדן אם חוזר בו מומב ואם לאו
אני אעשה לו גליל בגוים :

(ד"נ ל) אחרי הדברים והאמת האלה בא
סנחריב מלך אשור ויבא ביהודה ויחן על
הערים הכצורות ויאמר לבקעם אליו האי
דישנא להאי פרדשנא. אחר הדברים והאמת
מאי אחר אמר רבינא לאחר שקפץ הקב"ה
ונשבע ואמר אי אמינא ליה לחזקיה מייתינא
ליה לסנחריב ומסרנא ליה בידך השתא אמר
לא הוא בעינא ולא ביעתותיה בעינא מיד קפץ
הקב"ה ונשבע דמייתינא ליה שנאמר (ישעיה
י) נשבע ה' צבאות לאמר אם לא כאשר דמיתי
כן היתה וכאשר יעצתי היא תקום לשכור
אשור בארצי ועל הרי אבוסנו וגו' א"ר יוחנן
אמר הקב"ה יבא סנחריב וסיעתו ויעשה אבוס
לחזקיהו ולסיעתו. (ס"י) והיה ביום ההוא
יסור סבלו מעל שכמך ועלו מעל צוארך וחבל
עול מפני שמן א"ר יצחק נפחא חובל עול של
סנחריב מפני שמנו של חזקיהו שהיה דולק
בבתי כנסיות ובבתי מדרשות מה עשה נעץ
חרב על פתח בית המדרש ואמר כל שאינו
עוסק בתורה ידקר בחרב זו בדקו מדן ועד באר
שבע ולא מצאו עם הארץ מגבת ועד אנטיפרס
ולא מצאו תינוק ותינוקת איש ואשה שלא היו
בקיאים בהלכות מומאה ומהרה ועל אותו הדור
הוא אומר (ס"י) והיה ביום ההוא יחיה איש

one young cow and two sheep; and also the passage (23) And it shall come to pass on that day that every place, where there are [now] a thousand vines worth a thousand silver shekels, shall be—yea, this shall be (given up) to briers and thorns, i.e., though the vine was worth a thousand silver shekels, it was neglected and turned to briers and thorns because all of them occupied themselves with the study of the law. (Ib. 33, 4) And your spoil shall be gathered as the cricket gathereth. Thus said the prophet to Israel: "Gather your spoils." They said to him: "Shall each one gather for himself or shall it be divided into equal shares?" The prophet answered: "As the cricket gathereth," i.e., as the cricket gathereth each one for himself, so also shall you gather. Then they said to him: "Is there not among these the property of the ten tribes which was robbed by the Assyrians?" He answered: "(Ib. ib. 4) i.e., just as the brook render man from the state of uncleanness to cleanliness, so also is the case of an Israelite, as soon as his property falls into the hands of an idolater he loses his claim of ownership."

R. Huna said: "Ten trips that wicked person made on that day, as it is said (Ib. 10, 28-32) *"He cometh to Ayath, he passeth on to Migron; at Michmash he layeth up his baggage: They go through the pass; they take up their lodgings at Geba; Rama trembleth; G'ib'as of Saul fleeth. Let thy voice resound O, daughter of Galim! Listen Layshah; O noor Anathoth! Madmenah is in motion (the inhabitants of Gebin) etc."* Here are mentioned more than ten places. The passage, *Let thy voice resound, etc.*, was spoken by the prophet unto the Congregation of Israel. *Let thy voice resound, O daughter of Galim, ye daughter of Abraham, Isaac and Jacob, who performed divine commandments as numerous as the waves of the sea. Listen Layshah, i.e., Be not afraid of him (Sennacherib) but you should be afraid of Nebuchadnezzar, who is equal to a lion, as it is said (Jer. 4, 7) The lion has come up from his thicket.*⁶ (Fol. 95) *O poor Anathoth! i.e., A time will come when Jeremiah, the prophet, who comes from Anathoth, will prophesy the destruction of Jerusalem, as it is written (Jer. 1, 1) These are the words, etc. What*

עצלת בקר ושתי צאן וגו' ואומר (ס) והיה ביום ההוא יהיה כל מקום אשר יהיה שם אלה נפן באלף כסף לשמיר ולשית יהיה אע"פ שאלף נפן באלף כסף לשמיר ולשית יהיה. (ס נ) ואוסף שללכם אוסף החסיל אמר להם נביא לישראל אספו שללכם אמרו לו לבונו או לחלוק אמר להם כאוסף החסיל מה אוסף החסיל כל אחד ואחד לעצמו אף שללכם כל אחד ואחד לעצמו. אמרו לו והלא ממון עשרת השבטים מעורב בו אמר להם (ס) כמשק גבים שוקק בו מה גבים הללו מעלין את האדם ממומאה למתרה אף ממונם של ישראל כיון שנפל ביד העכו"ם מיד מיהר:

אמר רב הונא עשר מסעות נסע אותו רשע באותו היום שנאמר (שע"י) בא על עית עבר במגרון למכמש יפקיד כליו עברו מעברה גבע מלון לנו חרדה הרמה גבעת שאול נמה צהלי קולך בת גלים הקשיבי לישח עניה ענתות נדדה מדמנה יושבי הגבים העיוז עוד היום בנוב לעמוד וגו' הני טובא הויין צהלי קולך בת גלים נביא הוא דקאמר להו לכנסת ישראל צהלי קולך בת גלים בתו של אברהם יצחק ויעקב שעשו מצות לפני כגלי הים. הקשיבי לישח מהאי לא תסתפי אלא אסתפי מנבוכדנאצר הרשע דמתיל כאריה שנאמר (ירמיה ד) עלה אריה מסבכו מאי (דף נה) עניה ענתות עתיד ירמיה בן חלקיה מענתות דמתנבי עלך דכתיב (ס נ) דברי ירמיהו בן

6) Here the Talmud explains that a lion has six names. . . .

does *As yet will he remain at Nob* mean? R. Huna said: "One day was left [within the time set] for the punishment of the iniquity of Nob." And the astrologers told Sennacherib: "If you can reach Jerusalem on that day you will be victorious, but if not, then you will fail." He therefore hastened his march and made a journey of ten days in one day. And when he reached Jerusalem, there was thrown down to him a receptacle of braided wool, upon which he ascended the fortification wall from where he could view the entire city. As he looked at it, it appeared to him very small, and he exclaimed: "Indeed, is this the city of Jerusalem for which I set all my camp in motion and for which I have gathered together all my forces? Behold! She is smaller and weaker than all the great cities and countries which I conquered with my powerful arm." He stood nodding his head, and gestured with his hands over the Sanctuary in Zion and over the Temple Court in Jerusalem. His advisers said: "Let us throw our hands upon it immediately," but he said to them: "You are too tired from the journey; tomorrow everyone of you should bring with him a piece of the wall which surrounds it." Immediately (II Kings, 19, 35) *And it came to pass, on that same night, that an angel of the Lord . . . smote . . . of the Assyrians one hundred eighty and five thousand men . . . and when men (from Jerusalem) arose early in the morning, behold they were all dead corpses.* R. Papa said: "This is what people say: 'If a judgment is postponed over night, it may be entirely lost.'"

(II Sam. 21, 16) *And Yishbi at Nob, who was of the children of the Raphah, the weight of whose spear was three hundred shekels of copper, being girded with new armour, thought to slay David.* What does *Yishbi at Nob* mean? R. Juda, in the name of Rab, said: "A man [who came] because of that which was done to [the inhabitants of] Nob." The Holy One, praised be He! said to David: "How long will you keep in your hand this iniquity? Through thee came the destruction of Nob, the city of the priest. Through thee came the trouble upon Doeg the Edomite, and through thee Saul and his three sons were killed. Now dost thou want that I shall destroy thy children

חלקיה מן הכהנים וגו' מאי (ישעיה י) עוד היום כנוב לעמוד אר"ה אותו היום נשתייר מעונה של נוב א"ל כלדאי אי אזלת האידנא יכלת לה ואי לא לא יכלת לה אורחא דבעא למגויי בעשרה יומי סגא בחד יומא כי ממו לירושלים שדו ליה ביכתרקי עד דמליק ויתיב מעלוי שורא עד דחזיית לכולה ירושלים כי חזייה אדחומר בעיניה אמר הלא דא היא קרתא דירושלם דעלה ארגשית כל משריתי ועלה כבשית כל מדינתי הלא היא זעירא וחלשא מכל כרכי עממיה דכבשית בתקופ ידי עלה קם מניד ברישיה מוביל ומייתי בידיה על מור בית מקדשא דבציון ועל עזרתא דבירושלים אמרו ליה נשדי בה ידא האידנא אמר להו תמחיתו דאתיתו מאורחא למחר אייתו לי כל חד וחד מנייכו גולמיה הרג מינה מיד (ח"נ יט) ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך ה' ויך כמחנה אשור וגו' וישכימו בבקר והנה כלם פגרים מתים א"ר פפא היינו דאמרי אינשי בת דינא במל דינא:

(ע"ז כא) וישבי כנוב אשר בילידי הרפה ומשקל קינו וגומר ויאמר להכות את דוד מאי וישבי כנוב א"ר יהודה אמר רב איש שבא על עסקי נוב א"ל הקב"ה לדוד עד מתי יהיה עון זה ממון בידך על ידך נהרג נוב עיר הכהנים ועל ידך נמרד דואג האדומי ועל ידך נהרג שאול ושלשת בניו רצונך יכלה זרעך או

7) See next paragraph.

or that thou shouldst be delivered over to thy enemies?" And he answered: "Sovereign of the Universe! it is better for me to be delivered over to the enemy than that my descendants should be destroyed." Thereafter it happened one day that David went to a village and the Satan appeared to him in the form of a deer. He shot an arrow at it, which did not reach it. So he chased after it till he passed the border of the Philistines. And when Yishbi of Nob saw him, he said: "This is he who killed my brother Goliath." Whereupon the former seized and tied him and put him under the block of an olive press. However, a miracle occurred in that the earth under him became soft, and he was not killed. Concerning this it is written (Ps. 18, 37) *Thou enlargest my steps under me, so that my joints do not slip*. That day was the eve of Sabbath. And Abishai b. Zeruyah used to wash his head with four pitchers of water, when he noticed in it what appeared spots of blood; according to others, a dove came down and rolled before him in spasms. He said the assembly of Israel is likened unto a dove, as it is said (Ps. 68, 14) *The wings of the dove covered with silver*. Hence it must be that David the King of Israel was in trouble. He went to David's house but did not find him there. He sent to the house of study and he was not found there also. He then said: "We are taught: One must not ride on a king's horse, must not sit on his chair, etc. But how is it at the time of danger?" He went to the college and questioned concerning it. In answer he was told that at the time of danger it is permissible. Then he rode upon the king's mule and miraculously the earth (the road) was lessened (he was suddenly transferred to a distant place). And while riding he saw Arpa, Yishbi's mother, who sat and spun. As soon as she saw him she broke the thread [of her spindle] and threw it at him [with the intention of killing him]. Missing him, she said: "Young man, hand me my spindle." He took the spindle, threw it at her head, and killed her. When Yishbi of Nob saw Abishai, he said: "Now there are two, and they will be able to kill me." He seized David and tossed him up high, placing the point of his spear so that David should fall upon it, and be killed. But Abishai uttered the Tetragrammaton, causing David to remain suspending

תמסר ביד אויב אמר לפניו רבנו של עולם מוטב אמסר ביד אויב ולא יכלה זרעי יומא חד נפק לשכר בואי אתא שמן ואדמי ליה כמביא פתק ביה גירא ולא מטייה משכיה עד דאמטייה לארץ פלשתים כדחוייה ישבי בנוב אמר היינו האי דקמליה לגלית אחי כפתיה קמטיה ואותביה תותי בי סדיא אתעביד ליה נימא מכא ליה ארעא מתותיה היינו דכתיב (מחלים יח) תרחיב צעדי תחתיו ולא מעדו קרסולי ההוא יומא אפניא דמעלי שבתא הוה אבישי בן צרויה חייף רישיה בד' גרבי דמיא חזינהו כתמי דמא א"ד אתא יונה אימריף קמיה אמר כנסת ישראל כיונה אמתילא שנא' (סס סח) כנפי יונה נחפה בכסף ש"מ דוד מלכא דישראל בצערא שרי אתא לביתיה ולא אשכחיה שדר לבי מדרשא ולא אשכחיה אמר תנן אין רוכבין על סוסו ואין יושבין על כסאו ואין משתמשין בשרביטו בשעת הסכנה מאי אתא שאל בי מדרשא אמרו ליה בשעת הסכנה שפיר דמי רכביה לפרידיה וקם ואול קפצה ליה ארעא בהדי דקא מסגי חזייה לערפה אימיה דהות צולא כי חזיתיה פסקתיה לפילכא שדיתיה עלויה סברה למקמליה אמרה ליה עלם אייתי לי פלך פתקיה בריש מוחה וקמלה כד חזייה ישבי בנוב אמר השתא הוה בי תרין וקמלי לי פתקיה לדוד לאילעאי ודן ליה לרומחיה אמר ניפול עליה ונקטול אמר אבישי שם אוקמיה לדוד בין שמיא לארעא

between the sky and the earth. (But why didn't David himself utter it? Because a prisoner cannot liberate himself from prison without help.) Abishai then questioned David as to what he was doing there. And he explained to him what the Omnipotent had told him and what his answer to it was. Abishai said to him: "Change thy prayer. Let thy grandson sell wax (be poor) so that thou be spared suffering (i.e., do not sacrifice the present for the sake of the future)." "If it must be so," said David, "then pray with me." This is meant by the passage (Sam. 30, 17) *But Abishai the son of Zeruyah succored him*. Upon which R. Juda, in the name of Rab, said that he prayed with him. Again Abishai uttered the Tetragrammaton and caused him to come down. Yishbi [seeing both fleeing] ran after them. When they reached the village of Kubi [situated] on the boundary of Palestine they said to each other: "Let us stop here and fight him" [Nevertheless they went] as far as the village of Betrei and then they said: "Between [us] two cubs—can we kill the lion?" When the fight began they said to him: "Go back, and you will see that your mother is dead." As soon as they mentioned the name of his mother, his strength began to fail, whereupon they killed him. And this is meant by the passage (Ib. 17) *Then swore the men of David unto him, saying: Thou shalt go out no more with us to battle, that thou mayest not quench the lamp of Israel*.

Our Rabbis were taught: For three persons did the earth (the road) shrink (they were miraculously transferred to their destination): For Eliezer, the servant of Abraham; for Jacob, our father, and for Abishai b. Zeruyah; for Abishai b. Zeruyah, as stated above; for Eliezer, the servant of Abraham, as it is written (Gen. 24, 42) *And I came this day unto the well. This day* means that he left on the same day; for Jacob, our father, (Ib. b) as it is written (Ib. 28, 10-11) *And Jacob went out from Beersheba and went towards Haran. And he alighted (vayiphga) upon a certain place and tarried there all night, because the sun was set, etc.* When he reached Haran he said: "Is it proper of me not to say prayer when I passed the place where my parents passed? He resolved to return, and soon after his resolution, the earth shrank and he came to Bethel. And whence do we know that

ונימא ליה איתו אין חבוש מוציא את עצמו
מבית האסורים א"ל מאי בעית הכא א"ל הכי
אמר לי קודשא בריך הוא והכי אהדרי ליה
א"ל אפיך צלותך בך בך קירא ליזבין ואת
לא תצמער א"ל אי הכי סייע בהדן היינו
דכתיב (ג'נ כז) ויעזר לו אבישי בן צרויה
אמר רב יהודה אמר רב שעזרו בתפלה אמר
אבישי שם ואחתית הוה קא רדף בתרייהו כי
ממו קובי אמרי קום ביה כי ממו בי תרי אמרי
בתרי גוריון קמליה לאריא אמרי ליה זיל אשכח
לערפה אמך בקברת כי אדכרו ליה שמה
דאימיה כחש חיליה קמליה היינו דכתיב (ס)
אז נשבעו אנשי דוד לו לאמר לא תצא אתנו
ולא תכבה את נר ישראל:

ת"ר שלשה קפצה להם הארץ אליעזר עבד
אברהם יעקב אבינו ואבישי בן צרויה. אבישי
בן צרויה תא דאמרן. אליעזר עבד אברהם
דכתיב (נחל'ית כז) ואבא היום אל העין
למימרא דהווא יומא נפק. יעקב אבינו (ע"ג)
דכתיב (נחל'ית כח) ויצא יעקב מבאר שבע
וג' ויפגע במקום וג' כי ממו כו' ומנ"ל דכלה

David's children were destroyed? It is written (II Kings 11, 1) *And when Athaliah the mother of Ahabiah saw that her son was dead, she arose and destroyed all the royal seed.* But did not Joash remain? There in the case of Nob also Abiathar remained, as it is written (I Sam. 22, 20) *And there escaped one of the sons of Ahimelech, the son of Ahitub whose name was Abiathar.* R. Juda, in the name of Rab, said: "Had not Abiathar remained of Ahimelech's family, nothing would have remained of David's family."

We are taught in a Baraitha: The first part of Sennacherib's army crossed the Jordan by swimming, as it is said (Is. 8, 8) *He shall penetrate into Judah, overflow, etc.; the middle division walked over, as it is said (Ib.) Even to the neck shall he reach.* [The water was diminished by the swimming of the first part.] And when the last part crossed [the Jordan had been so dried] that the dust was whirled up by the tramping of their feet. And they found no water to drink, and they had to bring it from another place; as it is said (Ib. 37, 25) *I have dug and drunk water.* (Ib. 37, 36) *Then an angel of the Lord went out and smote one hundred eighty and five thousand, and when they arose early in the morning behold they were all corpses?* R. Abahu said: "This enumerates only the officers of the army." Rabina said: "This can be deduced from (II Chr. 32, 21) *And the Lord sent an angel, who cut off every man of valor, and leader and captain in the camp of the king of Assyria, and when he returned with shame of face to his own land, he went into the house of his god, and [those] that came forth from his own bowels felled him there with the sword.*" The deduction is finally accepted.

With what did the angel smite them? R. Eliezer said: "With his hand, as it is said (Ex. 14, 31) *And Israel saw that great hand which the Lord had shown, i.e., that which will take revenge on Sennacherib.*" R. Joshua said: "He smote them with his finger, as it is said (Ib. 8, 15) *Then said the magicians unto Pharaoh, This is a finger of God; i.e., this is the finger which will take revenge on Sennacherib.*" And R. Eliezer b. R. Jose, the Galilean said: "The Holy One, praised be He! said to Gabriel: 'Is thy sickle [of death] polished?' And he answered: 'Sovereign of the Universe, it

זרעיה דדוד דכתיב ועתליה אם אחזיה ראתה כי מת בנה ותקם ותאבד את כל זרע הממלכה הא אשתייר לה יואש התם נמי אשתייר אביתר דכתיב (ז"ל כנ) וימלט בן אחד לאחימלך בן אחיטוב ושמו אביתר. א"ר יהודה אמר רב אלמלא נשתייר אביתר לאחימלך בן אחיטוב לא נשתייר מורעו של דוד שריד ופליט:

תנא ראשונה עברו בשחי שמו ועברו שנא' (ישעיה ח) וחלף ביהודה שטף ועבר אמצעיים עברו בקומה שנאמר (זס) עד צואר יגיע אחרונים העלו עפר על רגליהם ולא מצאו מים בנהר לשתות עד שהביאו מים ממקום אחר ושתו שנאמר (זס לו) אני קרתי ושתיתי מים וגו' והכתיב (מ"ז יט, ישעיה לו) ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור מאה ושמונים וחמשה אלף וגו' א"ר אבהו הללו ראשי גייסות הן אמר רבינא דיקא נמי דכתיב (דק"ג לז) וישלח ה' מלאך ויכחד כל גבור חיל ונגיד ושר במחנה וגו' ויבא בית אלהיו ומציאי מעיו שם הפילוחו בחרב ש"מ:

במה הכם רבי אליעזר אומר ביד הכם שנאמר (שמות יד) וירא ישראל את הید הגדולה היא הید שעתידה ליפרע מסנחריב ר' יהושע אומר באצבע הכם שנאמר (זס ח) ויאמרו החרטומים אל פרעה אצבע אלהים היא אצבע שעתידה ליפרע מסנחריב רבי אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר א"ל הקב"ה לגבריאל מאלך נמושה אמר לפניו רבש"ע

is polished and ready since the six days of the creation,' as it is said (Is. 21, 15) *From the drawn sword, from the bent bow.*" R. Simon b. Jochai said: "That was the time when the fruit became ripe, and the Holy One, praised be He! said to Gabriel: "When thou wilt go to make the fruit ripe, thou shalt, by the way, attend to them,' as it is said (Ib. 28, 19) *For morning by morning shall it pass by, by day and by night; and the more understanding of the report shall cause terror.*" R. Papa said: "This is what people say: 'When thou passest by the door of thy enemy, make thyself seen'." According to others, the angel blew into their nostrils till they died, as it is said (Ib. 40, 24) *When he breathed upon them, they withered.* R. Jeremiah b. Abah said: "They died from the clapping of his hands as it is said (Ezek. 21, 22) *I will strike my hands together, and I will cause my fury to be assuaged.*" And R. Isaac of Nafha said: "He uncovered their ears so that they heard the songs of the angel and died from it, as it is said (Ib. 33, 3) *When thou liftedst thyself up nations were scattered.*"

And how many remained of them? Rab said: "Ten, as it is said (Ib. 10, 19) *And the rest of the trees of his forest shall be few in number, so that a boy may write them down, i.e., what [letter] can a boy write, a yud whose numerical value is ten.*" And Samuel said: "Nine, as it is said (Ib. 17, 6) *And there shall be left on it gleanings, two or three berries on the top of the uppermost bough, four to five on the outermost branches of a fruitful tree.*" R. Joshua b. Levi said: "Fourteen, as the just quoted verse reads *two, three . . . four, five.*" R. Jochanan, however, said: "Only five, and they were Sennacherib, his two sons and Nebuchadnezzar and Nebusaradan; the latter is known by tradition; concerning Nebuchadnezzar, it is written (Dan. 3, 25) *And the appearance of the fourth is like a son of the gods; if he would not have seen [an angel before] how would me know [to describe him so]?*" And concerning Sennacherib and his two sons, as it is written (II Kin. 19, 37) *And it came to pass, as he was prostrating himself in the house of Nisroch his god, that Adrammelech and Sharezer, his sons, smote him.*" R. Abahu said: "Were it not for the following verse, it would be impossible to believe, [that the Lord himself did it] for it is written (Is.

נמושה ועומדת מששת ימי בראשית שנאמר (ישעיה כא) מפני חרבות נדדו רשב"י אומר אותו הפרק זמן בישול פירות היה א"ל הקב"ה לגבריאל כשאתה יוצא לבשל פירות היוקק להם שנאמר (שם כח) מדי עברו יקח אתכם כי בבקר בבקר וגו' אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי אגב אורחך לבעל דבבך אישתמע וי"א בחוטמן נשף בהם ומתו שנאמר (שם מ) וגם נשף בהם ויבשו רבי ירמיה בר אבא ז'מר כפים ספק להם ומתו שנאמר (יחזקאל כא) וגם אני הכיתי כפי אל כפי והניחותי חמתי רבי יצחק נפחא אמר אזנים גלה להם ושמעו שירה מפי הוויות ומתו שנאמר (ישעיה לב) מרוממותך נפצו גוים :

כמה נשתיירו מהם אמר רב עשרה שנאמר (ישעיה י) ושאר עץ יערו מספר יהיו ונער יכתבם כמה נער יכול לכתוב יו"ד וכמה יו"ד עשרה ושמואל אמר ט' שנאמר (שם י) ונשאר בו עוללות כנוקף זית שנים שלשה גרגרים בראש אמיר ארבעה חמשה במעיפיה וגו' ר' יהושע בן לוי אומר י"ד שנאמר שנים שלשה גרגרים ארבעה חמשה וגו' ר' יוחנן אומר ה' מנהדיב ושני בניו נבוכדנאצר ונבזראדן. נבזראדן גמרא נבוכדנאצר דכתיב (דניאל ג) ורוח די רביעאה דמה לבר אלהין ואי לא דחזיה מנא הוה ידע מנחריב ושני בניו דכתיב (מ"ג ט) ויהי הוא משתחוה בית נסרוך אלהיו ואדרמלך ושראצר בניו הכוהו בחרב א"ר אבהו אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו דכתיב

7, 20) *On the same day, will the Lord shave with the razor that is hired, (namely) by them beyond the river, by the king of Assyria, the head and the hair of the feet, and also the beard shall it entirely remove.* The Holy One, praised be He! appeared before Sennacherib as an old man, and questioned him: "When thou wilt return to the kings of the East and the West, what excuse canst thou give to them for their sons whom thou didst bring with thee and who were killed?" And he answered: "I myself am trembling about this. Canst thou advise me what to do?" And he rejoined: "Go (Fol. 96) and change thyself that thou mayest not be recognized." "How can I do it?" The old man said: "Bring me a pair of scissors and I will cut your hair off." "Where shall I procure the scissors?" The old man said: "Go into that house and you will get it." He went there, and found angels who had appeared before him as men, engaged in grinding the kernels of dates. And he asked them for the scissors. To which they answered, "Grind one kernel and thou wilt get it." He did so, whereupon they gave him the scissors. But when he returned, it grew dark, and the old man told him to bring a light. He went and brought a light; and while carrying the light, the wind blew and the fire caught his beard, and therefore he had to cut off both his hair and his beard. And this is what is meant by the passage (Ib.) *And also the beard shall it entirely remove.* R. Papa said: "This is what people say: 'When you cut the hair of an Aramaen, and he likes it, singe his beard, and you will have plenty of sport'." When he went away he found a board from the ark of Noah. And he exclaimed: "This is the great God, who saved Noah from the flood. I vow that if I will succeed in the future, I will sacrifice my two sons to him." This his sons heard, and therefore they killed him, and this is what is meant by the passage (Kin. 19, 37) *And it came to pass, as he was prostrating himself in the house of Nisroch his god, that Adramelech and Sharezer, his sons, smote him.*

(Gen. 14, 15) *And he divided himself against them, he and his servants by night (Lyelah) and smote them.* R. Jochanan said: "The name of the angel who came to assist Abraham was Lyelah (night) as it is said (Job 3, 8) *And the night when it was*

(ישעיה ז) ביום ההוא יגלח ה' בתער השכירה בעברי נהר מלך אשור את הראש ואת שער הרגלים וגם את הזקן תספה אתה קוב"ה ואדמי ליה כגברא סבא אמר ליה כי אזלת לגבי מלכי מזרח ומערב דאייתיתניהו לבנייהו וקמלתיניהו מאי אמרת להו א"ל ההוא גברא כההוא פחדא נמי יתיב א"ל היכי נעביד א"ל זיל זיל (דף נ) ושני נפשך במאי אישכי א"ל זיל אייתי לי מספר ואיגזיך מהיכא אייתי א"ל זיל לההוא ביתא ואייתי אזל אשכחיניהו מלאכי ואידמו ליה כגברי והוה קא טחנא קשייתא אמר להו הכו לי מספרא אמרו ליה טחין חד גריווא דקשייתא וניתן לך טחן חד גריווא דקשייתא ויהבו ליה מספרתא עד דאתא איחשך אמר ליה זיל אייתי נורא אזל ואייתי נורא בהדי דקא נפח אתלי ביה נורא בדיקניה אזל גזייה לרישיה ודיקניה אמר היינו דכתיב (ישעיה ז) וגם את הזקן תספה אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי גרירתיה לארמאה ושפר ליה אתלי ביה נורא בדיקניה ולא שבעא חוכא מיניה אזל אשכח דפא מתיכותא דנח אמר היינו אלהא רבא דשיזביה לנח ממופנא אמר אי אזיל ההוא גברא ומצלח מקרב להו לתרין בנוהי קמך שמעו בנוהי וקמלות היינו דכתיב (מ"ז ט) ויהי הוא משתחוה בית נמרוך אלהיו ואדרמלך ושראצר בנוי הכוהו כחרב:

(נרשית יד) ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו

ויכם וגו' א"ר יוחנן אותו מלאך שנזדמן לו לאברהם לילה שמו שנאמר (לוי נ) וחלילת

said, *There hath been a male child conceived, etc.*" R. Isaac of Nafha said: "This means a thing concerning the night was wrought for him, as it is said (Jud. 5, 20) *From heaven they fought—the stars in their courses fought against Sissera.*" Resh Lakish remarked: "The explanation of Nafcha is better than that of bar Nafcha's" (Jochanan, who was called bar Nafcha). R. Jochanan said: "When that righteous man (Abraham) reached the city of Dan, his strength began to fail, for [he saw that] in the future his children would worship idols in Dan, it is said (I Kin. 12, 29) *And the other he put in Dan.* And also this wicked one Sennacherib did not feel himself strong until he reached Dan, as it is said (Jer. 8, 16) *From Dan was heard the snorting of his horses.*"

R. Zera said: "Although R. Juda b. B'therah of N'zibin sent a message: 'Be careful with a scholar, who, on account of an accident, forgot his learning; be careful to follow R. Juda's decision regarding the Vridin; be careful with the children of a common man, as [very often] wisdom emanates from them,' the following may be nevertheless proclaimed: (Ib. 12, 1-3) *Righteous art thou, O Lord [even though] I should plead with Thee; yet must I speak of [the principles of] justice with Thee: Wherefore is the way of the wicked happy? Do all those prosper that deal treacherously? Thou hast planted them; they have also taken root; they grow; they also bring forth fruit;* and he was answered (Ib., ib. 5) *If thou hast run with the footmen, and they have wearied thee, how then canst thou contend with the horses? And if in the land of peace, [wherein] thou trusted, [they wearied thee], how then wilt thou do in the swelling of the Jordan?* This might be likened to one who proclaims that he is able to run three parsas between the dykes in advance of horses. A runner met him, and he ran before him three miles and became tired. The runner then said to him: "If you became tired by running in advance of me, how much more so in advance of horses? If you became tired by running three miles only, how much more so by running three parsas? If you became tired on dry land, how much more would you become tired between the dykes!" Similar to this was it said to Jeremiah: Thou art wondering that I have rewarded that wicked one

אמר חורת גבר ר' יצחק נפחא אמר שעשה עמו מעשה לילה שנאמר (זופטיס ה) מן השמים נלחמו הכוכבים ממסלותם וגו' אמר ריש לקיש טבא דנפחא מדבר נפחא. (נלאשית יד) וירדוף עד דן א"ר יוחנן כיון שבא אותו צדיק עד דן תשש כחו ראה בני בניו שעתידין לעבוד ע"ז בדין שנאמר (מ"א י) ואת האחד נתן בדין ואף אותו רשע לא נתגבר על שהגיע לדין שנאמר (ירמיה ה) מדין נשמע נחרת מוסיו:

א"ר זירא אע"ג דשלח ר' יהודה בן בתירא מנציבין הוזהרו בזקן ששכח תלמודו מחמת אונמו והוזהרו בורידין כר' יהודה והוזהרו בבני עמי הארץ שמהן תצא תורה כי האי מלתא מודעינן להו (ירמיה י) צדיק אתה ה' כי אריב אליך אך משפמים אדבר אותך מדוע דרך רשעים צלחה שלו כל בוגדי בגד נמעתם גם שורשו ילכו גם עשו פרי מה אהדרו ליה (סס) כי את רגלים רצתה וילאוך ואיך תתחרה את המוסים וגו' משל לאדם אחד שאמר יכול אני לרוץ שלש פרסאות לפני המוסים בין בצעי המים נזדמן לו רגלי אחד רץ לפניו שלשה מילין ביבשה ונלאה א"ל ומה לפני רגלי כך לפני המוסים עאכ"ו ומה ג' מילין כך ג' פרסאות עאכ"ו ומה ביבשה כך בין בצעי המים עאכ"ו אף אתה ומה בשכר ד' פסיעות ששלמתי לאותו רשע שרץ אחרי כבודי אתה

for the four steps he was running for the sake of my glory; how much more will you wonder when I will come to pay the reward of Abraham, Isaac and Jacob, who used to run for me like horses! And to this refers the passage (Ib. 23, 9) *To the prophets—Broken is my heart within me; all my bones shake; I am like a drunken man, because of the Lord, and because of his holy words.* What are they, the four steps? As it is written (Isa. 39, 1) *At that time sent Merodach-baladon, the son of Baladon, the king of Babylon, letters and presents to Hezekiah, for he had heard that he had been sick, and was becoming strong again.* Is it reasonable to assume that the passage means because Hezekiah became well he sent him letters and presents? Yea, as we find (II Chron. 32, 31) . . . *Who sent unto him to inquire concerning the wonder that had happened in the land; for R. Jochanan said that the day on which Achaz died contained only two hours. And when Hezekiah became sick and thereafter recovered, the Holy One, praised be He! returned the ten hours to the day, as it is written (Isa. 38, 8) Behold, I will cause the shadow of the degrees, which is gone down on the dial of Achaz by the sun, to return backward ten degrees. So the sun returned ten degrees, by the degrees which he was gone down.* Merodach-baladon then questioned why that day is so long. And he was told, because Hezekiah was sick and recovered. He then said: "If there is such a man, must he not be greeted? Write him a letter of greeting." And they wrote, "Peace to the king Hezekiah, peace to the city of Jerusalem, and peace to the great God." At that time Nebuchadnezzar was Merodach's secretary. But this letter was written in his absence. When he returned and heard of it he asked them what they had written. And they told him accordingly. And he exclaimed: "Ye named him the great God, and yet greet Him at the conclusion! It ought to have been written, 'Peace to the great God, peace to the city of Jerusalem, and peace to Hezekiah'." And they said: "Let him who dictates the letter be the carrier (i.e., let him execute his own plan)." He commenced to run after the messenger and make him return. But after he had run four steps, Gabriel came and stopped him. And R. Jochanan said: "Had not Gabriel

מתמיה כשאני משלם שכר לאברהם יצחק ויעקב שרצו לפני כסוסים עאכ"ו היינו דכתיב (ירמיה כג) לנביאים נשבר לבי בקרבי וגו' הני ד' פסיעות מאי היא דכתיב (ישעיה לט) בעת ההיא שלח בראדך בלאדן בן בלאדן מלך בבל ספרים וגו' משום דשמע כי חלה חזקיהו ויחזק שדר ליה ספרים ומנחה אין (זה"ל לנ) לדרוש המופת אשר היה בארץ דאמר ר' יוחנן אותו היום שמת בו אחז שתי שעות היה וכי חלה חזקיה ואיתפח אהדריגהו קב"ה להנך עשר שעי ניהליה דכתיב (ישעיה לח) הנני משיב את צל המעלות אשר ירדה במעלות אחז בשמש אחרנית עשר מעלות ותשב השמש עשר מעלות במעלות אשר ירדה אמר להו מאי האי אמרו ליה חזקיה חלש ואיתפח אמר איכא גברא כי האי ולא בעינא לשדורי ליה שלמא כתבו ליה שלמא למלכא חזקיהו שלם לקרתא דירושלם שלם לאלהא רבא. נבוכדנאצר ספרא דבלאדן הוה ההיא שעתא לא הוה התם כי אתא אמר להו היכי כתביתו אמרו ליה הכי כתבינן אמר להו קריתו ליה אלהא רבא וכתביתו ליה לבסוף אמר אלא הכי כתיבו שלם לאלהא רבא שלם לקרתא דירושלם שלם למלכא חזקיהו אמרו ליה קריינא דאיגרתא איהו להוי פרוונקא רהט בתריה כדרהיט ארבעה פסיעות אתא גבריא לאוקמיה א"ר יוחנן אלמלא לא

stopped him, there would have been no remedy for the people of Israel."

What does the term *ben Baladan* mean? It was said that Merodach's father was a king whose appearance was changed to that of a dog. And his son Belshazzar sat on the throne. And when he used to sign his name, he did so in conjunction with his father's for the sake of his honor. And to this the passage refers (Mal. 1, 6) *A son honoreth his father, and a servant his master*, i.e., a son honoreth his father, as just mentioned, and a servant his master, as in (Jer. 52, 12-13) *And in the fifth month on the tenth day of the month, which was the nineteenth year of King Nebuchadnezzar, the king of Babylon, came Nebusaradan, the captain of the guard, (who) served the king of Babylon, unto Jerusalem. And he burnt the house of the Lord, etc.* (Ib., b) Was then Nebuchadnezzar at that time in Jerusalem? Behold it is written (II Kings 25, 20) *And Nebusaradan, the captain of the guard, took these, and conducted them to the king of Babylon to Riblah.* And R. Abahu said that Riblah is identical with Antukhia? R. Chisda and R. Isaac b. Abdimi [differed as to the explanation of the passage]; one said that the image of Nebuchadnezzar was engraved on his (Nebusaradan's) carriage, and the other said that the fear of Nebuchadnezzar rested upon him, so that it always appeared to him that he was standing by him. Raba said: "Three hundred mules loaded with iron axes which could cut iron (steel) were given to Nebusaradan by Nebuchadnezzar while going to attack Jerusalem. And all of them were swallowed (broken) at one gate of Jerusalem, as it is said (Ps. 74, 6) *And now they hew in pieces the carved work thereof altogether with hatchets and hammers.*" Seeing this he thought to return, saying: "I fear that I might meet the same fate as Sennacherib." But a heavenly voice was heard: "Tramp, son of a tramp, Nebusaradan, jump now [to Jerusalem] for the time has come that the Sanctuary be destroyed and the Temple be burnt." At that time one axe remained with him [from all he had] and with it he struck the gate, and it opened, as it is said (Ib. ib. 5) [*The enemy*] is known as one that lifteth up high axes against the thickets of a forest. Then he slew every one coming under his hand till he reached the Temple and then kindled

בא גבריאֵל והעמידו לא היה תקנה לשונאי
ישראל:

מאי בלאדן בן בלאדן אמרי בלאדן מלכא
הוה ואשתני אפיה והוּוּ כי דכלבא הוה יתיב
בריה על מלכותא כי הוה כתב הוה כתב שמיא
ושמיא דאבוה והיינו דכתיב (מלכי ה) בן יכבד
אב ועבד אדוניו בן יכבד אב הא דאמרן ועבד
אדוניו דכתיב (ירמיה נג) בחדש החמישי
בעשרה לחדש היא שנת תשע עשרה למלך
נבוכדנאצר מלך בבל בא נבוזראדן רב טבחים
עמד לפני מלך בבל בירושלים וישרוף את בית
ה' ואת בית המלך (ע"נ). ומי סליק נבוכדנאצר
לירושלים והכתיב (סד) ויעלו אותו רבלתה
אל מלך בבל וא"ר אבהו זו אנפוכיא רב חסדא
ורב יצחק בר אבדימי חד אמר דמות דיוקנו
היתה לו חקוקה על מרכבתו וחד אמר אימה
יתירה היתה לו ממנו ודומה כמי שעומד לפניו
אמר רבא טעין תלת מאה כודניאתא נרגא
דפרולא דשלימא בפרולא שדר ליה נבוכדנאצר
לנבוזראדן וכולה בלעתניהו חד דשא דירושלים
שנאמר (תהלים עז) ועתה פתוחיה יחד בכשיל
וכילפות יהלומן בעי למיהדר אמר מסתפינא
דלא ליעבדו בי כי היכי דעבדו במנחריב נפק
קלא ואמרה שוור בר שוור נבוזראדן שוור
דמטא זימנא דמקדש חריב והיכלא מיקלי פש
ליה חד נרגא אתא מחייה בקופא ואיפתה
שנאמר (סד) יודע כמביא למעלה בסבך עץ
קידומות הוה קטיל ואזיל עד דמטא היכלא

it. However, the Temple arose heavenward, but it was pressed down by Heaven, as it is said (Lam. 1, 15) *The Lord hath trodden as in a wine press the virgin, the daughter of Judah*. Nebusaradan became proud of all this, whereupon a Bath Kol (heavenly voice) was heard saying: "You slew a vanquished nation, a burnt temple have you burned, ground flour have you ground," as it is said (Isa. 47, 2) *Take the mill and grind meal; uncover thy locks, strip off the train, uncover the thigh, pass over the rivers*. It is not said, And grind wheat, but Grind meal.

Our Rabbis were taught: Naaman was a *Ger Toshab*.⁸ Nebusaradan, however, was a true proselyte; from the descendants of Sissera were those who studied the law in Jerusalem, and from the descendants of Sennacherib were those who taught the Torah among the multitudes of Israel, and they are Shmayah and Abtalion. From the descendants of Haman were those who learned the Torah in the city of Bnei-Brack, and this is R. Samuel b. Shilo. And even the descendants of Nebuchadnezzar, it was the intention of the Holy One, praised be He! to take under the Divine protection. But the angels said before Him: "Sovereign of the Universe, he who has destroyed your house, burned your Temple, shouldst Thou take him under the protection of the Shechinah?" This is meant by the passage (Jer. 51, 9) *We would have healed Babylon, but she was not healed*. Ula said: "This refers to Nebuchadnezzar." Samuel b. Nachman, however, said: "This refers to the Babylonian rivers." And it was explained that he meant the palms of Babylonia.

Ula said: "Amon and Moab were the two bad neighbors of Jerusalem, and when they heard the prophets prophesying the destruction of Jerusalem, they sent to Nebuchadnezzar, 'Come up,' and he answered, 'I am afraid that they should not do to me as they have done with their former enemies.' They sent to him (Prov. 7, 19) *For the man is not in his house; ish* (man) refers to the Holy One, praised be He! as it is said (Ex. 15, 3) *The eternal is ish (the Lord) of war*. Whereupon he sent to them, 'He is near to them, and will return.' They sent again to him, 'He is gone on a journey a great way

אדליק ביה נורא גבה היכלא ידרכו ביה מן שמיא שנאמר (איכה א) גת דרך ה' לכתולת בת יהודה הוה קא זיתא דעתיה נפקא בת קלא ואמרה ליה עמא קטילא קטלת היכלא קליא קלית קימחא מחינא מחינת שנאמר (ישעיה מ) קחי רחים ופחני קמח גלי צמתך חשפי שובל גלי שוק עברי נהרות חמים לא נאמר אלא קמח חזי דמיה דזכריה וכו':

ת"ר נעמן גר תושב היה נבוזראדן גר צדק היה מכני בניו של סיסרא למדו תורה בירושלים מכני בניו של מנחריב לימדו תורה ברכים ומאן ניגחו שמעיה ואבטליון מכני בניו של המן למדו תורה בבני ברק ומנו רב שמואל בר שילת ואף מכני בניו של אותו רשע בקש הקב"ה להכניסם תחת כנפי השכינה אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע מי שהחריב את ביתך ושרף את היכלך תכניסם תחת כנפי השכינה היינו דכתיב (ירמיה נא) רפאנו את בבל ולא נרפתה עולא אמר זה נבוכדנאצר ר' שמואל בר נחמני אמר אלו נהרות בבל ותרנומא צינייתא דבבל:

אמר עולא עמון ומואב שיבכי בישי דירושלים הוה כיון דשמעינהו לנביאי דקא מתנבי לחורבנא דירושלים שלחו לנבוכדנאצר פוק ותא אמר מסתפינא דלא לעבדן לי כדעבדו בקמאי שלחו ליה (משלי ז) כי אין האיש בביתו ואין איש אלא הקב"ה שנאמר (שמות טו) ה' איש מלחמה שלח להו בקריבא הוא ואתי שלחו ליה הלך בדרך מרחוק שלח להו

8. One who renounces idolatry and adheres strictly to the Seven Commandments given to a Noahite.

off.' Nebuchadnezzar, however, sent to them, 'I am aware that among them are righteous, who will pray to Him and He will return,' and they answered, '(Pr. 7) *The bag of money hath he taken with him,*' and by a bag of money, the righteous are meant, as it is said (Hos. 3, 2) *So I bought me such an one for fifteen pieces of silver,* etc. He sent again, 'The wicked of them will repent, pray and will be hearkened to.' And they answered, 'He has already set a time [how long He will not listen to their repenting], as it is said (Prov. 7, 19) *By the day of 'kesa' only will he return,* and the term *kesa* means an appointed time, as it is said (Ps. 81, 4) *Blow on the new moon, the cornet at the time appointed (kesa) on the day of our feast.*' He, however, sent to them, 'It is winter, and I cannot come up because of snow and rain.' And they sent to him, 'The mountains will protect thee, as it is said (Is. 16, 1) *Send ye the lambs of the ruled of the land from Sela, through the wilderness unto the mount of the daughter of Zion.*' He sent to them, 'When I will arrive there I will have no place to reside.' And they answered, 'Their graves are better than your palaces, as it is written (Jer. 8, 1-2) *At the time, saith the Lord, shall they bring out the bones of the kings of Judah, and the bones of the princes, and the bones of the priests and the bones of the prophets, and the bones of the inhabitants of Jerusalem, out of their graves. And they shall spread them out before the sun and the moon and all the hosts of heaven, which they have loved, and which they have served, and after which they have walked.*'

R. Nachman said to R. Isaac: "Have you heard when the fallen son will come?" He was asked, "Who is the fallen son?" "Messiah," answered R. Nachman. "And the Messiah, you call the fallen son?" And he answered: "Yes, for it is written (Amos 9, 11) *On that day will I raise up (Fol. 97) the tabernacle of David, which is fallen.*" R. Isaac answered: "Thus said R. Jochanan: 'In the generation in which the son of David will come scholarly men will decrease, and the eyes of the remainder will protrude from sighing and sorrow; many chastisements and many evil decrees will be renewed; one will not have ceased, when another will have come.'" Our Rabbis were taught: the Sabbatical period in which the

אית בהו צדיקי דבעו רחמי ומייתי ליה שלחו ליה (משלי ז) צרור הכסף לקח בידו ואין כסף אלא צדיקים שנאמר (הושע נ) ואכרה לי בתמשה עשר כסף וחומר שעורים ולתן שעורים שלח להו דדרי רשיעי בתשובה ובעו רחמי ומייתו ליה שלחו ליה כבר קבע להן זמן שנאמר (משלי ז) ליום הכסא יבא ביתו אין כסא אלא זמן שנאמר (תהלים פא) בכמה ליום חגגו שלח להו מיתוא הוא ולא מצינא דאתי מתלגא וממטרא שלחו ליה תא אשינא דטורא שנאמר (ישעיה טו) שלחו כר מושל ארץ מסלע מדברה אל הר בת ציון שלח להו אי אתינא לית לי דחכא דיתיבנא ביה שלחו ליה קברות שלהם מעולין מפלסירין שלך דכתיב (ירמיה ח) בעת ההיא נאם ה' יוציאו את עצמות מלכי יהודה וגו' ושמהם לשמש ולירח ולכל צבא השמים אשר אהבום וגו' ואשר הלכו אחריהם:

א"ל רב נחמן לרב יצחק מי שמייע לך אימת אתי בר נפלי א"ל מאן בר נפלי א"ל משיח ומשיח בר נפלי קרית ליה א"ל אין דכתיב (עמוס ט) ביום ההוא אקים (דף ט) את סכת דוד הנופלת א"ל הכי אמר ר' יוחנן דור שבן דוד בא ת"ח מתמעטין והשאר עיניהם כלות ביגון ואנחה וצרות רבות וגזרות קשות מתחדשות עד שהראשונה פקודה שניה ממחרת לבא. ת"ר שבוע שבן דוד בא בו שנה ראשונה

son of David will appear there will be fulfilled in the first year the following passage (Am. 4, 7) *And I caused it to rain upon one city, and upon another city I caused it not to rain.* In the second year, slight famine will be sent. In the third, a great famine from which men, women and children, pious men and saints will die, and the Torah will be forgotten by the scholars. In the fourth, there will be partly abundance, and partly scarcity. In the fifth there will be great abundance, and the people will eat, drink, and enjoy themselves, and the Torah will return to her scholars. In the sixth, rumors will be heard saying that the Messiah is near. In the seventh, there will be war, and at the end of the seventh, ben David will come. "Were there not many Sabbatical periods," R. Joseph remarked, "which were like this, and still he did not come?" Abaye said: "Was it then as mentioned that rumors were heard in the sixth, and war in the seventh? And secondly, has it then happened in the same order as stated above?" It has been taught in a Baraita that R. Juda said: "In the generation in which ben David will come, the school houses will be converted into debauchery. Galilee will be destroyed. The place called Gablan will be demolished. The Galileans will travel from one city to another, but will find no grace. The wisdom of the scribes will be corrupted. Men fearing sin will be hated. The leaders of that generation will have the nature of dogs. And the truth will be lacking as it is said (Is. 59, 15) *And thus is the truth missing.*" What does the expression *Ne'edereth* mean? It was said in the college, they will form into various groups and disappear (Ib.) *And he that departeth from evil is regarded as foolish.* At the school of Shilah it was explained thus: "He who turns away from evil is regarded as foolish, in the eyes of the people."

Raba said: "Previously I thought there is no truth in the whole world. However, I consequently met a certain Rabbi named Tabuth, according to others, R. Tibumi, and if the whole world filled with gold were given to him, he would not change his word." It happened once, that he came to a city named *Kushta* (truth). The inhabitants of that city would not change their word, and it never happened that one died an untimely death. And he married one of its inhabitants, and she bore him two children. It

מתקיים מקרא זה (עמוס ד') והממרת על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמר שנית חצי רעב משתלחין שלישית רעב גדול ומתים אנשים ונשים ומת חסידים ואנשי מעשה ותורה משתכחת מלומדיה ברכיעית שובע ואינו שובע בחמישית שובע גדול ואוכלין ושותין ושמחין ותורה חוזרת על לומדיה בששית קולות ובשביעית מלחמות במוצאי שביעית בן דוד בא אמר רב יוסף הא כמה שביעיות דהוה כן ולא אתא אמר אביי בששית קולות בשביעית מלחמות מי הוה ועוד כסדרן מי הוה. (תהלים פט) אשר חרפו אויבך אשר חרפו עקבות משיחך תגיא רבי יהודה אומר דור שכן דוד בא בו בית הועד יהיה לזנות והגליל יחרב והגבלן ישתומם ואנשי גליל יסובבו מעיר לעיר ולא יחוננו וחכמת הסופרים תסרח ויראי המא ימאסו ופני הדור כפני הכלב והאמת נעדרת שנאמר (ישעיה טז) ותהי האמת נעדרת מאי ותהי האמת נעדרת אמרי דבי רב מלמד שנעשית עדרים עדרים והולכת לה מאי (סז) וסר מרע משתולל אמרי דבי רב שילא כל מי שסר מרע משתולל על הבריות:

אמר רבא מריש הוה אמינא ליכא קושמא בעלמא אמר לי ההוא מרבנן ורב סבות שמו ואמרי לה רב סביומי שמיה דאי הוה יהבי ליה כל חללי דעלמא לא הוה משני בדבוריה זימנא חדא איקלע לההוא אתרא וקושמא שמיה ולא הוה משנו כדיבוריהו ולא הוה מית איניש מהתם בלא זימניה נמיכי אתתא מנהון והוה לי תרתין בנין מינה יומא חד הוה יתבה

happened once that his wife washed her head and a female neighbor came to ask for her, and he thought that it was not proper to say that she was washing her head, and therefore said that she was out. And the two children died. The inhabitants came and asked him: "What does this mean?" He told them the truth, whereupon they said to him: "Pray to move away from our city in order not to cause untimely deaths among us."

R. Nehorai taught: "The generation in which the son of David will come, the young will expose the old to public shame, and the old will rise [in token of respect] before the young; a daughter will rebel against her mother, a daughter-in-law against her mother-in-law, the leaders of the generation will have the nature of dogs, and a son will not be ashamed when reproached by his father." We are taught in a Baraitha: R. Nehemiah says: "The generation in which ben David will come, insolence will increase, respect will be missing, the vine will give forth its fruit abundantly; nevertheless wine will be dear, and all the governments will be turned to the *Minuth*, and no admonition will avail." This is in accordance with R. Isaac, who said that ben David will not come unless all governments will be turned over to *Minuth*. Raba said: "Where is the passage for it?" (Lev. 13, 13) *It is all turned white, he is clean*. Our Rabbis were taught: (Deut. 32, 36-37) *For the Lord will espouse the cause of his people, and bethink himself concerning his servants: When he seeth that their power is gone, and the guarded and fortified are no more, i.e., Ben David will not come until the informers will increase. According to others, until the pockets will be empty of a perutah. And some others also say unless they will renounce their hope to be redeemed, as it is said, And the guarded and fortified are no more*. This is in accordance with R. Zera who found the Rabbis occupying themselves with the question of the Messiah, and he said to them, "I beg of you, do not cause the event to be removed further than it is, as there is a Baraitha that the following three come unexpectedly: Messiah, a discovery and a bite of a serpent.

R. Ktina said: Six thousand years shall the world last, and one thousand it will be waste, as it is said (Isa. 2, 11) *And exalted*

דכיתו וקא חייפא רישא אתאי שבכתא
מרפא אדשא סבר לאו אורח ארעא אמר לה
ליתא הכא שכיבי ליה תרתין בנין אתו אינשי
דאתרא לקמיה א"ל מאי האי אמר להו הכי
הוה מעשה אמרו ליה במטותא מינך פוק
מאתרין ולא תיגרי בהו מותנא בהנך אינשי:
תניא רבי נהוראי אומר דור שכן דוד בא
בו נערים ילבינו פני זקנים וזקנים יעמדו לפני
נערים ובת קמה באמה וכלה בחמותה ופני
הדור כפני הכלב ואין הבן מתבייש מאביו.
תניא רבי נחמיה אומר דור שכן דוד בא בו
העזות תרבה והיוקר יעות והנפן יתן פרוי
והיין ביוקר ונתפכה כל המלכות למינות ואין
תוכחה. מסייע ליה לרבי יצחק דא"ר יצחק אין
בן דוד בא עד שתתהפך כל המלכות למינות
אמר רבא מאי קראה (ויקרא יג) כלו הפך לבן
מהור הוא. ת"ר (דברים לג) כי ידין ה' עמו כי
יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב אין בן
דוד בא עד שירבו המסורות ד"א עד שיתמעמו
התלמידים ד"א עד שתכלה פרוסה מן הכים
ד"א עד שיתיאשו מן הגאולה שנאמר ואפס
עצור ועזוב כביכול אין סומך ואין עוזר
לישראל כי תא דר' זירא כי הוה משכח רבנן
דמעסקי ביה אמר להו במטותא מינייכו לא
תרחקו דתנינא ג' באין בהיסח הדעת אלו
הן משיח מציאה ועקרב:

אמר רב קמינא שית אלפי שני הוי עלמא

חד חרוב שנאמר (ישעיה ג) ונשגב ה' לברו

shall be the Lord alone, on that day." Abaye said: "Two thousand it will be waste, as it is said (Hos. 6, 2) *He will revive us after two days.*" We are taught in a Baraita in accordance with R. Ktina: "Just as the Sabbatical year causes rest [of all field work] once every seven years, so shall the world rest (be waste) one millenium in every seven millenia, as it is said (Is. 2, 11) *And exalted shall be the Lord alone, on that day,* and there is also a verse (Ps. 92, 11) *A Psalm or song for the Sabbath Day,* i.e., the day which will be all Sabbath, and there is another passage (Ib. 90, 4) *For a thousand years are in Thy eyes but as yesterday when it is passed.* At the college of Elijah it was taught: "The world will last six thousand years, two thousand of which were a chaos (Tohu), two thousand were of Torah, and the remaining two thousand are the days of the Messiah, (Ib. b) and because of the increase of our sins, many years of these have already elapsed, and still he has not come." Elijah said to R. Juda, the brother of R. Sala the Pious: "The world will continue for no less than eighty-five jubilaic periods, and in the last jubilaic period ben David will come." The latter asked: "Will he come at its beginning or at its end?" He answered: "I do not know." "Has this passed already, or will it come?" He also answered, "I do not know." R. Ashi, however, said: "Elijah told him thus: 'Until that time [will pass] do not wait for him. But after that time, you may wait.'" R. Chana b. Tahlipha sent a message to R. Joseph: "I met a man who possessed scrolls written in Assyrian characters and in the holy language. And to my question from where he obtained it, he answered: 'I sold myself to the Roman army, and among the Persian treasures, I found it.' And it is written therein that four thousand two hundred and ninety-one years after the creation, the world will remain [like] an orphan, many years in which there will be war of whales, and many other years in which there will be the war of Gog and Magog, and the remainder will be the days of the Messiah. But the Holy One, praised be He! will not renew the world before seven thousand years will have elapsed." And R. Acha, the son of Raba said: "It was stated after five thousand years."

We are taught in a Baraita that R. Na-

ביום ההוא אביי אמר תרי חרוב שנאמר (הושע ו) יחינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו תניא כותיה דרב קמינא כשם שהשביעית משמט שנה אחת לז' שנים כך העולם משמט אלף שנים לז' אלפים שנה שנא' ונשגב ה' לכדו ביום ההוא ואומר (מלכים נ) מזמור שיר ליום השבת יום שכלו שבת ואומר (ס' ז) כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה הוי עלמא ב' אלפים תחו ב' אלפים תורה ב' אלפים ימות המשיח (ע"ז) ובעונותינו שרבו יצאו מהם מה שיצאו א"ל אליהו לרב יהודה אחוה דרב סלא חסידא אין העולם פחות מפ"ה יובלות וביובל האחרון בן דוד בא א"ל בתחלתו או בסופו א"ל איני יודע כלה או אינו כלה א"ל איני יודע רב אשי אמר הכי א"ל עד הכא לא תסתבי ליה מכאן ואילך איסתבי ליה שלה רב חנן בר תחליפא לרב מצאתי אדם אחד וכידו מגלה אחת כתובה אשורית ובלשון הקדש אמרתי לו זו מנין לך אמר לי לחיילות של רומי נשכרתי ובין גנזי רומי מצאתיה וכתוב בה לאחר ארבעת אלפים ומאתים וצ"א שנה לאחר בריאתו של עולם עולם יתום מהם מלחמות תנינים ומהם מלחמת גוג ומגוג והשאר ימות המשיח ואין הקב"ה מחדש עולמו אלא לאחר ז' אלפים שנה רב אחא בריה דרבא אמר לאחר חמשת אלפים שנה איתמר:

תניא ר' נתן אומר מקרא זה נוקב ויורד

than said: "The following passages bore and penetrate to the depth (i.e., no one can fathom their exact meaning) viz., (Habak. 2, 3) *For there is yet a vision for the appointed time, and it speaketh of the end, and it will not deceive: Though it tarry, wait for it; because it will surely come, it will not be delayed.*" It is in accordance neither with our Rabbis who lectured about this from (Dan. 7, 25) *And they will be given up into his hand until a time, and times and half a time*, nor with R. Simlai, who lectured about this from (Ps. 80, 6) *Thou feedest them with the bread of tears, and givest them tears to drink in great measure*; and also not in accordance with R. Akiba, who used to lecture about this from (Hag. 2, 6) *For thus said the Lord . . . Yet one thing more [will I do], it is but little, when I will cause the heavens and the earth to quake and the sea and the dry land.* But we observe that the first kingdom endured seventy years, the second fifty-two, and the kingdom of Bar Kochba, two years and a half. What does, *Speaketh of the end*, mean? R. Samuel b. Nachmeni said in the name of R. Jonathan: "May despair come upon those who sit and figure the time for the arrival of the Messiah [because they usually err] and when the appointed time comes and the Messiah does not appear, they say that he will not come any more. But every one has to wait for him, as it is said (Ib. ib) *Wait for him, because he will surely come.* And lest one say, 'We are waiting but He does not wait, therefore it is said (Is. 30, 18) *And therefore will the Lord wait to be gracious unto you, and therefore will he exalt himself, to have mercy upon you.*' But if He and we are awaiting, who prevents him from coming? (The Divine Attribute of Justice prevents it. But if the Divine Attribute of Justice prevents it, then what is the use of our waiting? To receive reward for waiting, as it is said (Ib. ib) *Happy are those that wait for him.* Abaye said: "There are no less than thirty-six righteous men in every generation who receive the appearance of the Shekhina, as it is said (Ib.) *Happy are those that wait for him (Lo)*; the word *Lo* in numerical value amounts to thirty-six." Is this so? Did not Raba say that the first row [of righteous men] in front of the Omnipotent, con-

עד התהום (תנא ק"נ) כי עוד חזון למועד ויפח
לקץ ולא יכזב אם יתמהמה חכה לו כי בא
יבא לא יאחר לא כרבותינו שהיו דורשין
(ויאל ז) עד עדן עדנין ופלג עדן ולא כר'
שמלאי שהיה דורש (תהלים פ) האכלתם לחם
דמעה ותשקמו בדמעות שליש ולא כר"ע שהיה
דורש (תני ז) עוד אחת מעט היא ואני מרעיש
את השמים ואת הארץ אלא מלכות ראשונה
ע' שנה מלכות שניה נ"ב ומלכות בן כוזיבא
שתי שנים ומחצה מאי (תנא ק"נ) ויפח לקץ
ולא יכזב א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן
תיפח עצמן של מחשבי קיצין שהיו אומרים
כיון שהגיע הקץ ולא בא שוב אינו בא אלא
חכה לו שנאמר (שם) אם יתמהמה חכה לו
שמה תאמר אנו מחכים והוא אינו מחכה ת"ל
(ישעיה ל) לכן יחכה ה' לחננכם ולכן ירום
לרחמכם וכי מאחר שאנו מחכים והוא מחכה
מי מעכב מדת הדין מעכבת וכי מאחר שמדת
הדין מעכבת אנו למת מחכים לקבל שכר
שנאמר (שם) אשרי כל חוכי לו אמר אבבי לא
פחות עלמא מתלתין ושתא צדיקי דמקבלי
אפי שכינה בכל דרא שנאמר אשרי כל חוכי
לו לו בגימטרא תלתין ושיתא תו איני והאמר
רבא דרא דקמיה קב"ה תמני מרי אלפי פרסא

tains eighteen thousand parsas, as it is said (Ezek. 48, 35) *All round it shall be eighteen thousand rods?* This presents no difficulty. The former speaks of those who contemplated [Deity] through a lucid speculum, and the latter speaks of those who contemplated [Deity] through a dim speculum. But are there, indeed, so many [righteous]? Did not R. Simon b. Jochai say: "I see that those who enjoy the Divine presence in the future world are very few. If they are a thousand, I and my son are included, etc., and if they are only two, they are I and my son?" This presents no difficulty. The former speaks of those who enter after getting permission, and the latter speaks of those who enter without permission.

Rab said: "All the dates of redemption [calculated from the Scripture] have already passed, and it depends only on repentance and good deeds." Samuel, however, said: "It is sufficient for the mourner to remain with his own sorrow," (i.e., the suffering of Israel for such a long time is sufficient that they should be redeemed even without repentance). And on this point the following Tannaim differ. R. Eliezer says: "If the people of Israel will repent they will be redeemed, but not otherwise." R. Joshua then said to him: "According to you, if they will not repent they will not be redeemed at all?" "Then [replied R. Eliezer], the Holy One, praised be He! will cause the appointment of a king whose decrees [concerning Israel] will be as severe as were those of Tamar's, and this will lead them back to the right way." There is another Baraitha: R. Eliezer says: "If the people of Israel will repent they will be redeemed, as it is said (Jer. 3, 14) *Return, O backsliding children, I will heal your backslidings.*" R. Joshua then said to him: "Is it not said (Is. 52, 3) *For thus hath said the Lord, for naught were you sold, and without silver shall ye be redeemed;* i.e., for naught were you sold to the idolaters, and not because of repentance and good deeds will you be redeemed?" Whereupon R. Eliezer said: "But does it not read (Mal. 3, 7) *Return unto me, and I will return unto you, said the Lord?*" R. Joshua rejoined: "Does it not say (Jer. 3, 14) *For I am become your husband, and I will take you one of a city and two of a family*

הוא שנאמר (יחזקאל מה) סביב שמונה עשר אלף ל"ק הא דמסתכלי באספקלריא המאירה הא דמסתכלי באספקלריא שאינה מאירה ומי נפיש כולי תאי והאמר חזקיה א"ר ירמיה משום רבי שמעון בן יוחאי ראיתי בני עליה והם מועטין אם אלף הן אני ובני מהם וכי עד אם שנים הם אני ובני מהם לא קשיא הא דעיילי בבר הא דעיילי בלא בר :

אמר רב כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ומעשים טובים ושמואל אמר דיו לאבל שיעמוד באבלו כתנאי רבי אליעזר אומר אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין א"ל רבי יהושע אם ישראל אין עושין תשובה אין נגאלין אלא הקב"ה מעמיד להן מלך שגזירותיו קשות כהמן ומחזירן למוטב. תניא אידך רבי אליעזר אומר אם ישראל עושין תשובה נגאלין שנאמר (ירמיה ג) שובו בנים שובכים ארפא משבותיכם א"ל רבי יהושע והלא כבר נאמר (ישעיה נג) חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו חנם נמכרתם בע"ז ולא בכסף תגאלו לא בתשובה ומעשים טובים א"ל רבי אליעזר לרבי יהושע והלא כבר נאמר (מלאכי ג) שובו אלי ואשובה אליכם א"ל רבי יהושע והלא כבר נאמר (ירמיה ג) כי אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה והבאתי אתכם ציון א"ל

and bring you to Zion?" R. Eliezer responded again: "It is also said (Is. 30, 15) *In repose and rest shall ye be helped.*" R. Joshua said again: "But it is said (Ib. 49, 7) *Thus hath said the Lord, the Redeemer of Israel, His Holy One, to him who is despised by men, to him who is abhorred by nations, to the servants of rulers, kings shall see it and rise up, princes, and they shall prostrate themselves, for the sake of the Lord who is faithful.*" (Fol. 98) "But there is also another verse," responded R. Eliezer. (Jer. 4, 1) *If thou wilt return, O Israel, saith the Lord, unto Me, must thou return.*" R. Joshua said to him: "But there is another passage (Dan. 12, 7) *Then heard I the man clothed in linen, who was above the waters of the stream; and he lifted up his right hand and his left hand unto the heavens, and swore by the Ever-living One that after a time, times, and a half, and when there shall be an end to the crushing of the power of the holy spirit, all these things shall be ended.*" Thereupon R. Eliezer remained silent. Said R. Abba: "The appointed time for the Messiah cannot be better revealed in any other passage," as it is said (Ez. 36, 8) *But ye, O mountains of Israel, ye shall send forth your boughs, and your fruits shall ye bear for My people, Israel.* R. Eliezer said: "Also from the following verse (Zech. 8, 10) *For before those days, there was no reward for men, nor any reward for beast; and for him that went out or came in there was no peace, because of the oppressor. What do the words, And for him who went out and came in there was no peace, mean?* Rab said: "This means that even the scholars, among whom there is peace, as it is written (Ps. 119, 165) *Abundant peace have they who love Thy law,* will also have no peace from the oppressor." Samuel, however, said: "The cited verse means that the Messiah will not come until high prices will prevail for all articles [of life]."

R. Chanina said: "Ben David will not come until such a time when a piece of fish will be sought for a sick one, and it will not be found, as it is said (Ez. 32, 14) *Then will I make clear their waters, and cause their rivers to flow like oil.* And there is also another verse (Ib. 29, 21) *On that day will I cause to grow a horn for the house of Israel, and unto thee will I open the*

ר"א והלא כבר נאמר (ישעיה ל) בשובה ונחת
תושעון וגו' א"ל רבי יהושע לר' אליעזר והלא
כבר נאמר (שם מט) כה אמר ה' גואל ישראל
קדושו לבזה נפש למתעב גוי וגומר (דף נח)
א"ל רבי אליעזר והלא כבר נאמר (ירמיה ד)
אם תשוב ישראל נאם ה' אלי תשוב א"ל רבי
יהושע והלא כבר נאמר (דניאל י) ואשמע את
האיש לבוש הבדים אשר ממעל למימי היאור
יזרם ימינו ושמאלו אל השמים וישבע בחי
תעולם כי למועד מועדים וחצי וככלות נפץ
יד עם קדש תכלינה כל אלה שתק רבי אליעזר
וא"ר אבא אין לך קץ מגולה מזה שנאמר
(יחזקאל לו) ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו
ופריכם תשאנו לעמי ישראל כי קרבו לבא ר'
אליעזר אומר אף מזה שנאמר (זכריה ח) כי
לפני הימים ההם שכר האדם לא נהיה ושכר
הבהמה איננה וליוצא ולבא אין שלום מן הצר
מאי ליוצא ולבא אין שלום מן הצר רב אמר
אף תלמידי חכמים שיש בהם שלום דכתיב
(תהלים קיט) שלום רב לאוהבי תורתך אין להם
שלום מפני הצר ושמאל אמר עד שיהיו כל
השערים כולם שקולין:

י א"ר חנינא אין בן דוד בא עד שיתבקש
דג לחולה ולא ימצא שנאמר (יחזקאל לז) אז
אשקיע מימיהם ונהרותם כשמן אוליך וכתיב
(שם כט) ביום החוא אצמיח קרן לבית ישראל.

mouth in the midst of them." R. Chama b. Chanina said: "Ben David will not appear until even the slightest trace of tyranny against Israel will be removed, as it is said (Is. 18, 5) *He will both cut off the tendrils with pruning-knives, and the sprigs he will remove and cut down.*" And thereafter, it is written, *At that time shall be brought as a present unto the Lord of Hosts a people pulled and torn.*" And Zera, in the name of R. Chanina said: "Ben David will not come until the presumptuous men of Israel will cease to exist, as it is said (Zeph. 3, 11) *For then will I remove out of the midst of thee, those that rejoice in thy pride, and thou shalt never more be haughty again on My mount.* And thereafter it is written, *I will leave, remaining in the midst of thee, a humble and poor people, and they shall trust in the name of the Lord.*" R. Simlai said, in the name of R. Elazar b. Simon: "Ben David will not come unless there will cease to be judges and officers of Israel, as it is said (Is. 1, 25) *And I will turn My hand against thee, and purge as with lye thy dross, and remove all thy tin. And I will restore thy judges as at first, and thy counsellors as at the beginning, etc.*"

Ula said: "Jerusalem will not be redeemed except through charity," as it is said (Is. 1, 27) *Zion shall be redeemed through justice, and her converts through Tzedakah (righteousness, or charity).*" R. Papa said: "When the haughty shall cease to exist in Israel, then the magicians [among the Persians] shall cease, as it is said, (Ib. ib. 25) *And purge away as with lye thy dross, and remove all thy tin.* When the judges [of Israel] shall cease to be, the brutal executions of the Persian court-servants will cease, as it is said (Zeph. 3, 15) *The Lord hath removed Mishpatecha (thy judges); He hath cleared away the enemy.*" R. Jochanan said: "When you see a generation in which wisdom decreases continually, you may hope for the Messiah, as it is said (II Sam. 22, 28) *And the afflicted people thou wilt save.*" R. Jochanan said again: "If you see a generation in which chastisements and evils increase like the waters of the ocean increase, await the Messiah, as it is said (Isa. 59, 19) *For there shall come distress like a stream.*" And thereafter is written, *"But unto Zion shall*

אמר רבי חמא ברבי חנינא אין בן דוד בא עד שתכלה מלכות הולת מישראל שנאמר (ישעיה יח) וכרת חולזלים במזמרות וכתוב בתריה בעת ההיא יוכל שי לה' צבאות וגו'. ואמר זעירא א"ר חנינא אין בן דוד בא עד שיכלו גמי תרוח מישראל שנאמר (לפניה ג) כי אז אמיר מקרבך עליזי גאותך וכתוב (ס) והשארתי בקרבך עם עני ודל וחמו בשם ה'. א"ר שמלאי משום ר' אלעזר בר"ש אין בן דוד בא עד שיכלו כל שופמים ושומרים מישראל שנאמר (ישעיה ח) ואשיבה ידי עליך ואצרוף כבר סיגין ואסירה כל בדילין ואשיבה שופמין וגו' :

אמר עולא אין ירושלים נפרית אלא בצדקה שנאמר (ס) ציון כמשפט תפדה ושביה בצדקה. א"ר פפא אי במלי יהירי במלי אמגושי דכתיב (ס) ואצרוף כבר סיגין ואסירה כל בדילין אי במלי דייני במלי גזירפמי דכתיב (לפניה ג) הסיר ה' משפמין פנה אויבך. א"ר יוחנן אם ראית דור שנתמעם והולך חכה לו שנאמר (ע"נ כנ) ואת עם עני תושיע ועיניך על רמים תשפיל. וא"ר יוחנן אם ראית דור שצרות רבות באות עליו כנהר חכה לו שנאמר (ישעיה נט) כי יבא כנהר צר רוח ה' נוספה בו וסמך ליה (ס) ובא לציון גואל. וא"ר יוחנן אין בן

come the redeemer." R. Jochanan said further: "Ben David will appear either in a generation in which all will be righteous, or in one in which all will be wicked. All righteous, as it is said, (Ib. 60, 21) *And thy people—they all will be righteous, forever shall they possess the land.* Or all wicked, as it is said (Ib. 59, 16) *"And he saw that there was no man, and wondered that there was no intercessor."* And it is also written (Ib. 48, 11) *For My own sake, for My own sake, will I do it."*

R. Alexandri said: "R. Joshua b. Levi raised the following contradiction: It is written: (Ib. 60, 22) *"I, the Lord, will hasten it in its time."* Hasten and in its time contradict each other, i. e., if they will be worthy, I will hasten it, and if not, they must wait till the appointed time will come." R. Alexandri said again: "R. Joshua b. Levi raised the following contradiction: It is written (Dan. 7, 13) *Behold with the clouds of heaven came one like a son of man, . . .* and it is also written: (Zech. 9, 9) *Lowly, and riding upon an ass* [hence he is poor]?" i. e., If they will be worthy, he will come with the clouds of heaven, and if not, he will come upon an ass." King Sabur said to Samuel: "You say that your Messiah will come upon an ass; let me send him the best horse of my stable." And he answered: "Do you possess a horse of a hundred colors as the ass of the Messiah?" R. Joshua b. Levi met Elijah standing at the entrance of the cave of R. Simon b. Jochai and asked him: "Will I have a share in the world to come?" And he answered: "If it will be the will of this Lord." R. Joshua b. Levi said: "I have seen two persons and the voice of the third have I heard." I then questioned them: "When will the Messiah appear?" And they answered: "Go and ask Messiah himself." "But where is he to be found?" "At the gate of Rome." "And what is the sign [to recognize him]?" "He goes among poor people afflicted with wounds. All the afflicted poor open the bandages of all their wounds, fix them and then dress them. And he opens one bandage, fixes the wound and dresses it, and then goes on to the next one, for the reason that when he might be called, there should be no delay [till all the wounds are dressed]. I went to him, and said: 'Peace be to thee, my master

רוד בא אלא בדור שכולו זכאי או בדור שכולו חייב בדור שכולו זכאי שנאמר (שס ס) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ בדור שכולו חייב דכתיב (שס נט) וירא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע וכתיב (שס מח) למעני למעני אעשה :

אמר ר' אלכסנדראי ר' יהושע בן לוי רמי כתיב (ישעיה ס) בעתה וכתיב אחישנה זכו אחישנה לא זכו בעתה. וא"ר אלכסנדראי רבי יהושע ב"ל רמי כתיב (דניאל ז) וארו עם ענני שמיא כבר אינש אתי וכתיב (זכריה ט) עני ורוכב על חמור זכו עם ענני שמיא לא זכו עני ורוכב על החמור א"ל שבור מלכא לשמואל אמריתו משיח על חמור אתי אישדר ליה אנא מוסיא ברקא דאית לי א"ל מי אית לך בר חיוור גווני. ריב"ל אשכחיה לאליהו דהוה קאי אפתחא דמערתא דרשב"י א"ל אתינא לעלמא דאתי א"ל אם ירצה האדון הזה אריב"ל ב' ראיתי וקול ג' שמעתי אמינא ליה אימת אתי משיח א"ל זיל שייליה לדידיה והיכא יתיב אפתחא דרומי ומאי סימניה יתיב ביני עניי מובלי חלאים וכולן שרו ואסירי בחד זמנא ואיהו שרי חד ואסיר חד אמר דלמא מבעינא דלא איעכב אזיל לגביה א"ל שלום עליך רבי

and teacher.' And he answered: 'Peace be with thee, bar Levi.' I asked him: 'When will the master appear?' He answered: 'This day.' I then went back to Elijah, and he questioned me as to what the Messiah said to me, and I told him that he said: 'Peace be with thee, bar Levi.' Elijah then said: 'I can assure you [now] of a share for thyself and for thy father in the world to come.' 'But he made a fool of me,' I said to Elijah, 'for he said that he will come this day.' And Elijah answered: 'The expression, this day, means as in (Ps. 95) *Yea, this day, if you will hearken to his voice.*'"

The disciples of R. Jose b. Kisma questioned him: "When will Ben David appear?" And he answered: "I am afraid you will ask me for a sign." They assured him that they would not. He then said to them: "When this gate will fall, be rebuilt and fall again, be rebuilt again and fall again. And before it will be rebuilt for the third time, the Messiah will appear." The disciples then said: "Our master, give us a sign." "Have you not promised that you will not ask of me for any sign?" They said: "Nevertheless, we would like to have it." And he said: "If it is as I say, the spring of the cave of Paneas shall be converted into blood." And the water was converted. When dying he said to his disciples: "Put my coffin very deep into the earth (Ib. b), for there will not be one tree in Babylon to which a horse of the Persians will not be tied. And there will not remain one coffin in the land of Israel from which the horses of Madoites will not eat straw."

Rab said: "Ben David will not arrive until Rome will have dominated over Israel for nine months, as it is said (Micha 5, 2) *Therefore will He give them up until the time when she who travaileth has brought forth, then shall the remnant of his brethren return with the children of Israel.*" Ula said: "May he come soon, but I wish not to see him [when he comes]." R. Joseph, however, said: "I pray for his coming in my days, and that I shall have the honor to sit in the shadow of his ass." Abaye said to Raba: "Why does the master not wish to see the Messiah? Is it because of the suffering which will precede the advent of the Messiah? Is there not a

ומורי א"ל שלום עליך בר ליואי א"ל לאימת אתי מר א"ל היום. אתי לגבי אליהו א"ל מאי אמר לך א"ל שלום עליך בר ליואי א"ל אכסח לך ולאבוך לעלמא דאתי א"ל שקורי קא שקיר בי דאמר לי היום אתינא ולא אתא א"ל הכי אמר לך (תהלים נה) היום אם בקולו תשמעו: שאלו תלמידיו את ר' יומי בן קסמא אימתי

בן דוד בא אמר מתירא אני שמא תבקשו ממני אות אמרו לו אין אנו מבקשים ממך אות אמר להן לכשיפול השער הזה ויבנה ויפול ויבנה ויפול ואין מספיקין לבנותו עד שכן דוד בא אמרו רבינו תן לנו אות אמר להן ולא כך אמרתם לי שאין אתם מבקשים ממני אות אמרו לו ואעפ"כ אמר להם אם כך יהפכו מי מערת פמייס לדם ונהפכו. בשעת פטירתו אמר להם העמיקו לי ארוני (ע"נ) שאין כל דקל ודקל שבבבל שאין סוס של פרסיים נקשר בו ואין לך כל ארון וארון שבארץ ישראל שאין סוס מדי אוכל בו תבן.

אמר רב אין בן דוד בא עד שתפשוט מלכות רומי על ישראל תשעה חדשים (מ"כה ה) לכן יתנם עד עת יולדה ילדה ויתר אחיו ישובון על בני ישראל. אמר עזלא ייתי ולא אחמיניה וכן אמר רבא ייתי ולא אחמיניה רב יוסף אמר ייתי ואזכה דאיתיב במולא דכופיתא דחמריה אמר ליה אכיי לרבא מאי מעמך אילימא משום חבלו של משיח והתניא שאלו תלמידיו את ר' אליעזר

Baraitha that the disciples of R. Elazar questioned him: 'What may one do to be saved from the suffering which is to precede the coming of the Messiah,' and he answered, 'He shall occupy himself with the study of the Torah and with loving kindness'; and you, master, are doing both; you study the Torah and and practice loving kindness; why then are you afraid?" And he answered: "Perhaps sin [will cause me to suffer with the lot]." As R. Jacob b. Idi said, for R. Jacob b. Idi raised the following contradiction: It is written (Gen. 28, 15) *And behold, I am with thee, and will keep thee whersoever thou goest.* And it is written (Ib. 32, 8) *Then Jacob was greatly afraid, and he felt distressed.* [Why was he afraid after he was promised by the Lord?] He (Jacob) was afraid because perhaps there was a sin which would serve [to prevent its fulfillment]; as we are taught in a Baraitha concerning the verse: (Ex. 15, 16) *Till Thy people pass over,* refers to the first entrance [of Palestine]; *till this people pass over,* refers to the second entrance [of Palestine]. Infer from this that it had been intended that a miracle be performed for Israel in the second entrance as it had been in the first entrance [of Palestine], but sin was the cause [that it was not performed]. R. Jochanan also said: "May he come soon, but I shall not see him." Resh Lakish said to him: "What is your reason?" Is it because of (Amos 5, 19) *As if a man were to flee from a lion, and a bear should meet him; and he were to enter the house, and lean his hand against the wall, and a serpent should bite him?* Come, and I will show you a similarity to this in the world at this time—e.g., when one goes to his field and meets a bailiff [who tries to contest the title to the field]; is this not equal to his meeting a lion? And when he enters the city a collector from the government meets him; is this not equal to his meeting a bear? And when he enters his house and finds his sons and daughters starving; is this not equal to a serpent's biting him? It must then be because of the following verse (Jer. 30, 6) *Ask ye now, and see whether a male doth give birth to a child? Wherefore do I see every man (gever) with his hands on his loins as a woman is giving birth? And why are all faces turned pale?* What does I

מה יעשה אדם וינצל מחבלו של משיח יעמוק בתורת ובגמילות חסדים ומר הא תורת והא גמילות חסדים אמר שמא יגרום החטא כדר' יעקב בר אידי דר' יעקב בר אידי רמי כתיב (נראשית כח) והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך וכתיב (שם לז) ויירא יעקב מאד ויצר לו שהיה מתירא שמא יגרום החטא כדתניא (שמות טו) עד יעבור עמך ה' זו ביאה ראשונה עד יעבור עם זו קניית זו ביאה שניה אמר מעתה ראויין היו ליעשות להם גם בביאה שניה כביאה ראשונה אלא שגרום החטא. וכן א"ר יוחנן ייתי ולא אחמיניה א"ל ר"ל מ"מ אילימא משום דכתיב (עמוס ה) כאשר ינום איש מפני הארי ופגעו הדוב ובא הבית וסמך ידו על הקיר ונשכו הנחש בא ואראך דוגמתו בעוה"ז בזמן שאדם יוצא לשדה פגע בו סנמר דומה כמי שפגע בו ארי נכנס לעיר פגע בו גבאי דומה כמי שפגעו דוב נכנס לביתו ומצא בניו ובנותיו מופלין ברעב דומה כמי שנשכו נחש אלא משום דכתיב (ירמיה ל) שאלו נא וראו אם יולד זכר מדוע ראיתי כל גבר ידיו על חלציו כיוולדה ונחפכו כל פנים לירקון מאי ראיתי כל גבר אמר רבא בר יצחק א"ר

see every man (gever) mean? Rabba b. Isaac, in the name of Rab, said: "Him (God) to whom all the strength belongs." And what does *all faces turned pale*, mean? R. Jochanan said: "The heavenly household and the household here below, for at that time the Holy One, praised be He! says: 'Both Israel and the nations are my creatures, why then should I destroy the one for the other?'" R. Papa said: "This is what people say: 'If the ox [which is liked by the owner] falls while going on his way, a horse is placed at its (the ox's) crib (i.e., Israel is displaced and other nations feed on his soil).'"

R. Giddel said in the name of Rab: "In the future Israel will enjoy the abundance which the Messianic period will bring." R. Joseph said to him: "Is this not self-evident? Who else should then enjoy it, Hilek and Bilek?" By this he intended to disprove the theory of R. Hillel, who said [later] "Israel has no Messiah to expect, for they have already enjoyed him [through the glory] in the days of Hezekiah." Rab said: "The world is created only for such [great] men as David." And Samuel said: "For such men as Moses [for the purpose of giving a Torah]." And R. Jochanan said: "For such men as the Messiah." But what is his (Messiah's) real name? At the college of R. Shila, it was said: "Shila is his real name, as it is said (Gen. 49, 10) *'Until Shilah will come.'*" At the college of R. Janai, it was said: "Yinon is his real name, as it is said (Psalms 72, 17) *'In the presence of the sun, Yinon is his name.'*" And at the college of R. Chanina, it was said: "Chanina is his name, as it is said (Jer. 16, 13) *'So that I will not grant you Chanina (favor).'*" According to others, Menachem b. Hezekiah is his name, as it is said (Lam. 1, 16). *Far from Me is Menachem, (comforter) that should refresh my soul.*" R. Juda, in the name of Rab, said: "In the future the Holy one, praised be He! will create for them (Israel) another David, as it is said (Jer 30, 9) *'And David, their king, whom I will raise up unto them.'* It does not read, *I raised* [in the past], but *I will raise.*" R. Papa said to Abaye: "Is it not written (Ezek. 37, 25) *'David, My servant, shall be prince unto them forever?'* This is as it is now [the custom], a Caesar and a prince."

מי שכל גבורה שלו ומאי נהפכו כל פנים לירקון
א"ר יוחנן פמליא של מעלה ופמליא של מטה
באותה שעה אומר הקב"ה הללו מעשה ידי
והללו מעשה ידי האיך אאבד אלו ספני אלו
אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי רהים ונפל
תורה ואזיל ושדי ליה סומיא באורייתא:

אמר רב גידל אמר רב עתידין ישראל
דאכלי שני משיח א"ר יוסף פשיטא ואלא מאן
אכיל להו חילק ובילק אכלי להו לאפוקי מדרכי
הלל דאמר אין משיח לישראל שכבר אכלוהו
בימי חזקיה. אמר רב לא איברי עלמא אלא
לדוד ושמואל אמר למשה ור' יוחנן אמר
למשיח. מה שמו דבי ר' שילא אמרי שילח
שמו שנאמר (נרמזית מט) עד כי יבא שילח.
דבי ר' ינאי אמרי ינון שמו שנאמר (תהלים ענ)
יהי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו. דבי רבי
חנינא אמרי חנינא שמו שנאמר (ירמיה נח)
אשר לא אתן לכם חנינא. וי"א מנחם בן חזקיה
שמו שנאמר (איכה ה) כי רחק ממני מנחם
משיב נפשי. אמר רב חנינא אמר רב עתיד
הקב"ה להעמיד להם דוד אחר שנאמר (ירמיה נ)
ועבדו את ה' אלהיהם ואת דויד מלכם אשר
אקים להם הקים לא נאמר אלא אקים א"ל רב
פפא לאביי והכתיב (יחזקאל נ) ודוד עבדי
נשיא להם לעולם כגון קיסר ופלג קיסר:

R. Simlai lectured: "What does the passage (Am. 5, 18) *Woe unto you that long for the day of the Lord, mean? For what do you wish the day of the Lord? It is [one of] darkness and not of light. This might be likened unto a cock and a bat, which were waiting for daybreak. The cock said to the bat, 'I look out for the light, because the light is mine (I see it), but for what purpose do you wait for it?'*" Ib. 33) And this is what a Sadducee said to R. Abahu: "When will your Messiah appear?" And he answered: "When your people will be surrounded with darkness." "Art thou trying to curse me?" asked the Sadducee. He answered: "No, it is written so (Isa. 60, 2) *For behold, the darkness shall cover the earth, and a gross darkness the people; but over thee will shine forth the Lord, and His glory will be seen over thee?*" We are taught in a Baraitha that R. Elazar says: "Forty years will be the Messianic period, as it is said (Ps. 95, 10) *Forty years did I feel loathing on this generation.*" R. Elazar b. Azaryah says: "Seventy years, as it is said (Is. 23, 15) *And it shall come to pass on that day that Tyre shall be forgotten for seventy years, like the days of one king; i.e., who is meant by the one king? The Messiah is meant.*" Rabbi, however, says: "It will continue for three generations," as it is said (Ps. 72, 5) *They shall fear thee, as long as the sun shineth, and in the presence of the moon throughout all generations.*" R. Hillel, however, says: "Israel has no more Messiah to expect, for they have already enjoyed him in the days of Hezekiah." R. Joseph said: "May the Lord forgive R. Hillel [for his statement] for Hezekiah was there at the time of the first Temple, and Zacharyah, who prophesied at the time of the second Temple, said (Zech. 9, 9) *Be exceedingly glad, O daughter of Zion; shout, O daughter of Jerusalem! Behold, thy king will come unto thee, righteous and victorious, lowly, and riding upon an ass, and upon a call the foal of a she-ass.*"

We are taught in another Baraitha that R. Eliezer says: "The Messianic period will be forty years," as it is written here (Deut. 8, 3) *And he afflicted thee, and suffered thee to hunger, and it is written there (Ps. 90, 15) Cause us to rejoice as many days as those wherein Thou hast afflicted us.*" [Just

דרש ר' שמלאי מאי דכתיב (עמוס ה) הוי המתאווים את יום ה' למת זה לכם יום ה' הוא חשך ולא אור משל לתרגול ועמלף שהיו מצפים לאור א"ל תרגול לעמלף אני מצפה לאורה שאורה שלי הוא ואתה למת לך אורה (דף נט) והיינו דא"ל ההוא צדוקי לרבי אבהו אימתי אתי משיח א"ל לכי הפי להו חשוכא להנהו אינשי א"ל מילמ קא ליימת לי א"ל קרא כתיב (ישעיה ס) כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים ועליך יורח ה' וכבודו עליך יראה. תנא ר' אלעזר אומר ימות המשיח ארבעים שנה שנאמר (תהלים נה) ארבעים שנה אקום בדור. ר' אלעזר בן עזריה אומר שבעים שנה שנאמר (ישעיה כג) והיה ביום ההוא ונשכחת צור שבעים שנה כימי מלך אחד אי זהו מלך מיוחד הוי אומר זה משיח. ר' אומר שלשה דורות שנאמר (תהלים עג) ייראוך עם שמש ולפני ירח דור דורים. רבי הלל אומר אין להם משיח לישראל שכבר אכלוהו בימי חזקיהו אמר רב יוסף שרא ליה מריה לר' הלל חזקיה אימת הוה בבית ראשון ואילו זכריה קא מתגבי בבית שני ואמר (זכריה ט) גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלים הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע וגו':

תניא אידך ר' אליעזר אומר ימות המשיח ארבעים שנה כתיב הכא (דברים ח) ויענך וירעבך ויאכילך את המן וכתיב התם (תהלים ג) שמחנו כימות עניתנו שנות ראינו רעה

as their journey in the desert was forty years, so long will be the days of the Messiah.] R. Dosa, however, says: "Four hundred years, as it is said *Cause us to rejoice as many days as thou hast afflicted us*, and it is also written (Gen. 15, 13) *And they will afflict them four hundred years.*" Rabbi said: "Three hundred and sixty-five years, according to the days of the Solar year, as it is said (Isa. 63, 4) *For the days of vengeance was in my heart, and the year of My redeemer was come.*" What does the day of vengeance is in My heart mean? R. Johanan said: "I revealed it to My heart, but not to any other member of My body." And R. Simon b. Lakish said: "I revealed it to My heart, but not to the ministering angels." Abimi b. Obahu taught: "Seven thousand years will be the Messianic period for Israel, as it is said (Ib. 62, 5) *And as a bridegroom is glad over the bride, so will thy God be glad over thee.*"⁹ R. Juda said in the name of Samuel: "The Messianic period will be as long as it is from the day of creation till now," as it is said (Deut. 11, 21) *As the days of heaven over the earth.*" R. Nachman b. Isaac said: "As from the day of Noah till now," as it is said (Is. 54, 9) *For as the waters of Noah is this unto Him! as I have sworn, etc.*"

R. Chiya b. Aba, in the name of R. Johanan said: "All the prophets have prophesied only for the Messianic period, but concerning the world to come, we read (Ib. 63, 3) *No eye has seen, O God, beside Thee.*" And he differs with Samuel, who says that there is no difference between this world and the days of the Messiah except the delivery of the nations from servitude. R. Chiya said further in the name of R. Johanan: "The prophets prophesied only concerning repentant sinners, but concerning the perfect righteous, the passage says *No eye has seen, O Lord, besides Thee.*" And he differs with R. Abahu, who said: "Where the repentant sinners stand, the perfectly righteous are not permitted to stand, for it is said (Is. 57, 19) *Peace, peace, to him that is afar off, and to him that is near; i.e., first, afar off, then, that is near.* And what does *afar off* mean? Who previously was far off and now is near. And what does *near* mean? He who was near from

ורבי דוסא אמר ת' שנה שנאמר שמחנו כימות עניתנו וגו' וכתוב (נרשית טז) ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה רבי אומר שם"ה שנה כמנין ימות החמה שנאמר (ישעיה סג) כי יום נקם בלבי ושנת גאולי באה מאי יום נקם בלבי א"ר יוחנן ללבי נליתי לאברי לא גליתי. תני אבימי בריה דר' אבהו ימות המשיח לישראל שבעת אלפים שנה שנאמר (שם סג) ומשוש חתן על כלה ישיש עליך אלהיך. אמר רב יהודה אמר שמואל ימות המשיח כמיום שנברא העולם ועד עכשיו שנאמר (דברים יא) כימי השמים על הארץ. רב נחמן בר יצחק אמר כימי נח עד עכשיו שנאמר (ישעיה נד) כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי:

א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח אבל לעוה"ב (שם סד) עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו ופליגא דשמואל דאמר שמואל אין בין העוה"ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד. וא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כל הנביאים לא נתנבאו אלא לכעלי תשובה אבל צדיקים גמורים עין לא ראתה אלהים זולתך ופליגא דרבי אבהו דא"ר אבהו מקום שבעלי תשובה עומדים שם אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד שם שנאמר (שם ט) שלום שלום לרחוק ולקרוב, ברישא רחוק וחדר קרוב מאי רחוק רחוק מדעיקרא ומאי קרוב קרוב מדעיקרא

⁹ The rejoicing of a bridegroom with his bride is seven days and each day of the Lord is a thousand years; hence the inference.

the beginning to the end." R. Jochanan, however, said *far off* means one who was always far away from sin, and *near* means one who was near to sin, but now is far away. R. Chiya said again in the name of R. Jochanan: "The prophets prophesied only to him who marries his daughter to a scholar, to him who is in business with a scholar, and to him who benefited a scholar by his estate, but as to the scholars themselves, *No eye has seen, O God, besides Thee.*" What does *No eye has seen* mean? R. Joshua b. Levi said: "This refers to the wine which is preserved in its grapes since the days of the creation." And Resh Laksh said: "This refers to the Eden which no eye has seen. And lest one ask where did Adam the First dwell then, Adam dwelt only in the garden. And lest one say that both are one and the same, therefore it is said (Gen. 2, 10) *And a river went out of Eden to water the garden.*"

And he who says that the Torah was not given by Heaven, etc. Our Rabbis were taught: Concerning the verse (Num. 15, 31) "*Because the word of the Lord hath he despised and his commandment hath he broken.*" This refers to him who says that the Torah was not given by Heaven. According to others, *the word of the Lord hath he despised*, refers to an Epicurean. Still another explanation is that *the word of the Lord hath he despised*, refers to him who interprets the Torah in opposition to the adopted sense." *His commandment hath he broken*; this refers to circumcision, *Hikareth Tikareth*; i.e., *Hikareth* (shall be cut off), from this world. *Tikaret*, from the world to come. "Infer from this," said R. Elazar the Modite, "that he who profanes the sanctuary, who despises the festivals, he who breaks the covenant of Abraham, our father (circumcision), he who explains the Torah in opposition to the adopted sense, he who exposes his fellow-man to shame in public, although he possesses wisdom and good deeds, will, nevertheless have no share in the world to come." We are taught in another Baraitha: "*He hath despised the word of God*, refers to him who says that the Torah was not given by Heaven, and even if he says that the entire Torah was given by Heaven, except this verse, which was not by the Holy One, praised be He! but by Moses himself, such

ודהשתא ור' יוחנן אמר לרחוק שהוא רחוק מעבירת קרוב שתוא קרוב מעבירה ונתרחק ממנה. וא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא למשיא בתו לתלמיד חכם ולעושה ערקמטיא לתלמיד חכם ולמהנה ת"ח מנכסיו אבל ת"ח עצמן עין לא ראתה אלהים וזולתך. מאי עין לא ראתה א"ר יהושע בן לוי זה יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית ריש לקיש אמר זה עדן שלא ראתה עין מעולם. וא"ת אדם היכן דר בגן. וא"ת גן הוא עדן ת"ל (גראשית ז) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן:

פיסקא. והאומר אין תורה מן השמים. ת"ר (נמנדר טו) כי דבר ה' בזה ואת מצותו הפר הכרת תכרת זה האומר אין תורה מן השמים. ד"א כי דבר ה' בזה זה אפיקורוס. דבר אחר כי דבר ה' בזה זה המגלה פנים בתורה ואת מצותו הפר זה המפר ברית בשר הכרת תכרת את המועדות והמפר בריתו של אברהם אבינו הכרת בעוה"ז תכרת בעוה"ב מכאן אמר ר' אלעזר המודעי המחלל את הקדשים והמכזח את המודעות והמפר בריתו של אברהם אבינו והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה והמלכין פני חבירו ברבים אע"פ שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא. תניא אידך כי דבר ה' בזה זה האומר אין תורה מן השמים ואפילו אמר כל התורה כולה מן השמים חוץ ממקום זה שלא אמרו הקב"ה אלא משה

a man is included in the verse that he hath despised. And furthermore even if he says that the whole Torah was given by Heaven except such and such an explanation, such an *a fortiori* conclusion, such an analogy of expression, such a man is considered, as if *he hath despised the word of the Lord.*" We are taught in another Baraitha: R. Mair says: "To him who learned the Torah but does not teach it to others, the passage, *for he hath despised*, refers." R. Nathan says: "It refers to him who does not care for the Mishnah." R. Nehorai says: "It refers to him who is capable of studying the Torah, but does not." R. Ismael, however, says: "It refers to an idolater." How does he conclude this: As it was taught at the college of R. Ismael: "*He hath despised the word of the lord.*" This refers to him who has despised the words which were said to Moses at Sinai (Ex. 20, 2) "*I am the Lord, thy God, there shall not be any other god before thee.*" R. Joshua b. Karcha says: "He who learns the Torah and does not repeat it, is like unto one who sows but does not reap." R. Joshua says: "He who learned the Torah and causes to forget it, is likened unto a woman who bears children and buries them." R. Akiba said: "Chant every day, (Ib. b) chant every day." R. Isaac b. Abudimi said: "Where is the passage which gives a hint of this? It is said (Prov. 15, 26) *The desire of the laborer laboreth for him; for his mouth imposeth it on him*, i.e., he is laboring here and the Torah labors for him in another place." R. Elazar said: "Every man is created to labor," as it is said: (Job. 5, 7) "*But man is born unto labor.*" From this, however, we do not know whether it means mental or physical labor; when the verse says (Pr. 16, 26) "*For his mouth imposeth it on him*, hence it refers to mental labor. But still I am not aware if it refers to labor of Torah or gossip? When the passage says: (Josh. 1, 8) "*This book of the law shall not depart out of thy mouth*, hence it refers to the labor of the Torah." And to this Raba referred when he said: "All human bodies are mail bags (carrying Heavenly decrees), happy are they who are found worthy to be receptacles of the Torah." (Pr. 6, 32) *But whosoever committeth with a woman, lacketh sense*, i.e., Resh Lakish said: "This refers to one who studies the Torah occasionally,

מפי עצמו זה הוא כי דבר ה' בזה ואפילו אמר כל התורה כולה מן השמים חוץ מדקדוק זה מקל וחומר זה מנ"ש זו זהו כי דבר ת' בזה. תגיא הית רבי מאיר אומר הלומד תורה ואינו מלמדה זהו דבר ת' בזה רבי נתן אומר כל מי שאינו משגיח על המשנת ר' נהוראי אומר כל שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק. רבי ישמעאל אומר זה העובד ע"ז מאי משמע דתנא דבי רבי ישמעאל כי דבר ה' בזה זה המבזה דבור שנאמר לו למשה מסיני (שמות כ) אנכי ת' אלהיך לא יהיה לך אלהים אחרים וגו'. ר' יחושע בן קרחה אומר כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר. ר' יחושע אומר כל הלומד תורה ומשכחה דומה לאשה שיולדת וקוברת ר' עקיבא אומר זמר (ע"ז) בכל יום זמר בכל יום אמר רב יצחק בר אבדימי מאי קראה שנאמר (משלי טו) נפש עמל עמלה לו כי אכף עליו פיהו הוא עמל במקום הזה ותורתו עמלת לו במקום אחר. א"ר אלעזר אדם לעמל נברא שנאמר (איוב ה) כי אדם לעמל יולד ואיני יודע אם לעמל פה נברא אם לעמל מלאכה נברא כשהוא אומר כי אכף עליו פיהו הוי אומר לעמל פה נברא ועדיין איני יודע אם לעמל תורה אם לעמל שיחה כשהוא אומר (יהושע ה) לא ימוש ספר התורה הזה מפיו הוי אומר לעמל תורה נברא והיינו דאמר רבא כולוהו גופי דרופתקי ניהו מוכיח לדוכי וחוו דרופתקי דאורייתא. (משלי ו) נואף אשה חסר לב אר"ל זה הלומד תורה

as it is said (Ib. 22, 18) *For it is a pleasant thing if thou keep them within thy bosom, if they be altogether firmly seated upon thy lips.*"

Our Rabbis were taught: (Num. 15, 30) *"But the person that doth aught with a high hand; this refers to Menasseh b. Hezekiah who sat and lectured on topics with the object of fault-finding,"* saying, "Could not Moses have found something better than (Gen. 36, 22) *"And Lotan's sister was Thimna, or, (Ib.) she was a concubine of Eliphaz b. Esau,"* or that of (Ib. 13, 14) *"And Reuben went in the days of the wheat harvest and found mandrakes in the field."* A heavenly voice was then heard saying (Ps. 50, 20) *"Thou sittest and speakest against thy brother, against thy own mother's sons thou utterest slander, etc."* And to him also applies the words of tradition: (Is. 5, 18) *Wee unto those that draw iniquity with the cords of falsehood, and as with a wagon-rope, sinfulnesses.* What does a wagon-rope mean? A. Assi said: "In the beginning, the evil inclination appears as thin as the thread of a spider's web; and finally he becomes as thick as a wagon rope." Since we have already arrived at it, let us see what does *And Lotan's sister was Thimna* really mean. Thimna was a princess, as it is written (Gen. 36, 40) *Duke Thimna*, and dukedom means a kingdom without a crown. She desired to become a proselyte, but Abraham, Isaac, and Jacob did not accept her. And she went and became the concubine of Eliphaz b. Esau, saying it is better to be a servant in this nation than to be a princess of another. And her offspring was Amalek, who troubled Israel as a punishment to their parents, who ought not to have driven her away.

Reuben went in the days of harvest, etc. Raba b. Isaac said in the name of Rab: "Infer from this that the righteous do not stretch their hands out to robbery." What were the *dudaim* which Reuben found? Rab said: "They were mandrakes," and Samuel said: "Violet flowers." R. Alexandri said: "Those who occupy themselves with the Torah for its own sake [for no selfish ends] cause peace to reign in the heavenly household and in the household here below," as it is said (Is. 27, 15) *"If he would but take hold of my strength, make peace with me, make peace with me."*

לפרקים שנאמר (סס כנ) כי נעים כי תשמרם
בכמנך יכונן יחדו על שפתיך:

ת"ר (נמדנר טו) והנפש אשר תעשה ביד
רמה זה מנשה בן חזקיה שהיה יושב ודורש
בהגדות של דופי אמר וכי לא היה לו למשה
לכתוב אלא (נרשית לו) ואחות לומן תמנע
ותמנע היתה פלגש לאליו (סס ל) וילך ראובן
בימי קציר חטים וימצא דודאים בשדה יצתה
בת קול ואמרה ליה (מהלס כ) תשב באחריך
תדבר כבן אמך תתן דופי אלה עשית והחרשתי
דמית היות אחיה כמוך וגו' ועליו מפורש
בקבלה (ישעיה ה) הוי מושכי העון בחבלי
השווא וכעבות העגלה חמאה מאי כעבות
העגלה א"ר אסי יצר הרע בתחלה דומה לחוט
של בוכיא ולסוף דומה לעבות העגלה. דאתאן
עלה מיהא אחות לומן תמנע מאי היא תמנע
בת מלכים הואי דכתיב (נרשית לו) אלוף לומן
אלוף תמנע וכל אלוף מלכותא בלא תאנא היא
בעיא לאיגורי באתה אצל אברהם יצחק
ויעקב ולא קבלוה הלכה והיתה פלגש לאליו
בן עשו אמרה מוטב תהא שפחה לאומה זו
ולא תהא גבירה לאומה אחרת נפק מינה עמלק
דצערניהו לישראל מ"מ דלא איבעי להו
לרחקה.

וילך ראובן בימי קציר חטים אמר
רבה בר יצחק אמר רב מכאן לצדיקים שאין
פושטים ידיהם כגזל. וימצא דודאים בשדה
מאי דודאים אמר רב יברוחי. לוי אמר סיגלי.
ר' יונתן אמר מביסקי. א"ר אלכסנדראי כל
העוסק בתורה לשמה משים שלום בפמליא של
מעלה ובפמליא של מטה שנאמר (ישעיה כ) או
יחזק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה

And Rab said: "He is considered as if he had built both palaces of heaven and earth," as it is said: (Lb. 51, 16) "*And I have placed My words in thy mouth, and with the shadow of My hand have I covered thee: To plant the heavens and lay the foundations of the earth.*" R. Jochanan said: "He also protects the world, as it is said (Ib.) "*With the shadow of My hand have I covered thee.*" And Levi said: "He brings nearer the redemption, as it is said (Ib.) "*To say to Zion, Thou art My people.*" Resh Lakish said: "He who teaches the Torah to his neighbor's son, is considered by Scripture as if he had created him," as it is said: (Gen. 12, 5) "*And the persons they had obtained Charan.*" R. Elazar said: "He is considered as the creator of the law, as it is said: (Deut. 29, 8) "*Keep ye, therefore, the words of the covenant, and do them.*" And Raba said: "He is considered as the creator of himself," as it is said, "*And do them; do not read otham (them), but atem, (ye yourselves).*" R. Abahu said: "He who causes his neighbor to do a meritorious act, is considered by Scripture as if he himself has done it, for it is said: (Ex. 17, 5) "*And take in thy hand thy staff wherewith thou smotest the river, and go.*" Did he, then, smite the river? Did not Aaron do this? But this is to teach thee that whoever causes his neighbor to do a meritorious act is considered by Scripture as if he himself had done it."

Epicurean, etc. Both Rab and R. Chanina said: "This refers to him who disgraces a scholar." But R. Jochanan and R. Joshua b. Levi said: "This refers to him who disgraces his neighbor in the presence of a scholar." It is correct according to them who said that an Epicurean is he who disgraces his neighbor in the presence of a scholar as he who disgraces a scholar himself is considered as one who explains the Torah in opposition to the accepted sense. But according to those who say that he who disgraces a scholar himself is considered only an Epicurean, what then is one considered who explains the Torah in opposition to the accepted sense? E. g., Menasseh b. Hezekiah. There were others who taught the same, concerning the latter part of the Mishna, who explain the Torah in opposition to the accepted sense. And to this Rab and R. Chanina said: "This refers to one

לי. רב אמר כאילו בנה פלטרין של מעלה ושל מטה שנאמר (סע נה) ואשים דברי בפיו ונו' (סע) לנמוע שמים וליסוד ארץ ר' יוחנן אמר אף מגין על כל העולם כלו שנאמר (סע) ובצל ידי כסיתיך ולוי אמר אף מקרב את הגאולה שנאמר (סע) ולאמר לציון עמי אתה. אמר ריש לקיש כל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאו שנאמר (נרמזית ינ) ואת הנפש אשר עשו בחרן. ר"א אומר כאילו עשאו לדברי תורה שנאמר (דנריס כט) ושמרתם את דברי חברית הזאת ועשיתם אותם. רבא אומר כאילו עשאו לעצמו שנאמר ועשיתם אותם אל תקרי אותם אלא אתם. א"ר אבהו כל המעשה את חבירו לדבר מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו שנאמר (שמות י) ומטך אשר הכית בו את היאור וכי משה הכה את היאור והלא אהרן הכהו אלא לומר לך כל המעשה את חבירו לדבר מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו:

פסקא. אפיקורוס רב ורבי חנינא אמרי תרוייהו זה המבזה תלמיד חכם רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי אמרי זה המבזה חברו בפני תלמיד חכם בשלמא למאן דאמר המבזה חברו בפני תלמיד חכם אפיקורוס הוי מבזה תלמיד חכם עצמו מגלה פנים בתורה שלא כהלכה הוי אלא למאן דאמר מבזה תלמיד חכם עצמו אפיקורוס הוי מגלה פנים בתורה כגון מאי כגון מנשה בן חזקיה ואיכא דמתני לה אסיפא מגלה פנים בתורה רב ורבי חנינא אמרי זה

who disgraces a scholar. And Jochanan and Joshua b. Levi said: "This refers to one who disgraces his neighbor in the presence of a scholar." It is proper according to them who said that he who disgraces a scholar is considered as one who explains the Torah in opposition to the accepted sense, then the one who disgraces his neighbor in the presence of a scholar, is considered an Epicurean, but according to those who said that he who disgraces his colleague in the presence of a scholar is considered as one who explains the Torah in opposition to the accepted sense, then who is to be considered an Epicurean? R. Joseph said: "E. g., those who say, What good do the Rabbis do to us? They read and study the Torah for their own sake." Abaye said to him: "Such are surely considered as explaining the Torah in opposition to the accepted sense, as it is written (Jer. 33, 25) *Thus said the Lord, If My covenant be not day and night, I would not have appointed the ordinances of heaven and earth.*" R. Nachman b. Isaac said: "This is inferred also from (Gen. 18, 26) *Then will I spare all the places for their sake.*" We must therefore say that an epicurean is considered—e.g., if one sits before his master and recollects a Halacha stated somewhere else and says, so and so we have learned there, but does not say, And the master said so. Raba, however, said: "An Epicurean is considered—e.g., the disciples of Benjamin the physician, who used to say, 'What good have the Rabbis done for us?' (Fol. 100) They have never permitted us to eat a crow, and they have not prohibited us to eat a dove [hence all remains as it is in the Scriptures]?" Rab, whenever it happened that a question concerning meat was brought before him from the house of Benjamin, the physician, and he saw a reason to permit the use of it, said to them, "See, I have permitted you a crow"; and whenever he saw a reason to prohibit it, said, "See, I have prohibited a dove to you."

R. Papa said: "Those who speak of the Rabbis in a contemptible language saying, 'those Rabbis'." However, he himself forgot his statement and used the very language while talking about the Rabbis, and thereafter when he recollected it, he fasted. Levi b. Samuel and R. Hune b. Chiva used to prepare wraps for the holy scrolls in the

המבזה תלמיד חכם רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי אמרי זה המבזה את חברו בפני תלמיד חכם בשלשם למאן דאמר המבזה ת"ח עצמו מגלה פנים בתורה הוי מבזה חברו בפני ת"ח אפיקורוס הוי אלא למ"ד המבזה חברו בפני תלמיד חכם מגלה פנים בתורה הוי אפיקורוס כגון מאי א"ר יוסף כגון הני דאמרי מאי אהנו לן רבנן לדידהו קרו לדידהו תנו א"ל אביי האי מגלה פנים בתורה נמי הוא דכתיב (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי א"ר נחמן בר יצחק מהכא נמי שמע מינה שנאמר (נרשאת יח) ונשאתי לכל המקום בעבורם אלא כגון דיתיב קמי רביה ונפלה ליה שמעתא בדוכתא אחריתי ואמר הכי אמרינן התם ולא אמר הכי אמר מר. רבא אמר כגון הני דבי בנימין אסיא דאמרי מאי אהנו לן רבנן מעולם (דף ק) לא שרו לן עורבא ולא אסרו לן יונה. רבא כי הווי מייתי מרפת דבי בנימין קמיה כי הווי חזי ביה מעמא להתיירא אמר להו תחזו דקא שרינא לכו עורבא כי הווי חזי ליה מעמא לאיסורא אמר להו תחזו דקא אסרנא לכו יונה :

רב פפא אמר כגון דאמר הני רבנן דב פפא אישטלי ואמר כגון הני רבנן ואיתיב בתעניתא. לוי בר שמואל ורב הונא בר חייא הוו קא מתקני מספחות ספרי דבי רב יהודה

college of R. Juda. When they came to the Book of Esther, they said: "For this certainly no wrap is needed." R. Juda said to them: "Even such language is the kind that is used by the followers of Epicurus." R. Nachman said: "He who calls his master by his name without adding my master," for R. Jochanan said: 'Why was Gechazi punished? Because he called his master by his name (II Kings 8, 5) *This is her son, whom Elisha restored to life*.'" R. Jeremiah sat in the presence of R. Zera and said: "In the future, the Holy One, praised be He! will create a river, which will issue from the most holy chamber, and on its banks the best fruit will be grown," as it is said: (Ez. 47, 12) "*And by the river upon the banks thereof, on this side and on that side, shall grow every tree for food, whose leaf shall not wither, neither shall the fruit thereof fail; it shall bring forth new ripe fruit every month; because the waters thereof issue out of the sanctuary; and the fruit shall be for food, and the leaf thereof for healing*." There was a certain old man who commented upon it and said: "Right, thus also said R. Jochanan." Whereupon R. Jeremiah said to R. Zera: "Is such a language also not used by the Epicureans?" And he answered: "Nay, he is only supporting you, and if you have heard that such language must not be used, it is in relation to what R. Jochanan lectured: "In the future the Holy One, praised be He! will bring jewels and pearls the size of thirty cubits square, twenty ells in height and ten in width, and will place them at the gates of Jerusalem." And one disciple sneered at him: "We do not even find a jewel as large as the egg of a turtle dove and [you say] we shall find jewels of such sizes?" Thereafter it happened that the same disciple was on a boat on the high seas, and he saw angels who sawed jewels and pearls the size of thirty ells square, boring holes in them twenty ells in height and ten in width. He asked them, "For whom is this?" and they answered: "The Holy One, praised be He! will place them at the gates of Jerusalem." And when he returned he said to R. Jochanan: "Lecture Rabbi, for all you said is true, as I have seen it myself." And R. Jochanan said to him: "Ignoramus, if you had not seen it you would not have believed it? You are a scoffer at the words of the

כי ממו מגלת אמר אמרי הא מגלת אמר לא בעיא מפתח אמר להו כי האי גונא נמי מיחזי כי אפקירותא רב נחמן אמר זה הקורא רבו בשמו דא"ר יוחנן מפני מה נענש גיהזי מפני שקרא לרבו בשמו שנאמר (מ"ז ה) ויאמר גיהזי אדני המלך זאת האשה וזה בנה אשר החיה אלישע. יתיב רבי ירמיה קמיה דרבי זירא ויתיב וקאמר עתיד הקב"ה להוציא נחל מבית קדשי הקדשים ועליו כל מיני מגדים שנאמר (יחזקאל מ) ועל הנחל הזה יעלה על שפתו מזה ומזה כל עץ מאכל לא יבול עלהו ולא יתום פרוי להדשיו יבכר כי מימיו מן המקדש המה יוצאים וחיה פרוי למאכל ועלהו לתרופה א"ל ההוא סבא יישר וכן א"ר יוחנן א"ל ר' ירמיה לר' זירא כי האי גונא מיחזי אפקירותא א"ל האי סיוע קא מסייע לך אלא אי שמיע לך הא שמיע לך כי הא דיתיב ר' יוחנן וקא דריש עתיד הקב"ה להביא אבנים מובות ומרגליות שהם שלשים על שלשים אמות וחוקק בהם י' ברום עשרים ומעמידם בשערי שנאמר (ישעיה כז) ושמתי כדכד שמשותיך ושעריך לאבני אקדח וגו' לגלג עליו אורו תלמיד השתא כביעתא דצלצלא לא משכחינן כולי האי משכחינן לימים הפליגה ספינתו בים חזינהו למלאכי השרת דקא מנמרי אבנים מובות ומרגליות אמר להו חני למאי אמרי ליה עתיד הקב"ה להעמידן בשערי ירושלים כי הדר אשכחיה לר' יוחנן דיתיב וקא דריש א"ל רבי דרוש ולך נאה לדרוש כשם שאמרת כך ראיתי אמר לו ריקא אם לא ראית לא האמנת מלגלג על דברי חכמים אתה יהב

sages?" He cast his eyes on him, and he became a heap of bones."

What does *leaf thereof for healing* mean? R. Isaac B. Abdimi and R. Chisda [differ as to its meaning]. One said, a remedy to make the dumb speak. And the other said, to open the womb when there is a difficulty in bearing the child. And so also was it taught by Hezekia; to open the mouth of the dumb, and by Bar Khapara, to open the womb. R. Jochanan, however said: "It is to be explained literally, healing for everything." R. Samuel b. Nachmeni said: "It means a remedy for the appearance of those who have studied with their mouths."

R. Juda b. Simon lectured: "He who blackens his face (looks bad), through studying the Torah in this world, the Holy One, praised be He! will brighten his appearance in the world to come, as it is said (Son. 5, 15) *His aspect is as Lebanon, excellent as the cedars.*" R. Tanchun b. Chanilai said: "He who undergoes privation for the sake of the words of Torah in this world, the Holy One, praised be He! will satiate him in the world to come, as it is said (Ps. 36, 9) *They are abundantly satisfied with the fatness of Thy house; and Thou makest them drink of the river of Thy pleasures.*" When Abdimi came from Palestine, he said: "In the future, the Holy One, praised be He! will give to every righteous his full measure of reward, as it is said (Ib. 68, 20) *Blessed be the Lord, day by day He beareth our burden, even the God who is our salvation, Selah.*" Abaye said to him: "How is it possible to say so? Is it not said (Is. 40, 12) *Who hath measured the waters in the hollow of His hand, and meted out heavens with the span?*" And he answered: "Why are you not accustomed to study Haggadah? For it was said in the West in the name of Raba b. Mari: "The Holy One, praised be He! will give in the future every righteous man possession of three hundred and ten worlds, as it is said (Prov. 8, 21) *That I may cause those that love me to inherit Yesh (substance).*" The numerical value of *Yesh* amounts to three hundred and ten."

We are taught in a Baraita: R. Mair said: "The same measure with which one measures others it will be measured out to him (i.e., as man deals, he will be dealt with), for it is written (Is. 27, 8) *In full*

ביה עינית ועשאו גל של עצמות.

מאי (יחזקאל מ) ועלהו לתרופה רב יצחק

בר אבדימי ורב הסדא חד אמר להתיר פה

של מעלה וחד אמר להתיר פה של מטה.

איתמר נמי חזקיה אמר להתיר פה אלמים בר

קפרא אמר להתיר פה עקרות ר' יוחנן אמר

לתרופה ממש מאי לתרופה רבי שמואל בר

נחמני אמר לתואר פנים של בעלי הפה:

דרש ר' יהודה בר סימון כל המשחיר פניו

על דברי תורה בעולם הזה הקב"ה מבהיק זיוו

לעולם הבא שנאמר (ע"ה ה) מראהו מלבנון

בחור כארזים. א"ר תנחום ברבי חנילאי כל

המרעיב עצמו על דברי תורה בעוה"ז הקב"ה

משיביו לעולם הבא שנאמר (תהלים לו) יריוון

מדשן ביתך ונחל עדניך תשקם. כי אתא רב

דימי אמר עתיד הקב"ה ליתן לכל צדיק וצדיק

מלא עוממו שנאמר (ס"ס סח) ברוך ה' יום יום

יעמם לנו האל ישועתנו מלח א"ל אביי וכי

אפשר לומר כן והלא כבר נאמר (יעשיה מ) מי

מדד בשעלו מים ושמים בזרת תכן א"ל מאי

מעמא לא שכיחת באגדתא דאמרי במערבא

משמיה דרבא בר מרי עתיד הקב"ה ליתן לכל

צדיק וצדיק שלש מאות ועשרה עולמות שנא'

(משלי ח) להנחיל אוהבי יש וגו' בנימסריא

תלת מאה ועשרה הוי :

תניא ר' מאיר אומר במדה שאדם מודד

מודדין לו דכתיב (יעשיה כ) במאמא בשלחא

measure, when Thou sendest her away, Thou dost contend with her." R. Joshua said to him: "How is it possible to make this statement?" Do you mean that if one gives to a poorman a handful of charity, will then the Holy One, praised be He! give the donator His handful? Behold it is written (Ib. 40, 12) *And meted out the heavens with the span?* "And do you not say so?" inquired R. Mair. "Let us see. What measure is greater? Is not the measure of Divine goodness greater than that of evil dispensation? (Ib. b.) Surely the measure of Divine goodness is greater than that of evil dispensation, for concerning Divine goodness, it is written (Ps. 78, 23) *And He commanded the skies above, and opened the door of heaven; and He caused manna to rain upon them for food, and gave them of the corn of heaven;* while concerning evil dispensation it is said (Gen. 7, 11) *The windows of heaven were opened.* Concerning evil dispensation it is written (Is. 66, 24) *And they shall go forth, and look upon the carcasses of the men that have rebelled against Me! for their worm shall not die, neither shall their fire be quenched; and they shall be an abhorring unto all flesh.* And how is this to be understood? We know that in this world, if a man puts his finger in the fire, immediately he is burned. You must then say, that just as the Holy One, praised be He! will give strength to the wicked to receive their punishment, so also will the Holy One, praised be He! give strength to the righteous, to enable them to accept their reward."

R. Akiba says also he who reads in the books of the *Chitzonim* (profane books). We are taught in a Baraita: This refers to the books of the atheists. R. Joseph said: "One must not read even in the book of Ben Sirra."¹⁰ "Why so?" asked Abaye of him: "Shall we assume because it is written there, 'Thou shalt not take off the skin of a fish, even that of the ear, as the skin will be damaged, but roast it in fire, and eat with it two loaves of toast?' Is not its plainer sense similar to the following passage? (Deut. 20, 19) *Thou shalt not destroy the trees thereof,* etc? And if because it contains, 'A daughter to a father is a false treasure. Because of the worry she causes him, he does not sleep in the night. When

תריבנות. אמר ליה ר' יהודה וכי אפשר לומר כן אדם נותן מלא עומסו לעני בעוה"ז הקב"ה נותן לו מלא עומסו לעולם הבא והא כתיב (ס) ושמם בורת תכן ואתה אומר כן אי זה הוא מדה מרובה מדה מוכה מרובה או מדת פורענות (ס"ע"נ) הוי אומר מדה מוכה מרובה ממדת פורענות במדה מוכה כתיב (תהלים ע"ה) ויצו שחקים ממעל ודלתי שמים פתח וימטר עליהם מן לאכול ודגן שמים נתן למו ובמדת פורענות הוא אומר (נרש"ט ז) וארובות השמים נפתחו במדת פורענות כתיב (ישעיה סו) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפרשעים כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה והיו דראון לכל בשר והלא אדם מושימ אצבעו באור בעולם הזה מיד נכזה אלא כשם שנותן הקב"ה כח ברשעים לקבל פורענות כך נותן הקב"ה כח בצדיקים לקבל מוכתן:

פיסקא. ר"ע אומר אף הקורא בספרים החיצוניים. תנא בספרי מינין רב יוסף אמר אף בספר בן סירא אמר למקרי א"ל אביי מאי מעמא אילימא משום דכתיב ביה לא תנפוש גילדנא מאודניה דלא ליזיל משכיה לחבלא אלא צלי יתיה בנורא ואיכול ביה תרתין גריצין אי מפשמיה באורייתא נמי כתיב (דברים כ) לא תשחית את עצה. אי מדרשא אורחא דארעא קא משמע לן דלא לבעול שלא כדרכה. ואלא משום דכתיב בת לאביה ממנוגת שוא מפחדה לא יישן בלילה בקמנותה שמה

¹⁰) Joshua ben Sirach, a priest of Jerusalem, flourished about 200 B. C. E. See poetry of the Talmud by Sekia.

she is a minor [he is afraid] perhaps she will be seduced. When she becomes of age, perhaps she will sin; when she becomes *vigaro*, perhaps she will not marry. After she is married, perhaps she will have no children. And when she becomes old, perhaps she will become a witch." Similar to this, our Rabbis also said: "The world cannot be without males and females, however happy are those who have male children," etc. And is it because there is written, "Thou shalt not bring worry in thy heart, for such has killed strong men." This was also said by Solomon (Pr. 12, 25) *Care in the heart of a man boweth it down?* Whereupon R. Ami and Assi gave their interpretation; according to one, "let him dismiss it from his mind"; and according to the other one, "let him speak it out to others."¹¹ And if because it is written there, "Prevent many people from entering thy house, as not all of them are fit to come into it"; this also was said by Rabbi, for we are taught in a Baraitha that Rabbi says: "Never shall a man try to acquire too many friends within his house, for it is said (Pr. 18, 24) *There are friends that one hath to his own hurt.*" Therefore we must say, because it reads there, "A thin-bearded person is shrewd. And a thick-bearded person is a fool. He who blows off the foam, shows a sign that he is not thirsty. And he who says with what shall I eat the bread, take the bread away from him. And he whose beard is divided in two, the whole world will not overrule him." Said R. Joseph: "However, the following good teachings which are in this book may be proclaimed: 'A good wife is a good gift; she ought to be given to one who fears God. A bad wife is to her husband like leprosy, and what is his remedy? Let him divorce her, and be cured from this leprosy. A beautiful woman, happy is her husband, the number of his days is doubled. Turn away thy eyes from a coquette, lest thou be caught in her net; abstain thyself from drinking wine or beer even with her husband, because through the handsome appearance of a beautiful woman many were destroyed, and numerous are those who were killed by her. Numerous are the wounds of the pedlar [inflicted by the husbands] when found trading with their wives, for as a spark kindles a coal, or as a coop is full of birds, so are their houses full of de-

תפתה בנערותה שמא תזנה בגרה שמא לא תנשא נישת שמא לא יהיו לה בנים הזקינה שמא תעשה כשפים הא רבנן נמי אמרוהי אפשר לעולם בלא זכרים ובלא נקבות אשרי מי שבניו זכרים אוי לו למי שבניו נקבות אלא משום דכתיב לא תיעל דוי בלכך דגברא גוברין קמיל דוי הא שלמה נמי אמרה (משלי י) דאגה בלב איש ישיחנה ר' אמי ור' אסי חד אמר ישיחנה מדעתו וחד אמר ישיחנה לאחרים ואלא משום דכתיב סנע רבים מתוך ביתך ולא הכל תביא אל ביתך והא רבי נמי אמרה דתגיא רבי אומר לעולם אל ירבה אדם רעים בתוך ביתו שנאמר (סס יח) איש רעים להתרועע אלא משום דכתיב ולדקן קורטמן עבדקן סכמן. דנפח בכסי לא צחי. אמר במאי איכול לחמא לחמא סב' מיניה. מאן דאית ליה מעברתא בדיקניה כולי עלמא לא יכלי לית. אמר רב יוסף מילי מעלייתא דאית ביה דרשינן להו אשה טובה מתנה טובה בחיק ירא אלהים תנתן. אשה רעה צרעת לבעלה מאי תקנתיה יגרשנה מתוך ביתו ויתרפא מצרעתו. אשה יפה אשרי בעלה מספר ימיו כפלים. העלם עיניך מאשת חן פן תלכד במצודתה. אל תפאצל בעלה למסוך עמו יין ושכר כי בתאר אשה יפה רבים הושחתו ועצומים כל הרוגית. רבים היו פצעי רוכל המרגילים לדבר ערוה כניצוץ מבעיר גחלת ככלוב מלא עוף כן בתייהם מלאים

11). The text for "boweth down" is *Yerichena*, which may be explained "dismiss" or "speak out."

ceit. Avoid many visitors to thy house; neither shalt thou invite anyone in thy house. Although many may be who wish you peace, however reveal thy secrets only to one among a thousand. Be careful with words even with her that lies on thy bosom. Worry not about tomorrow's trouble, for thou knowest not what the day may beget. Perhaps when the tomorrow comes, thou wilt not be in existence, and thus wouldst thou have worried for a world which is not thine." *All the days of the poor are bad.* Ben Sira said: "Also the nights, for his roof is usually lower than others, and his vineyard is usually on the top of the mountain, thus the rain from others falls on his and the manure [which he brings up for it] is blown off to the other vineyards which are lower."

(Fol. 101) Our Rabbis were taught: If one reads a verse of Solomon's Songs, and treats it like [a secular] song, or if one reads any other verse in the drinking-places [not in its proper time], causes evil to the world, because the Torah, dresses itself in a sack, and appears before the Holy One, praised be He! saying: "Sovereign of the Universe, Thy children have made of me a fiddle on which frivolous persons play." And he sayeth to her: "My daughter with what else, then, shall they occupy themselves while they are eating and drinking?" And she says before Him: "Sovereign of the Universe, if they are masters in the Scriptures, then let them occupy themselves with the Pentateuch, Prophets and Hagiographa; if they understand *Mishnah*, let them then study *Mishnah*, *Halacha* and Haggadah, and if they are Talmudists, let them study Halachoth in time of Passover on Pesach. Of Pentecost at that time. And the Halachas of Feast of Tabernacle at that time" R. Simeon b. Elazar in the name of R. Simon b. Chanania testified: "If one reads a verse in its proper time, he benefits the world, as it is said (Pr. 15, 23) *And a word in due season, how good is it!*"

He who whispers over a wound, etc. R. Jochanan said: "Provided he also spits, as the Divine name must not be mentioned by spitting." It was taught: Rab said: "Even a verse which does not contain the name of Heaven, e.g., *a plague, if it will be on a man.*" And R. Chanina said: "Even the words, *And He has called to Moses.*"

Rabba b. b. Chana said: "When R.

מרבח. מנע רבים מתוך ביתך ולא הסל תביא אל ביתך. רבים יהיו דורשי שלומך גלה מדרך לאחד מאלף משוכבת חיקך שמור פתחי פוך. אל תצר צרת מחר כי לא תדע מה ילד יום שמא למחר איננו ונמצא מצמער על עולם שאינו שלו. כל ימי עני רעים בן מירא אומר אף לילות בשפל נגים נגו וכמרום הרים כרמו מממר נגים נגו ומעפר כרמו לכרמים:

(דף קל) תנו רבנן הקורא פסוק של שיר השירים ועושה אותו כמין זמר והקורא פסוק בבתי משתאות בלא זמנו מביא רעה לעולם מפני שהתורה חוגרת שק ועומדת לפני הקב"ה ואומרת לפניו רבש"ע עשאוני בניך ככנור שמנגנים בו לצים אמר לה בתי בשעה שאוכלין ושותין כמה יתעסקו אמרה לפניו רבש"ע אם בעלי מקרא הם יעסקו בתורה ובנביאים ובכתובים אם בעלי משנה הם יעסקו במשנה ובהלכות ובהגדות ואם בעלי תלמוד הם יעסקו בהלכות הפסח בפסח בהלכות עצרת בעצרת בהלכות התג כהג. העיד ר' שמעון בן אליעזר משום ר' שמעון בן חנניה כל הקורא פסוק בזמנו מביא מובה לעולם שנאמר (משלי טו) ודבר בעתו מה טוב:

פיסקא. והלוחש על המכת. א"ר יוחנן וברוקק בה לפי שאין מזכירין שם שמים על הרקיקה אתמר אמר רב אפילו בנגע צרעת ר' חנינא אמר אפילו ויקרא אל משה: אמר רבה בר בר חנה כשחלה ר' אליעזר

Eliezer became sick, his disciples came to make him a sick call, and he said to them, 'Great anger prevails in the world' (i.e., referring to himself) and they began to weep. R. Akiba, however, smiled. And to the question: 'Why are you smiling?' he said to them, 'Why are you weeping?' They answered: 'Is it possible not to weep when we see the Holy Scroll is in such a painful distress?' Whereupon he remarked: 'And therefore I smile, for so long as I have seen our master's wine does not become sour, his flocks undamaged, his oil unspoiled, and his honey unfermented, I was afraid that perhaps he received all his reward in this world; now as I see him in pain, I rejoice.' 'Akiba,' said R. Eliezer to him, 'have I then failed to perform, or transgressed, anything of what the Torah says?' And he answered: 'You, master, yourself taught us (Ecc. 7, 20) *For there is not a righteous man upon earth, that doeth good, and sinneth never.*'

Our Rabbis were taught: When R. Eliezer became sick four elders entered to make him a sick call: R. Tarphon, R. Joshua, R. Elazar b. Azariah, and R. Akiba. "You are better to Israel than drops of rain," exclaimed R. Tarphon, "for the latter are only in this world, you, our master, are in both, in this and in the world to come." To which R. Joshua answered: "You are better to Israel than the planet of the sun, which is only in this world, while you, our master, are in both, in this world and in the world to come." And R. Elazar b. Azariah added, saying: "You are better to Israel than a father and mother, who are only in this world, while you, our master, are in both, in this world and in the world to come." R. Akiba then exclaimed: "Dear are sufferings [as a Divine trial]!" Whereupon R. Eliezer said: "Support me, and I will bear the statement of Akiba my disciple, who says, 'Dear are sufferings.'" "Akiba," said he, "whence do you know this?" And he answered: "I interpret the following passage (II Kings, 21, 1) *Menasseh was twelve years old when he began to reign, and he reigned fifty and five years in Jerusalem . . . and he did that which was evil in the sight of the Lord.* (Ib. b) It is also written (Prov. 25, 1) *"These also are the proverbs of Solomon, which the men of Hezekiah, the king of Judah, copied out.* How is it possible that Hezekiah taught the law to the whole world,

נכנסו תלמידיו לבקרו אמר להם חמה עזה יש בעולם התחילו הן בוכים ור' עקיבא משחק אמרו לו מפני מה אתה שוחק אמר להם וכי מפני מה אתם בוכים אמרו לו אפשר ספר תורה שרוי בצער ולא נבכה אמר להם לכך אני משחק שכל זמן שאני רואה רבי שאין ייני מחמיץ ואין פשתני לוקה ואין שמנו סבאיש ואין דובשנו מדביש אמרתי שמא ח"ו קבל רבי עולמו ועכשיו שאני רואה רבי בצער אני שמח א"ל עקיבא כלום חסרתי מן התורה כולה א"ל למדתנו רבינו (קהל ז) כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחמא:

תנו רבנן כשחלה ר' אליעזר נכנסו ד' זקנים לבקרו ר' מרפון ור' יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ור' עקיבא נענה ר' מרפון ואמר מוב אתה לישראל ממפה של גשמים שטפה של גשמים בעוה"ז ורבי בעוה"ז ולעוה"ב. נענה ר' יהושע ואמר מוב אתה לישראל יותר מגלגל חמה שגלגל חמה בעוה"ז ורבי בעוה"ז ולעולם הבא. נענה ר' אלעזר בן עזריה ואמר מוב אתה לישראל יותר מאב ואם שאב ואם בעוה"ז ורבי בעוה"ז ולעוה"ב. נענה ר' עקיבא ואמר חביבין יסורין אמר להם סמכוני ואשמע דברי עקיבא תלמידי שאמר חביבין יסורין א"ל עקיבא זו מנין לך אמר מקרא אני דורש (מ"ז כל) בן שתים עשרה שנה מנשה במלכו וחמשים וחמש שנה מלך בירושלים וגו' ויעש הרע בעיני ה' (ע"ז) וכתוב (מ"ז כה) גם אלה משלי שלמה אשר העתיקו אנשי חזקיה מלך יהודה וכי חזקיהו מלך יהודה לכל העולם כולו לימד תורה ולמנשה בנו לא לימד תורה אלא

but not to his son Manasseh? It must then be said that of all the troubles which Hezekiah has troubled himself, he did not succeed in bringing him back to the right way, but suffering did it, as it is said (II Chron. 33, 10-14) *And the Lord spoke to Manasseh, and to his people; but they gave no heed. Wherefore the Lord brought upon them the captains of the host of the king of Assyria, who took Manasseh with hooks, and bound him with fetters, and carried him to Babylon.* And it is written further, *And when he was in distress, he besought the Lord his God, and humbled himself greatly before the God of his fathers. And he prayed unto Him; and He was entreated by him, and heard his supplication, and brought him back to Jerusalem into his kingdom. Then Manasseh knew that the Lord He was God.* From this you can learn that sufferings are dear."

Our Rabbis were taught: Three men came evasively (instead of praying in a straightforward manner), and they were Cain, Esau and Manasseh. Cain, as it is written (Gen. 4, 13) *My sin is greater than I can bear;* i.e., he said before Him: "Sovereign of the Universe, is then my sin greater than that of the six hundred thousand Israelites who will sin before Thee in the future, and Thou wilt forgive them?" Esau, concerning whom it is written: (Ex. 27, 38) *"Hast thou then but one blessing, my father?"* And Manasseh, who at the beginning called to many gods, and only [after he had not been answered by them] finally called to the God of his parents.

"Three kings," etc. Our Rabbis were taught: *Jereboam*, i.e., who caused Israel to quarrel among themselves. According to others, he who caused a controversy between them and their Heavenly Father. *Ben Nebat*, i. e., the son of him who had a vision, but did not see [properly]. We are taught in a Baraitha: *Nebat is identical with Michah* and with *Sheba ben Bichri*; *Nebat*, because he had a vision, but did not see [properly]; *Michah*, because he became poor while occupying himself with building Egypt. And his real name was *Sheba ben Bichri*. Our Rabbis were taught: There were three who had a vision, but have not seen it properly. *Nebat*, *Achitophel* and the astrologers of Pharaoh. *Nebat* observed a spark of light which came out from him. He thought he himself would become a king, and he erred, for it

מכל מורה שמרה בו ומכל עמל שעמל בו לא העלוהו למוטב אלא יסורין שנאמר (ד"נ לנ) וידבר ה' אל מנשה ואל עמו ולא הקשיבו ויבא ה' עליהם את שרי הצבא אשר למלך אשור וילכדו את מנשה בחושים ויאסרוהו בנחשתים ויוליכוהו בבלה וכתוב (ס) ובהצר לו חלה את פני ה' וגו' ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע תחנונו וישיבתו ירושלים למלכותו הא למדת שחביבין יסורין:

ת"ר שלשה באו בעלילה ואלו הן קין עשו ומנשה קין דכתיב (נראה י) גדול עוני מנשוא אמר לפניו רבש"ע כלום גדול עוני מששים רבוא שעתידין לחטוא לפניך ואתה סולח להם. עשו דכתיב (ס כז) הברכה אחת היא לך אבי. מנשה בתחלת קרא לאלוהות הרבה ולבסוף קרא לאלהי אבותיו:

תנו רבנן ירבעם שריבע עם. ד"א ירבעם שעשה מריבה בעם ד"א ירבעם שעשה מריבה בין ישראל לאביהם שבשמים. בן נבם בן שניבם ולא ראה. מיכה שנתמכך בבנין ומה שמו שבע בן בכרי שמו. ת"ר שלשה ניבמו ולא ראו ואלו הן נבם ואחיתופל ואצמגניני פרעת. נבם שראה אש שיוצא מאמרו הוא סבר איהו מלך ולא היא ירבעם הוא דנמק מיניה.

referred to his son Jeroboam. The same happened with Achitophel. He thought that he himself would become a king, but he erred, as it referred to his daughter, Bath Sheba, from whom Solomon was a descendant. And the astrologers of Pharaoh, as R. Chama said: "What is the meaning of the passage (Num. 20, 13) *These are the waters of Meribah*, i.e., this is what the astrologers of Pharaoh saw that the redeemer of Israel will be beaten through water, and therefore advised Pharaoh to command: (Ex. 1, 22) *Every son that is born ye shall cast into the river*. And they erred, for it referred that Moses will be punished on account of water." But whence do we know that Jeroboam has no share in the world to come? From the following passage (I Kings, 13, 34) *And by this thing there was sin unto the house of Jeroboam, even to cut it off, and to destroy it from off the face of the earth*. To cut it off from this world and to destroy it from the world to come. R. Jochanan said: What merited Jeroboam to become king? Because he rebuked Solomon. And why was he punished? Because he rebuked him in public, as it is said (Ib. 11, 27) *And this was the cause that he lifteth up his hand against the king: Solomon built Milo, and repaired the breach of the city of David his father*. He said to him: "David, thy father hath broken in holes in the surrounding wall of Jerusalem, for the purpose of that it shall be easier for Israel to enter the city. And thou hast fenced it for the purpose of making an angaria to Pharaoh's daughter." What does it mean, *and he lifteth up his hands*? R. Nachman said: "He took off his phylacteries in his presence."²⁰

R. Nachman said: "The arrogance of Jeroboam had driven him from the world, as it is said (Ib. 12, 26-28) *And Jeroboam said in his heart: 'Now will the kingdom return to the house of David. If this people go up to offer sacrifices in the house of the Lord at Jerusalem, then will the heart of this people turn back unto their lord, even unto Rehoboam, king of Judah, and they will kill me, and return to Rehoboam, king of Judah.'*" He said: "We have a tradition that no one is permitted to sit in the Temple except the

אחיתופל ראה צרעת שפרחה לו על אמתו הוא סבר איהו מליך ולא היא בת שבע בתו היא דנפק מינה שלמה. אצמגניני פרעה דאמר ר' תמא בר חנינא מאי דכתיב (נמזכר כ) המה מי מריבה המה שראו אצמגניני פרעה ומען ראו שמושיען של ישראל במים הוא לוקה אמרו (שמות ה) כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו והם לא ידעו שעל עסקי מי מריבה תוא לוקה. ומנא לן דלא אתי לעלמא דאתי דכתיב (מ"א יג) ויהי בדבר הזה לחטאת בית ירבעם להכחיד ולהשמיד מעל פני האדמה להכחיד בעולם הזה ולהשמיד לעולם הבא. אמר ר' יוחנן מפני מה זכה ירבעם למלכות מפני שהוכיח את שלמה ומפני מה נענש מפני שהוכיחו רבים שנאמר (ס"א יא) וזה הדבר אשר הרים יד במלך שלמה בנא את המלוא סגר את פרץ עיר דוד אביו א"ל דוד אביך פרץ פרצות בחומה כדי שיעלו ישראל לרגל ואתה גדרת אותם כדי לעשות אנגריא לבת פרעה ומאי זה אשר הרים יד במלך אמר רב נחמן שחלץ תפליו בפניו:

אמר רב נחמן גסות הרוח שהיה בו בירבעם מרדתו מן העולם שנאמר (מ"א יג) ויאמר ירבעם בלבו עתה תשוב הממלכה לבית דוד אם יעלה העם הזה לעשות זבחים בבית ה' בירושלים ושב לב העם הזה אל אדוניהם אל רחבעם מלך יהודה והרגוני ושב אל רחבעם

²⁰ One must not remove his phylacteries in the presence of a great man, but turn aside and do it.

kings of the house of David. Now if they see that Rehoboam, the king, is sitting and I am standing, then they will say that he is the king and I am his servant. And if I will sit, Rehoboam's people will say that I am a rebel, and they will kill me, and therefore (Ib., ib. 28) *Whereupon the king took counsel, and made two calves of gold, and he said unto them: Ye have gone up long enough to Jerusalem; behold thy gods, O Israel, which brought thee up out of the land of Egypt.*" What does the king took counsel mean? R. Juda said: "He arranged a righteous one should be together with a wicked one, and said to them: 'Will you sign your name to all that I will command? And they said: 'Yea.' 'Even to worship an idol?' The upright answered: 'God forbid.' Whereupon the wicked said to the righteous: 'Do you think a man like Jeroboam will worship idols? He only wants to try us.'" (Fol. 102) And in this thing even Aciyah, the Shilonite, erred and signed his name. For Jehu, who was exceedingly righteous, of whom it is said (II Kings, 10, 30) *And the Lord said unto Jehu: Because thou hast done well in executing that which is right in Mine eyes, and hast done unto the house of Ahab according to all that was in my heart, etc.; yet thereafter it reads, But Jehu took no heed to walk in the law of the Lord, the God of Israel, with all his heart; he departed not from the sins of Jeroboam, where he made Israel to sin: what caused him to sin? Abaye said: "A law is made for the lips (i.e., words are ominous), as it is said (Ib., ib. 18) Ahab served Baal a little, but Jehu will serve him much,"* and Raba said: "He saw the signature of Achiyah the Shilonite and he erred, as it is written (Hos. 5, 2) *And for murdering those who had rebelled [against God] concealed themselves in deep places; but I will inflict correction on them all.*" Whereupon R. Jochanan explained it that the Holy One, praised be He! said: "They laid deeper plans than that of mine; I said: He who does not ascend to Jerusalem for the festivals transgresses a positive commandment only, and they say that he who will ascend to Jerusalem shall be slain by the sword."

(I Kin. 11, 29) *And it came to pass at that time, when Jeroboam went out of Jerusalem, etc. It was taught in the name*

מלך יהודה. אמר נמירי דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית יהודה בלבד כיון דחזו ליה לרחבעם דיתיב ואנא קאימנא סברי הא מלכא והא עבדא ואי יתיבנא מורד במלכות הואי וקפלין לי ואזלו בתריה צד (ס) ויועץ המלך ויעש שני עגלי זהב ויאמר אליהם רב לכם מעלות ירושלים הנה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים וישם את האחד בבית אל ואת האחד בדן מאי ויועץ אמר ר' יהודה אמר רב שהושיב רשע אצל צדיק אמר להו חתמיתו על כל דעבידנא אמרו ליה הן אמר להו מלכא בעינא למיהוי אמרו ליה הן כל דאמינא לכו עבדיתו א"ל הן אפילו למפלח לע"ז אמר ליה צדיק ח"ו א"ל רשע לצדיק סלקא דעתך דזבא רבא כירבעם פלח לע"ז אלא למינסניהו הוא דקא בעי אי מקבליה למימריה או לא (דף קנ) ואף אחיה השילוני מעה וחתם דהא יהוא צדיקא רבה הוה שנאמר (מ"נ י) ויאמר ה' אל יהוא יען אשר הטיבות לעשות הישר בעיני וגו' וכתוב (ס) ויהוא לא שמר ללכת בתורת ה' אלהי ישראל וגו' מאי גרמא ליה אמר אביי ברית כרותה לשפתים שנאמר (ס) אחאב עבד הבעל מעם יהוא יעבדנו הרבה רבא אמר חותמו של אחיה השילוני ראה ומעה דכתיב (הושע ה) ושחמח שמים העמיקו ואני מוסר לכלם א"ר יוחנן אמר הקב"ה הם העמיקו משלי אני אמרתי כל שאינו עולה לרגל עובר בעשה והם אמרו כל העולה לרגל ידקר בחרב :

מ"ה י"ה) ויהי בעת ההיא וירבעם יצא מירושלים וגו' תנא משום רבי יוסי עת היא

of R. Jose: *At that time*, refers to the time designated for evil dispensation (Gen. 38, 1) *At that time when Juda went down*; R. Jose says: "A time designated for evil." (Jer. 51, 18) *In the time of their visitation shall they perish*. It was taught in the name of R. Jose: A time designated for evil dispensation. (Isa. 49, 8) *In the time of favor have I answered thee*. It was taught in the name of R. Jose: A time designated for Divine goodness. (Ex. 32, 34) *Nevertheless in the day when I visit, I will visit their sins upon them*. It was taught in the name of R. Jose: A time designated for evil dispensation. (I Kin. 12, 1) *And Rehoboam went to Shechem; for all Israel were come to Shechem to make him king*. It was taught in the name of R. Jose: That place was designated for trouble. In Shechem Dina was assaulted; in the same place Joseph was sold by his brothers, and in the same place the kingdom of David was divided. And (Ib. 11, 29) *And it came to pass at that time when Jeroboam went out of Jerusalem*. R. Chana b. Papa said: "It menas he went out of the destiny of Jerusalem (i.e., was to have no share in the welfare of Jerusalem)." (Ib., ib. 7) *That the Shilonite, the prophet Achiyah, found him in the way; how Achiyah had clad himself with a new garment*, what does it mean? R. Nachman said: "As a new garment has no spots so also was the teaching of Jeroboam clean, without any error." According to others: "They renewed things which no ear has ever heard of." And what is meant by, *And they two were alone in the field*? R. Juda said in the name of Rab: "All other scholars were like the plants of the field in comparison with them." According to others: "All the reasons for the commandment of the Torah were revealed to them as a field." (Mic. 1, 14) *Therefore shalt thou give a parting gift to Moreshethgath; the houses of Achzib shall be a deceitful thing unto the kings of Israel*. R. Chanina b. Papa said: "A heavenly voice was heard saying: 'To him who has killed Goliath, the Philistine, and inherited to you the city of Gath, should we send away his descendants? Therefore the house of Achzib shall be a deceitful thing unto the kings of Israel.'" (II Kin. 17, 21) *And Jeroboam drew Israel away from following the Lord, and*

מוזמנת לפורעניות. (נראה לה) ויחי בעת
ההיא וירד יהודה תנא משמיה דרבי יוסי עת
היא מוזמנת לרעה (ירמיה נח) בעת
פקודתם יאבדו תנא משום רבי יוסי עת
מוזמנת לפורענות. (ישעיה מט) בעת רצון
עניתך תנא משום ר' יוסי עת היא מוזמנת
לפובת. (זמות לנ) וביום פקדי ופקדתי עליהם
חמאתם תנא משום ר' יוסי עת היא מוזמנת
לפורענות. (מ"א י) וילך רחבעם שכם כי שכם
באו כל ישראל להמליך אותו תנא משום ר'
יוסי מקום מזומן לפורענות בשכם ענו את דינה
בשכם מכרו אחיו את יוסף בשכם נחלקה
מלכות בית דוד. (זס יח) וירבעם יצא
מירושלים וגו' אר"ח ב"פ שיצא מפתקה של
ירושלים. (זס) וימצא אותו אחיה השילוני
הנביא בדרך והוא מתכסה בשלמה חדשה
אר"נ כשלמה חדשה מה שלמה חדשה אין בה
שום דופי אף תורתו של ירבעם לא היה בו
שום דופי ד"א שלמה חדשה שחדשו דברים
שלא שמעה אוזן מעולם. מאי ושניהם לבדם
בשדה אר"י שכל ת"ח דומין לפנייהם כעשבי
השדה וא"ד שכל מעמי התורה מגולין להם
כשדה. (מכה ח) לכן תתנו שלוחים על מורשת
גת בתי אכזיב לאכזב למלכי ישראל אר"ח
בר פפא יצתה בת קול ואמרה להן מי שהרג
את הפלשתי והוריש אתכם גת תתנו שלוחים
לכניו בתי אכזיב לאכזב למלכי ישראל:
(מ"ז י) וידח ירבעם בן נבם את ישראל

made them sin a great sin. R. Chanina said: "As one throws a stick by means of another stick (i.e., he made Israel sin against their will)."

R. Chinna b. Papa said: "He who enjoys (anything) in this world without saying a benediction is considered as if he has robbed the Holy One, praised be he! and the Congregation of Israel, for it is said (Pr. 28, 24) *Whoso robbeth his father or his mother and saith it is no transgression, he is the companion of a destroyer.* His father, refers to the Holy One, praised be he! as it is said (Deu. 32, 6) *Is He not thy father who hath bought thee; Or his mother, refers to nothing else but the Congregation of Israel, as it is said: (Pr. 1, 8) Hear, my son, the instructions of your father and cast not aside the teaching of your mother.*" What is meant by *He is a companion of a destroyer*? R. Chanin b. Papa said: "He is a companion of Jeroboam, the son of Nebat, who corrupted Israel in their relation to their Heavenly Father."

R. Oshiyah said: "Until Jeroboam came, Israel had to bear the iniquity of one golden calf, and from that time on for two and three." R. Isaac said: "Every evil dispensation which comes upon Israel, a twenty-fourth part of its punishment is for the golden calf, as it is said (Ex. 32, 34) *Nevertheless in the day when I visit, I will visit their sins upon them.*" R. Chanina said: "After twenty-four generations this verse was fulfilled, as it is said (Ez. 9, 1) *Then He called in mine ears with a loud voice, saying: 'The pkudas (visitation) of the city drew near.'*" (I. K. 13, 33) *After this thing Jeroboam returned not from his evil way.* After what? R. Abba said: "After the Holy one, praised be He! held Jeroboam by his garment, saying, 'Repent, and I, David, the son of Jesse, and thou wilt walk in the Garden of Eden.' Jeroboam asked: 'Who will lead?' He said: 'The son of Jesse.' And he rejoined: 'If so I do not want it.'"

R. Abahu used to lecture about the three kings. Becoming sick, he decided not to lecture about them any more. But after he was cured (Ib. b.) he lectured about them as before, and to the question of his disciples: "Have you not determined not to lecture any more about them?" he answered: "Did they then repent that I shall do so?" R. Ashi appointed a time for lecturing about the three kings, and said: "On the

מאחרי ה' והחמיאם חמאה גדולה א"ר חנן כשתי מקלות המתזות זו את זו.

אמר רב חנינא בר פפא כל הנהנה מן העוה"ז בלא ברכת כאילו גזול להקב"ה וכנסת ישראל שנאמר (משלי כח) גזול אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית ואין אביו אלא הקב"ה שנאמר (זכריה לז) הלוא הוא אביך קנך ואין אמו אלא כנ"י שנאמר (משלי ה) שמע בני מוסר אביך ואל תמוש תורת אמן. מאי חבר הוא לאיש משחית חבר הוא לירבעם בן נבם שהשחית ישראל לאביהם שבשמים:

א"ר אושעיא עד ירבעם היו ישראל יונקים מעגל אחד מכאן ואילך משנים וג' עגלים. א"ר יצחק אין לך כל פורענות ופרענות שבאה לעולם שאין בה אחד מכ"ד בהכרע ליטרא של עגל הראשון שנאמר (שמות לז) וביום פקדי ופקדתי עליהם חמאתם. א"ר חנינא לאחר כ"ד דורות ננבה פסוק זה שנאמר (יחזקאל ט) ויקרא באזני קול גדול לאמר קרכו פקודות העיר ואיש כלי משחתו בידו (מ"א י) אחר הדבר הזה לא שב ירבעם מדרכו הרעה וגו' מאי אחר אמר רבא אחר שתפשו הקב"ה לירבעם בבגדו א"ל חזור כך ואני ואתה וכן ישי נמייל בגן עדן א"ל ומי בראש א"ל בן ישי בראש אמר אי הכי לא בעינא:

רבי אבהו הוה רגיל דהוה קא דריש בשלשה מלכים חלש קביל עליה דלא דריש כיון (ע"ז) דאיתפח הדר קא דריש אמרו ליה לא קבילת עליך דלא דרשת בהו אמר אינהו מי אהדרו בהו דאנא אהדר בי רב אשי אוקים אנ' מלכים אמר למחר נפתח בחברין אתא

morrow we will begin our lecture about our colleague Manasseh." The latter then appeared to him in a dream, and said to him: "You call me a colleague and a colleague of your father? Answer me the question: "Where must one begin to cut the bread by the benediction of the *hamotzi*?" And he said: "I do not know." Manasseh then rejoined: "If you do not know the answer to even this which I question you, how can you call me a colleague." R. Ashi said to him: "Teach this to me, and tomorrow I will proclaim it in your name in the college." And he said: "From that part where it begins to bake when in the oven." Said R. Ashi again: "If you are so wise, why did you worship idols?" And Manasseh answered: "If you would have been living at that time you would have lifted up the edges of your dress [that they shall not impede you] to run after them to worship them." On the morrow said R. Ashi to the Rabbis: "Let us lecture about the great men. *Achab*—means *Ach*, a cause of grief to Heaven, and *ab*, a father (friend) of idolatry (I Kin. 16, 31) *And it came to pass, as if it had been a light thing for him to walk in the sins of Jeroboam.*" R. Jochanan said: "The minor sins committed by Achab were greater than the grave sins that Jeroboam committed, and why then does the Scripture make Achab dependent on Jeroboam? Because he initiated corruption." (Hos. 12, 12) *Their altars also are as stone heaps.* R. Jochanan said: "There was not one heap in the land of Israel upon which Achab had not placed an idol and bowed himself down to it."

And whence do we know that he has no share in the world to come? From the following passage (I Kings, 21, 21) *Behold, I will bring evil upon thee, and I will utterly sweep thee away, and will cut off from Achab every man-child, and him that is shut up and him that is left at large in Israel.* *Shut up*, refers to this world; *and that is left at large*, refers to the world to come. R. Jochanan said: "What are the deeds that caused Omri (Achab's father) to obtain the kingdom? Because he added one great city to the land of Israel, as it is said (Ib. 16, 24) *And he bought the mount Samaria of Shemer for two talents of silver, and built on the mount, and called the name of the city which he had built, Samaria, after the name of Shemer, the lord of the mount.*" R. Jochanan said again:

מנשה איתחזי ליה בחלמיה אמר חברך וחברי דאבוך קרית לן מהיכא בעית למישרא המוציא א"ל לא ידענא א"ל מהיכא דבעי למישרא המוציא לא גמירת וחברך קרית לן אמר ליה אנמרן לי ולמחר דרשינן ליה משמך בפירקא א"ל מהיכא דקרים בישראל א"ל מאחר דחכימת כולי האי מאי מעמא קא פלחיתו לע"ז אמר ליה אי הוה התם הויה נקים בשיפולי גלימא ורהמת אבתראת. למחר אמר להו לרבנן נפתח ברבותא אחאב אח לשמים ואב לע"ז אח לשמים דכתיב (משלי ח) אח לצרה יולד אב לע"ז דכתיב (תהלים קג) כרחם אב על בניו. (מ"א טו) ויהי הנקל לכתו בחמאת ירבעם בן נבם א"ר יוחנן קלות שעשה אחאב כחמורות שעשה ירבעם ומפני מה תלה לקלקלה (הושע יג) גם מפני שהוא היה תחלה לקלקלה (הושע יג) גם מזבחותם כגלים על תלמי שדי א"ר יוחנן אין לך כל תלם ותלם בא"י שלא העמיד אחאב עליו ע"ז והשתחוה לה:

ומנא לן דלא אתי לעלמא דאתי דכתיב (מ"א כג) והכרתי לאחאב משתין בקיר ועצור ועוזב בישראל עצור בעוה"ז ועוזב לעוה"ב. א"ר יוחנן מפני מה זכה עמרי למלכות מפני שהוסיף כרך אחד בא"י שנאמר (ס"ט טו) ויקן את ההר שומרון מאת שמר בככרים כסף ויבן את ההר ויקרא את שם העיר אשר בנה על שם שמר אדני ההר שומרון. א"ר יוחנן מפני

"Why was Achab rewarded by the prolongation of his kingdom for twenty-two years? Because he respected the Torah which is written with the twenty-two letters of the alphabet, as it is said (Ib. 20, 2-9) *And he sent messengers to Achab, the king of Israel, into the city, and he said unto him: 'Thus said Ben-hadad: Thy silver and thy gold is mine; thy wives also and thy children, even the goodliest, are mine. And the king of Israel answered and said: It is according to thy saying, my lord, O king, am I thine, and all that I have. And the messengers came again and said: Thus speaketh Ben-hadad, saying: I sent indeed unto thee, saying: Thou shalt deliver me thy silver, and thy gold, and thy wives, and thy children. But will I send my servants unto thee to-morrow about this time, and they shall search thy house, and the houses of thy servants; and it shall be, that whatsoever is pleasant in thine eyes, they shall put it in their hand, and take it away. Then the king of Israel called all the elders of the land, and said: 'Mark, I pray you, and see how this man seeketh mischief; for he hath sent unto me for my wives, and for my children, and for my silver, and for my gold; and I denied him not. Wherefore he said unto the messengers of Ben-hadad: 'Tell my lord the king: all that thou didst send for to thy servants at the first I will do; but this thing I may not do.' What does pleasant in thine eyes mean? We must say this means the holy scrolls."* But perhaps it means an idol. This is impossible to be considered, for it is writtein farther, *And all the elders, and all the people said unto him, Thou must not hearken nor consent [which is a too mild warning against idols.] But perhaps it means the elders of disgrace, as it is written (II Sam. 17, 4) That they are also names of the elders of Israel, and R. Joseph explained it to mean the elders of disgrace. There it does not read all the people, but here it does; and it is impossible that among them were no righteous, since it is written (I Kings 19, 18) *And I will leave in Israel seven thousand, all the knees which have not bent unto Baal and every mouth which has not kissed him.**

R. Nachman said: "Achab's sins and good deeds were just equal, as it is said (Ib. 22, 20) *Who will persuade Achab, hence it is difficult to punish him, as his*

מה זכה אחאב למלכות ב"ב שנה מפני שכיבד את התורה שניתנה בכ"ב אותיות שנאמר (ס"ז כ) וישלח מלאכים אל אחאב מלך ישראל העירה ויאמר לו כת אמר בן תוד כספך וזהבך לי הוא ונשיך ובניך הטובים לי הם וגו' כי אם כעת מחר אשלח את עבדי אליך וחפשו את ביתך ואת בתי עבדיך והיה כל מחמד עיניך ישימו בידם ולקחו וגו' ויאמר למלאכי בן תוד אמרו לאדני המלך כל אשר שלחת אל עבדך בראשונה אעשה והדבר הזה לא אוכל לעשות מאי מחמד עיניך לאו ספר תורה ודילמא ע"ז לא ס"ד דכתיב (ס"ז) ויאמרו אליו כל הזקנים וכל העם אל תשמע ולוא תאבה ודילמא מבי דבהתא דעו מי לא כתיב (ע"ז ה) ויישר הדבר בעיני אבשלום ובעיני כל זקני ישראל ואמר רב יוסף מבי דבהתא התם לא כתיב וכל העם הכא כתיב וכל העם דאי אפשר דלא הוו בהון צדיקי דכתיב (מ"א יט) והשארתי בישראל שבעת אלפים כל הברכים אשר לא כרעו לבצל וכל הפה אשר לא נשק לו :

אמר רב נחמן אחאב שקול היה שנאמר (מ"א כז) ויאמר ה' מי יפתה את אחאב ויעל ויפול ברמות גלעד ויאמר זה בכה וזה אומר

sins did not outweigh his good deeds." R. Joseph contradicted this and said that he, concerning whom it reads (Ib. 21, 25) *But indeed there was none like unto Achab, etc.*, and we are taught that he used to give a daily allowance of golden dollars for the idols. How can you say that his sins and good deeds were equal? The reason, however, that it was necessary to persuade him, is because he was liberal with his money and assisted many scholars from his estate, and therefore half of his sins were atoned. (Ib. 22, 21) *And there came forth the spirit, and stood before the Lord, and said: I will entice him. And the Lord said unto him: Wherewith? And he said: I will go forth and will be a lying spirit in the mouth of all his prophets. And He said: Thou shalt entice him, and shalt prevail also; go forth, and do so.* Whose spirit was it? Said R. Jochannan: "The spirit of Naboth the Israelite." And what is meant by *Go forth*? Said R. Juda: "Go forth from My compartment; for it is written (Ps. 191, 7) *He that speaketh falsehood shall not be established before mine eyes.*" Said R. Papa: "This is meant what the people say: 'He that wreaks his vengeance destroys his own house'."

Manasseh, means he has forgotten the Lord. According to others it means that he made Israel forget their Heavenly Father. And whence do we know that he has no share in the world to come? From the following passage (II Kings 21, 3) *And he built up again the high places which Hezekiah hath destroyed and he reared up altars for Baal and made a grove as Achab the king of Israel hath done. As Achab has no share in the world to come, so is the case with Manasseh.* R. Juda said: "Manasseh has a share, etc." R. Jochanan said: "Both infer their theory from one and the same passage, for it is said (Jer. 15, 4) *And I will cause them to become a horror unto all the kingdoms of the earth on account of Manasseh the son of Hezekiah.* According to one: Because Manasseh had repented and the other kings have not. And according to others: (Fol. 103) Because he himself had not repented." R. Jochanan said: "He who said that Manasseh has no share in the world to come laxes the hands of those who [desire to] repent, for a disciple taught before R. Jochanan: Manasseh repented thirty-three years, as it is written (II Kings

בכה מתקיף לה רב יוסף מאן דכתיב ביה (זס כח) רק לא היה כאחאב אשר התמכר לעשות הרע בעיני ה' אשר הסתה אותו איזבל אשתו ותנינא בכל יום ויום איזבל היתה שוקלת שקלי זהב לע"ז ואת אמרת אחאב שקול היה אלא אחאב ותרן בממונו היה ומתוך שהיה מהנה ת"ח מנכסיו כפרו לו מחצה. (זס כנ) ויצא הרוח ויעמוד לפני ה' ויאמר אני אפתנו ויאמר ה' אליו במה ויאמר אצא והייתי רוח שקר בפי כל נביאיו ויאמר תפתה וגם תוכל צא ועשה כן. מאי רוח אמר ר' יוחנן רוחו של גבות היזרעאלי. מאי צא אמר רבינא א"ל הקב"ה צא ממחיצתי שכן כתוב (תהלים קא) דובר שקרים לא יכון לנגד עיני א"ר פפא היינו דאמרי אינשי דפרע קיניה מחריב ביתיה. (מ"א ח) ויעש אחאב את האשרה ויוסף אחאב לעשות להכעיס את ה' אלהי ישראל מכל מלכי ישראל אשר היו לפניו א"ר יוחנן שכתב על דלתות שומרון אחאב כפר בה' באלהי ישראל לפיכך אין לו חלק באלהי ישראל:

מנשה שנשה יה דבר אחר מנשה שהנשיא את ישראל לאביהם שבשמים ומנא לן דלא אתי לעלמא דאתי דכתיב (מ"ז כח) בן שתים עשרה שנה מנשה במלכו וחמשים וחמש שנה מלך בירושלים וגו' ויעש אשרה כאשר עשה אחאב מלך ישראל מה אחאב אין לו חלק לעוה"ב אך מנשה אין לו חלק לעוה"ב. פיסקא. רבי יהודה אומר מנשה יש לו חלק לעולם הבא שנאמר (דה"ז לג) ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע תחנונו וישיבנה ירושלים למלכותו אמרו לו למלכותו השיבו ולא לעולם הבא השיבו. א"ר יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו שנאמר (ירמיה טו) ונתתם לעוה"ב לכל ממלכות הארץ בגלל מנשה בן יחזקיהו מר סבר בגלל מנשה שעשה תשובה ואינהו לא עבדו ומר סבר (דף קנ) בגלל מנשה דלא עבד תשובה. א"ר יוחנן כל האומר מנשה אין לו חלק לעולם הבא מרפה ידיהם של בעלי תשובה דתני תנא קמיה דרבי יוחנן מנשה עשה תשובה ל"ג שנים דכתיב בן שתים עשרה שנה במלכו וחמשים

21, 1-3) *And he reigned five and fifty years in Jerusalem . . . and made an Asherah, as did Achab. How long did Achab rule? Twenty-two years; deduct the twenty-two from the fifty-five years which Manasseh reigned, there remains thirty-three years.*" R. Jochanan said in the name of R. Simon b. Jochai: "What is the meaning of the passage (II Chr. 33, 13) *And he prayed unto Him, and he was entreated of him (vayechar)*. It should have been *vayethar*, instead of *vayechar*?¹³ Infer from this that the Lord made an opening for him in the Heaven to receive him; because of the [opposition] of the Divine Attribute of Justice."

R. Jochanan said again in the name of R. Simon b. Jochai: "What is the meaning of the passage (Jer. 27, 1) *In the beginning of the reign of Jehoiakim . . . The beginning of the reign of Zedekiah*. Were there not rulers before them? This signifies that the Holy One, praised be He! was about to return the world to vanity and chaos because of Jehoiakim. But when He looked upon his generation who were righteous, the Lord reconsidered it. And the opposite was the case with Zedekiah. He wanted to destroy the world because of his generation, but when He looked upon him, He reconsidered it. But is it not written concerning Zedekiah (II Kings 24, 19) *And he did that which was evil in the sight of the Lord?* [Hence he was wicked.] This is because he should have protested against their deed but did not do so."

R. Jochanan said again in the name of R. Simon b. Jochai: "What is the meaning of the passage (Prov. 29, 9) *If a wise man contendeth with a foolish man, whether he be angry or laugh, there will be no rest?* This means that the Holy One, praised be He! said: "I became angry with Achaz and delivered him to the king of Damascus. What had he done? He sacrificed and smoked incense to their gods, as it is said (II Chron. 28, 23) *For he sacrificed unto the gods of Damascus, which smote him; and he said, 'Because the gods of the kings of Aram helped them, therefore will I sacrifice unto them, that they may help me.* Thus it proved merely a stumbling-block for him and for all Israel. I smiled on

וחמש שנה מלך בירושלים וכתוב (מ"ז כה) ויעש אשרה כאשר עשה אחאב וגו' כמה מלך אחאב עשרים ותרתין שנים מנשה כמה מלך נ"ה דל מיניהו כ"ב פשו להו ל"ג א"ר יוחנן משום רשב"י מ"ד ויתפלל אליו ויחתר * לו ויעתר לו מיבעי ליה מלמד שעשה לו הקב"ה כמין מחתרת ברקיע כדי לקבלו בתשובה והממית מפני מדת הדין :

ואמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי מאי דכתיב (ירמיה כו) בראשית ממלכת יהויקים בן יאשיהו וכתוב (ס"ח כה) בראשית ממלכת צדקיהו וכי עד האידנא לא הוו מלכי אלא ביקש הקב"ה להחזיר את כל העולם כלו לתוהו ובוהו בשביל יהויקים כיון שנסתכל בדורו נתקררה דעתו וביקש הקב"ה להפוך לעולם כולו לתוהו ובוהו בשביל דורו של צדקיה נסתכל בצדקיה ונתקררה דעתו. בצדקיה נמי כתיב (מ"ז כד) ויעש הרע בעיני ה' שהיה בידו למחות ולא מיחה :

ואמר ר' יוחנן משום רשב"י מאי דכתיב (משלי כט) איש חכם נשפט את איש אויל ורגזו ושחק ואין נחת אמר הקב"ה כעסתי על אחז ונתתיו ביד מלכי דמשק ויבא וקימר לאלהיהם שנאמר (דני"ז כה) ויזבח לאלהי דרמשק המכים בו ויאמר כי אלהי מלכי ארם הם מעזרים אותם להם אזבח ויעזרוני והם היו לו להכשילו ולכל ישראל. שחקתי עם אמציה ונתתי מלכי אדום

(* נספרים שלנו כתיב ויעתר

13.) *Vayechar* means "to dig," or "to make an opening," while *Vayethar* means "appeased."

Amazia and delivered the kings of Edom into his hand. And what had he done? He brought their gods and bowed himself to them, as it is said (II Chron. 25, 14) *Now it came to pass after that Amazia was come from the slaughtering of the Edomites, that he brought the gods of the children of Seir, and set them up to be his gods, and prostrated himself before them, and offered unto them.*" R. Papa said: "This is why people say: 'You can do nothing with an ignoramus; weep before him or laugh with him, he does not care.'" Woe is to him who does not understand the difference between good and evil." (Jer. 39, 3) *In the middle gate.* R. Jochannon said in the name of R. Simon b. Jochai: "This was the place where the Sanhedrin decided upon *Halachas*." R. Papa said: "This is why people say: 'Where the master of the house hangs up his armor, the shepherd hangs up his pitcher (an unworthy successor)'."

R. Chisda said in the name of R. Jeremiah b. Aba: "What is the meaning of the passage (Prov. 24, 30-31) *I went by the field of a slothful, and by the vineyard of the man void of understanding; and, lo, it was all grown over with thistles, the face thereof was covered with nettles, and the stone wall thereof was broken down, i.e., the field of a slothful, etc., refers to Achaz; void of understanding, refers to Manasseh; with thistles, refers to Amon; was covered with nettles, etc., refers to Jehoiakim; broken down, refers to Zedekiah, in whose days the temple was destroyed.*" R. Chisda said again in the name of R. Jeremiah b. Aba: "Four types will not receive the glory of the Shechina, viz., the scorners, the liars, the hypocrites, and the slanderers; the scorners, as it is written (Hos. 7, 5) *He stretcheth out his hand with scorners*; liars, as it is written (Ps. 101, 7) *He that speaketh falsehood shall not be established before mine eyes*; hypocrites, as it is written (Job 13, 16) *That a hypocrite cannot come before Him*, and slanderers as it is written (Ps. 5, 5) *For Thou art not a God that hath pleasure in wickedness; evil shall not sojourn with Thee*, i.e., Thou art righteous and therefore evil cannot abide with Thee."

(Ib. b) Our Rabbis were taught: Manasseh used to interpret the book of Leviticus in fifty-five ways, corresponding to the

בירו הביא אלהיהם והשתחוה להם שנאמר (ס"ז כה) ויהי אחרי בוא אמציה מהכות את אדומים ויבא את אלהי בני שעיר ויעמידם לו לאלהים ולפניהם ישתחוה ולהם יקטר אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי בכי ליה למר ולא ידע אחוכי ליה למר ולא ידע וי ליה למר ולא ידע בין מב לביש. (ירמיה לט) ויבאו כל שרי מלך בבל וישבו בשער התוך מאי שער התוך א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי מקום שמחתין בו הלכות א"ר פפא היינו דאמרי אינשי באתרא דמרא ביתא תלה ליה זיינית תמן קולבא רעיא קולתיה תלה:

א"ר חסדא א"ר ירמיה בר אבא מ"ד (משל כו) על שדה איש עצל עברתי ועל כרם אדם חסר לב והנה עלה כלו קמשונים כמו פניו חרולים וגדר אבניו נהרסה. על שדה איש עצל עברתי זה אחז. ועל כרם אדם חסר לב זה מנשה. והנה עלה כלו קמשונים זה אמן. כמו פניו חרולים זה יהויקים. וגדר אבניו נהרסה זה צדקיה שנחרב בית המקדש בימיו. ואמר רב חסדא א"ר ירמיה בר אבא ארבע כתות אין מקבלין פני שכינה כת לצים כת שקרנים כת חנפים כת מספרי לשון הרע כת לצים דכתיב (הושע ז) משך ידו את לוצצים. כת שקרנים דכתיב (תהלים קא) דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. כת חנפים דכתיב (איוב יג) כי לא לפניו חנף יבא כת מספרי לשון הרע דכתיב (תהלים ה) כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע צדיק אתה ולא יהיה במגורך רע:

ת"ר מנשה היה שונה חמשים וחמשה פנים בתורת כהנים כנגד שני מלכותו אחאב

number of years which he reigned. Achab, eighty-five, and Jeroboam, one hundred and three. We are taught in a Baraitha that R. Mair used to say: "Absalom has no share in the world to come, as it is said (II Sam. 18, 15) *Smote Absalom and slew him*, i.e., *smote Absalom*—in this world, *and slew him*, in the world to come." R. Simon b. Elazar said in the name of R. Mair: "Achaz, Achazyah and all the kings of Israel concerning whom it is written, *And he did evil in the eyes of the Lord*, will not enjoy resurrection, but are also not sentenced to Gehena." (II Kings 21, 16) *Moreover, Manasseh shed innocent blood very much till he had filled therewith Jerusalem from one end to another; beside his sin wherewith he induced Judah to sin, in doing that which was evil in the sight of the Lord.* Here (in Babylon) it was explained that the passage *he had filled Jerusalem from one end to another*, refers to the slaughtering of Isaiah. In the West (Palestine) it was explained that it refers to an image which he made of a thousand persons in weight. And those who were engaged in carrying it from one place to another would die [because of the great exertions]. Whose principles does Rabba b. b. Chana follow when he said: "A soul of a single righteous man is equal to the whole world?" It is in accordance with him who says that Manasseh has killed Isaiah. [Since the passage calls it he had killed Jerusalem.]

We are taught in a Baraitha: R. Nathan said: "From the city of Garab to the city of Silah, is a distance of three miles, and the smoke from the altar in Silah used to mingle with the smoke from the altars which were made for the image of Michah. And the ministering angels wanted to thrust Michah aside, but the Holy One, praised be He! said to them: 'Let him alone because his bread is accessible to travellers.' And for this were punished the men who took revenge in the case of the concubine of Gibah,¹⁴ for the Holy One, praised be He! said to them, 'When My honor was concerned, you did not interfere, and when the honor of a frail man is at stake, you do interfere.'"

R. Jochanan said in the name of R. Jose b. Kisma: "A little refreshment often plays an important role, for its refusal estranged two

שמונים וחמשת ירבעם מאה ושלושה. תניא היה רבי מאיר אומר אבשלום אין לו חלק לעוה"ב שנאמר (ע"נ יח) ויכו את אבשלום וימיתוהו ויכוהו בעוה"ז וימיתוהו לעוה"ב. תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר אחז ואחזיה וכל מלכי ישראל שכתוב בהן (ח"נ כה) ויעש הרע בעיני ה' לא חיו ולא נדונין. (ס) וגם דם נקי שפך מנשה הרבה מאד עד אשר מלא את ירושלים פה לפה לבד מחמאתו אשר החמיא את יהודה לעשות הרע בעיני ה' הכא תרגימו כשהרג ישעיה במערבא אמרי שעשה צלם משאוי אלף בני אדם ובכל יום ויום היה הורג את כולם. כמאן אזלא הא דאמר רבא בר בר חנה שקולה נשמה של צדיק אחד ככל העולם כולו כמ"ד ישעיה הרג:

תניא רבי נתן אומר מגרב לשילה שלשה מילין והיה עשן המערכה ועשן פסל מיכה מתערבין זה בזה בקשו מלאכי השרת לדחפו אמר להם הקב"ה הניחו לו שפתו מצויה לעוברי דרכים. ועל דבר זה נענשו אנשי פילגש בגבעה אמר להן הקב"ה בכבודי לא מחיתם על כבודו של בשר ודם מחיתם:

א"ר יוחנן משום רבי יוסי בן קסמא גדולה לנימה שהרחיקה שתי משפחות מיראל

¹⁴ See Judges 19-20.

tribes from Israel, as it is said (Deut. 23, 5) *Because they met you not with bread and water, in the way.* And R. Jochanan himself said: "Its [refusal] estranges relatives and its [partaking] brings strangers near; it shuts the eye from the wicked, causes the Shechina to rest on the prophets of Baal and even an unintentional offence is considered as if it were done intentionally." It estranges relatives. This refers to (Fol. 105) Ammon and Moab [who were relatives to Israel]. It brings near strangers—this refers to Jethro, for R. Jochanan said: "As a reward for what Jethro said (Ex 2, 20) *Call him, that he may eat bread*; his descendants merited to sit among the Sanhedrin in the chambers of the Temple, as it is said (I. Chr. 2, 55) *And the families of the scribes that dwelt at Jabez: the Thirathites, the Shimeathites, the Suchathites. These are the Kenites that came from Chammoth, the father of the house of Rechab, and (Jd. 1, 16) And the children of the Kenite, the father-in-law of Moses, went up out of the city of palm-trees with the children of Judah into the wilderness of Judah, which is in the south of Arad, and they went and dwelt with the people.*" He shuts the eyes from the evil deed of the wicked,—this refers to Michah, [as said above]. Causes the Shechina to rest upon the prophets of Baal,—as (I Kings 13, 20) *And it came to pass as they were sitting at the table, that the word of the Lord came unto the prophets, that brought him back.*—And even an unintentional offence is considered as if it were done intentionally,—for R. Juda in the name of Rab said: "Had Jonathan supplied David with some loaves of bread the priests of the city of Nob would not have been slain, Doeg, the Edomite, would not have been lost, and Saul and his three sons would not have been killed."

Why does not the Mishnah count Achaz among those who have no share in the world to come? R. Jeremia b. Aba said: "Because he was placed between two righteous men (Jotham, his father, and Hezekiah, his son)." And R. Joseph said: "Because he was bashed before the prophet Isaiah, as it is said (Isa. 7, 3) *Then said the Lord unto Isaiah, Go forth now to meet Achaz, thou, and She'ar-Jashub thy son, at the end of the conduit of the upper pool, in the highway of the fuller's field.* Why is the washers' field mentioned? Because Achaz was ashamed to look at Isaiah, and according to some he hid his face when passing Isaiah, and according to still

שנאמר (זנרים כו) על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים ור' יוחנן ידידה אמר מרחקת את הקרובים ומקרבת את הרחוקים ומעלמת עינים מן הרשעים ומשרה שכינה על נביאי הבעל ושגגתו עולה זדון. מרחקת את הקרובים (דף קד) מעמון ומואב ומקרבת את הרחוקים מיתרו דאמר רבי יוחנן בשכר (שמות נ) קראן לו ויאכל לחם זכו בני בניו וישבו בלשכת הגזית שנאמר (ד"ה ח) ומשפחות מופרים יושבי יעבץ תרעתים שמעתים סוכתים חמה הקנים הבאים מחמת אבי בית רכב וכתוב התם (שופטים ח) ובני קיני חתן משה עלו מעיר התמרים וגו'. ומעלמת עינים מן הרשעים ממיכת. ומשרה שכינתו על נביאי הבעל מחבירו של עדו הנביא דכתיב (מ"א יג) ויהי הם יושבים אל השלחן ויהי דבר ה' אל הנביא אשר השיבו. ושגגתו עולה זדון אמר ר' יהודה אמר רב אלמלא הלוחו יהונתן לרוד שתי ככרות לחם לא נהרגה נוב עיר הכהנים ולא נמרד דואג האדומי ולא נהרג שאול ושלשת בניו:

ומפני מה לא מנו את אחז א"ר ירמיה בר אבא מפני שמוטל בין שני צדיקים בין יותם ליחזקיהו רב יוסף אמר מפני שהיה לו בושת פנים מישעיהו שנאמר (ישעיה ז) ויאמר ה' אל ישעיהו צא נא לקראת אחז ושאך ושוב בנך אל קצה תעלת חברכה העליונה אל מסלת שדה כובס מאי כובס איכא דאמרי דכבשינח לאפיה וחלף איכא דאמרי אוכלא דקצרי סחף

others, he inverted a fuller's basket over his head when he passed Isaiah [in order not to be recognized]." And why was Amon not reckoned? Because of the honor of his son, Yeshiyahu. If so, let them not include Manasseh, because of the honor of Hezekiah? There is a tradition that a son can save his father, but not a father his son, as we are taught (Deut. 32, 39) *And no one can deliver out of My hands*, which means that Abraham cannot save Ishmael, nor Isaac, Esau. Now, when we come to this theory it may be said that Achaz was not counted because of the honor of Hezekiah. But, the above question, why Jehoiakim was not counted, remains still unanswered? It is because of what was said by Chiya b. Abuya that on the head of Jehoiakim was written: This and something else, i.e., one revenge more will be taken from it. The grandfather of R. Preida found a skull in the gates of Jerusalem upon which was engraved: *This and something else*. He buried it once and twice, but it came out again. He then said it must be the skull of Jehoiakim, concerning whom it is written (Jer. 22, 19) *He shall be buried with the burial of an ass*. He dragged it about and cast forth beyond the gates of Jerusalem. He then said to himself: "It is the skull of a king, and it must be properly treated." He wrapped it in a silk garment and put it in a chest. When his wife saw this she told her neighbors about it, and they said to her: "This must be the skull of his first wife, whom he does not want to forget." And she heated the oven and burned it. When he came home and found out what happened, he said: "This must have been meant by the words which were engraved upon it: *This and something else*."

We are taught in a Baraita that R. Simon b. Elazar said: "Because [Hezekiah said] (II Kings, 20, 3) *And I have done what is good in Thy eyes*, this brought him to say (Ib. ib. 8) *What sign*, etc.; and this brought about that idolaters were invited to his table. (Ib. ib. 13) And because he invited idolaters at his table and served upon them, he brought exile upon his descendants, (Ib. ib. 17). This is a support to Hezekiah who said that he who invites an idolater to his house and serves him, causes his children to be exiled, as it is said (Is. 39, 18) *And of thy sons... they shall be court servants in the palace*, etc. (Is. 39, 2) *And Hezekiah was rejoiced on their account and showed them his Nechotha*,

ארישיה וחלף. מפני מה לא מנו את אמן מפני כבודו של יאשיהו. מנשה נמי לא נמנייה מפני כבודו של חזקיהו ברא מזכי אבא אבא לא מזכי ברא כדתניא (דנריס נ) ואין מידי מציל אין אברהם מציל את ישמעאל אין יצחק מציל את עשו השתא דאתית להכי אחז נמי לא אימני משום כבודו של חזקיהו. ומפני מה לא מנו את יהויקים משום דר' חייא בר אבויה דאמר ר' חייא בר אבויה כתוב על גלגלתו של יהויקים זאת ועוד אחרת. זקנו דרבי פרידא אשכח ההיא גלגלתא דהות שדיא בשערי ירושלים והות כתוב עילויה זאת ועוד אחרת קברה והדר נכונ אמר דלמא האי גלגלתו של יהויקים היא דכתיב ביה (ירמיה כג) קבורת חמור יקבר סחוב והשלך מהלאה לשערי ירושלים אמר מלכא הוא ולא אורח ארעא לבווייה שקלה כרכה בשיראי ואותביה בסיפתא אתיא דביתו חזיתא נפקא אמרה להו לשיבכתה אמרי לה האי דאתתיה קמייתא היא דלא קא מנשי לה שגרתא לתנורא וקלתת. כי אתא אמר היינו דכתיב עילויה זאת ועוד אחרת:

תניא א"ר שמעון בן אלעזר בשביל (ח"נ) (כ) הטוב בעיניך עשיתי מה אות בשביל מה אות נכרים אכלו על שלחנו בשביל נכרים שאכלו על שלחנו ומשמש עליהם גרם גלות לבנו מסייע ליה לחזקיה דאמר חזקיה כל המזמין עכו"ם לתוך ביתו ומשמש עליו גורם גלות לבנו שנאמר (ישעיה לט) ומבניך אשר יצאו ממך אשר תוליד יקחו והיו סריסים בהיכל מלך בבל. (ס) וישמח עליהם חזקיהו ויראם את בית נכתה את הכסף ואת הזהב ואת

etc., Rab said: "*The house of Nechotha*, refers to his wife [who was in attendance], and Samuel said: "It means that he showed them all his treasures." R. Jochanan said: "He showed them a type of iron that breaks iron (steel)."

Our Rabbis were taught: It happened with two men who were captured in the mountain of Carmel. Their captors were walking behind them. (Ib. b) Said one of the captured to his colleague: "The camel which walks in front of us is blind in one eye and carries two bags one of wine and the other of oil. And the men who are heading it, one of them is an Israelite, and the other is a heathen." The captors said to them: "Stiffnecked people, whence do you know this?" And they answered: "From the grass which is in front of the camel that gnawed only on one side, hence from the side on which he sees he gnawed, and the other side on which he is blind he leaves. It carries two bags of wine and oil, because drops of wine sink, and drops of oil float. And the leaders, one of them is an Israelite and the other a heathen; because an Israelite when he needs to do his necessity, usually turns aside, and a heathen does it on the way." The captor then ran after them and found that it was as they said. He then kissed them on their heads, brought them to his house, prepared for them a great meal, danced before them, saying: "Blessed be He, who chose the descendants of Abraham and gave them of His wisdom, and everywhere they go they became masters of their masters." He freed them, and they went in peace to their home.

(Lam. 1, 2) *Weeping, are they weeping.* Why two weepings? Rabba said in the name of R. Jochanan: "One for the first Temple, and the other for the second Temple." *In the night*; i.e., because of what happened in a [former] night, as it is said (Num. 14, 1) *And the people wept that night*, and Rabba in the name of R. Jochanan, said: "This was the ninth of Ab, and the Holy One, praised be He! said: 'Ye have cried on this night in vain, and I shall decree it that your following generations shall lament on this night forever'." According to others, *In the night*, because at night a voice is heard better. According to still others, *In the night*, because for him who weeps in the night, it seems that the stars and planets are weeping with him. Others again say, because he who hears one weeping in the night, weeps with him, as it happened with a woman, a neigh-

חבשמים וגו' אמר רב מאי בית נכתה אשתו השקתה עליהם ושמואל אמר בית גנזיו הראה להם ורבי יוחנן אמר זין אוכל זין הראה להם: תנו רבנן מעשה בשני בני אדם שנשבו בהר הכרמל והיה שבאי מהלך אחריהם (ע"נ) ואמר אחד מהם לחברו גמל שמהלך לפנינו סומא באחד מעיניו ומעונה שני נודות אחד של יין ואחד של שמן ושני בני אדם המנהיגים אותו אחד נכרי ואחד ישראל אמר להם שבאי עם קשה עורף מאין אתם יודעים אמרו לו גמל מעשבים שלפניה מצד שרואה אוכלת ומצד שאינה רואה אינה אוכלת ומעונה שני נודות אחד של יין ואחד של שמן של יין מטפמף ושוקע ושל שמן מטפמף וצף ושני בני אדם המנהיגים אותו אחד נכרי ואחד ישראל נכרי נפנה לדרך וישראל נפנה לצדדין רדף אחריהם ומצא כדבריהם בא ונשקם על ראשם והביאם לביתו ועשה להם סעודה גדולה והיה מרקד לפניהם ואמר ברוך שבחר בזרעו של אברהם ונתן להם מחכמתו ובכל מקום שהם הולכים נעשים שרים לאדוניהם ופטרן והלכו לבתיהם לשלום:

(איכה ה) בכה תבכה בלילה שתי בכיות הללו למה אמר רבה א"ר יוחנן אחד על בית ראשון ואחד על בית שני בלילה על עסקי לילה שנאמר (נחמני יד) ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא אמר רבה א"ר יוחנן אותו הלילה ליל תשעה באב היה אמר להם הקב"ה לישראל אתם בכיתם בכיה של חנם ואני אקבע לכם בכיה לדורות דבר אחר בלילה שכל הבוכה בלילה קולו נשמע. דבר אחר בלילה שכל הבוכה בלילה כוכבים ומזלות בוכין עמו. דבר אחר בלילה שכל הבוכה בלילה השומע קולו בוכה כנגדו. מעשה באשה

bor of Rabban Gamaliel, who wept because her son died, and he wept with her until his eyelids fell off. On the morrow his disciples discovered this, and they made her move away from his neighborhood. (Ib.) *And her tears are on her cheeks.* Rabba in the name of R. Jochanan, said: "Just like a woman weeps for the husband of her youth, as it is said (Joel 1, 8) *Lament like a virgin girded with sackcloth for the betrothed of her youth.*" (Lam.) *Her adversaries are become chiefs.* Rabba said in the name of R. Jochanan: "Every one who oppresses Israel becomes a chief, as it is said (Isa. 8, 3) *For no fatigue befalleth him that oppresseth them.*" Rabba said further in the name of R. Jochanan: "Everyone who oppresses Israel never becomes tired."

(Lam.) *Not for you, ye travellers, behold and see.* Rabba said in the name of R. Jochanan: "Here we have a Biblical support that a man in trouble should make it known to friends and appeal to their sympathy." (Ib.) *All that pass this way.* R. Amram said in the name of Rab: [This said Israel] "They (the nations) have made me the perpetrators of such a crime similar to that of Sodom about whom it is written (Gen. 19, 24) *And the Lord rained upon Sodom;* and concerning Jerusalem, it is written (Lam.) *From on high hath He sent a fire into my bones,* and it is also written (Ib. 4, 6) *For greater is the iniquity of the daughter of my people than the sin of Sodom.*" Rabba said in the name of R. Jochanan: "Jerusalem was punished much severer than Sodom was, for concerning Sodom, it is written (Ez. 16, 49) *Behold, this was the iniquity of thy sister Sodom: pride, fulness of food . . . but the hand of the poor and needy did she not strengthen.* And concerning Jerusalem, it is written (Lam. 4, 10) *The hands of merciful women choked their own children.*" (Ib. 1, 15) *The Lord hath trodden under foot all my weighty men in the midst of me,* as one says to his neighbor: "This coin is worthless."

(Ib. 2, 16) *All thy enemies open their mouth wide against thee.* Rabba said in the name of R. Jochanan: "Why is the letter *Peh* placed before the letter *Ayen*? Because of the spies, who said with their mouths what they had not seen with their eyes."¹⁵ *They do not call on the Lord.* Rab said: "This refers to the judges." And Samuel said:

15). *Peh*, a mouth, and *Ayen* an eye.

אחת שכנתו של רבן גמליאל שמת בנה והיתה בוכה עליו בלילה שמע רבן גמליאל קולת ובכה כנגדה עד שנשרו ריסי עיניו למחר הכירו בו תלמידיו והוציאוה משכונתו. (ליכה ה) ודמעתה על לחיה אמר רבה אמר רבי יוחנן כאשה שבוכה על בעל נעוריה שנאמר (יולא ה) אלי כבתולה חגורת שק על בעל נעורית. היו צריה לראש אמר רבה א"ר יוחנן כל המיצר לישראל נעשה ראש שנאמר (ישעיה ה) כי לא מועף לאשר מוצק לה וגו' א"ר יוחנן כל המציק להם לישראל אינו עיף:

(ליכה ה) לא אליכם כל עוברי דרך אמר רבה אמר רבי יוחנן מכאן לקובלנא מן התורה. כל עוברי דרך אמר רב עמרם אמר רב עשאוני כעוברי על דת דאילו בסדום כתיב (נרשית יט) וה' המסיר על סדום ואילו בירושלים כתיב (ליכה ה) ממרום שלח אש בעצמותי וירדנה וגו' וכתיב (עס ד) ויגדל עון עמי מחמאת סדום וכי משוא פנים יש בדבר אמר רבה א"ר יוחנן מדה יתרה היתה בירושלים שלא היתה בסדום דאילו בסדום כתיב (יחזקאל טו) הנה זה היה עון סדום אחותך גאון שבעת לחם ויד עני ואביון לא החזיקה וגו' ואילו בירושלים כתיב (ליכה ד) ידי נשים רחמניות בשלו ילדיהן (עס ה) סלה כל אבירי ה' בקרבי כאדם שאומר לחבירו נפסלה מבעד זו:

(ליכה ז) פצו עליך פיהם אמר רבה א"ר יוחנן מפני מה הקדים פ"א לעי"ן בשביל מרגלים שאמרו בפיהם מה שלא ראו בעיניהם. (תהלים יד) אכלו לחם ה' לא קראו אמר רבה אמר רבי יוחנן כל האוכל מלחמן של ישראל מועם מעם לחם ושאינו אוכל מלחמן של ישראל אינו מועם מעם לחם. ה' לא קראו רב אמר

"This refers to the teachers of children who are doing their work faithfully."

R. Juna said in the name of Rab: "They wanted to count one king more; and the appearance of his father's face came and spread itself before them, but they did not care. And then a fire from heaven came and charred the benches on which they were sitting, still they did not care. Then a heavenly voice said to them (Prov. 22, 29) *'Seest thou a man that is diligent in His work. He shall stand before kings, but He shall not stand before mean men.* He built My house first and then his house; but not only this, he has built My house during seven years and his house during thirteen years. Should he have such [bad] luck?" And still they did not care. Then came another heavenly voice (Job 34, 33) *Shall His recompense be as thou wilt? For thou loathest it; so that thou must choose, and not I.*" However, those who interpret the Torah metaphorically, say that all of them have a share in the world to come, as it is said (Ps. 60, 9) *Gilead is mine, and Manasseh is mine; Ephraim also is the defence of my head, Judah is my sceptre, Moab is my washpot; upon Edom do I cast my shoe; i.e., Gilead is mine,* refers to Achab, who fell in Ramoth Gilead. *Manasseh—literally, Ephraim the stronghold of my head,* refers to Jeroboam, who was a descendant of the tribe of Ephraim; *Juda are my chiefs,* refers to Achitophel (Fol. 105) who was of the tribe of Juda. *Moab my washpot,* refers to Gehazi, who was beaten because of the business of washing. *Upon Edom do I cast my shoe,* refers to Doeg, the Edomite. *Philistia, cry aloud because of me.* The ministering angels said before the Holy One, praised be He! "Sovereign of the Universe, if David, who has killed the Philistines, would come before Thee and would complain about that which Doeg and Achitophel shared in the world to come, what wilt Thou say to him?" And he answered: "It is for Me to make them friends."

(Jer. 8, 5) *By a perpetual backsliding.* Rab said: "A triumphant answer has the Assembly of Israel given to the prophets. The prophet said to Israel: 'Repent ye of your sins, as you may look upon your parents who have sinned, where are they?' And they answered: 'And your prophets who have not sinned, where are they?' As it is said (Zech. 1, 5) *Your fathers, where are they? And the prophets, do they live forever?* He then said

אלו הדיינין ושמואל אמר אלו מלמדי תינוקות:
אמר רב יהודה אמר רב בקשו למנות עוד
אחד באתה דמות דיוקנו של אביו ונשתפחה
לפניהם ולא השגיחו עליה באתה אש מן
השמים ולחכה אש בספסליהם ולא השגיחו
עליה יצתה בת קול ואמרה להם (משלי כג)
חזית איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתיצב
בל יתיצב לפני חשוכים מי שהקדים ביתי
לכיתו ולא עוד אלא שביתי בנה בשבע שנים
וביתו בנה בשלש עשרה לפני מלכים יתיצב
בל יתיצב לפני חשוכים ולא השגיחו עליה
יצתה בת קול ואמרה (איוב לג) המעמך ישלמנה
כי מאסת כי אתה תבחר ולא אני וגו'. דורשי
רשומות היו אומרים כולם באים לעולם הבא
שנאמר (תהלים ס) לי גלעד ולי מנשה ואפרים
מעוז ראשי יהודה מחוקקי מואב סיר רחצי על
אדום אשליך נעלי עלי פלשת התרועעי לי גלעד
זה אחאב שנפל ברמות גלעד מנשה כמשמעו.
אפרים מעוז ראשי זה ירבעם דקאתי מאפרים
יהודה מחוקקי זה אחיתופל (ק"ה) דקאתי
מיהודה. מואב סיר רחצי זה גיחזי שלקה על
עסקי רחיצה. על אדום אשליך נעלי זה דואג
האדומי. עלי פלשת התרועעי אמרו מלאכי
השרת לפני הקב"ה רבוננו של עולם אם יבא
דוד שהרג את הפלשתי והוריש את בנך נת
מה אתה עושה לו אמר להם עלי לעשותם רעים
זה לזה:

(ירמיה ט) מדוע שובבה העם הזה ירושלים

השובבה נצחת וגו' אמר רב תשובה נצחת
השיבתו כנסת ישראל לנביא אמר להם נביא
לישראל חזרו בתשובה אבותיכם שחטאו היכן
הם אמרו להם ונביאכם שלא חטאו היכן הם
שנאמר (זכריה ח) אבותיכם איפה הם והנביאים
הלעולם יחיו אמר להם אבותיכם חזרו וחזרו

to them: 'But your parents have repented and confessed,' as it is said (Ib. ib. 6) *But My words and My Statutes, which I commanded My servants the prophets, did they not overtake your fathers? so that they turned and said: Like as the Lord of hosts purposed to do unto us, according to our ways, and according to our doings, so hath He dealt with us.*" Samuel said: "The triumphant answer was thus: Ten men came to the prophet and sat down. And the prophet said to them: 'Repent of your sins.' And they answered: 'A slave whom his master has sold, and a woman whom her husband has divorced, has this then anything to do with one another?' The Holy One, praised be He! then said to the prophet: 'Go and say to them (Isa. 50, 1) *Where is the bill of your mother's divorcement, wherewith I have put her away? Or which of My creditors is it to whom I have sold you? Behold, for your iniquities were ye sold, and for your transgressions was your mother put away?*'" And this is what Resh Lakish said: "What is the meaning of the passage (Jer. 47, 10) *Nebuchadnezzar My slave?* It was known before Him who said, and the world came into being that Israel might claim so in the future, and therefore He said advance, *Nebuchadnezzar My slave; for to whom, then, belongs the property of a slave? Surely to his master?*" [Hence whatever Nebuchadnezzar took, it belongs to the Lord.] (Ezek. 20, 32-35) *And that which cometh up into your mind shall not be at all; in that ye say, We will be as the nations, as the families of the other countries to serve wood and stone. As I live, saith the Lord God, surely with a mighty hand, and with an outstretched arm, and with fury poured out, will I be King over you.* R. Nachman said: "Let the Merciful have all the anger, if He only redeem us." (Isa. 28, 26) *For his God had instructed him rightly, taught him (so to do).* Rabba b. b. Chana said. "The prophet said to Israel: 'Repent.' And they answered: 'We cannot, as the evil inclination dominates over us. And he said to them: 'Overrule him.' To which they answered: 'This can be done only by his God.'"

R. Jochanan said: "Bil'am was lame on one foot and blind in one eye, as it is said (Num. 24, 15) *Whose one eye is open.*"

(Ib. b) (Num. 22, 21) *And Balaam rose up in the morning and saddled his ass.* We are taught in a Baraitha in the name of R. Simon b. Elazar: "Love disregards the

נחמנו (ס) אך דברי וחקי אשר צויתי את עבדי הנביאים הלא השינו אבותיכם וישוּבו ויאמרו כאשר זמם ה' צבאות לעשות לנו כדרכינו וכמעללינו כן עשה אתנו שמואל אמר באו י' בני אדם וישבו לפניו אמר להם חזרו בתשובה אמרו לו עבד שמכרו רבו ואשה שגרשה בעלה כלום יש לזה על זה כלום אמר לו הקב"ה לנביא לך אמור להם (ישעיה נ) אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה או מי מנושי וגו' והיינו דאמר ריש לקיש מאי דכתיב (ירמיה מז) דוד עבדי נבוכדנאצר עבדי גלוי וידוע למי שאמר והיה העולם שעתידין ישראל לומר כך לפיכך הקדים הקב"ה וקראו עבדו עבד שקנה נכסים עבד למי נכסים למי. (ימקלל כ) והעולה על רוחכם היו לא תהיה אשר אתם אומרים נהיה כגוים כמשפחות הארצות לשרת עץ ואבן חי אני נאם ה' אלהים אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה אמלך עליכם אמר רב נחמן כל כי האי ריתחא לירתח רחמנא עלן וליפרוקינן (ישעיה כח) ויסרו למשפט אלהיו יורנו אמר רבב"ח אמר להן נביא לישראל חזרו בתשובה אמרו לו אין אנו יכולין יצה"ר שולט בנו אמר להם יסרו יצרכם אמרו לו אלהיו יורנו:

אמר ר' יוחנן בלעם חגר ברגלו אחת היה יסומא באחת מעיניו היה שנ' (נמזנר כד) שתום זעין:

(נמזנר כד) ויקם בלעם בבקר ויחבוש את אתונו תנא משום ר' שמעון בן אלעזר אחבה

rule of dignified conduct and causes men to do things ordinarily left to servants, as we have seen by Abraham, concerning whom it is written (Gen. 22, 3) *And Abraham rose early in the morning and saddled his ass* [because of his love for the Creator]; so does hatred disregard the rule of dignified conduct. We learn it from Bil'am concerning whom the passage says *And Bil'am rose up in the morning, and saddled his ass*, [because of his animosity for Israel]."

R. Juda said in the name of Rab: "One shall always occupy himself with the Torah and Divine commandments, even not for the sake of Heaven, as finally he will come to do so for its sake, for in reward of the forty-two sacrifices, which Balak offered he was rewarded that Ruth came forth from him, as R. Jose b. Huna said: 'Ruth was the daughter of Eglon, the grandson of Balak, king of Moab'."

Raba said to Rabba b. Mari: "It is written (I Kings 1, 47) *May God make the name of Solomon more famous than thy name, and make his throne greater than thy throne.*" Is this the usual way of speaking to a king? And he answered: "It is not to be taken literally; they meant to say similar to thy name, for if you would not say so, how is to be understood (Jul. 5. 24) *Blessed above women shall Joel be, the wife of Heber the Kenite, above women in the tent shall she be blessed?* Who is meant by *women in the tent*, if not Sarah, Rebeka, Rachel, and Leah? Now, is this prayer to mean that Joel shall be more blessed than they? But it means, similar to them; so also here it means similar to them." This, however, disagrees with the opinion of R. Jose b. Choni; for R. Jose b. Choni said that of every one a man is jealous except of his own son and disciple. Of his son, as we see from the above-cited verse concerning Solomon. And of his disciple, if you wish you may infer it from (II Kings 2, 9) *And Elisha said, Let there be, I pray thee, a double portion of thy spirit upon me*, and if you wish you may infer it from (Num. 27, 23) *And he laid his hands (both) upon him*, though he was commanded (Ib. ib. 18) *Thou shalt lay thy hand (one) upon him.* L

(Ib. 23, 16) *And put a word in his mouth.* R. Jochanan said: From the blessings of that wicked you may learn what he intended to say, [should he not have been prevented]. He wanted to say: That Israel shall not possess any houses of prayer and of learning, [but he was compelled to say] (Ib. 24,

מבטלת שורה של גדולה מאברהם דכתיב (נראש כנ) וישכם אברהם בבקר שנאה מבטלת שורה של גדולה מבלעם דכתיב ויקם בלעם בבקר ויתבוש את אתונו:

אמר רב יהודה אמר רב לעולם יעמוק אדם בתורה וכמצוח אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה שבשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק זכה ויצתה ממנו רות וא"ר יוסי בר הונא רות בתו של עגלון בן בנו של בלק מלך מואב היתה:

א"ל רבא לרבה בר מרי כתיב (מ"ז ח) ייטיב אלהים את שם שלמה משמך ויגדל את כסאו מכסאך אורח ארעא למימר ליה למלכא הכי א"ל מעין קאמר ליה דאי לא תימא הכי (שופטים ה) תבורך מנשים יעל אשת חבר הקיני מנשים באהל תבורך נשים באהל מאן נינהו שרה רבקה רחל ולאה אורח ארעא למימר הכי אלא מעין קאמר הכי נמי מעין קאמר ופליגא דר' יוסי בר חוני דאמר ר' יוסי בר חוני בכל אדם מתקנא חוץ מבנו ותלמידו בנו משלמה ותלמידו אי בעית אימא (מ"ז ז) ויהי נא פי שנים ברוחך אלי ואי בעית אימא (נמדנר כ) ויסמוך את ידיו עליו ויצוהו:

(נמדנר כנ) וישם ה' דבר בפי בלעם ר' אלעזר אומר מלאך ר' יונתן אומר חכה א"ר יוחנן מברכתו של אותו רשע אתה למד מה היה בלבו בקש לומר שלא יהיו להם בתי בנסיות ובתי מדרשות (זס כז) מה מבו אהליך

5) *How goodly are thy tents, O Jacob.* He intended to say that the Shechina shall not rest upon them, [and said] *Thy dwellings, O Israel.* [He intended to say] that their kingdoms shall not be prolonged, and said, *As streams are they spread forth.* [He intended to say] that they shall not possess olives and vineyards, [and said,] *As gardens by the river's side.* They shall have a bad odor, and said, *As aloes which the Lord had planted.* They shall not have kings of nice appearance, and said, *And cedar-trees beside the water.* Their kings shall not be descendants of kings, and said, *Water runneth out of His buckets.* Their kingdom shall not rule over other nations, and said, *That his seed may be moistened by abundance of waters.* Their kingdom shall not be strong enough, and said, *And his king shall be higher than Agag.* And their kingdom shall not be feared, and said, *And raised on high shall be his kingdom."* R. Abba b. Chana said: "All Bil'am's blessings were curses except concerning houses of prayer and of learning, as it is said (Deut. 23, 6) *And the Lord thy God has changed unto thee the curse into a blessing, because the Lord thy God loved thee.* It reads curse, singular, but not curses, plural."

R. Samuel b. Nachmeni in the name of R. Jonathan said: "What is the meaning of (Prov. 27, 6) *Faithful are the wounds of a friend; but the kisses of an enemy are importune*, i.e. The caution that Achiyah the Shilonite cautioned Israel is better for them than the blessings that Bil'am blessed them. The former cautioned Israel giving as a simile the reed, as it is said (I Kings 14, 15) *As the reed is shaken in the water.* As this reed stands in water-places, the branches (Fol. 106) of it change, but its roots are many, and even all the winds of the world when blowing upon it are not able to uproot it, but it bends in every direction of the wind. However, when the wind ceases it remains straight in its place. But Bil'am, the wicked, blessed Israel likening them to a cedar, which does not stand in water-places, does not change its branches, and its roots are few, and although no winds can affect it, however, as soon as a south wind comes it uproots it and turns it over on its face. Moreover, a pen for writing the Holy Scrolls, the Prophets and the Hagiographa is made from a reed."

(Num. 24, 21) *And he looked on the Kenites . . . Though firm be thy dwelling-place,*

יעקב. לא תשרה שכינה עליהם משכנותיך ישראל. לא תהא מלכותן נמשכת כנחלים נטוי. לא יהיו להם זיתים וכרמים כגנות עלי נהר. לא יהא ריחן גודף כאחלים נטע ה'. לא יהיו להם מרבים בעלי קומה כארזים עלי מים. לא יהיה להם מלך בן מלך יול מים מדליו. לא תהא מלכותן שולמת באומות וזרעו במים רבים. לא תהא עזה מלכותן וירם מאנג מלכו. לא תהא איומה מלכותן ותנשא מלכותו א"ר אבא בר כהנא כולן חזרו לקללה חוץ מבתי כנסיות ובתי מדרשות שנאמר (דברים כג) ויהפוך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלהיך קללה ולא קללות:

א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מ"ד (משלי כ) נאמנים פצעי אוהב ונעתרות נשיקות שונא טובה קללה שקלל אחיה השילוני את ישראל יותר מברכה שברכם בלעם הרשע אחיה השילוני קלל את ישראל בקנה שנאמר (מ"ז י) והכה ה' את ישראל כאשר ינוד הקנה במים וגו' מה קנה זו עומד במקום מים וגזעו (דף קו) מחליף ושרשיו מרובין ואפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזות אותו ממקומו אלא הוא הולך ובא עמהן כיון שדממו הרוחות עומד הקנה במקומו אבל בלעם הרשע ברכם בארו מה ארו זה אינו עומד במקום מים ושרשיו מועטין ואין גזעו מחליף ואפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזות אותו ממקומו כיון שנשבה בו רוח דרומית מיד עוקרתו והופכתו על פניו ולא עוד אלא שזכה קנה ליטול ממנו קולמוס לכתוב בו ספר תורה גביאים וכתובים:

(נמדר כד) וירא את חקני וישא משלו א"ל

etc. Bil'am said to Jethro: "Kenite, wast thou not with us at the time we consulted to destroy Israel? How, then, does it come that thou art placed now among the strongest of the world?" And this is what R. Chiya b. Aba, in the name of R. Jochanan, said: "The following three: Bil'am, Job and Jethro, were the advisers of Pharoah, concerning his command of throwing in the river the children of Israel. Bil'am, who gave this advice, was killed; Job, who kept silent, was punished with chastisement; and Jethro, who ran away, was rewarded by having his descendants placed among the Sanhedrin, in the chamber of the Temple, as it is said (I Chron. 2, 55) *And the families of the scribes who dwell at Jobetz, the Tirotites, etc. These are Kenites that come from Chamoth*—(Num. 22, 23) *And he took up his parable, and said, Alas, who shall live after God hath appointed him?* R. Jochanan said: "Woe will be to that nation which will try to prevent the redemption of Israel, when the Holy One, praised be He! will do it to His children. Who can prevent a lion from coming together with his lioness at the time they are both free?"

(Num. 25, 1) *And Israel abode in Shittim.* R. Jochanan said: "Wherever such an expression is to be found it brings infliction. *And Israel dwelt in Shittim and the people began to commit incest;* (Gen. 37, 1) *And Jacob dwelt in the land of his fathers' sojournings, and Joseph brought evil reports of them unto their father.* (Ib. 47, 27) *And Israel dwelt in the land of Egypt, in the land of Goshen;* and (Ib. 29) *And the days of Israel drew near that he was to die.* (I Kings 4, 5) *And every man dwelt in safety,* and (Ib. 11, 14) *And the Lord stirred up an adversary unto Solomon, Hadad the Edomite."*

(Num. 31, 8) *And the kings of Midian they slew, besides the rest of their men that were slain . . . and Bil'am, the son of Boer, they slew with the sword.* What has Bil'am to do there? R. Jochanan said: "He went to take the reward for the twenty-four thousand Israelites who were killed because of his advice." Mar Zutra b. Tubia said in the name of Rab: "This is what people say: A camel wanted to get horns, and therefore the ears he possessed were cut off." (Josh. 13, 22) *And Bil'am, the son of Beor, the soothsayer.* The soothsayer! Was he not a prophet? R. Jochanan said: "At the beginning he

בלעם ליתרו קיני לא היית עמנו באותה עצה מי הושיבך אצל איתני עולם והיינו דאמר ר' חייא בר אבא א"ר שמלאי שלשה היו באותה עצה אלו הן בלעם איוב ויתרו בלעם שיעץ נהרג איוב ששתק נידון ביסורין ויתרו שברה זכו בני בניו וישבו בלשכת הגזית שנאמר (ד"א ח ז) וממשפחות סופרים יושבי יעבץ תרעתים שמעתים מוכתים המה הקינים הבאים מחמת אבי בית רכב וכתוב (זופטים ח) ובני קני חותן משה עלו מעיר התמרים. (נמנדר כג) וישא משלו ויאמר אוי מי יחיה משמו אל א"ר יוחנן אוי לה לאומה שתמצא בשעה שהקב"ה עושה פדיון לבניו מי מפיל כמותו בין לביא ללביאה בשעה שנוזקין זה עם זה:

א"ר יוחנן כל מקום שנאמר וישב אינו אלא לשון צער שנאמר (נמנדר כה) וישב ישראל בשמים ויחל העם לזנות (נרשית לו) וישב יעקב בארץ סגורי אביו ויבא יוסף את דבתם רעה (ס ז) וישב ישראל בארץ מצרים ויקרבו ימי ישראל למות (מ"א ז) וישב יהודה וישראל לבטח איש תחת גפנו וגו' (ס יח) ויקם ה' שמן לשלמה וגו':

(נמנדר לא) ואת מלכי מדין הרגו על חלליהם וגו' ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב בלעם מאי בעי התם אמר רבי יוחנן שהלך ליטול שכר עשרים וארבעה אלף שהפיל מישראל אמר רב זוטרא בר מוכיה אמר רב היינו דאמרי אינשי נמלא אזל למיבעי קרני אודני דהוו ליה גזיוז מיניא. (יהושע יג) ואת בלעם בן בעור הקוסם קוסם נביא הוא אמר רבי יוחנן בתחלה נביא

was a prophet, but thereafter he became a soothsayer."

(Ib. b) R. Isaac said again: "What is the meaning of the passage (Isa. 33, 18) *Where is he who wrote down; where is he that weighed; where is he that counted the towers?* I.e., where is he who counted the letters of the Torah? Where is he who weighs the lenient and rigorous things mentioned therein? Where is he who counted three hundred decided *Halachas* [about Levitical cleanliness] concerning a turret flying in the air?" R. Ami said: "Four hundred questions had Doeg and Achitophel raised concerning turrets flying in the air, and not one of them could be decided." "Is it then a great thing to ask questions?" remarked Raba. "In the years of R. Juda all their studies were confined to the Section of Damages, etc. We must therefore say that the Holy One, praised be He! desires a [pure] heart of one [but not his mouth], as it is written (I Sam. 16, 7) *But the Lord looketh on the heart.*"

R. Ami said: "Doeg did not die before he had forgotten all his studies, as it is said (Pr. 5, 23) *He will indeed die for want of correction; and through the abundance of his folly will he sink into error.*" R. Jochanan said: "Three angels of destruction attended Doeg; one who caused him to forget his study, and one who burned his soul, and the third who scattered his ashes in the houses of prayer and study." R. Jochanan said further: "Doeg and Achitophel did not see each other, as Doeg was in the days of Saul and Achitophel in the days of David." R. Jochanan said further: "Both Doeg and Achitophel have not lived half of their days." We are also taught so in the following Baraita: All the years of Doeg were only thirty-four, and those of Achitophel, thirty-three.

R. Jochanan said further: "At first David called Achitophel master, then he called him associate and finally he called him disciple. At first he called him master, (Ps. 55, 14) *But it was thou, a man mine equal, my companion and my familiar friend*; then he called him associate, (Ib.) *We took sweet counsel together*, etc.; and finally he called him disciple (Ib. 41, 10) *Yea, mine own familiar friend, in whom I trusted, who did eat of my bread*, etc.

Raba lectured: "What does the passage (Ps. 11, 1) *In the Lord have I put my trust; how can ye say to my soul, flee to your mountain as a bird mean?* I.e., David said before the Holy One, praised be He!

לכסוף קוסם אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי מסגני ושלמי הות איין לכברי נגרי:

ואמ"ר יצחק מאי דכתיב (ישעיה לנ) איה סופר איה שוקל איה סופר את המנדלים איה סופר כל אותיות שבתורה איה שוקל ששוקל כל קלים יחמורים שבתורה איה סופר את המנדלים שהיה סופר ג' מאות הלכות פסוקות במגדל הפורה באויר. א"ר אמי ארבע מאות בעיי דזו בעי דואג ואחיתופל במגדל הפורה באויר ולא אפשר להו חד אמר רבא רבותא למבעי בעיי בשני דרב יהודה כולי תנויי בנזיקין ואנן קא מתנינן בעוקצין מוכא וכי הוה ממי ר"י האשה שכובשת ידה בקדרת ואמרי לה זיתים שכבשן במרפיהן מהורין אמר הויות דרב ושמואל קא חזינא הבא ואנן קא מתנינן בעוקצין תלת סרי מתיבתא ורב יהודה שלף מסאני ואתא מטרא ואנן צוחינן וליכא דמשנח בן אלא הקב"ה לבא בעי דכתיב (ע"ל טו) וה' יראה ללכב:

אמר רבי אמי לא מת דואג עד ששכח תלמודו שנאמר (תש"י ה) הוא ימות באין מוסר וברוב אולתו ישגה. אמר רבי יוחנן שלשה מלאכי חבלה נזדמנו לו לדואג אחד ששכח תלמודו ואחד ששרף נשמתו ואחד שפזר עפרו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. וא"ר יוחנן דואג ואחיתופל לא ראו זה את זה דואג בימי שאול ואחיתופל בימי דוד. וא"ר יוחנן דואג ואחיתופל לא חצו ימיהם תניא נמי הכי (תהלים נה) אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם כל שנותניו של דואג לא היו אלא ל"ד ושל אחיתופל אינם אלא ל"ג: וא"ר יוחנן בתחלה קראו דוד לאחיתופל רבו ולכסוף קראו חברו ולכסוף קראו תלמידו בתחלה קראו רבו (תהלים נה) ואתה אנוש כערכי אלופי ומיודעי ולכסוף קראו חברו (ס) אשר יחדו נמתיק סוד וגו' ולכסוף קראו תלמידו (ס) חל גם איש שלומי אשר במחתי בו אוכל לחמי וגומר:

דרש רבא מאי דכתיב (תהלים יא) למנצח לדוד בה' חסיתי איך תאמרו לנפשי נודי הרכם צפור אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע מחול לי

'Sovereign of the Universe! forgive me this sin so that people shall not say that your mountain was lost through a bird'."

(Fol. 107) Raba lectured: "What is the meaning of the following passage (Ps. 51, 6) *Against Thee, Thee only, have I sinned, and done that which is evil in Thy eyes; in order that Thou mayest be justified when Thou speakest, and be in the right when Thou judgest*, i.e., David said before the Holy One, praised be He! 'Sovereign of the Universe, it is known and revealed before Thee, that if I had desired to curb my passion, I would have succeeded, but I did not, so that people should not say that the servant conquered his master'."

Raba lectured again: "What is the meaning of the passage (Ib. 38, 18) *For I am ready to halt, and my pain is continually before me*. Bath Sheba was destined for David since the six days of creation; however, she came to him only through infliction." And so also it was taught at the college of R. Ishmael: Bath Sheba, the daughter of Eliam, was destined for David, but he enjoyed her as an unripe fruit. Raba lectured: "What is the meaning of the passage (Ps. 35, 15) *But when I halt they rejoice, and gather themselves together; . . . they tear me, and cease not*. Thus said David before the Holy One, praised be He! "Sovereign of the Universe, it is known and revealed before Thee that if they would tear my flesh the blood would not run. Even when they are occupied in the study of *Negaim* and *Ahaloth* they say to me: 'David, who is an adulterer, with what kind of a death must he be punished?' And I answered them: 'He is to be hanged; he, however, has a share in the world to come, but he who exposes his fellowmen to shame in public has no share in the world to come'."

R. Dusthai, of the city of Biri, lectured: "Unto what may be likened the system of David's prayer? Unto a peddler who wanted to sell out his stock little by little. He said before the Holy One, praised be He! (Ps. 19, 13-15) 'Sovereign of the Universe, who can guard against errors?' And he was answered, 'They will be forgiven.' (Ib.) 'From secrets (faults) do Thou cleanse me.' 'They will be forgiven.' (Ib.) 'Also from presumptuous sins withhold Thy servants.' 'This will [also] be forgiven.' (Ib.) 'Let them not have dominion over me,' i.e., the Rabbis shall not talk about me. 'This will [also] be allowed to you.' (Ib.) 'Then shall I be blameless,' i.e., my sins shall not

על אותו עון שלא יאמרו הרשעים הרשעים צפור נדרתו.

דרש רבא מ"ד (ס"ה) לך לכרך המאמיני
ונומר אמר דוד לפני הקב"ה גלוי וידוע
קמך דאי בעאי למכפייה ליצרי תוה כיפינא
אלא אמינא דלא לימרו עבדא זכי למריה.

דרש רבא מ"ד (ס"ה) כי אני לצלע נכון
ומכאובי נגדי תמיד ראוייה היתה בת שבע
לדוד מששת ימי בראשית אלא שבאת אליו
במכאוב וכן תנא דבי ר' ישמעאל ראוייה היתה
לדוד בת שבע בת אליעם אלא שאכלה פגת.
דרש רבא מ"ד (ס"ה) ובצלעי שמחו ונאספו
נאספו עלי נכים ולא ידעתי קרעו ולא דמו
אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע גלוי וידוע לפניך
שאם היו קורעין את בשרי לא היה דמי שותת
ולא עוד אלא בשעה שהם עוסקים באהלות
וננעים פוסקים ממשנתן ואומרים לי דוד הבא
על אשת איש מיתתו במה אמרתי להם הכא
על אשת איש מיתתו בחנק ויש לו חלק לעה"ב
אבל המלכין פני חברו ברבים אין לו חלק
לעולם הבא:

דרש רבי דוסתאי דמן בירי למח דוד דומח
לסוחר כותי אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע
(תהלים יט) שניאות מי יבין א"ל שביקי לך
מנסתרות נקני שביקי לך גם מזידים חשוד
עבדך שביקי לך אל ימשלו בי אז איתם דלא
לשתעו בי רבנן שביקי לך ונקיתי מפשע רב
שלא יכתוב סורחני אמר לו אי אפשר ומה יו"ד

be written. And he was answered, "This is impossible, for, if the *Yud* which I took away from the name of Sarai complained before me several years, until Joshua came and I added it to his name, as it is said (Num. 13, 16) *And Moses called Hoshea; the son of Nun, Joshua*, how much more [will there be complaints] if I omit a whole portion of the Torah?" (Ps. 19) *Clear from any great transgression*, i.e., He said before him: 'Sovereign of the Universe, forgive me the whole sin.' And he was answered, 'It is revealed before Me what Solomon, thy son, will say in his wisdom in the future (Pr. 6, 27-30) *Can a man take fire in his bosom, and his clothes not be burnt? Or can one walk upon hot coals, and shall his feet not be scorched? So he that goeth in to his neighbor's wife; who-soever touches her shall not go unpunished.*' He then exclaimed, 'If so, then I am lost.' And he was answered: 'Accept affliction upon thyself.' Immediately David accepted affliction upon himself." R. Juda said in the name of Rab: "Six months was David afflicted with leprosy; the Shechina left him, and the Sanhedrin separated themselves from him. He was inflicted with leprosy, as it is written (Ps. 51, 9) *Purge me [from sin] with hyssop*, etc. The Shechina left him, as it is written (Ib., ib., 14) *Restore unto me the gladness of Thy salvation*. The Sanhedrin separated themselves from him, as it is written (Ib. 119, 79) *Let those that fear Thee return unto me and they that know Thy testimonies*. That all this lasted fully six months—when do we learn it? From the following passage (I Kings, 2, 11) *And the days that David reigned over Israel were forty years*; (Ib. b) *In Hebron he reigned thirty-three years over all Israel and Judah*. Hence we see that the six months more [which are counted in II Samuel] are not counted [in I Kings], and this was because the six months in which he was inflicted with leprosy were not counted." (Ps. 86, 17) *Display on me a sign for good*, etc. Thus said David before the Holy One, praised be He! "Sovereign of the universe, forgive me this sin [of Bath Sheba]." "Thou art forgiven," answered the Lord. David then said to the Lord: "Show me a sign while I live." Whereupon He answered, "During thy life I shall not make it known but during the life of Solomon, thy son, I shall make it known." When Solomon had built the Temple he desired to place the ark in the holy of holies, but the gates had become fastened to each

שנמלתי משרי עמד וצוה כמה שנים עד שבא יתושע והוספתי לו שנאמר (נמנר י) ויקרא משה לחושע בן נון יהושע כל הפרשה כלה על אחת כמה וכמה. ונקיתי מפשע רב אמר לפניו רבש"ע מחול לי על אותו עון כולו אמר כבר עתיד שלמה בנך לומר בחכמתו (משלי ו) היחתה איש אש בחיקו ובגדיו לא תשרפנה אם יהלך איש על גחלים ורגליו לא תכוונונה כן הבא אל אשת רעהו לא ינקה כל הנוגע בה א"ל כל הכי נטרד ההוא גברא א"ל קביל עליך יסורין קביל עליה אמר רב יהודה אמר רב ששה חדשים נצטרע דוד ונסתלקה הימנו שכינה ופירשו ממנו סנהדרין נצטרע דכתיב (תהלים נא) תחמאני באזוב ואמחר וגו' נסתלקה הימנו שכינה דכתיב (סז) השיבה לי ששון ישעך וגומר ופרשו ממנו סנהדרין דכתיב (סז קט) ישובו לי יראיך וגו' ו' חדשים מנ"ל דכתיב (מ"א ז) והימים אשר מלך דוד על ישראל ארבעים שנה (ע"ז) בחברון מלך שבע שנים ובירושלים מלך שלשים ושלוש שנים וכתוב (ע"ז ה) בחברון מלך על יהודה שבע שנים וששה חדשים ובירושלים מלך ל"ג שנה והנך ו' חדשים נצטרע דוד ונסתלקה הימנו שכינה (תהלים פו) עשה עמי אות למוכה וגו' אמר לפניו רבש"ע מחול לי על אותו עון מחול לך עשה עמי אות למוכה ויראו שונאי ויבושו א"ל בחיך איני מודיע אבל אני מודיע בחיי שלמה בנך בשעה שבנה שלמה את ביה"מ בקש להכניס ארון לבית קדשי הקדשים דבוק

other [and they could not be opened]. Solomon then offered twenty-four prayer-songs but was not answered. He then said the prayer (Ps. 24, 9) *Raise your heads, O ye gates, and raise up, ye everlasting doors, and let the King of glory enter. Who is the King of glory, the Lord of Hosts, He is the King of glory, Selah* (II Chr. 6, 12). Still he was not answered; but as soon as he said *O Lord God, turn not away the face of Thy anointed, remember the pious deeds of David Thy servant*, he was immediately answered. At that moment the faces of David's enemies turned black like the bottom of a pot and then it was known to all that the Holy One, praised be He! ha. forgiven David that sin.

Now about Gechazi. It is written (II Kings 8, 7) *And Elisha came to Damascus. Wherefore did he go there?* R. Jochanan said: "He went to make Gechazi repent of his sins. He tried to do so, but he did not want to, saying: 'I have a tradition from thee, that he who sins and causes others to sin, no opportunity will be given him to repent'." But what has he done to cause others to sin? According to some, he put a magnet over the golden calves made by Jeroboam, and they were suspended in the air. And according to others, he engraved a holy name on its mouth, and it heralded: "I am the God," etc. And according to still others, he drove away disciples from Elisha's college, as it is said (Ib. 6, 1) *Behold now the place where we dwell before thee is too narrow for us*. And this was after the departure of Gechazi, hence it was not narrow until now [when Gechazi was there, because he drove away many disciples].

Our Rabbis were taught: Always let the left hand repel (those deserving it), and the right hand shall invite. And not as Elisha has done with Gechazi, whom he rejected with both hands, as it is written (II Kings, 5, 23-27) *And Naaman said, Give thy assent, take two talents. And he urged him. . . . Whence comest thou, Gechazi? And he said, Thy servant went not hither or thither. And he said unto him, My mind was not gone when the man turned around from his chariot to meet thee. Is it time to take money, and to take garments, and olive-yards, and vineyards, and sheep, and oxen, and maid-servants, and maid-servants? Hath then Gechazi taken all this? Behold he took only silver and garments?* R. Isaac said: At that time Elisha was occupied with the study of the chapter of eight reptiles (of Tract Sab-

שערים זה בזה אמר כ"ד רננות ולא נענה אמר (ס"ז) שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד וגו' ולא נענה כיון שאמר (ד"ה"נ ו) ה' אלהים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דוד עבדך מיד נענה באותה שעה נחפכו פני שונאי דוד לשולי קדרה וידעו כל ישראל שמחל לו הקב"ה על אותו עון:

(מ"ז ה) וילך אלישע דמשק להיכן אול א"ר יוחנן שהלך להחזיר גיחזי בתשובה ולא חזר אל חזור בכ א"ל כך מקובלני ממך החוטא ומחמיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה מאי עבד איכא דאמרי אבן שואבת תלה לחטאת ירבעם והעמידה בין שמים לארץ ואיכא דאמרי שם חקק בפיה והיתה מכרות ואומרת אנכי ולא יהיה לך ואיכא דאמרי רבנן דחה מקמיה שנאמר (ס"ז) ויאמרו בני הנביאים אל אלישע הנה המקום אשר אנחנו יושבים שם לפני צר ממנו מכלל דעד הנה לא הוה דחיק:

ת"ר לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת ולא כאלישע שדחפו לגיחזי בשתי ידים דכתיב (מ"ז ה) ויאמר נעמן הואל קח ככרים ויפרץ בו וגו' ויאמר אליו אלישע מאין גיחזי ויאמר לא הלך עבדך אנה ואנה ויאמר אליו לא לבי הלך כאשר הפך איש מעל מרכבתו לקראתך העת לקחת את הכסף ולקחת בגדים וזיתים וכרמים וצאן ובקר ועבדים ושפחות. ומי שקל כולי האי כסף ובגדים הוא דשקיל א"ר יצחק באותה שעה היה אלישע יושב ודורש בשמונה

bath). Naaman, the captain of the King of Syria was afflicted with leprosy, and his servant girl, who was captured from Israel, told him that if he would go to Elisha he would be cured. And when he came to him and was told to dip himself in the Jordan, he said: "They make sport of me." But the men with him said: "Go and try it, since it cannot hurt you." Whereupon he went and he bathed himself in the Jordan and was cured. And he brought all what he had with him to Elisha, but Elisha did not want to accept it from him. Gehazi, however, departed from Elisha, and hid what he took, and when he came before Elisha again he saw that the leprosy sprouted over his head. Then he said to him: You wished the time has come that you should be rewarded for [my studying of the chapter] eight reptiles, [as you took from him the value of the eight things mentioned in this passage] *May there the leprosy of Na'aman cleave unto thee, and thy seed forever*, and he went out of his presence a leper (as white) as snow." It reads (ib. 7, 3) *And there were four leprous men at the entrance of the gate*. R. Jochanan said: "These were Gehazi and his three sons." There is a Baraitha: R. Simon b. Elazar said, "The impulse of man, a child and a woman, should always the left hand repel and the right hand invite."

Our Rabbis were taught: "Three times was Elisha sick; first at the time he discharged Gehazi from his service, secondly when he set the bears on the children, and the third time when he died."

Until the time of Abraham there was no mark of old age, and anyone who wanted to talk to Abraham spoke to Isaac, or vice versa, [since their appearance was the same]. Then Abraham prayed, and the mark of old age was visible, as it is said (Gen. 24) *And Abraham was old*. Until the time of Jacob there was no sickness [death occurred suddenly]. Then Jacob prayed that sickness should come before death; as it is said (Ib. 48, 1) *Behold, thy father is sick*. Until the time of the prophet Elisha there was no one who was cured of sickness. But Elisha prayed and he was cured; as it is said (II Kings 13) *Elisha was sick of the sickness where he had to die*, which signifies that previously he was sick and was cured.

MISHNA: The generation of the flood have no share in the world to come, and are

שרצים. נעמן שר צבא מלך ארם היה מצורע אמרה ליה ההיא רביתא דאישתבאי מארעא דישראל אי אזלת לגבי אלישע מסי לך כי אתא א"ל זיל טבול בירדן א"ל אחוכי קא מחייכת בי אמרו ליה הנהו דהוו בהדיה מאי נפקא לך מינה זיל נמי אזל וטבל בירדנא ואיתסי אתא איתי ליה כל הני דנקט לא צבי לקבולי מיניה גיחזי איפטר מקמיה אלישע אזל שקל מאי דשקיל ואפקיד כי אתא הוייה אלישע לצרעת דהות פרחת עילויה רישיה א"ל רשע הניע עת ליטול שכר שמונה שרצים וצרעת נעמן תדבק בך ובזרעך עד עולם ויצא מלפניו מצורע כשלג (ס"ז) וארבעה אנשים היו מצורעים פתח השער א"ר יוחנן גיחזי ושלשת בניו. תניא אמר רשב"א יצר תינוק ואשה תהא שמאל דוחה וימין מקרבת:

תנו רבנן שלשה חללים חלה אלישע אחד שגירה דובים בתינוקות ואחד שדחפו לגיחזי בשתי ידיים ואחד שמת בו שנאמר (מ"ז יג) ואלישע חלה את חליו אשר ימות בו.

עד אברהם לא היתה זקנה כל דחוי לאברהם אמר האי יצחק כל דחוי ליצחק אמר האי אברהם בעא אברהם רחמי דליהוי ליה זקנה שנאמר (נרמזית כד) ואברהם זקן בא בימים. עד יעקב לא הוה חילשא בעא רחמי והוה חולשא שנאמר (ס"ט מ"ח) ויאמר ליוסף הנה אביך חולה עד אלישע לא הוה איניש חליש דמתפח ואתא אלישע ובעא רחמי ואיתפח שנאמר (מ"ז יג) ואלישע חלה את חליו אשר ימות בו:

מינה. דור המבול אין להם חלק לעוה"ב

also not judged, as it is said (Gen. 6, 3) *Lo yadon ruchi b'adam forever*,¹⁶ i.e., no judgment and no spirit. The generation of dispersion (Ib. 11) have also no share in the world to come, as it is said (Ib. 8) *And the Lord scattered them abroad*. The men of Sodom have also no share in the world to come, as it is said (Ib. 13) *For the men of Sodom were wicked, and sinners before the Lord exceedingly*, i.e., wicked in this world, and sinners in the world to come. However, they have to appear before judgment. R. Nechemiah says: "Both of the above are not to appear before judgment, as it is said (Ps. 1, 5) *Therefore shall the wicked not be able to stand* (Fol. 108) *in the judgment, and sinners in the congregation of the upright*; i.e., *therefore shall the wicked not be able to stand in the judgment*, refers to the generation of the flood; and *sinners in the congregation of the upright*, refers to the men of Sodom." The sages, however, said to him: "The passage means that among the congregation of the upright, the latter cannot stand, but they can stand among the congregation of the wicked [hence they face judgment]." The spies have no share in the world to come, as it is said (Num. 14, 37) *Died by the plague before the Lord*; i.e., *died*—in this world; *plague*—in the world to come. The generation of the desert has no share in the world to come, as it is said (Ib. 16, 33) *In this wilderness shall they die, and therein shall they be spent*; etc., i.e., *in the wilderness shall they die*, in this world; *and therein shall they be spent*, in the world to come. So says R. Akiba. R. Eliezer, however, maintains: "Concerning them, Scripture says: (Ps. 1, 5) *Gather together unto Me My pious servants, who make a covenant with Me by sacrifice*. The congregation of Korah will not be restored [at the time of resurrection], as it is said (Num. 16, 33) *And the earth closed over them*, i.e., in this world; *and they disappeared from the midst of the congregation*—in the world to come." So says R. Akiba. R. Eliezer, however, says: "Concerning them, Scripture says: (I Sam. 2, 6) *The Lord killeth and maketh alive; he bringeth down to the grave, and he bringeth up*."

GEMARA: Our Rabbis were taught: The generation of the flood has no share in the world to come, as it is said (Gen. 7, 23)

ואין עומדין בדין שנאמר (נחל'ית ו) לא ידון רוחי באדם לעולם לא דין ולא רוח. דור הפלגה אין להם חלק לעוה"ב שנאמר (שם יא) ויפץ ה' אותם משם וכתיב (שם) ומשם הפיצם ה'. אנשי סדום אין להם חלק לעוה"ב שנאמר (שם יג) ואנשי סדום רעים וחמאים רעים בעוה"ז וחמאים לעוה"ב אבל עומדין בדין ר' נחמיה אומר אלו ואלו אין עומדין בדין שנאמר (תהלים ח) על כן לא יקומו (דף קה) רשעים במשפט וחמאים בעדת צדיקים על כן לא יקומו רשעים במשפט זה דור המבול וחמאים בעדת צדיקים אלו אנשי סדום אמרו לו בעדת צדיקים אינם עומדין אבל עומדין בעדת רשעים: מרגלים אין להם חלק לעולם הבא שנאמר (נחמיה יז) וימיתו האנשים מוציאי דבת הארץ רעה במגפה וימיתו לעולם הזה. במגפה לעולם הבא. דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא כו' שנאמר (שם) במדבר הזה ימתו וגו' דברי ר"ע ר' אליעזר אומר עליהם הוא אומר (תהלים כ) אספו לי חסידי וגו'. עדת קרח אין עתידין לעלות שנאמר (נחמיה ט) ותכם עליהם הארץ בעוה"ז ויאבדו מתוך הקהל לעוה"ב דברי ר' עקיבא ר' אליעזר אומר עליהם אמר הכתוב (ש"א ז) ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל:

נמרא. תנו רבנן דור המבול אין להם חלק

לעולם הבא שנאמר (נחל'ית ז) וימח את כל

16). *Yadon* means judgment, *ruchi*, spirit. The word *lo* means "no"—hence no judgment nor spirit.

*And it swept off every living substance, and they were swept from the earth, i.e., and it swept off every living substance,—in this world; and they were swept from the earth,—in the world to come. So says R. Akiba. R. Juda b. Bathyra said: "They will neither be restored nor judged, as it is said (Gen. 6, 3) *Lo yadon ruchi b'adam forever*, i.e., no judgment and no spirit'." 17 In another form the above is interpreted, Their spirits shall not return unto their leaders. R. Menachem b. Jose said: "Even at the time the Holy One, praised be He! will return the souls to the corpses, those souls will still be judged hard in the Gehena, as it is said (Is. 33, 11) *Ye conceive chaff, ye shall bring forth stubble; your breath is a fire, that shall devour you.*"*

Our Rabbis were taught: The generation of the flood became overbearing only on account of the wealth which the Holy One, praised be He! bestowed upon them. And what is written concerning them? (Job. 21, 9-14) *Their houses are safe, without fear, neither is the rod of God upon them, and again the passage says: Their bull gendereth and faileth not; their cow calveth, and casteth not her calf. They send forth their little ones like a flock, and their children dance. They sing to the timbrel and harp, and rejoice at the sound of the pipe. They spend their days in prosperity.* The verse continues, *And peacefully they go down to the grave.* This was caused by what they said, *Depart from us and the knowledge of Thy ways we desire not*, etc., i.e., they said, "The only thing for which we need the Almighty is for the drops of rain, with which He supplies us; however, we possess springs and rivers, of which we can make use." The Holy One, praised be He; then said: "With the very blessing that I bestowed upon them, do they provoke Me to anger; I will therefore punish them with he same," as it is said (Gen. 6) *I will bring a flood of water*, etc. R. Jose says: "The generation of the flood were exalted only on account of [the covetousness of] the eye-ball, which [in restlessness] resembles water, as it is said (Ib. ib. 2) *And they took themselves wives of all whom they chose*, and therefore they were punished with water, which resembles the eye-ball, as it is said (Ib. 7, 11) *On the same day, were all the fountains of the great deep broken up, and the windows of heaven were*

17). See foregoing note.

היקום אשר על פני האדמה וגו' וימח את כל היקום בעולם הזה וימחו מן הארץ לעולם הבא דברי רבי עקיבא רבי יהודה בן בתירה אומר לא חיין ולא גידונין שנאמר לא ידון רוחי כאדם לעולם לא דין ולא רוח דבר אחר לא ידון רוחי שלא תהא נשמתן חוזרת לנדנה ר' מנחם בר' יוסי אומר אפילו בשעה שהקדוש ברוך הוא מחזיר נשמות לפגרים מתים נשמתן קשה להם בניהגם שנאמר (ישעיה נב) תהרו חשש תלדו קש רוחכם אש תאכלכם :

תנו רבנן דור המבול לא נתגאו אלא בשביל טובה שהשפיע להם הקב"ה ומה כתיב בהם (לוי כה) בתיהם שלום מפתד וגומר וכתיב (ס) שורו עבר ולא יגעיל וגו' וכתיב (ס) ישלחו כצאן עוויליהם וגו' ישאו בתף וכנור וגו' יבלו כמוב ימיהם וגו' וכתיב וברגע שאול יחתו וגו' והיא גרמה שאמרו לאל (ס) מור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו מה שדי כי נעבדנו וגו' אמרו כלום אנו צריכים לו אלא למטה של נשמים יש לנו נהרות ומעינות שאנו מסתפקים מהם אמר הקב"ה כמובת שהשפעתני להם בת מכעיסים אותי ובה אני דן אותם שנאמר (נרמזית ו) ואני הגני מביא את המבול מים רבי יוסי אומר דור המבול לא נתגאו אלא בשביל גלגל העין שדומה למים שנאמר (ס) ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו לפיכך דן אותם במים שדומה לגלגל העין שנאמר (ס) נבקעו כל מעינות תהום רבה. אמר רבי

opened." R. Jochanan said: "The generation of the flood became corrupt with the word *rabba*, and with the word *rabba* they were punished; i.e., with the word *rabba* they became corrupt as it is written (Ib. 6, 5) *God saw that it was great (rabba) the wickedness of men*, and they were punished with the word *rabba*, as it is written (Ib. 7, 11) *All the fountains of the great (rabba) deep*." R. Jochanan said further: "Three of the hot springs [used at the flood] remained forever, and they are, the swamps of Gadara, the hot water of Tiberius and the great spring of Biram."

(Ib. 6, 12) *For all flesh has corrupted his way upon the earth.* R. Jochanan said: "Infer from this that cattle, beast and men had intercourse with each other." R. Aba b. Cahana said: "All of them returned to their kind, except the bird Thushl'imi."¹⁸ (Ib. 13) *The end of all the flesh is come before Me.* R. Jochanan said: "Come and see how severe is the force of robbery, for although the generation of the flood had committed all kinds of crimes, nevertheless their evil decree was not sealed until they stretched out their hand to commit robbery, as it is said (Ib.) *For all the earth is filled with violence through them, and I will destroy them with the earth*, and it is also written (Eze. 7, 11) *Violence is risen up into a rod of wickedness; nought cometh from them, nor from their turmoil, neither is there eminency then; and there shall be no lamenting for them.*" R. Elazar said: "Infer from the last passage, that the violence has raised itself as a cane and placed itself before the Lord, saying, 'Sovereign of the Universe, nothing shall be left of them, etc'." At the college of R. Ishmael, it was taught: "Also Noah was included in that evil decree, but he found favor in the eyes of the Lord, as it is said (Gen. 6, 7) *For it repenteth Me that I have made them. But Noah found grace in the eyes of the Lord.*" (Ib. ib. 6) *And it repenteth the Lord that he had made man on the earth.* When R. Dimi came from Palestine, he said: "The Holy One, praised be He! said, 'I have done well that I prepared for them graves in the earth'." Where is the inference? It is written here, *Vayinachem* (and the Lord bethought himself), and it is also written (Ib. 50) *Vayinochem* (And he comforted them). According to others, He said, "I have not done well that I

יוחנן דור המבול ברכה קלקלו וברכה נידונו ברכה קלקלו דכתיב (סז ו) וירא ה' כי רבה רעת האדם ברכה נידונו דכתיב נבקעו כל מעינות תהום רבה א"ר יוחנן שלשה נשתיירו מהם בליעה דגדר וחמי טבריה ועינא רבתי דבירם:

(נרלשית ו) כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ א"ר יוחנן מלמד שהרביעו בהמה על חיה וחיה על בהמה והכל על אדם ואדם על הכל א"ר אבא בר כהנא וכולם חזרו חוץ מתושלמי. (סז) ויאמר אלהים לנח קץ כל בשר בא לפני א"ר יוחנן בא וראה כמה גדול כחו של חמם שהרי דור המבול עברו על הכל ולא נחתם עליהם נזר דינם עד שפשמו ידיהם בגזל שנאמר (סז) כי מלאה הארץ חמם מפניהם והנני משחיתם את הארץ וכתיב (יחזקאל ז) החמם קם למטה רשע לא מהם ולא מהמונם ולא מהמהם ולא נה בהם א"ר אלעזר מלמד שזקף עצמו כמקל ועמד לפני חקב"ה ואמר לפניו רבש"ע לא מהם ולא מהמונם ולא מהמהם ולא נה בהם. תנא דבי רבי ישמעאל אף על נח נחתם נזר דין אלא שמצא חן בעיני ה' שנאמר (נרלשית ו) כי נחמתי כי עשיתם ונח מצא חן בעיני ה' וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ כי אתא רב דימי אמר אמר חקב"ה יפה עשיתי שתקנתי להם קברות בארץ מאי משמע כתיב הכא וינחם וכתיב התם (סז כ) וינחם אותם וידבר על לבם וא"ר לא יפה עשיתי שתקנתי

18). Tartarian lark.

prepared for them graves in the earth, [because they might have repented]. It is written here *Vayinachem*, and it is written there (Ex. 32, 14) *Vayinachem* (*And the Lord repented*) *of the evil which He said He would do unto His people*.

(Gen. 6, 9) *Noah was a just, perfect man in his generation*; according to R. Jochanan in *his generation*, but not in others [among more righteous]. And according to Resh Lakish: In *his generation* [among the wicked], so much the more in other generations. "R. Johanan's theory," remarked R. Chanina, "should be likened unto the following parable: If a barrel of wine is placed among barrels of vinegar, in that place, the good smell of wine is marked, which would not be the case if placed among other barrels of wine." R. Oshia said: "Resh Lakish's theory may be likened unto the following parable: If a glass of perfume is placed in a filthy place, and its odor is marked, how much more would it be marked if it were placed among spices?" (Gen. 7, 23) *And it swept off* etc. If man sinned, what were the sins of the animals? We are taught in the name of R. Joshua b. Karcha: "This is similar to one who made a canopy for his son, and prepared all kinds of delicacies for the wedding-meal, but his son died before the wedding and he destroyed all that he prepared, remarking: 'All this was done only because of my son; now, as he is dead, for what purpose do I need the canopy and all that I prepared?' So the Holy One, praised be He! said: 'For what purpose have I created cattle and beast, only for the sake of man; now, when man has sinned and is to be destroyed, for what purpose do I need all other creatures?'" (Gen. 6, 22) *All that were on dry land died*, but not the fish in the sea. R. Jose of Caesarea lectured: "What is the meaning of the passage (Job 24, 18) *Swift are such men (to flee) on the face of the water; accursed is their field on the land*, i.e., infer from this that Noah, the upright, warned them, saying: 'Repent and pray to God, for if not, the Holy One, praised be He! will bring the flood upon you and will make your corpses swim upon the water like leather bags [filled with air]; and not only this, but ye will be accursed to future generations.' And they answered: 'Who prevents him from doing so?' And he said: 'There is one pigeon (Methushalech) among ye which must be taken away' [before the evil takes place].

להם קברות בארץ כתיב הכא וינחם ה' וכתיב
התם (שמות לנ) וינחם ה' על הרעה אשר דבר
לעשות לעמו:

(נרמזית ו) אלה תולדות נח נח איש צדיק
תמים היה בדורותיו א"ר יוחנן בדורותיו ולא
בדורות אחרים וריש לקיש אמר בדורותיו כ"ש
בדורות אחרים. א"ר חנינא משל דר' יוחנן
למה הדבר דומה לחכית של יין שהיתה מונחת
במרתף של חומץ במקומה ריחה נודף שלא
במקומה אין ריחה נודף. א"ר אושעיא משל
דריש לקיש למה הדבר דומה לצלוחית של
פלייטין שהיתה מונחת במקום הטינופת
במקומה ריחה נודף כל שכן במקום הבוסם.
(ס"ז) וימח את כל היקום אשר על פני האדמה
אם אדם חסא בהמה מה חסא תנא משום
ר' יהושע בן קרחה משל לאדם שעשה חופה
לבנו והתקין כל מיני סעודה לימים מת בנו
עמד ופזר את חופתו אמר כלום עשיתי אלא
בשביל בני עכשיו שמת בני חופה ל"ל אף
הקב"ה אמר כלום בראתי בהמה וחיה אלא
בשביל אדם עכשיו שאדם חסא בהמה וחיה
ל"ל. (ס"ח) מכל אשר בחרבה מתו ולא דגים
שבים. דרש ר' יוסי דמן קסרי מ"ד (ליון כד)
קל הוא על פני מים תקולל חלקתם בארץ
מלמד שהיה נח הצדיק מוכיח בהם ואמר להם
עשו תשובה ואם לאו הקב"ה מביא עליכם את
המבול ומקפה נבלתכם על המים כזיקים שנא'
קל הוא על פני מים ולא עוד אלא שלוקחין
מהם קללה לכל באי עולם שנאמר תקולל
חלקתם בארץ אמרו לו ומי מעכב אמר
להם פרידה אחת יש לי להוציא

And they answered: (Ib. b) 'If it is so, then we will continue on our way and will not hide ourselves in the vineyards'."

(Gen. 7, 10) *And it came to pass after the seven days that the waters of the flood were upon the earth.* What is the nature of these seven days? Rab said: "The seven days of mourning for Methushelah. From this you may learn that the lamentation [upon the death] of the righteous delays evil dispensation from coming." Another explanation is given: After the Holy One, praised be He! caused the entire order of creation to be changed that the sun [instead of rising in the East and setting in the West], shall rise in the West and set in the East. Again another explanation is: The Lord appointed for them at first a long time for repenting, and thereafter a short time. And still another explanation is: 'The seven days in which it was given them a taste of the world to come, for the purpose that they shall know what good they are losing. (Ib. ib. 2) *Of every clean beast thou shalt take to thee seven pair of each, the male and his female.* Have these animals wives? R. Samuel b. Nachmeni said in the name of R. Jonathan: "It means from those with whom a crime was not committed." But how did he know this? R. Chisda said: "He passed them by the ark, and those whom the ark admitted, he was certain no crime was committed, and those whom the ark did not admit, he knew that a crime must have been committed." R. Abahu said: "It means from those animals which came by themselves."

(Ib. 6, 14) *An ark of gopher wood.* What does *gopher* mean? R. Adda, in the name of the school of Shila, said: "It means an oak tree," and according to others, a cedar tree. (Ib., ib. 16) *A window shalt thou make.* R. Jonathan said: "The Holy One, praised be He! said to Noah: "Set it with diamonds and pearls, so that it shall give you light as in the middle of the day'." (Ib.) *With lower second and third stories shalt thou make it.* The lower for manure, the second for animals and the third for man. (Ib. 8, 7) *He sent forth a raven.* Resh Lakish said: "The raven gave Noah a victorious answer. 'Thy Master hates me and thou doest the same. Thy Master hates me, for He said, *From the clean fowl shalt thou take seven and from the unclean only two;* and thou hatest me as thou leavest alone the species of which thou hast seven, and sendest

מכם (ענ) אם כן לא נפנה דרך כרמים: (נראשית ז) ויהי לשבעת הימים ומי המכול חיו על הארץ מה מיכם של שבעת הימים אמר רב אלו ימי אכלות של מתושלח למדך שהספדן של צדיקים מעכבת את הפורענות לבא דבר אחר לשבעת ששינה הקב"ה עליהם סדרי בראשית שהיתה החמה יוצאת ממערב ושוקעת במזרח. דבר אחר שקבע להם הקב"ה זמן גדול ואח"כ זמן קטן. דבר אחר לשבעת הימים שהמעיים מעין העולם הבא כדי שידעו מה טובה מנעו מהם. (סז) מכל הבהמה המהורה תקח לך שבעה שבעה איש ואשתו אישות לבהמה מי אית לה א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מאותן שלא נעבדה בהם עבירה מנא ידע אמר רב חסדא שהעבירן לפני התיבה כל שהתיבה קולטתו בידוע שלא נעבדה בהם עבירה וכל שאין התיבה קולטתו בידוע שנעבדה בהם עבירה רבי אבהו אומר מאותן הבאים מאליהן:

(נראשית ז) עשה לך תבת עצי גפר מאי גופר א"ר אדא אמרי דבי ר' שילא זו מבליג ואמרי לה גולמיש. (סז) צהר תעשה לתבה א"ר יוחנן א"ל הקב"ה לנח קבע בה אבנים טובות ומרגליות כדי שיהיו מאירות לכם כצהרים. ואל אמה תכלנח מלמעלה דבחי הוא דקיימא. תחתים שנים ושלישים תעשה תנא תחתים לזבל אמצעים לבחמה עליונים לאדם. וישלח את העורב אמר ריש לקיש תשובה נצחת השיבו עורב לנח א"ל רבך שונאני ואתה שנאתני רבך שונאני מן המהורים שבעה מן הטמאים שנים ואתה שנאתני שאתה מניח ממין שבעה ושולח ממין שנים אם פגע בי שר

from a species of which thou hast only two. If I would be killed by the angel of heat or by the angel of cold, would not the world be lacking a creature of my species?" (Ib., ib. 8) *He then sent forth a dove from him.* R. Jeremiah said: "Infer from this that clean fowls may be kept in the residence of the upright." (Ib., ib. 11) *And the dove came in to him at the time of evening.* R. Elazar said: "The dove said before the Holy One, praised be He! 'Sovereign of the Universe, Let my food be bitter as an olive-leaf, but given at Thy hand, rather than that sweet as honey and given by frail man'." And whence do we know that *tereph* (plucked off) refers to food? From the following passage (Pr. 30, 8) *Let me eat the bread (hatripheni).*

(Gen. 8, 19) *After their families.* R. Jochanan said: "Infer from this that each family was placed separately." R. Chana b. Bizna said: "Eliezer, the servant of Abraham, questioned Shem the senior (son of Noah). 'As all the animals were placed separately, where was your family placed?' And he answered: 'We had great trouble in the ark to feed all the animals. The creature whose habit it is to eat in the daytime we had to feed by day, and those whose habit it is to eat in the night, we had to feed by night. A chamoleon, my father did not know what its food was. It happened one day that he cut a pomegranate and a worm fell out of it, and the chamoleon consumed it, and from that time he prepared its food from bran that had become wormy. The lion's fever fed its vital energies, as Rab said: Not less than six and not more than twelve days one can live in fever without taking any food. The phoenix my father found that it slept in a corner of the ark, and to his question, 'Dost thou need any food,' it answered, 'I saw thou wert very busy, and I thought I would not trouble thee.' And he blessed her that it should never die, and concerning it says the passage (Job 29, 18) *As the chaul (phoenix) shall I have many days.*'"

R. Chana b. Levi said: "Shem the Senior questioned Eliezer, the servant of Abraham: 'When the kings of the West and East came to fight you, what have you done?' And he answered: 'The Holy One, praised be He! took Abraham, sat him down to His right, and we, however, took earth, threw it, and it became swords; straw and they became arrows; as it is said (Ps. 110, 1) *Sit thou*

חמה או שר צנה לא נמצא עולם חסר בריה אחת. (ס"ח) וישלח את היונה מאתו לראות הקלו המים אמר ר' ירמיה מכאן שדירתם של עופות מהורים עם הצדיקים. (ס"ט) והנה עלה וית סרף ספיה א"ר אלעזר אמר יונה לפני הקב"ה רבש"ע יהיו מזונותי מרורים כזית ומסורים בידך ואל יהיו מתוקים כדבש ומסורים ביד בשר ודם מאי משמע דהאי סרף לישנא דמוזני הוא דכתיב (מש"ל) המריפני לחם חקי:

(נרש"י ס"ח) למשפחותיהם יצאו מן התבה א"ר יוחנן למשפחותיהם ולא הם. אמר רב חנא בר ליואי אמר ליה אליעזר לשם רבא כתיב למשפחותיהם יצאו מן התיבה אתון היכי הויתון א"ל צער גדול היה לנו בתיבה בריה שדרכה להאכילה ביום האכלנוה ביום שדרכה להאכילה בלילה האכלנוה בלילה. האי זיקתא לא הוה ידע אבא מה אכלה יומא חד הוה יתיב וקא פאלי רמונא נפל תולעתא מיניה אכלה מכאן ואילך הוה גביל ליה חיזרא כי מתלע אכלה. אריה אשתא זינתיה דאמר רב לא בציר משיטא ולא טפי מתריסר זינא אשתא. אורשינא אשכחיה אבא דגני בספנא דתיבותא א"ל לא בעית מוזני א"ל חזיתך דהוה מרידת אמינא לא אצערך אמר ליה יהא רעוא דלא תמות שנאמר (איז"ר כ"ט) ואומר עם קני אנוע וכחול ארכה ימים:

אמר רב חנא בר ליואי א"ל שם רבא לאליעזר כי אתו עליכו מלכי מזרח ומערב אתון היכי עבדיתו א"ל אייתיה הקב"ה לאברהם ואותביה מימיניה ודעו שדינן עפרא והו חרבי גילי והו גירי שנאמר (תהלים ק')

at My right hand, until I make thine enemies thy footstool, and it is written (Isa. 41, 2) Who hath raised up one from the east, at whose steps victory attendeth? He giveth nations before him, and maketh him rule over kings; his sword maketh them as the dust, his bow as driven stubble'."

(Fol. 109) The generation of dispersion has no sha.e, etc. What had they done? At the college of R. Shila, it was said: They wanted to build a tower to ascend to the sky, and split it with axes, so that the water contained therein should pour down. This legend was ridiculed in the West, for if they intended to ascend to the sky they ought to have built the tower on a mountain [and not in a valley]. Therefore said R. Jeremia b. Elazar: "They were divided into three parties. One party said: 'Let us ascend and dwell there,' the second said: 'Let us ascend and worship there idols,' and the third said: 'Let us ascend and fight there.'" The party that said, 'Let us ascend and dwell there,' was scattered all over the world, and the party that said, 'Let us ascend and fight there,' became demons, devils, etc. And the party that said, 'Let us ascend and worship there idols,' was scattered to Babylon." (Gen. 11, 9) *Therefore is the name Babel, because the Lord did there confound the language.* We are taught in a Baraitha that R. Nathan says: "All the parties intended to worship idols, for it is written here (Ib. ib) *Let us make us a name, and it is written elsewhere (Ex. 23, 13) And make no mention of the name of other gods.* Just as in the latter case the word *Shem* (name) refers to idolatry so does the word *Shem* (name) in the former case refer to idolatry." "From the tower, a third of it was burned, the second third was swallowed and a third is still in existence."

Men of Sodom, etc. Our Rabbis were taught: Men of Sodom have no share in the world to come, as it is said (Gen. 13, 13) *But the people of Sodom were wicked and sinners, i.e., wicked in this world, and sinners, in the world to come.* R. Juda said: "They were wicked with their bodies and sinners with their money. With their bodies, as it is written (Ib. 39, 9) *How then can I do this great evil and sin against God?* And sinners with their money, as it is written (Deut. 15, 9) *It will be sin in thee. Before the Lord, refers to blasphemy. Exceedingly—all their sins were intentional.*" In a Baraitha it was taught the reverse: *Wicked,*

לדוד מומור נאם ה' לאדני שב לימיני עד אשית אויבך וגו' וכתוב (ישעיה מ"א) מי העיר ממזרח צדק יקראוהו לרגלו יתן לפניו גוים ומלכים ירד יתן כעפר חרבו כקש נדף קשתו :

(דף קט) פיסקא. דור הפלגה אין להם חלק לעוה"ב מה עבוד אמרי דבי ר' שילא אמרו נבנה מגדל ונעלה לרקיע ונכה אותו בקרדומות כדי שיזובו מימיו מחכו עלה במערכה אם כן ליבנו אחד במזרח אלא אמר ר' ירמיה בר אלעזר נחלקו לשלשה כתות אחת אומרת נעלה ונשב שם ואחת אומרת נעלה ונעבוד ע"ו ואחת אומרת נעלה ונעשה מלחמה זו שאומרת נעלה ונשב שם הפיצם ה'. וזו שאומרת נעלה ונעשה מלחמה נעשו קופין ורוחין ושדים ולילין. וזו שאומרת נעלה ונעבוד ע"ו (נראה י"א) כי שם כלל ה' שפת כל הארץ. תניא ר' נתן אומר כולם לשם ע"ו נתכונו כתיב הכא (ס"ג) נעשה לנו שם וכתוב התם (שמות כ"ג) ושם אלהים אחרים לא תזכירו מה להלן ע"ו אף כאן ע"ו. א"ר יוחנן מגדל שליש נשרף שליש נבלע שליש קיים אמר רב אויר מגדל משכח :

פיסקא. אנשי סדום אין להם חלק לעוה"ב. ת"ר אנשי סדום אין להם חלק לעוה"ב שנאמר (נראה י"ג) ואנשי סדום רעים וחמאים לה' מאד רעים בעוה"ז וחמאים לעוה"ב. א"ר יהודה רעים בגופם וחמאים בממונם רעים בגופם דכתיב (ס"ט) ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחמאתי לאלהים. וחמאים בממונם דכתיב (דברים טו) והיה כך חמא. לה' זו ברכת השם. מאד שמתכונים וחמאים. במתניתא תנא רעים בממונם וחמאים בגופם רעים

with their money, as it is written (Ib., ib. 9) *And thy eye be thus evil against thy needy brother, and sinners, with their bodies, as it is written (Gen. 39, 9) and sin against God. Before the Lord, refers to blasphemy, and exceedingly, means bloodshed, as it is said (II Kings, 21, 16) And also innocent blood did Menasseh shed exceedingly.* Our Rabbis were taught: The men of Sodom became overbearing only on account of the wealth that the Holy One, praised be He! bestowed upon them. And what is written concerning them; (Job 28, 58) *The earth out of which cometh forth bread, is under its surface turned up as it were with fire. Her stones are the place whence the sapphire cometh; and golden dust is also there. On the path which no bird of prey knoweth, and which the vulture's eye hath not surveyed, etc.* And they said: "Since our land supplies us with sufficient bread, why should we permit travellers who come only to diminish our money? Come, let us make the law of free trade forgotten in our land," as it is said (Ib. ib. 4) *He breaketh a channel far from the inhabited place, those of unsteady foot, etc.*

Raba expounded again: "What is the meaning of the passage (Ps. 62, 4) *How long will ye set upon a man? That ye may slay him, all of you, as a leaning wall, a tottering fence?* Infer from this that they used to place a wealthy man under a tottering wall and pushed the wall over him, and robbed him of his money." Raba expounded again: "What is the meaning of the passage (Job 24, 16) *In the dark they dig through houses, they shut themselves up; they know not the light.* Infer from this that when they saw a wealthy man they used to deposit balsam with him, which usually the depositories placed in their treasure box, and in the night they smelled balsam and robbed him, as it is said (Ps. 59, 15) *And they return evening, they howl like a dog;* they then break in the place and steal the money, as the passage says (Job 24, 7) *And have no covering, etc.;* and again (Ib. ib) *They drive away the ass, etc.* (Ib. 21, 32) *For he is born to the grave, etc.,* R. Jose lectured the same in Sepphorias. And the night after that lecture, three hundred burglaries were committed through the smell of balsam; the town men annoyed him, saying: "You have shown a way to the thieves." And he answered them: "How could I know that all [who will come to listen to me] are thieves?" It was said when

בממונם דכתיב (ס) ורעה עינך באחין האביון. וחמאים בגופם דכתיב (נרשית לט) וחמאתי לאלהים לה' זו ברכת השם. מאד זו שפיכות דמים שנאמר (מ"ז כג) וגם דם נקי שפך מנשה הרבה מאד. ת"ר אנשי סדום לא נתבאו אלא בשביל מוכה שהשפיע להם הקב"ה ומה כתיב בהם (ליוז כח) ארץ ממנה יצא לחם ותחתיה נהפך כמו אש מקום ספיר וגו' נתיב לא ידעו עימ' וגו' לא הדריכוהו בני שחץ וגו' אמרו וכי מאחר שארץ ממנה לחם וגו' למח לנו עוברי דרכים שאין באים עלינו אלא לחסרנו מממוננו בואו ונשכח תורת רגל מארצנו שנאמר (ס) פרץ נחל מעם גר הצשכחים מני רגל וגו'.

דרש רבא מאי דכתיב (תהלים סג) עד אנה תהותתו על איש תרצחו כלכם כקיר נמוי גדר הדחוייה מלמד שהיו נותנים עיניהם בבעלי ממון ומושיבין אותו אצל קיר נמוי ודוחין אותו עליו ובאים ונוטלים את ממונו. דרש רבא מאי דכתיב (ליוז כז) חתר כחשך בתים יומם חתמו למו לא ידעו אור מלמד שהיו נותנים עיניהם בבעלי ממון ומפקידים אצלו אפרסמון ומניחין אותו בבית גזויהם ולערכ באים ומריחים אותו ככלב שנאמר (תהלים נט) ישובו לערב יהמו ככלב ויטובבו עיר ובאים וחותרים שם ונוטלין אותו ממון (ליוז כז) ערום הלכו וגו' (ס) חסור יתומים וגו' (סג כג) והוא לקברות וגו' דרשה רבי יוסי בצפורי אחרתן ההוא לילא תלת מאה מחתרתי בצפורי אתו וקא מצעדי ליה אמרו ליה יהבת להו אורחא לגנבי אמר להו מי הוה ידענא דאתו כי קא נח נפשיה דר'

R. Jose died, blood gushed from the spouts of the roofs of Sepphorias.¹⁹ The following was enacted in Sodom. He who possessed one ox had to pasture all the cattle of the city one day, but he who possessed none at all had to pasture them two days. There was an orphan, the son of a widow, to whom they gave their oxen to pasture, and he killed them, saying, (Ib. b) "Who has one ox shall take one skin, and he who has none at all shall take two skins." And to the question, "What is this?" he said to them: "The final trial must be as at the beginning of it. You enacted that he who has one ox shall pasture them one day, and he who has none at all shall pasture them two days. The same is the case with the skins." He who passed the river on a boat had to pay one zuz. And he who passed the river on foot had to pay two. If one had a row of bricks, every one of them came and took one, saying, I am not causing you any damage by taking one. The same they used to do when one scattered garlic or onions to dry.

There were four judges in Sodom. Every one of them had a name which meant false, lie, etc. If a person struck his neighbor's wife, and she miscarried, they used to decide that the woman should be given to the striker, and he should return her when she would be pregnant again. If it happened that one cut off the ear of his neighbor's ass, they used to decide that the ass should be delivered to the striker, till it should be cured. If one wounded his neighbor, they decided that the striker shall be paid for bleeding him. He who passed the river on a bridge had to pay four zuz. And he who passed it by foot had to pay eight zuz. It happened once that a washer came there and they required of him four zuz. And when he said that he had passed the water on foot, they required eight. And because he didn't pay, they wounded him, and when he came to the judge, the latter decided that he should pay for bleeding and eight zuz for passing the water. Eliezer, the servant of Abraham, happened to be there, and was wounded and when he came to the judge to complain the latter said: "You must pay for bleeding." Whereupon he took a stone and wounded the judge, saying: "The payment for bleeding which you owe to me pay them, and my money shall remain with me." They made a stipulation that if a guest invited to a wed-

יומי שמעו מרזבי דצפורי דמא. אמרי דאית ליה חד תורא נרעי חד יומא דלית ליה נרעי תרי יומא ההוא יתמי בר ארמלתא הבו ליה תורי למרעי אזל שקלינהו וקמלינהו אמר להו (ע"נ) דאית ליה תורא נישקול חד משכא דלית ליה תורא נישקול תרי משכי אמרו ליה מאי האי אמר להו סוף דינא כתחלת דינא מה תחלת דינא דאית ליה חד תורא נרעי חד יומא דלית ליה נרעי תרי יומי ה"נ דלית ליה תורא לשקול תרי משכי. דעבר במכרא ניתיב חד זוזא דלא עבר ניתיב תרי. דהוה ליה דרא דלכני אתי כל חד וחד שקיל חדא א"ל אנא חדא דשקלי. דהוה שדא תומי או שמכי אתי כל חד וחד שקיל חדא א"ל אנא חדא דשקלי:

ארבעה דייני הוו בסדום שקראי ושקרוראי ווייפי ומצלי דינא. דמחי ליה לאתתא דחבריה ומפלת לה אמרו ליה יהבה ניהליה דניעברה נידאך. דפסיק ליה לאודנא דחמרא דחבריה אמרו ליה הבי ניהליה עד דקדחה. דפדע ליה לחבריה אמרו ליה הב ליה אגרא דשקל לך דמא. דעבר במכרא יהיב ארבע זוזי דעבר במיא יהיב תמני זוזי. ומנא חדא אתא ההוא כובס איקלע להתם אמרו ליה הב ארבעה זוזי אמר להו אנא במיא עברי א"ל אם כן הב תמניא זוזי לא יהב פדעוהו אתא לקמיה דדיינא א"ל הב אגרא דשקל לך דמא ותמני זוזי דעברת במיא. אליעזר עבד אברהם איתרמי להתם פדעוהו אתא לקמיה דדיינא א"ל הב ליה אגרא דשקל לך דמא שקל גללא פדעיה איהו לדיינא אמר מאי האי א"ל אגרא דנפק לי מינך הב ניהליה להאי וזוזי ידידי כדקיימי קיימי. הכי אתנו בינייהו כל מאן דמומין גברא לבי הלוא לשלח לגלימיה הוה

[19]. See Rashi and other commentaries who explain the meaning of the blood.

ding bring one with him, that the inviter be stripped of his garments. There was a wedding at the time Eliezer happened to be in the city, and none of them wanted to sell him any bread for a meal. He then went to the wedding and took a place at the very end of the table. And when he was asked who had invited him, he pointed to the one who was sitting next to him, 'Thou hast invited me.' And fearing that they would believe that he had invited him and that he would be stripped of his garments, the man hurried to take his mantle and run away. And so he did to the rest of the people, and they all ran away, and he ate the whole meal. They had a bed for strangers. If he was too long for the bed they made the stranger shorter, and if too short they stretched him. When Eliezer was there they told him to sleep in the bed; whereupon he answered: "Since my mother is dead I vowed not to sleep in a bed." When a poor man happened to be there every one used to give him a dinar, on which his name was engraved, but they did not sell him any bread until he died. And then each one took his dinar back. There was a girl who used to supply a poor man with bread, which she used to hide in a pitcher while she went for water, and when this was found out they smeared her body with honey, put her on the roof of the surrounding wall, and bees came and killed her; and this is what is said (Gen. 18, 20) *Because the sin against Sodom and Gomorrah is great, etc.*

Spies . . . and the congregation of Korah, etc. (Fol. 109, b) Our Rabbis were taught: The congregation of Korah has no share in the world to come, as it is said (Num. 16) *And the earth covered them—in this world, and they disappeared from the midst of the congregation,—in the world to come.* So says R. Akiba. R. Juda b. Bathyra says: "They are as a lost thing for which the loser inquires, as it is said (Ps. 119, 176) *I have gone erringly astray, like a lost sheep; seek thy servant, for thy commandments have I not forgotten.*" (Num. 16, 1) *And Korah took (vayikach).* Resh Lakish said: "He bought a very bad purchase for himself." *Korah*, i.e., he has made Israel bald-headed; *ben Yizhar*, i.e., he who made the world hot as in the middle of the day. *Ben Kehath*, i.e., he who made blunt the teeth of his parents; *ben Levi*, i.e., he who became a companion to the Gehenna. But why is not also written *ben Jacob*? R.

ההיא הלולא איקלע אליעזר להתם ולא יהבו ליה נהמא כי בעי למיסעד אזל אליעזר עבד אברהם ויטיב לסיפא דכולהו אמרו ליה מאן אזמינך להכא אמר לההוא דיתיב את אזמנתה להכא אמר דלמא שמעי בי דאנא אזמינתיה ומשלחי ליה מאניה דההוא גברא שקל גלימיה ורחט לברא וכן עבד לכלהו עד דנפקי כלתו ואכלה איהו לסעודתא. הווא להו אפורייתא דהוו מגני עלה אורחי כי הוה אריך גייצי ליה גוץ מתחי ליה אליעזר עבד אברהם איקלע להתם אמרו ליה קום גני אפוריא אמר להון נדרי נדרי מן יומא דמיתת אמא לא גנינא אפוריא. כי הוה סתרמי להו עניא יהבו ליה כל חד וחד דינרא וכתיב שמיח עליה ורפתא לא הוו מממו ליה כי הוה מית אתי כל חד וחד ושקל ידיה. הווא ההיא רביתא דהוות קא מפקא רפתא לעניא בחצבא אנלאי מלתא שפיוה דובשא ואוקמוה על איגר שורא אתו זיבורי ואכלהו והיינו דכתיב (נלשית יח) ויאמר ה' זעקת סדום ועמורה כי רבה וא"ר יהודה אמר רב על עסקי ריבה:

(קט ע"ג) תנו רבנן עדת קרח אין להם חלק לעוה"ב שנאמר (נמדנר טז) ותכם עליהם הארץ בעוה"ז ויאבדו מתוך הקהל לעוה"ב דברי ר' עקיבא ר' יהודה בן בתירא אומר הרי הן כאבדה המתבקשת שנאמר (תהלים קיט) תעיתי כשה אוכד בקש עבדך כי מצותיך לא שכחתי. ויקח קרח אמר ריש לקיש שלקח מקח רע לעצמו. קרח שעשה קרחה בישראל. בן יצחק בן שהרתיה עליו את כל העולם כזהרים. בן קהת בן שקחו שיני מולידיו. בן לוי שנעשה לויה בניהנם וליחשב נמי בן יעקב בן שעקב עצמו לגיהנם אמר רב

Samuél b. Isaac said: "Jacob's prayer (Gen. 49, 6) *Unto their secret shall my soul not come*, refers to the spies; *unto their assembly my glory shall not be united*, refers to the congregation of Korah." *Dathan and Abiram*; i.e., Dathan means who disregarded the law of God; *Abiram*, who hardened his heart not to repent. *On*, who sat in the mourning [repented upon his sin and withdrew from Korah]. *Peleth*, for whom wonders were made; *ben Reuben*, who [carefully] observed it and understood [that it was wrong]. Rab said: "*On ben Peleth* was saved by his wife [from being among the congregation of Korah]. She said to him: 'What is the difference to you? If Moses will be master, you are only a disciple, and you will be in the same position if Korah will be the master.' And to his answer: 'What shall I do, I was with them in consultation, and swore to take part with them?' she said, 'I know that the whole congregation is holy, as it is written (Num. 16, 3) *For the whole of the congregation are all of them holy*, remain in your house and I will save thee.' She made him drink wine to intoxication, and she made him sleep in the house, and she herself sat outside at the entrance of the house, (Fol. 110) uncovered her head, loosened her hair, and whoever came to his house, to call upon On, when he saw the uncovered head of the woman, returned. Meantime, the congregation was swallowed. On the other hand, the wife of Korah said to him: 'See what Moses did. He proclaimed himself as a king, his brother he made high-priest, the sons of his brother for adjuncts of the high-priests. Heave-offering he commanded to give to the priests, and even from tithes, which are for the Levites, he commands to give again one-tenth to the priest. And not only this, he made of you fools by commanding all the Levites to shave off all their hair, so that you should look like prisoners.' And to his answer: 'He himself also did so,' she said, 'Since all the glory belongs to him, he does not care, etc.' And this is meant by the passage (Pr. 14, 1) *The wise among women buildeth her house*,—referring to the wife of *On ben Peleth*. *But the foolish pulleth it down with her own hands*,—referring to the wife of Korah."

(Num. 1, 2) *So that they rose up before Moses, with certain men of the children of Israel in number two hundred and fifty,—*

שמואל בר יצחק יעקב בקש רחמים על עצמו שנאמר (נרשזית מט) בסודם אל תבא נפשי אלו מתגלים ובקהלם אל תחד כבודי זה עדת קרח. דתן ואבירם דתן שעבר על דת אל אבירם שאיבר לבבו מעשות תשובה. ואון שישב באניות פלג שנעשו לו פלאות. בן ראובן בן שראה והבין. אמר רב און אשתו הצילתו אמרה ליה מאי נפקא לך מינה אי מר רבה אנת תלמידא ואי מר רבה אנת תלמידא אמר לה מר אעביד הואי בעצה ואשתבעי לי בהדייהו אמרה ליה ידענא דכולה כנישתא קדישתא נינהו דכתיב (נמזנר טו) כי כל העדה כלם קדושים אמרה ליה תוב דאנא מצילנא לך אשקיתיה חמרא וארויתיה ואגניתיה גואי אותיבה על בבא (דף קי) וסתרתא למזיה כל דאתא חזייה הדר אדהכי והכי אכלעו להו. אתתיה דקרח אמרה ליה חזי מאי קעביד משה איהו הוה מלכא לאחות שויא כהנא רבא לבני אחוהי שוינהו סגני דכהנא אי אתיא תרומה אמר תהוי לכהן אי אתו מעשר דשקליתו אתון אמר חבו חד מעשרה לכהן ועוד דגייז ליה למזייכו ומיטלל לכו כי כופתא עינא יהב במזייכו אמר לה הא איהו נמי קא עביד אמרה ליה כיון דכולהו רבותא דיריה אמר איהו נמי (זופטיס טו) תמות נפשי עם פלשתים ועוד דקאמר לכו עבדיתו תכלתא אי ס"ד תכלתא מצוה אפיק גלימיה דתכלתא כסינהו לכולהו מתיבתך היינו דכתיב (משלי יד) חכמות נשים בנתה ביתה זו אשתו של און בן פלג. ואולת בידיה תהרסנו זו אשתו של קרח:

(נמזנר טו) ויקומו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים מיוחדים שבעדת

i.e., the distinguished of the congregation. *Called to the assembly*; i.e., who were able through their wisdom to intercalate months and establish leap years. *Men of renown*; i.e., whose name was renowned through all the world. *And Moses heard it, and fell upon his face*. What had he heard? Samuel b. Nachmeni said in the name of R. Jonathan: "That they suspect him of adultery, as it is said (Ps. 106, 16) *Moreover, they envied Moses*." (Num. 16) *And Moses went to Dathan and Abiram*. Resh Lakish said: "Infer from this that one must do all that he can not to strengthen a quarrel (since he himself who was a king went to Dathan and Abiram); for Rab said: 'He who strengthens a quarrel transgresses a negative commandment.'" (Ib. 17, 5) *That he become not as Korah and as his company*. R. Ashi said: "Such is worthy to be punished with leprosy; for here (Ib.) it is written, *by the hand of Moses*, and it is written there (Ex. 4, 6) *And he put his hand into his bosom, etc.*" R. Jose said: "He who fights against the kingdom of David deserves to be bitten by a snake, for it is written here (I Kings, 1, 9) . . . *by the stone Zoheleth*, and it is written there (Deut. 32, 24) *With the poison of Zochle aphar (serpents)*."

R. Chisda said: "He who quarrels with his master is considered as if he would quarrel with the Shechina, as it is said (Num. 26, 9) *At the time they quarrelled against the Lord*." R. Chama b. Chanina said: "He who murmurs against his master is considered as if he would murmur against the Shechina, as it is said (Ib. 20, 13) *These are the waters of Meribah, where the children of Israel quarrelled with the Lord*." And R. Chanina b. Papa said: "He who murmurs against his master is considered as if he would do so against the Shechina, as it is written (Ex. 16, 8) *Not against us are your murmurings, but against the Lord*." R. Abahu said: "Even one who meditates evil against his master is considered as if he meditates evil against the Shechina, as it is said (Num. 21, 5) *And the people spoke against God and against Moses*." (Eccl. 5, 12) *Riches reserved for their owner to his own hurt*. Resh Lakish said: "This refers to the riches of Korah." (Deut. 11, 6) *And all . . . on their feet*. R. Elazar said "This refers to their money which makes one stand on his feet." And R. Levi added: "The keys of Korah's treasure were of such weight that

קריאי מועד שהיו יודעים לעבר שנים ולקבוע חדשים. אנשי שם שהיה להם שם בכל העולם. (ס) וישמע משה ויפול על פניו מה שמועה שמע אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן שחשדוהו באשת איש שנאמר (תהלים קו) ויקנאו למשה במחנה א"ר שמואל בר יצחק מלמד שכל אחד ואחד קנא את אשתו ממה שנאמר (שמות לנ) ומשה יקח את האהל ונמה לו מחוץ למחנה. (נמזנר טו) ויקם משה וילך אל דתן ואבירם אמר ר"ל מכאן שאין מחזיקים במחלוקת דאמר רב כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנאמר (ס י) ולא יהיה כקרח וכעדתו רב אשי אמר ראוי ליצמרע כתיב הכא (ס) ביד משה לו וכתיב התם (שמות ז) ויאמר ה' לו עוד הבא נא ירך כחיקך. א"ר יוסי כל החולק על מלכות בית דוד ראוי להכישו נחש כתיב הכא (מ"א ה) ויזבח אדוניו צאן ובקר ומריא עם אבן הזוחלת וכתיב התם (דברים לנ) עם חמת זוחלי עפר:

אמר רב חסדא כל החולק על רבו כחולק על השכינה שנאמר (נמזנר כו) בהצותם על ה'. וא"ר חמא בר חנינא כל העושה מריבה עם רבו כעושה עם השכינה שנאמר (ס כ) חמת מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה'. אמר ר' חנינא בר פפא כל המתרעם על רבו כאילו מתרעם על השכינה שנאמר (שמות טו) לא עלינו תלונותיכם כי על ה'. א"ר אבהו כל המהרהר אחר רבו כאילו מהרהר אחר שכינה שנאמר (נמזנר כא) וידבר העם באלהים ובמשה. (קהלת ה) עשר שמור לבעליו לרעתו אמר ריש לקיש זה עשרו של קרח. (דברים יא) ואת כל היקום אשר ברגליהם א"ר זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו. וא"ר לוי משוי שלש מאות פרדות לבנות היו מפתחות של

three hundred white mules had to carry them. All its keys and locks [usually of metal] were of leather [to make it easy to carry]."

R. Chama b. Chanina said: "Three treasures were hidden by Joseph in Egypt, one was found by Korah, and the second by Ben Severus, and the third is still hidden for the righteous in the future." R. Jochanan said: "Korah was neither of those who were swallowed, nor of those who were burned. Neither of those who were swallowed, as it is written (Num. 16, 32) *And all the men that appertained unto Korah*,—but not Korah himself; nor from those who were burned, as it is written (Ib. 26, 10) *The fire devoured the two hundred and fifty men*,—but not Korah." In a Baraitha, however, it was stated that Korah was among both the burnt and the swallowed. Among the swallowed, as it is written (Ib.) *And swallowed them up together with Korah*; and burned, as it is written (Ib. 16, 35) *And there came out a fire . . . and consumed the two hundred and fifty*, and Korah was among them.

Raba said: "What is the meaning of the passage (Haba. 3, 11) *At the light of Thy arrows they walked along*? Infer from this that the sun and the moon ascended to Zebul,²⁰ and said: Sovereign of the Universe, if Thou wilt do justice to Ben Amram, we will go out [and shine] but if not, we will not go out." They thereupon remained [not shining] until He shot arrows at them, saying, 'As long as My honor was concerned, you did not interfere, but when the honor of a frail man is at stake, you protest?' And since then they do not go out [to shine] until they are smitten. Raba lectured: "What is the meaning of the passage (Num. 16, 30) *But if the Lord do create a new thing, and the earth open her mouth*, i.e., Moses said before the Holy One, praised be He! 'If such is already created, well and good, but if not, the Lord shall create'." Shall we assume that it means that he should really create? Behold, (Eccl. 1, 9) *And there is nothing new under the sun*? We must therefore say that he meant to bring the opening of it near to them. (Num. 26, 11) *But the sons of Korah did not die*. In the name of Rabbi it was taught: "A place was prepared for them in Gehenna, in which they sat and chanted a song. Rabba

בית גנויו של קרח וכולהו אקלידי וקליפי דגילדא:

אמר ר' חמא בר חנינא ג' ממזוניות הטמין יוסף במצרים אחת נגלתה לקרח ואחת נגלתה לאנמונינוס בן אמורוס ואחת גנוזה לצדיקים לעתיד לבא. אמר ר' יוחנן קרח לא מן הבלועין ולא מן השרופים. לא מן הבלועים דכתיב (נמדנר טו) ואת כל האדם אשר לקרח ולא קרח. ולא מן השרופים דכתיב (סס כו) באכל האש את חמשים ומאתים איש ולא קרח. במתניתא תנא קרח מן הבלועים ומן השרופים מן הבלועים דכתיב (סס) ותבלע אותם ואת קרח. מן השרופים דכתיב (סס טו) ואש יצאה מאת ה' ותאכל את החמשים ומאתים איש וקרח בהדיהו:

אמר רבא מאי דכתיב (תנחומי ג) שמש ירח עמד וכולה לאור חציך יהלכו מלמד שעלו שמש וירח ליבול אמרו לפניו רבש"ע אם אתה עושה דין לכן עמרם נצא ואם לאו לא נצא עד שזרק בהם חצים אמר להם בכבודי לא מחיתם בכבוד בשר ודם מחיתם והאידנא לא נפקי עד דמחו להו. דרש רבא מ"ד (נמדנר טו) ואם בריאה יברא ה' ופצתה האדמה את פיה אמר משה לפני הקב"ה אם בריאה גיהנם מוטב ואם לאו יברא ה' למאי אילימא למיכרי ממש והא (קס"ט) אין כל חדש תחת השמש אלא לקרובי פתחא (נמדנר כו) ובני קרח לא מתו תנא משום רבי אמרו מקום נתבצר להם בגיהנם וישבו עליו ואמרו שירה. אמר רבא

²⁰ The expansion of heaven consists, according to tradition, of seven different firmaments, of which Zebul is the name of one of them.

b. b. Chana said: "Once I was walking in the deserts when an Arabian mercant said unto me: 'Come and I will show the place where Korah was swallowd up, etc. (as explained in Vol. 4, page 139) .

The generation of the desert has no share, etc. Our Rabbis were taught: The generation of the desert had no share in the world to come, as it is written (Num. 14) *In the wilderness shall they be spent, etc., i.e., in the wilderness, refers to this world; and therein shall they die, refers to the world to come, and it is also written (Ps. 95, 11) So that I swore in My wrath, that they should not enter into My rest.* Thus says R. Akiba. R. Eliezer, however, says: "They have a share in the world to come, as it is said (Ib. 50, 5) *Gather unto Me My pious servants.* But how shall the verse *I swore in My wrath* be explained? I retract from it because it was sworn while I was in anger." R. Joshua b. Karcha says: "The verse cited by R. Eliezer was said only concerning the future generations. *Gather together unto Me My pious servants,* refers to the righteous who are to be found in every generation. *Who make a covenant,* refers to Chananiah, Mishael, and Azariah, who delivered themselves to [be thrown into] the kiln. *Sacrifice,* refers to R. Akiba and his colleagues, who had delivered themselves to be slain because of the words of the Torah." R. Simon b. Menasia says: "They (the generation of the desert), will have a share in the world to come, as it is said (Isa. 35, 10) *And come to Zion with song.*" Rabba b. b. Chana said in the name of R. Jochanan: "R. Akiba has departed from his [usual] kindness (i.e., his harsh opinion does not agree with hirality shown elsewhere), for it is said (Jer. 2, 2) *I remember unto thee the kindness of thy youth, the love of thy espousals, thy going after Me in the wilderness, through a land that is not sown.* Now since we see that even their descendants will benefit from their reward, how much more so they themselves!"

MISHNA: The ten tribes who were exiled will not be returned, as it said (Deut. 29, 27) *And he cast them onto another land, as this day;* i.e., just as that will not return so also will they not return. Thus says R. Akiba. R. Eliezer says: "As this day means, just as the day sometimes becomes dark and thereafter becomes light again, so the future

בר בר חנא זימנא חדא הוה קאזילנא באורחא אמר לי ההוא טייעא תא ואהוי לך בלועי דקרח וכו' :

(ע"נ) פיסקא. דור המדבר אין להם חלק לעוה"ב. ת"ר דור המדבר אין להם חלק לעוה"ב שנאמר (נמדנר י) במדבר הזה יתמו ושם ימותו יתמו בעוה"ז ושם ימותו לעוה"ב ואומר אשר נשבעתי באפי אם יבואון אל מנחתי דברי ר' עקיבא ר' אליעזר אומר באין הם לעולם הבא שנאמר (שס נ) אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח אלא מה אני מקיים אשר נשבעתי באפי באפי נשבעתי וחזורני בי רבי יהושע בן קרחה אומר לא נאמר פסוק זה אלא כנגד דורות הבאים אספו לי חסידי אלו צדיקים שבכל דור ודור כורתי בריתי אלו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן לשחיטה על דברי תורה. ר' שמעון בן מנסיא אומר באים הם לעוה"ב שנאמר (ישעיה לה) ופדויי ה' ישובון ובאו ציון כרנה. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן שבקיה ר' עקיבא לחסידותיה שנאמר (ירמיה נ) הלך וקראת באזני ירושלים לאמר זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה ומה אחרים באים בזכותן הם עצמן לא כל שכן :

משנת. עשרת השבטים אינם עתידים לחזור שנאמר (דנריס כט) וישליכם אל ארץ אחרת כיום הזה מה היום הולך ואינו חוזר אף דם הולכים ואינם חוזרים דברי רבי עקיבא ר' אליעזר אומר כיום הזה מת היום מפיל

will lighten upon ten tribes, who are now in darkness."

GEMARA: Our Rabbis were taught: The ten tribes will not have a share in the future world, as it is said (Ib.) *And the Lord plucked them out of their land*, refers to this world. *He cast them into another land*, refers to the world to come. So says R. Akiba. R. Simon b. Juda, the man of the village of Aku, said in the name of R. Simon: "If their acts will be as on that day, they will not return, but if they will repent, they will return." Rabbi, however, says: "They will have a share in the world to come, and they will return, as it is said (Isa. 27, 13) *And then shall come those who are lost in the land of Asshur*, etc." Rabba b. b. Chana said in the name of R. Jochanan: "R. Akiba has departed from his [usual] kindness, for it is said (Jer. 3, 12) *Go, and proclaim these words toward the north, and say, Return, thou backsliding Israel, saith the Lord; I will not frown upon you; for I am merciful, saith the Lord, I will not bear grudge forever*. What is his [usual] kindness? As we are taught in a Baraitha: The minor children of the wicked of Israel, will not have a share in the world to come, as it is said (Mal. 3, 19) *For, behold, the day cometh, it burneth as a furnace; and all the proud, and all that work wickedness, shall be as stubble; and the day that cometh shall set them ablaze, said the Lord of hosts, that it shall leave them neither root nor branch*. Root, refers to this world, and branch, to the world to come. So says Rabban Gamaliel. R. Akiba, however, says: "They will have a share in the world to come, as it is said (Ps. 116, 6) *The Lord preserveth p'thayim* (fools). And in the coast towns (Arabia), a child is called *pathia*. And there is another passage (Dan. 4, 11-12) *Hew down the tree, and cut off its branches, shake off its leaves, and scatter its fruit; let the beast get away from under it, and the fowls from among its branches*." Nevertheless leave the body of its root in the earth. But what does the former verse, and he shall not leave them a root or bough mean? It means that he shall not leave one commandment or a part of it which they will observe unrewarded for it in this world, in order that they shall have no share in the world to come. Another explanation, *root* means the soil, and *bough* the body. However, concerning the minors, children of idol-

ומאיר אף הם שאמלה להם כך עתידה להאיר להם:

גמרא. תנו רבנן עשרת השבטים אינם עתידים לחזור שנאמר (ס) וימשם ה' מעל ארצם בעוה"ז וישליכם אל ארץ אחרת לעוה"ב דברי ר' עקיבא ר' שמעון בן יהודה איש כפר עכו אומר משום ר"ש אם מעשיהם כהיום הזה אינם חוזרים ואם לאו חוזרים. רבי אומר באים הם לעוה"ב שנאמר (ישעיה כ) ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו'. אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן שבקיה ר' עקיבא לחסידותיה שנאמר (ירמיה ג) הלוך וקראת את הדברים האלה צפונה ואמרת שובה משובה ישראל נאם ה' ולא אפיל פני בכם כי חסיד אני נאם ה' ולא אמור לעולם מאי חסידותיה דתניא קמני בני רשעי ישראל אין באין לעוה"ב שנאמר (מלאכי ג) כי הנה היום בוער כתנור והיו כל זדים וכל עשה רשעה קש ולהם אותם היום תבא אמר ה' צבאות אשר לא יעזוב להם שרש וענף שרש בעוה"ז וענף לעוה"ב שנאמר (חזקיה קטז) שומר פתאים ה' שכן קורין בכרכי הים לינוקא פתיא ואומר (דניאל ז) גדו אילנא וחבלוהי ברם עקר שרשוהי בארעא שבוקו ואלא מה אני מקיים לא יעזוב להם שרש וענף שלא יניח להם לא מצוה ולא שיעורי מצוה. דבר אחר שורש זו נשמה וענף זה הגוף. אבל קמני בני רשעי

aters, all agree that they will not have a share in the world to come." And Rabban Gamaliel infers the above from (Is. 26, 14) . . . and made all their memory to perish.

It was taught: From what age has a minor a share in the world to come? R. Chiya and R. Simon b. Rabbi differ. According to one, immediately after birth, and according to the other, from the time he commences to speak. The former infers it from (Ps. 22, 32) *Will tell his righteousness to a people just born*, and the latter infers it from the foregoing passage, *Zera (children) shall serve him; there shall be related of the Lord unto future generations*. It was taught: Rabina said: "From the time he is formed"; and R. Nachman b. Isaac said: "From the time he is circumcised, as it is written (Ps. 88, 16) *I am afflicted and perishing from my youth up*." There is a Baraitha in the name of R. Mair: "From the time he can answer Amen, as it is said (Is. 26, 2) *Open ye the gates, that the righteous nation that keepeth faithfulness (Shomer Emunim) may enter in*." Do not read Emunim (faithfulness) but read it Amen. (Fol. 111) What does Amen mean? It is an abbreviation of *El melech N'eman*²¹, God, King of Truth.

(Is. 5, 14) *Therefore hath the deep enlarged her desire, and opened her mouth without measure (chok)*. Resh Lakish said: "This refers to him who failed to perform even one law²² of the Torah." R. Jochanan said to him: "Your explanation is not satisfactory to their Master. Say the reverse, even he who has studied but one law does not belong to Gehenna." (Zech. 13, 8) *And it shall come to pass that in all the land, saith the Lord, two parts (of those) therein shall perish, but the third part shall be left therein*. Resh Lakish said: "This refers to a third of Shem's descendants." And R. Jochanan said to him: "Your explanation is not satisfactory for their Master, but it refers to one-third of Noah's children." (Jer. 3, 14) *I will take one of a city and two of a family, and bring you to Zion*. Resh Lakish said: "It is to be taken literally." And R. Jochanan said again to him: "Their Master is not pleased with such an interpretation, but it means one righteous in a city saves the whole city, and two

עבד"ם ד"ה אין באין לעוה"ב. ור"ג נפקא ליה (ישעיה כו) מותאבד כל זכר למו:

איתמר קמן מאימתי בא לעוה"ב ר' חייא ור' שמעון בר רבי חד אמר משעה שנולד וחד אמר משעה שסיפר מאן דאמר משעה שנולד שנאמר (תהלים כג) יבואו ויגידו צדקתו לעם נולד כי עשה ומאן דאמר משעה שסיפר דכתיב (ס) זרע יעבדנו יסופר לה' לדור. איתמר רבינא אמר משעה שנורע דכתיב זרע יעבדנו. רב נחמן בר יצחק אמר משעה שנימול דכתיב (סס פח) עני אני וגו' מנוער נשאתי אמר אפונה. תנא משום ר' מאיר משעה שיאמר אמן שנאמר (ישעיה כו) פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים אל תקרי שומר אמונים אלא שאומר אמן (דף ק"ה) מאי אמן אמר ר' חנינא אל מלך נאמן:

(ישעיה ה) לכן הרחיבה שאול נפשה ופערה פיה לבלי חק אמר ריש לקיש למי שמשפיר אפילו חק אחד אמר ליה רבי יוחנן לא ניהא למרייהו דאמרת עלייהו הכי אלא אפילו לא עשה אלא חק אחד. (זכריה יג) ויהיה בכל הארץ נאם ה' פי שנים בה יכרתו יגועו והשלשית יותר בה אמר ריש לקיש שלישי של שם אמר ליה ר' יוחנן לא ניהא למרייהו דאמרת עלייהו הכי אלא אפילו שלישי של נח. (ירמיה יג) כי אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה אמר ריש לקיש דברים ככתבן אמר ליה ר' יוחנן לא ניהא למרייהו דאמרת עלייהו הכי אלא אחד מעיר מוכה כל העיר כולה ושנים ממשפחה מוכין כל המשפחה כולה. יתיב רב כהנא קמיה דרב ויתיב וקאמר

21). The first letters of these three words form Amen, which consists of three letters.

22). Choke means "law," or "statute."

from a family save the whole family." R. Cahana was sitting before Rab interpreting the just-recited verse literally, and he said to him the very same thing. Rab saw R. Cahana combing his head and thereafter came and occupied his seat in Rab's college. He read to him (Job 28, 3) *And she is not found in the land of the living*. R. Cahana asked him: "Do you caution me?" He replied: "I only tell you the interpretation of this passage. The Torah cannot be found with him who supports himself by studying." It was taught in a Baraitha: R. Simai said: "The passage says (Ex. 6, 7) *I will take you to me as a people*, and (Ib. 8) *I will bring you in unto the land*. The Scripture compares their exodus from Egypt to the entrance in their land. Just as at the entering of the land, it was only two from six hundred thousand who made their exodus from Egypt (Joshua and Caleb), so also was their exodus from Egypt only two from six hundred thousand." Raba said: "And so also will it be in the time of the Messiah, as it is said (Hos. 2, 17) *And she shall respond there, as in the days of her youth, and as in the day when she came up out of the land of Egypt*."

We are taught in a Baraitha: R. Elazar b. Jose says: "It happened once that I was in Alexandria of Egypt, and I found a certain old man who said to me, 'Come, and I will show you what my great-grandfathers have done to yours. A part of them they threw in the sea, a part they slew with the sword and a part they have crushed in the buildings'." And for this evil Moses, our master, was punished, as it is (Ex. 5, 23) *Since I came to Pharaoh, etc., he hath done more evil to this people*. To which the Holy One, praised be He! answered "Woe for those (Patriarchs) who are lost, as such are not to be found now. Several times have I revealed myself to Abraham, Isaac, and Jacob by the name of Almighty God, and they have never meditated against My retributions, nor did they question Me for My proper name. I said to Abraham (Gen. 13, 17) *Arise, walk through the land in the length of it, and in the breadth of it, for unto thee will I give it*. And thereafter when he was searching for a grave for his wife Sarah, he could not get it until he bought one for four hundred silver shekels, but nevertheless, he did not meditate against

דברים ככתבן אמר ליה רב לא ניהא למרייהו דאמרת להו הכי אלא אחד מעיר מזכה כל העיר ושנים ממשפחה מוכין כל המשפחה חזייה דהוה קא חייף רישיה וסליק ויתיב קמיה דרב א"ל (ליונ כח) לא תמצא בארץ החיים א"ל מילמ קא ליימת לי א"ל קרא קאמינא לא תמצא תורה במי שמחיה עצמו עליה. תנא ר' סימאי אומר נאמר (שמות ו) ולקחתי אתכם לי לעם ונאמר (סד) והבאתי אתכם מקיש יציאתן מצרים לביאתן לארץ מה ביאתן לארץ שנים מששים רבוא אף יציאתן מצרים שנים מששים רבוא. אמר רבא וכן לימות המשיח שנאמר (הושע ג) וענתה שמה כימי נעוריה וכיום עלותה מארץ מצרים:

תניא אמר ר' אליעזר בר' יוסי פעם אחת נכנסתי לאלכסנדריא של מצרים ומצאתי זקן אחד ואמר לי בא ואראך מה עשו אבותי לאבותיך מהם מבעו בים מהם הרגו בחרב מהם מעכו בכנין ועל דבר זה נענש משה רבינו שנאמר (שמות ה) ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה א"ל הקב"ה חבל על דאבדין ולא משתכחין הרבה פעמים נגליתי לאברהם יצחק ויעקב באל שדי ולא הרהרו על מדותי ולא אמרו לי מה שמך. אמרתי לאברהם (נרשית י) קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה בקש מקום לקבור את שרה ולא מצא עד שקנה בארבע מאות שקל כסף ולא הרהר על מדותי. אמרתי

my retributions. I said to Isaac (Ib. 26, 3) *Sojourn in this land, and I will be with thee and bless thee,* and thereafter when his servants wanted water to drink, they could not get it without a quarrel, as it is said (Ib. ib. 20) *And the herdsmen of Gerar strove with Isaac's herdsmen, saying, The water is ours,* and he also did not meditate against My retributions. I said to Jacob (Ib. 28, 13) *The land whereon thou liest, to thee will I give it,* and thereafter when he wanted to spread a tent for himself, he could not do so until he had paid a hundred *kessitah*, and he did not meditate against My retributions, and they did not ask for My proper name. Thou, however, first hast asked for My proper name, and now thou sayest to Me (Ex. 5, 23) *Thou hast in no wise saved thy people.* And therefore (Ib. 6, 1) *Now shalt thou see [only] what I will do to Pharaoh,* but thou wilt not live to see the war with the thirty-one kings in the time of Joshua."

(Ib. 34, 8) *And Moses made haste, and bowed his head.* What had he seen [that he bowed himself]? R. Chanina b. Gamla said: "He saw the attribute *long-suffering*." And the Rabbis said: "He saw the attribute *Emeth* (truth)." We are taught in a Baraita in accordance with him who said he had seen the attribute *long-suffering*, viz: When Moses ascended to heaven, he found that the Holy One, praised be He! was sitting and writing the words *long-suffering*. And he said before Him: "Sovereign of the Universe! does this mean long-suffering for the righteous ones?" And he was answered: "Even for the wicked." "The wicked," Moses remarked, "ought to perish!" The Lord answered him: "In the future thou wilt see that My previous words will be necessary for thee." Thereafter when Israel sinned, the Lord said to Moses: "Didst thou not say long-suffering [only] for the righteous?" And Moses said before Him: "Sovereign of the Universe, but hast Thou not said to me, 'Also to the wicked?'" And concerning this it is written (Num. 14, 17) (Ib. b) *And now, I beseech thee, let the greatness of the power of the Lord be made manifest as Thou hast spoken.*" R. Chaggi, ascending the steps of the college of Rabba b. Shila, heard a child reciting (Ps. 93, 5) *Thy testimonies are exceedingly steadfast. In thy house abideth holiness, O Lord, to the utmost length of days.* Immediately he began (Ib. 90, 1) *A prayer of Moses.* And he

ליצחק (סז כ) גור בארץ הזאת ואחיה עמך ואברכך בקשו עבדיו מים לשתות ולא מצאו עד שעשו מריבה שנאמר (סז) ויריבו רועי גר עם רועי יצחק לאמר לנו המים לא הרהר אחר מדותי. אמרתי ליעקב (סז כח) הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתגנה בקש מקום לנמוע אהלו ולא מצא עד שקנה במאה קשימה ולא תרהר אחר מדותי ולא אמרו לי מה שמך ואתה אמרת לי מה שמך בתחלה ועכשיו אתה אומר לי (שמות ה) והצל לא הצלת את עמך. (סז) עתה תראה אשר אעשה לפרעה במלחמת פרעה אתה רואה ואי אתה רואה במלחמת ל"א מלכים:

(שמות לד) וימהר משה ויקוד ארצה וישתחו מה ראה משה ר' חנינא בן גמלא אמר ארך אפים ראה ורבנן אמרי אמת ראה תניא כמאן דאמר ארך אפים ראה דתניא כשעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וכותב ארך אפים אמר לפניו רבש"ע ארך אפים לצדיקים א"ל אף לרשעים אמר לפניו רשעים יאבדו א"ל השתא חזית דמיבעי לך. כשחטאו ישראל א"ל לא כך אמרת לי ארך אפים לצדיקים (ע"ג) אמר לפניו רבש"ע ולא כך אמרת לי אף לרשעים והיינו דכתיב (נחמדנ יד) ועתה יגדל נא כח אדני כאשר דברת לאמר. רבי חגי הוה מליק ואזיל בדרגא דבי רבה בר שילא שמעיה לההוא ינוקא דאמר (תהלים נג) עדותיך נאמנו מאד לביתך נאות קדש ה' לארך

then said: "Infer from this that Moses saw the attribute *long-suffering*."

MISHNA: The men of a corrupt town have no share in the world to come, as it is said (Deut. 13, 14) *There have gone forth men, Beliyaal, from the midst of thee, and have misled the inhabitants of their city.* . .

(Fol. 112) Our Rabbis were taught concerning the verse: *Devoting it utterly*; this means to exclude the property of the righteous which is found out of town, *and all that is therein*, means to include the property of righteous which is inside the city. *All the spoils*, etc., includes the property of the guilty, which is [even] outside of the town. R. Simon says: "Why does the Torah say that the property of the righteous, which is inside the city, should be destroyed? Because what made them live in such a city? Was it not their property? Therefore it must be destroyed."

(Fol. 113) (Josh. 6, 26) *And Joshua charged the people with an oath at that time, saying, 'Cursed be the man before the Lord, that riseth up and buildeth this city, even Jericho; with the loss of his first-born shall he lay the foundation thereof, and with the loss of his youngest son shall he set up the gates of it.* We are taught in a Baraitha: Any other city must not be built under the name of Jericho, and also Jericho shall not be rebuilt under another name, as it is said (I Kin. 16, 34) *In his days did Chiel the Bethelite build Jericho; with Abiram, his first-born, he laid the foundation thereof, and with his youngest son, Segub, he set up the gates thereof.* We are taught in a Baraitha: From Abiram, his first-born, the wicked, he should not have learned, but from Segub, his youngest, he should have learned. What have Abiram and Segub to do here? The Baraitha means this: For what reason is it written that Abiram was his first-born and Segub his youngest son? To learn that he buried all his children beginning from Abiram, the oldest, to Segub, his youngest son. And this wicked one should have learned not to continue the building after burying Abiram. Achab was his friend, and both he and Elijah came to console Chiel. The latter said to Elijah: "Is it a fact that Joshua's caution was to those who will rebuild Jericho even under another name, or any other city under the name of Jericho?" And Elijah answered: "Yea." Achab said: "How can it be supposed that Chiel's troub-

מים וסמך ליה (סס ז) תפלה למשה וגו' אמר שמע מינה ארך אפים ראה:

משנה. אנשי עיר הנדחת אין להם חלק לעוה"ב שנאמר (דברים יג) יצאו אנשים בני בליעל מקרבך וידיחו את יושבי עירם וגו' וכו' (דף קיג) תנו רבנן החרם אותה (דברים יג) פרט לנכמי צדיקים שבחוצה לה. ואת כל אשר בה לרבות נכמי צדיקים שבתוכה. שללה ולא שלל שמים. ואת כל שללה לרבות נכמי רשעים שבחוצה לה. א"ר שמעון מפני מה אמרה תורה נכמי צדיקים שבתוכה יאבדו מי גרם להם שידורו בתוכה ממנום לפיכך ממנום אבד: (דף קיג) (יהושע ו) וישבע יהושע בעת ההיא לאמר ארוז האיש לפני ה' אשר יקום ובנה את העיר הזאת את יריחו וגו' לא יריחו על שם עיר אחרת ולא עיר אחרת על שם יריחו דכתיב (מ"א טו) בימיו בנה חיאל בית האלי את יריחה באבירם בכורו יסדה וכשנוב צעירו הציב דלתיה. תניא באבירם בכורו רשע לא היה לו ללמוד בשנוב צעירו היה לו ללמוד אבירם ושנוב מאי עבוד הכי קאמר באבירם בכורו היה לו ללמוד לאותו רשע בשנוב צעירו. ממשמע שנאמר באבירם בכורו איני יודע ששנוב צעירו מה תלמוד לומר שנוב צעירו מלמד שחיה מקבר והולך מאבירם עד שנוב. אחאב שושביניה הוה אתא איהו ואליהו המשאל בשלמא בי סמיא יתיב וקאמר דלמא כי למ יהושע הכי ליימ לא יריחו על שם עיר אחרת ולא עיר אחרת על שם יריחו א"ל אליהו אין אמר ליה אחאב חשתא לוומא דמשה לא

les were because of Joshua's caution, since even the caution of Moses his master does not affect, for it is written (Deut. 11, 16) *Take heed to yourselves, etc. . . . and serve other gods . . . that there be no rain, etc.* And although I am worshipping idols on every flower bed, and nevertheless rain comes to such an extent that it prevents me often from going and worshipping the idols, how then is it possible that the caution of Joshua his disciple should stand?" Immediately after this (I Kin. 17, 1) *And Elijah the Tishbite, who was of the settlers of Gilead, said unto Ahab: 'As the Lord, the God of Israel, liveth, before whom I stand, there shall not be dew nor rain these years, but according to my word. He prayed and the key of rain was transferred to him. It reads further on (3) and (6) Go away from here . . . and the ravens brought him bread and flesh in the morning. Where did they get it? R. Juda said in the name of Rab: "From the kitchen of Achab." (Ib.) And it came to pass . . . that the brook dried up, etc. When he saw that the whole world was in trouble he went to Zarephath according to the Heavenly command, and it happened (17) that the son . . . fell sick, etc. And Elijah prayed again that the key of resurrection shall be given to him. And he was answered: "Thou knowest that there are three keys in heaven which are not entrusted to any authority, viz., the key of birth, of rain, and of resurrection. Now when the key of resurrection shall also be given to thee, thou wilt have two keys and heaven only one. Bring, therefore, the key of rain, and then thou wilt receive the key of resurrection." And immediately after this it is written (Ib. 18, 1) Go, show thyself to Achab, and I will give rain.*

A certain Galilean lectured in the presence of R. Chisda: "The parable of Elijah, to what is it similar? To one who shut his door and lost the key of it. [So Elijah has shut the door of rain and had to depend upon Heaven.]" R. Jose lectured in Sephorias: "Father Elijah is hot-tempered [dealing with Achab too severely]." (Ib. b) Up to that time, Elijah used to visit R. Jose every day; he then disappeared for three days. And thereafter when he appeared and was questioned by R. Jose: "Why have I not seen the master three days?" he answered: "Because you called me hot-tempered." R. Jose said to him: "Is this not

קא מקיימא דכתיב (זנרים יל) וסרתם ועבדתם וגו' וכתיב וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר וגו' והתוא גברא אוקים ליה ע"ז על כל תלם ותלם ולא שביק ליה ממרא למיזל מיסגד ליה לוופתא דיתושע תלמידיה מיקיימא מיד (מ"ל ח) ויאמר אליהו התשבי מתושבי גלעד וגו' חי ה' אלהי ישראל וגו' אם יהיה וגו' מל ומטר וגו' בעא רחמי ויהבו ליה אקלידא דמטרא וקם ואול (סס) ויהי דבר ה' אליו לאמר לך מזה ופנית לך קדמה ונסתרת בנחל כרית וגו' והעורכים מביאים לו לחם ובשר בבקר מתיכא א"ר יהודה אמר רב מבי מבחי דאחאב. (סס) ויהי מקץ ימים וייבש הנחל כי לא היה גשם בארץ כיון דחזא דאיכא צערא בעלמא כתיב (סס) ויהי דבר ה' אליו לאמר קום לך צרפתה וכתיב (סס) ויהי אחר הדברים האלה חלה בן האשה בעלת הבית בעא רחמי למיתן ליה אקלידא דתחית המתים אמרו ליה שלש מפתחות לא נמסרו לשליח של חיה ושל גשמים ושל תחית המתים יאמרו שתים ביד תלמיד ואחת ביד הרב אייתי האי ושקיל האי וכתיב מיד (סס יח) לך הראח אל אחאב ואתנה מטר:

דרש ההוא גלילאח קמיה דרב חסדא משל דאליהו למה הדבר דומה לגברא דטרקיה לגליה ואבדיה למפתחיה דרש ר' יוסי בצפורי אבא אליהו (ע"נ) קפון חוח רגיל למיתי גביה איכסא מיניה תלתא יומי ולא אתא כי אתא

true? Hast thou not, master, become angry because of my expression?"

As long as the wicked exist, etc. Whom does it refer to? R. Joseph said: "It refers to the thieves." Our Rabbis were taught: With the appearance of a wicked person anger comes into the world, as it is said (Pr. 18, 3) *When the wicked cometh, then cometh also contempt, and with dishonorable acts disgrace.* And when the wicked perish, good comes to the world, as it is said (Ib. 11, 10) *And when the wicked perish there is joyful shouting.* When an upright man departs this world evil comes to the world, as it is said (Is. 57, 1) *The righteous perisheth, and no man layeth it to heart; and godly men are taken away, none considering that the righteous is taken away before the evil.* And when a righteous man comes to the world goodness comes with him, as it is said (Gen. 5, 29) *This same shall comfort us in our work and in the toil of our hands.*

END OF SANHEDRIN

אמר ליה אמאי לא אתא מר א"ל קפדנא קרית
לי א"ל הא דקמן קפיד מר:

פיסקא. (זכריה יג) ולא ידבק בידך מאומה
מן החרם כל זמן שרשעים בעולם חרון אף
בעולם. מאן רשעים אמר רב יוסף גנבי. ת"ר
רשע בא לעולם חרון אף בא לעולם שנאמר
(תשלי יח) בבא רשע בא גם בוז ועם קלון
חרפה רשע אבד מן העולם טובה באה לעולם
שנאמר (ס יא) ובאבוד רשעים רנה. צדיק
נפטר מן העולם רעה בא לעולם שנאמר
(ישעיה נ) הצדיק אבד ואין איש שם על לב
ואנשי חסד נאספו באין מבין כי מפני הרעה
נאסף הצדיק צדיק בא לעולם טובה באה לעולם
שנאמר (נחמיה ה) זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון
ידינו:

מליק מסכת סנהדרין

CHAPTER ONE

(Fol. 3b) Samuel said to R. Mathna: "You shall not sit down until you have explained to me the sources upon which is based the Halacha of the Rabbis which says that if one lends money to his neighbor he shall not demand the loan before the expiration of thirty days, no matter whether it was a verbal or written loan." Whereupon he answered: "From the following passage (Deut. 16, 9) *The seventh year, the year of release*, etc. Is it not self-evident that the seventh year is the year of release? Why then the apposition? To show that there is another release similar to this one, and that is a loan without a term which cannot be demanded before thirty days, as the master said that thirty days of a year count for an entire year."

(Fol. 5b) MISHNAH: (Deut. 17, 6) *Upon the evidence of two or of three witnesses, shall he that is to die*, etc. If the evidence of two persons is sufficient, why does the Scripture mention three? To compare the evidence of two to that of three. Just as three are capable of making the [first] two witnesses guilty of collusion, so also are two in a position to make the [first] three witnesses guilty of collusion. And whence do we know that, even if they (the first) were a hundred persons, the evidence of two persons is sufficient? The passage says, *Witnesses* [without a number]. R. Simon, adds and says that just as in the case of two [witnesses], they cannot be put to death, until both of them are found guilty of collusion, so also does it apply in the case of three, that they cannot be put to death until all three are found guilty of collusion. And whence do we infer that such is the law even if their number reaches one hundred. The passage reads, *Witnesses* [without a number]. R. Akiba, however, maintains that the third witness mentioned in the Scripture was not for the purpose of making the punishment more lenient for him, but, on the contrary, for the purpose of making it more rigorous—[viz., lest one say since the testimony of two witnesses suffices, the evidence of the third is superfluous,

1). Stripes, treats of false witnesses and their punishment (Num. 35, 10-32; Deut. 19, 1-32).

כיצד העדים פרק ראשון

(דף ג ע"ג) א"ל שמואל לרב מתנה לא תיתיב על כרעך עד דאמרת לה להא שמעתא מנא הא מלתא דאמרי רבנן המלוה את חברו סתם אינו רשאי לתובעו פחות מל' יום אחד המלוה בשטר ואחד המלוה על פה א"ל שנאמר (דברים טו) קרבה שנת השבע שנת השמטה ממשמע שנאמר שנת השבע איני יודע שהיא שנת השמטה אלא מה ת"ל שנת השמטה לומר לך יש לך שמטה אחרת שהיא כזו ואיוו זו המלוה את חברו סתם שאינו רשאי לתובעו פחות משלשים יום דאמר מר ל' יום בשנה חשובים שנה:

(דף ה ע"ג) משנת. (דברים י) על פי שנים עדים או שלשה עדים אם יתקיים עדות בשנים למה פרט לך הכתוב בשלשה אלא להקיש שלשה לשנים מה שלשה מזימין את השנים אף השנים יזימו את השלשה ומנין אפילו מאה ת"ל עדים ר"ש אומר מה שנים אינם נהרגים עד שיהיו שניהם וזממין אף שלשה אינם נהרגים עד שיהיו שלשתן וזממין ומנין אפילו מאה ת"ל עדים ר"ע אומר לא בא השלישי לחקל אלא להחמיר עליו לעשות דינו כיצא באלו

and therefore, he ought not be punished at all. The Scripture mentions the third one in order] to make him equal with the former two. If the verse provides punishment for one who conjoins himself with transgressors, as if he were an accomplice himself, how much the more will this be applied to one who conjoins himself to those who are engaged in meritorious acts, that he will be rewarded as if he himself actually accomplished the same.

(Fol. 7) The Sanhedrin which executes a person once in seven years, is considered pernicious. R. Elazar b. Azaria said: "Even one that does so once in seventy years [is considered such]." Both R. Tarphon and R. Akiba say: "If we were among the Sanhedrin, a death sentence would never occur." To which R. Simon b. Gamaliel said: "Such scholars would only increase bloodshed in Israel."

CHAPTER TWO

(Fol. 9b) Our Rabbis were taught: Three cities did Moses separate on this side of the Jordan, and corresponding to them, Joshua separated in the land of Canaan, and they were right opposite one against the other, just as two rows in a vineyard. Namely (Josh. 20, 7) *Hebron in Judah*, opposite (Deut. 4, 43) *Bezer in the wilderness*; *Shechem in the mountain of Ephraim*, opposite *Ramoth in Gilead*; *Kedesh in Galilee in the mountain of Naphtali*, opposite *Golan in Bashan*. (Josh. 20, 7) *And the three*, i.e., it should be divided into three that there shall be the same distance from South Palestine to Hebron as from Hebron to Shechem; and from Hebron to Shechem as from the latter to Kedesh, and from Shechem to Kedesh as from the latter to North Palestine. How is it that three were needed on the other side of the Jordan, and only three for the whole land of Israel? Said Abaye: "In Gilead there were many murderers, (Fol. 10) as it is written (Hos. 6, 8) *Gilead is a city of them that work iniquity, it is covered with footprints of blood*." And R. Elazar explained the verse: "They followed up [their victims] to commit murder." Why were the cities on both sides of the Jordan far from the boundary, and the middle one near? Said Abaye: "Because Shechem was also full of murderers: as it is said (Ib., ib. 9) *And as troops of robbers wait for a man, so doth the com-*

אם כן ענש הכתוב לנמפל לעוברי עבירה
כעוברי עבירה עאכ"ו שישלם שכר טוב לנמפל
לעושי מצוה כעושי מצוה:

(77 ז) מנהדרין ההורגת אחת בשבוע
נקראת חבלנית ר' אליעזר בן עזריה אומר אחת
לשבעים שנה, ר' מרפון ור' עקיבא אומרים
אילו היינו במנהדרין לא נהרג אדם מעולם.
רבן שמעון בן גמליאל אומר אף הם היו מרבים
שופכי דמים בישראל:

אלו הן הגולין פרק שני

תנו רבנן שלש ערים הכדיל משה בעבר
הירדן וכנגדן הכדיל יהושע בארץ כנען
ומכוונות היו כמין שני שורות שככרם (יהושע
כ) חברון ביהודה כנגד (זכריה ז) בצר במדבר
(יהושע כ) שכם בהר אפרים כנגד (זכריה ז)
ראמות בגלעד קדש בהר נפתלי כנגד גולן
בבשן. (ס"ט) ושלשת שיהו משולשות שיהא
מדרום לחברון כמחברון לשכם ומחברון לשכם
כמשכם לקדש ומשכם לקדש כמקדש לצפון.
בעבר הירדן תלת בארץ ישראל תלת אמר אבוי
בגלעד שכיחי רוצחים (77 י) דכתיב (יהושע ו)
גלעד קרית פועלי און אקובה מדם וא"ר אלעזר
שחיו עוקבין להרוג נפשות מ"ש מהאי גיסא
ומהאי גיסא דמרחקי ומ"ש מצינאי דמקרי
אמר אבוי בשכם נמי שכיחי רוצחים שנאמר
(ס"ט) וכחכי איש גדודים חבר כהנים דרך

pany of priests, they murder in the way toward Shechem." What is meant by *the company of priests*? Said R. Elazar: "They conjoined themselves to kill as the priests who would enjoin themselves to receive the heave-offerings from the barns." But were there not more cities of refuge? Behold there is (Num. 35, 6) *And in addition to them shall ye give forty and two cities*? Said Abaye: "The former protects the refugee in any instance, whether he is aware of that city being a place of refuge or not; while the latter accept him only when he is aware [of its protective power]." Was then the city of Hebron indeed a city of refuge? Does not the passage say (Jud. 1, 20) *And they gave Hebron unto Caleb as Moses ordered*. Said Abaye: "It was only the suburb of it, as it is written (Josh. 21, 12) *But the fields of the city, and the villages thereof, gave they to Caleb, the son of Jephunneh*."

We are taught in a Baraitha that if a disciple is exiled, his master is exiled with him; for it is written (Deut. 4, 42) "*And that fleeing unto one of these cities, he might live*," which means that you shall supply him with the sources of moral life. And R. Zera said: "From this we infer, that one shall not teach a disciple of bad character." R. Jochanan said: "If the head of a college is to be exiled, then the whole college should be exiled with him." Is that so? Did not R. Jochanan say: Whence do we infer that the study of the Torah is a protectorate [for one who deserves exile]? From the following verse (Ib., ib) *And Bezer in the wilderness*, and immediately after this it is written, *And this is the law* [hence a scholar could not be exiled?] This presents no difficulty. It relieves only at the time he is occupied with study, but not otherwise. And if you please, I say that the above relief refers to that received from the Angel of Death; as it happened with R. Chisda, who was studying continuously, that the Angel of Death could not come near him because he did not stop studying, until the Angel climbed a cedar-tree in the yard of the college, when the tree broke down, the noise stopped his study, and the Angel of Death took hold of him.

R. Tanchum b. Chanilai said: "Why is the tribe of Reuben mentioned first among the cities of safety? Because he was the first to save Joseph from his brothers, as it is

ירצחו שכמה. מאי חבר כהנים אמר ר' אלעזר שהיו מתחברים להרוג נפשות ככהנים הללו שמתחברים לחלק תרומה בבית הגרנות ותו ליכא והאיכא (נמדנר לה) ועליהם תתנו ארבעים ושתים עיר אמר אביי הללו קולמות בין לדעת בין שלא לדעת הללו אין קולמות אלא לדעת וחברון עיר מקלט הואי והכתיב (זפטיס ח) ויתנו לכלב את חברון כאשר דבר משה אמר אביי פרוודהא דכתיב (יהושע כא) ואת שדה העיר ואת חצרית נתנו לכלב בן יפנה:

תנא תלמיד שגלה מגליו רבו עמו דכתיב (זנריס ד) וגם אל אחת מן הערים האל וחי עביד ליה מידי דתיהוי ליה חיותא. א"ר זירא מכאן שלא ישנה אדם לתלמיד שאינו הגון. א"ר יוחנן הרב שגלה מגליו ישיבתו עמו. איני והאמר ר' יוחנן מנין לדברי תורה שהן קולטין דכתיב (סז) את בצר במדבר וכתיב בתריה (סח) וזאת התורה לא קשיא הא בעידנא דעסיק בה הא בעידנא דלא עסיק בה. אי בעית אימא מאי קולטין ממלאך המות כי הא דרב חסדא הוה יתיב וגרם כבי רב לא מצי שליחא דמלאכא דמותא למיקרב ליה משום דלא פסיק פומיה מגירסא סליק ויתיב אארזא דבי רב ופקע ארזא אישתיק ויכיל ליה:

אמר רבי תנחום בר חנילאי מפני מה זכה ראובן לחמנות בהצלה תחלה מפני שהוא פתח בהצלה תחלה שנאמר (נרשית לו) וישמע

written (Gen. 37, 21) *And when Reuben heard it, he delivered him out of their hand.*" R. Simlai lectured: "It is written (Deut. 4, 41) *Then Moses separated three cities beyond the Jordan, toward the sunrise.* The Holy One, praised be He! said to Moses: 'Thou hast caused the sun to shine toward the murderers (to save them from death)'.¹" R. Simlai lectured: "What is the meaning of the verse (Ecc. 5, 9) *He that loveth silver shall not be satisfied with silver; nor he that loveth abundance, will finally have income? He that loveth silver* refers to Moses, our master, who, [although] having been aware that the three cities on the other side of the Jordan could not protect [the innocent murderer] until the other three cities were selected; nevertheless he selected them, saying: "A meritorious act which has come to my hand, I shall fulfil," nor he that loveth abundance, i.e., who is fit to lecture before a crowd? He who possesses all the grain [of knowledge] like the Bible, *Mishna, Halacha and Hagada.*" And this is what R. Elazar said: "What is the meaning of the passage (Ps. 106, 2) *Who can express the mighty acts of the Lord? or make all His praise to be heard?* This means, who is fit to express the mighty acts of the Lord? He who can make all His praise to be heard." The Rabbis, and according to others, Rabba b. Mari explained this passage thus: "He who loves the abundance [of scholars], possesses the fruit of knowledge"; whereupon the Rabbis fixed their eyes upon Raba b. Rabba who possessed such a quality. R. Ashi said: "He who likes to learn among a crowd of scholars possesses the fruit of their knowledge." And this is what R. Jose b. Chanina said: "What is the meaning of the passage (Jer. 50, 36) *The sword is upon the boasters (badim)¹ and they shall become fools?* This means the sword may cut the necks of the scholars who study separately [without interchange of ideas] and not only this, but they become also foolish; for it is written here, *V'no-alu*, (and they become foolish) and there is another passage (Num. 12, 11) *For that we have done foolishly*, and not only this but they also commit a crime, as it is written (Ib.) *And wherein we have sinned.* Rabina said: "He who loves to study among a crowd [of students], will possess the grain of knowledge." And this is what Rabbi said:

ראובן ויצילו מידם. דרש ר' שמלאי מ"ד (דנריס ז) אז יבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן מזרחה שמש א"ל הקב"ה למשה הזרח השמש לרוצחים איכא דאמרי אמר הקב"ה הזרחת שמש לרוצחים. דרש רבי סימאי מ"ד (קהלת ה) אוהב כסף לא ישבע כסף ומי אוהב בהמון לא תבואה אוהב כסף לא ישבע כסף זה משה שהיה יודע ששלש בעבר הירדן אינן קולטות עד שנבחרו ג' שבארץ כנען אמר מצוה באה לידי אקיימנה ומי אוהב בהמון לו " תבואה למי נאה ללמוד בהמון למי שכל תבואה שלו וחיינו דא"ר אלעזר מ"ד (תהלים קו) מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו למי נאה למלל גבורות ה' למי שיכול להשמיע כל תהלתו. ורבנן ואי תימא רבה בר מרי אמר מי אוהב בהמון לו תבואה כל האוהב בהמון לו תבואה יהבי ביה רבנן עינייהו ברבה בריה דרבא. רב אשי אמר כל האוהב ללמוד בהמון לו תבואה וחיינו דאמר רב יוסי בר חנינא מ"ד (ירמיה נ) חרב אל הבדים ונאלו חרב על שונאי ת"ח שיושבים בד כבד ועוסקין בתורה ולא עוד אלא שממפשינן כתיב הכא ונאלו וכתיב התם (נמדנר י) אשר נואלנו ולא עוד אלא שחומאין שנאמר ואשר חמאנו. רבינא אמר כל האוהב ללמד בהמון לו תבואה

(" נכתנו לא נאל"ף ועי' אגדות מהרש"ה.

1). A boaster generally keeps away from company, hence he studies alone.

"I learned much from my teachers, more, however, from my colleagues, but from my disciples, I learned the most."

R. Joshua b. Levi said: "What is the meaning of the passage (Ps. 122, 2) *Our feet are standing within thy gates, O Jerusalem*. Who caused that our feet shall conquer the enemy and stand within the gates of Jerusalem? Only the gates of Jerusalem in which the *Torah* was studied." R. Joshua b. Levi said further: "What is the meaning of the passage (Ib. ib. 1) *I rejoiced when they said unto me: 'Let us go unto the house of the Lord.'* David said before the Holy One, praised be He! *'Sovereign of the Universe, I have heard people say, when will this man die, so that Solomon, his son, shall build the Holy Temple and we will rejoice?'* The Holy One, praised be He! answered: (Ib. 84, 11) *For a day in thy courts is better than a thousand; i.e., 'I like one day in which thou art occupied with the study of the Law more than the thousand burnt-offerings which Solomon, thy son, will sacrifice before Me in the future.'*"

We are taught in a Baraitha that R. Eliezer b. Jacob said: (Ib. b) The word *refuge* was written at every crossing so that the murderer might recognize the way to take." Said R. Cahana: "Where is the passage to prove this? (Deut. 19, 3) *Thou shalt prepare thee the way*, i.e., you shall establish all preparations needed on this way." R. Chamma b. Chanina, when he wanted to lecture on this case, used to begin with (Ps. 25, 8) *Good and upright is the Lord: therefore does He instruct sinners in the [right] way*. Now if He puts the sinners in the right way, how much more the upright. Resh Lakish used to begin his lecture on this case with (Ex. 21, 13) *And if a man lie not in wait, but God caused it to come to hand*; and (1 Sam. 24, 14) *As sayeth the proverb of the ancients: Out of the wicked cometh forth wickedness*. Of what case does the passage speak? Concerning two men each of whom killed a person; one of them unintentionally [the punishment of which is exile] and the other intentionally [the punishment of which is death], but there were no witnesses in either case. The Holy One, praised be He! causes them to meet at the same inn, and he who had killed intentionally [guilty of capital punishment] is placed under a ladder, while the other, who killed unintentionally [and guilty

והיינו דאמר רבי הרבה תורה למדתי מרבתי ויותר מחברי ומתלמידי יותר מכולם :

אמר רבי יהושע בן לוי מאי דכתיב (תהלים קכנ) עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים מי גרם לרגלינו שהיו עומדין במלחמה שערי ירושלים שהיו עומקין בתורה. וא"ר יהושע בן לוי מאי דכתיב (ס) שיר המעלות לדוד לפני הקב"ה באומרים לי בית ה' נלך אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע שמעתי בני אדם שאומרים מתי ימות זקן זה ויבנה שלמה בנו בית הבחירה ונעלה לרגל ושמחת. א"ל הקב"ה (ס) כי טוב יום בחצריך מאלף טוב לי יום אחד שאתה עוסק בתורה לפני מאלף עולות שעתידי שלמה בנך להקריב לפני על נבי המזבח :

(דף יא) תניא רבי אליעזר בן יעקב אומר (ע"נ) מקלט היה כתוב על פרשת דרכים כדי שיכיר הרוצח ויפנה לשם. אמר רב כהנא מאי קראה (דברים יט) תכין לך עשה לך הכנה לדרך. ר' חמא בר חנינא פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא (תהלים כה) טוב וישר ה' על כן יורה חסאים בדרך אם להטאים מורה קל וחומר לצדיקים. ר"ש בן לקיש פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא (שמות כא) ואשר לא צדה והאלהים אנה לידו (ע"ל כד) כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא רשע כמה הכתוב מדבר בשני בני אדם שהרגו את הנפש אחד הרג בשונג ואחד הרג במזיד לזה אין עדים ולזה אין עדים הקב"ה מומנן לפונדק אחד זה שהרג במזיד יושב תחת הסולם וזה שהרג בשונג

of being exiled] descends the steps, falls and kills the other [under the ladder]. Hence the outcome is: He who has killed intentionally was killed; and the unintentional murderer was exiled.

Rabba b. R. Huna in the name of his father, and according to others, R. Huna in the name of R. Elazar, said: "From the Pentateuch, Prophets, and Hagiographa it is inferred that Heaven leads a man upon the road he desires to follow. From the Pentateuch (Num. 22, 12) *Thou shalt not go with them, and* (Ib., ib. 20) *Rise, up, go with them*; from the Prophets (Is. 48, 17) *Who teacheth thee for thy profit, who leadeth thee by the way that thou shouldst go*; and from Hagiographa (Pr. 3, 34) *If it concerneth the scorers, He scorneth them; but unto the humble, He giveth grace*.

(Fol. 11) "Therefore would the mothers of the priests," etc., "they shall not pray," but what if they should, would it then bring about that he die? Does not the passage read (Pr. 26, 2) *As the wandering sparrow, as the flying swallow, so the curse that is causeless shall not come home*? Whereupon a senior scholar replied: "I understand from the lecture of Raba [the reason of our case] because the priest should have prayed for mercy that no accident might happen in their generation, and he failed to do so [hence the responsibility]." According to others [the Mishnah] says: "They [the manslayers] should pray for their children that they should not die." Does it indeed depend upon their [the manslayers'] prayer; but if they do not pray then their children would die. What could they have done [to prevent the crime]? In Babylon it was said [concerning this affair]: "Tobias sinned and Ziggud was punished." In Palestine it was said: "Shechem wants to marry [Dinah], and Mabgi (his subjects must submit to circumcision)." A senior scholar, however, explained: "I understand this from the lecture of Raba [it is] because the priests should have prayed for mercy that no accident might happen in their generation." As it happened with one whom a lion had consumed a distance of three [Persian] miles from R. Joshua b. Levi's dwelling, and Elijah did not talk to him for three days.

Said R. Juda in the name of Rab: "The

2). See Gen. 34, 15-25.

יורד בסולם ונופל עליו והורגו נמצא זה שהרג במזיד נהרג וזה שהרג בשוגג גולה:

אמר רבה בר רב הונא אמר רב הונא ואמר

לה אמר רב הונא אמר רבי אליעזר מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו. מן התורה דכתיב (נמדנר כנ) לא תלך עמהם וכתיב (שס) קום לך אתם. מן הנביאים דכתיב (ישעיה מח) אנכי ה' אלהיך מלמדך להועיל מדריךך בדרך חלך. מן הכתובים דכתיב (משלי נ) אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן:

פיסקא. לפיכך אמותיהן של כהנים וכו'.

מעמא דלא מצלו הא מצלו מייתי והכתיב (משלי כו) כצפור לנוד כדרור לעוף כן קללת חנם לא תבא א"ל ההוא סבא מפרקיה דרבא שמיע לי מפני שהיה להם לבקש רחמים על דורם ולא בקשו איכא דאמרי כדי שיתפללו על בניהם ולא ימותו מעמא דמצלו הא לא מצלו מייתי מאי הוה ליה למיעבד הסא אמרי טוביה חמא וזיגוד מינגד התם אמרו שכם נסיב מבגאי גזר אמר ההוא סבא מפרקיה דרבא שמיע לי מפני שהיה להם לבקש רחמים על דורם ולא בקשו כי הא דההוא גברא דאכליה אריא ברחוק תלתא פרסי מיניה דרבי יחושע בן לוי ולא אשתעי אליהו בהדיה תלתא יומין:

אמר רב יהודה אמר רב קללת חכם אפילו

curse of a scholar, even if it is without cause, is realized; and this we see to have been the case with Achithophel. When David was digging the *Shittin* (foundation) of the altar [to reach the watery depth of the earth]³ the waters of the deep came up and threatened to flood the world; whereupon David said: 'Is there anyone who knows if it is permitted to inscribe the Holy name upon a piece of broken clay and drop it into the water?' No one responded. He exclaimed: 'Whoever amongst ye knows and abstains from answering, shall be choked.' Then Achithophel concluded *a fortiori*, saying: 'If for the sake of bringing peace between husband and wife, the Lord has allowed His name [which is written in all sacredness] to be erased by water⁴, so much the more when the peace of the entire world is threatened!' Accordingly, he decided that it is permitted. David then [following this decision] dropped into the water a bit of clay upon which the Holy name was written and the deep came back unto its original place. Nevertheless concerning Achitophel it is written (II Sam. 17, 23) *And when Achitophel saw that his council was not followed, etc., and strangled himself.*" R. Abahu said: "The curse of a scholar, even if it is on condition, is nevertheless realized. Whence do we infer it? From Eli, for Eli said unto Samuel (I Sam. 3, 17) *God do so to thee, and more also, if thou hide anything from me.* And although Samuel did disclose to him everything, as it is written (Ib.) *And Samuel told him all the words, and hid nothing from him*, yet it is written [concerning Samuel] (Ib. 8, 3) *And his sons walked not in his ways, etc.*"

(Ib. b) R. Juda in the name of Rab said: "If a sage has put some one under the ban even conditionally, nevertheless a release must be applied. And this is inferred from the case of Juda, concerning whom it is written (Gen. 43, 9) *If I bring him not unto thee, and set him before thee, then let me bear the blame forever.*" And R. Samuel b. Nachmeni in the name of Jonathan said: "What is the meaning of the passage (Deut. 33, 6-7) *May Reuben Live . . . this is the blessing of Judah.* [Why, then, is Judah mentioned just after Reuben, and also why is his blessing distinguished with this expression]. Because all the forty

שיתין קפא תתומא ובעי למשטפיה לעלמא
אמר דוד מי איכא דידע אי שרי למיכתב שם
ומשדי בתתומא ונייה ליכא דא"ל ולא מידי
אמר כל היודע לומר ואינו אומר יחנק בגרונו
נשא אחיתופל ק"ו בעצמו ומה לעשות שלום
בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב
בקדושה ימחה על המים לעשות שלום על כל
העולם כלו עאכ"ו. אמר שרי כתב שם אחספא
ושדא בתתומא הדר תתומא וקם בדוכתית.
ואפילו הכי כתיב (ע"ז י) ואחיתופל ראה כי
לא נעשתה עצתו וגו' ויחנק. א"ר אבהו קללת
חכם אפילו על תנאי היא באה מנ"ל מעלי
דקאמר ליה עלי לשמואל (ע"ז ג) כה יעשה לך
אלהים וכה יוסיף אם תבחר ממני דבר ואע"ג
דכתיב (ס) ויגד לו את כל הדברים ולא כחד
ממנו ואפילו הכי כתיב (ס) ולא הלכו בניו
בדרכיו וגו'.

(ע"ז) אמר רב יהודה אמר רב נידוי אפילו
על תנאי צריך חפצה מנא לן מיהודה דכתיב
(נרשית מ) אם לא אביאנו אליך והצגתיו
לפניך וחמאתי לך כל הימים. ואמר רב שמואל
בר נחמני א"ר יונתן מאי דכתיב (דברים ל) יחי

3). See Vol. 2 page 181.

4). See Num. 5, 22.

years during which Israel was in the desert, the remains of Juda were dismembered in his coffin until Moses arose and prayed for him, saying: 'Sovereign of the Universe! Who caused Reuben to confess if not Juda? Hear, Lord, the voice of Juda!' Immediately, then, the members of his body were placed in their order. However, he was not allowed to enter the heavenly college until Moses prayed (Ib.) *And bring him unto his people*. Still he could not discuss with the Rabbis until Moses said (Ib.): *Let the power of his hand contend for him!* Still he could not answer questions. Finally Moses said (Ib.): *And be Thou a help to him from his adversaries.*"

(Fol. 12) R. Juda said in the name of Rab: "In two things did Joab err at that hour, for it is said (I Kin. 2, 28) *And Joab fled unto the tabernacle, and caught hold of the horn*. Firstly he erred when he thought that the horns of the altar protect, while in reality only the roof [of the altar] protects; and secondly, he erred when he caught hold of the altar of Shila thinking that it protects; in reality, however, the altar of the Temple only protects." Said Abaye: "He erred also in this: He thought that it protects everyone, while in reality it protects only a priest on duty, and he was not a priest." Resh Lakish said: "The angel of Rome will err thrice in the future, as it is said (Isa. 63, 1) *Who is this that cometh from Edom, dyed red in his garments from Bozrah?* Firstly, he will think *Bozrah* protects; while only *Bezer* does so; secondly, that it protects only a man, but not an angel as he was, and thirdly, that it protects even an intentional criminal, while in reality it does so only an unintentional criminal."

CHAPTER THREE.

(Fol. 22 b) Said Raba: "How foolish are those who arise before the Holy Scrolls, but do not arise before a great man. We find that in the Holy Scrolls it reads *forty*¹ [lashes] and the Rabbis, however, reduced it one." [Hence their authority is even greater than that of the Torah itself.]

(Fol. 23) R. Shesheth said in the name of R. Elazar b. Azaria: "Whence do we know that the stran [with which lashes are given] must be of calf skin? From the fol-

1). See Deut. 25, 2.

ראובן ואל ימות ויהי מתיו מספר וזאת ליהודה
ויאמר כל אותם ארבעים שנה שהלכו ישראל

במדבר וכו' (עי' סוטה פ"ק כל המלמד):

(דף יג) אמר רב יהודה אמר רב שני מעיות

מעה יואב באותה שעה שנאמר (ח"ל נ) וינם

יואב אל אהל ה' ויחזק בקרנות המזבח מעה

שאין קולט אלא גנו והוא תפש בקרנותיו מעה

שאין קולט אלא מזבח בית עולמים והוא תפש

במזבח של שילה. אמר אביי בהא נמי מעה

שאין קולט אלא כהן ועבודה בידו והוא זר

היה. אמר ריש לקיש שלשה מעיות עתיד שיה

של אדום למעות שנאמר (ישעיה סג) מי זה בא

מאדום חמוץ בגדים מבצרה מועה שאין קולטת

אלא בצר והוא גולה לבצרה מועה שאינה

קולטת אלא אדם והוא מלאך מועה שאין קולטת

אלא שוגג והוא מזיד:

אלו הן הלוקין פרק שלישי

(דף כג ע"ג) אמר רבא כמה מפשאי שאר

אינשי דקיימי קמי ספר תורה ולא קיימי מקמי

גברא רבא דאילו בספר תורה כתיב ארבעים

ואתו רבנן ובצרי חדא:

(דף כג) אמר רב ששת משום ר' אלעזר בן

עזריה מנין לרצועה שהיא של עגל שנאמר

בחנם היא באה מנ"ל מאחיתופל כשכרה דוד

lowing passage (Deut. 25, 3) *Forty stripes he may give him, he shall not exceed*, and immediately after, it reads, *Thou shalt not muzzle the ox.*"

R. Shesheth, in the name of R. Elazar b. Azaria, said again: "Whoever disregards the festive weeks [treating them as ordinary days], is considered as if he served idols; for the verse reads (Ex. 34, 17) *Thou shalt make thee no molten God*, and immediately follows the passage, *The feast of unleavened bread shalt thou keep.*" R. Shesheth, in the name of R. Elazar b. Azaria, said again: "Whoever speaks gossip, or listens to gossip, and whoever testifies as a false witness deserves to be thrown before dogs, for the passage reads (Ib. 22, 30) *To the dogs shalt ye cast it*, and immediately follows, *Thou shalt not receive a false report; put not thy hand with the wicked to be an unrighteous witness. Read it Tashi,*" (to bear or receive false reports).

"Two small stripes," etc. In a Baraitha it is taught from ass leather, as a certain Galilean preached in the presence of R. Chisda: (Is. 1, 3) *The ox knoweth his owner and the ass his master's crib; Israel doth not.* The Holy One, praised be He! said: "Let the one that knoweth the master's crib come and take revenge on him who does not want to know it."

MISHNA: All who are liable to *Kareth*² if beaten, are exempt from it (*Kareth*), as it is said (Ib., ib. 3) *Thy brother rendered vile, i.e., as soon as he was rendered vile, he is thy brother.* This is the opinion of R. Chanania b. Camaliel. R. Chanania b. Gamaliel remarked: "If the committing of a crime deprives one of his soul, how much more should a meritorious act save one's soul!" R. Ishmael said: "This may be inferred from the very place which treats of *Kareth* (Lev. 18, 29) *Even the souls that commit them shall be cut off, and* (Ib., ib. 5) [*Ordinances, which, if a man do*] *he shall live in them.* From this, it is to be inferred that if one only abstains from committing a crime, he is rewarded as if he acted meritoriously." R. Simon b. Rabbi said: "Concerning the passage (Deut. 12, 23) *Be firm so as not to eat the blood; for the blood is the life.* Now, if a person rejects blood which is disgusting to one, and abstains from it, is rewarded; how much more is one

(זנרים כה) ארבעים יכנו לא יוסף וסמך ליה (סז) לא תחמום שור בדישו.

ואמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה כל המכזה את המועדות כאילו עובר עבודה זרה שנאמר (שמות לו) אלהי מסכה לא תעשה לך וסמך ליה את חג המצות תשמור. ואמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה כל המספר לשון הרע וכל המקבל לשון הרע וכל המעיד עדות שקר ראוי להשליכו לכלבים שנאמר (סז כג) לכלב תשליכון אותו וסמך ליה לא תשא שמע שוא אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס וקרי ביה לא תשיא:

פימקא. ושתי רצועות עולות ויורדות בה. תנא ושל חמור. כדררש ההוא גלילאה עליה דרב חסדא (ישיבא ה) ידע שור קונתו וחמור אבום בעליו ישראל לא ידע אמר הקב"ה יבא מי שמכיר אבום בעליו ויפרע ממי שאינו מכיר אבום בעליו:

משנה. כל חייבי כריתות שלקו נפטרו מדי כריתתן שנאמר (זנרים כה) ונקלה אחיך לעיניך כיון שלקה הרי הוא אחיך דברי ר' חנניא בן גמליאל. וא"ר חנניא בן גמליאל ומה אם העובר עבירה אחת נפשו נימלת לו עליו העושה מצוה אחת על אחת כמה וכמה שתנתן לו נפשו. רבי ישמעאל אומר ממקומו הוא למד שנאמר (ויקרא יח) ונכרתו הנפשות העושות מקרב עמם ואומר (סז ע"ג) וחי בהם הא כל היושב ואינו עובר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה ר' שמעון ברבי אומר (זנרים יג) רק חזק לבלתי אכול הדם כי הדם הוא הנפש ומה אם הדם שנפשו של אדם קצה ממנו הפורש ממנו מקבל

2). Premature death.

to be rewarded for abstaining from robbery and adultery towards which the nature of man is inclined; and not only he, but also all his descendants to the end of the generations, may be rewarded." R. Chanania b. Akashya said: "The Holy One, praised be He! wanted to make Israel blissful and therefore He multiplied to them his commands in the Torah, as it reads (Is. 42, 21) *The Lord was pleased [to do this], for the sake of His righteousness: [therefore] He maketh the teaching great and glorious.*"

Said R. Joshua b. Levi: "Three things were done by the worldly court, and the heavenly court agreed with them. They are: The reading of the Book of Esther on Purim (Feast of Esther); greeting with the Holy Name, and placing the tithe belonging to the Levites in the treasury of the sanctuary. As to the first, we infer from (Esther 9, 27) *The Jews ordained, and took upon them;* i.e., they ordained above, what they took upon them down below. Greeting, from (Ruth, 2, 4) *And he said unto the reapers, the Lord be with you,* and there is also a verse (Jud. 6, 12) *The Lord is with thee, thou mighty man of valor.* To what purpose is the second quotation? Lest one say that Boas did it according to his own opinion and without the consent of heaven. Come, listen! *The Lord is with thee, thou mighty man of valor.* And concerning tithe, as it is written (Mal. 3, 10) *Bring ye the whole tithes into the store-house, that there may be food in My house, and try Me now herewith, saith the Lord of hosts, if I will not open you the windows of heaven, and pour you out a blessing, that there shall be more than sufficient.*

R. Elazar said: "At three places the Holy spirit appeared: At the court of Shem, in the court of the prophet Samuel, and in the court of King Solomon. At the court of Shem, as it is written (Gen. 38, 26) *And Juda acknowledged them and said, She hath been more righteous than I.* And whence did he know? Perhaps just as he was with her, so was some one else. Therefore a Heavenly voice was heard: I have decided that so is it to be. In the court of Samuel, as it is written (I. Sam. 12, 5) *And he answered, He is witness. Why He?* It ought to be *they!* Hence a Heavenly voice was heard, I witness that so it is. And in the court of King Solomon, as it is

שכר גזל ועריות שנמשו של אדם מתאוה להן ומחמדתן הפורש ממנו עאכ"ו שיוכת לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות. ר' חנניא בן עקשיא אומר רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות שנאמר (ישעיה מ"ב) ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר:

אמר רבי יהושע בן לוי שלשה דברים עשו בית דין של מטה והסכימו בית דין של מעלה על ידן. אלו הן מקרא מגילה ושאלת שלום בשם והבאת מעשר. מקרא מגילה דכתיב (אסתר ט) קימו וקבלו היהודים קיימו למעלה מה שקבלו למטה. שאלת שלום בשם דכתיב (רות ג) והנה בועז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים ה' עמכם ואומר (שופטים ו) ה' עמך גבור החיל מאי ואומר וכי תיבא בועז הוא דעביד מדעתיה ומן שמיא לא אסכימו על ידיה תא שמע ה' עמך גבור החיל. הבאת מעשר דכתיב (מלאכי ג) הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי סוף וגו' (ס"ט) והריקותי לכם ברכה עד בלי די אמר רב חמא אמר רב עד שיכלו שפתותיכם מלומר די:

אמר ר' אלעזר בשלשה מקומות הופיע רוח הקודש בבית דינו של שם ובבית דינו של שמואל ובבית דינו של שלמה. בבית דינו של שם דכתיב (נרמזית ל"ח) ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני וגו' מנא ידע דילמא כי היכי דאזיל איהו לגבה אזיל נמי אינש אחרינא לגבה יצתה ב"ק ואמרה ממנו יצאו כבושים. בבית דינו של שמואל דכתיב (ש"א י"ג) הננו ענו כי נגד ה' ונגד משיחו וגו' ויאמר אליהם עד ה' בכם ועד משיחו היום הזה כי לא מצאתם בידי מאומה ויאמר עד ויאמרו מיבעי ליה יצתה ב"ק ואמרה אני עד בדבר זה. בבית דינו של שלמה

written (I. Kin. 3, 17) *The king then answered and said, Give her the living child and do not slay it; She is its mother. And whence do we know that it really was so, perhaps she deceived him? Hence the last words, she is its mother, were said by a Heavenly voice.*" Said Raba: "If it were based merely upon the Scripture, all of them could be objected to, but this is shown by tradition."

R. Simlai lectured: "Six hundred and thirteen commands were spoken to Moses; three hundred and sixty-five of them negatives, corresponding to the number of days in the year counting according to the solar system, and two hundred and forty-eight positives, corresponding to the members of a human body." Said R. Hamnuna: "Where is the passage to prove this? (Duet. 33, 4) *The Torah which Moses commanded us.* The numerical value of the word *Torah* amounts to six hundred and eleven.³ (Fol. 24) *I am; and, Thou shalt have no [of the first two commandments], we heard from the Almighty Himself. David, however, came and reduced their number to eleven, as it is written (Ps. 15, 2-5) A Psalm of David, Lord, we shall sojourn in Thy tabernacle? Who shall dwell upon Thy holy mountain? He that walketh uprightly, and worketh righteousness, and speaketh truth in his heart, etc., i.e., He that walketh uprightly, refers to Abraham, concernnig whom such an expression is written (Gen. 17, 1) Walk before Me, and be upright. Worketh righteously, refers to a man like Aba Chelkia.⁴ And speaketh the truth refers to man like Rabbi Saphra. Nor doeth evil to his fellows, i.e., who takes care not to compete with his neighbor's business. That hath no slander upon his tongue, refers to our father Jacob, concerning whom it is written (Gen. 27, 12) My father peradventure will feel me. Nor taketh up a reproach against his neighbor, refers to one who befriends his relatives. In whose eyes a vile person is despised, refers to Hezekiah, King of Judea, who caused his father's bones to be carried on a bed of ropes. But he honoreth them that fear the Lord, refers to Jehoshaphath, King of Judea, who upon seeing a scholar, would rise from his throne, kiss him, and call him, my father, my master, my teacher,*

3). *Tav* is 400; *Vav*, 6; *Reish*, 200, and *Hey*, 5

4). See Vol. 2, page 208.

דכתיב (מ"ט ג) ויען המלך ויאמר תנו לה את הילד החי והמת לא תמיתוהו היא אמו מנא ידע דילמא איערומי קא מערמא יצאת ב"ק ואמרה היא אמו. אמר רבא ממאי דילמא יהודה כיון דחשיב יומי וירחי ואתרמי ליה דחזינן מחזקינן דלא חזינן לא מחזקינן. שמואל נמי דכולהו ישראל דכולה וישראל קרי להו בלשון יחיד דכתיב (ישעיה מה) ישראל נושע בה. שלמה נמי הא מרחם קא מרחמנא והא לא קא מרחמנא אלא גמרא:

דרש ר' שמלאי תרי"ג מצות נאמרו לו למשה בסיני שם"ה לאוין כמנין ימות החמה רמ"ה עשה כנגד איבריו של אדם א"ר המנונא מאי קראה (זכריה ג) תורה צוה לנו משה תור"ה בנימטריא (דף כז) שית מאה וחד מרי הוין אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום. בא דוד והעמידן על י"א דכתיב (תהלים טו) מזמור לדוד ה' מי יגור באהליך מי ישכון בהר קדשך הולך תמים ופועל צדק ודובר אמת בלבבו וגו' הולך תמים זה אברהם דכתיב ביה (נרשית ח) התהלך לפני והיה תמים. ופועל צדק כגון אבא חלקיה. ודובר אמת בלבבו כגון רב ספרא. לא רגל על לשונו זה יעקב אבינו דכתיב (שם כז) אולי ימושני אבי. לא עשה לרעהו רעה שלא ירד לאומנות חברו. וחרפה לא נשא על קרובו זה המקרב את קרוביו. נבזה בעיניו נמאם זה חזקיה מלך יהודה שגירר עצמות אביו על מטה של חבלים. ואת יראי ה' יכבד זה יהושפט מלך יהודה שבשעה שראה ת"ח היה עומד מכאמו ומחבקו ומנשקו וקורא לו אבי אבי רבי רבי מרי מרי. נשבע להרע ולא

my master, my master. *But that sweareth to his own hurt, and changeth not;* this refers to R. Jochanan, who said: 'If one says I will fast until I will come home.' *He that putteth not out his money on interest, i.e., not even from an idolater. Nor taketh no bribe,* refers to men like R. Ismael b. Jose. *He that doeth these things shall never be moved.* When R. Gamaliel would come to this passage, he used to weep, saying: "Only one who performed all these shall not be moved, but [if he performs merely] one of them, he might be moved;" whereupon R. Akiba said to him: "According to your opinion then how would you explain the passage (Lev. 18, 24) *Defile not ye yourselves in all of those things.* Do you mean to say that only if in all of these things, but not one?" You must therefore say that it means to any of these things. The same could also be explained. Isaiah then came and reduced them (the six hundred and thirteen commands) to six as it is said (33, 15) *He that walketh righteously, and speaketh uprightly; he that despiseth the gain of oppressions, that shaketh his hands from holding of bribes; that stoppeth his ears from hearing of blood, and shutteth his eyes from looking on evil. He that walketh righteously,* refers to Abraham, of whom it is written (Gen. 18, 19) *For I have known him, to do righteousness and justice, etc. Speaketh uprightly,* refers to him who does not anger his colleague in public. *And he despiseth the gain of oppressions,* refers to R. Ismael b. Elisha.⁵ *That shaketh his hands from holding of bribes,* refers to R. Ishmael b. Jose.⁶ *That stoppeth his ears from hearing of blood,* refers to R. Elazar b. Simon.⁶ *And shutteth his eyes from looking on evil,* as R. Chiya b. Aba explained this to refer to one "who does not look upon women washing near the bank of the river." When Michah [the prophet] came he reduced them to three (6, 8) *It hath been told thee, o man, what is good; and what the Lord doth require of thee: (only) to do justly, and to love mercy, and to walk humbly with thy God. To do justly,* refers to the law; *love mercy,* refers to loving kindness; *and walk humbly,* providing for the marriage of poor maidens and the burial of the dead. Is this not an *a fortiori* conclusion! If concerning matters

ימיר כר' יוחנן דאמר ר' יוחנן אהא בתענית עד שאבא לביתי. כספו לא נתן כנשך אפילו רבית נכרי. ושחד על נקי לא לקח כגון ר' ישמעאל ברבי יוסי. וכתוב עושה אלה לא ימוט לעולם. וכשהיה רבן גמליאל מגיע למקרא הזה היה בוכה אמר מאן דעביד כולוהו הוא דלא ימוט הא דעביד חדא מנייהו ימוט אמר ליה ר' עקיבא אלא מעתה אל תטמאו בכל אלה ככולוהו אין בחדא מינייהו לא אלא בכל אלה באחת מכל אלה ה"נ עושה אלה אחת מאלה. בא ישעיה והעמידן על שש שנאמר (ישעיה לב) הולך צדקות ודובר מישרים וגו' הולך צדקות זה אברהם דכתיב (נראשית יח) כי ידעתי וגו' לעשות צדקה ומשפט. ודובר מישרים זה שאינו מקנים פני חברו ברבים. מואם בבצע מעשקות כגון ר' ישמעאל בן אלישע. נוער כפיו מתמוך בשוחד כגון רבי ישמעאל בר' יוסי. אומם אזנו משמוע דמים כגון רבי אלעזר ברבי שמעון דלא שמיע ליה בזילותא דרבנן ושתיק. ועוצם עיניו מראות ברע כדרכי חייא בר אבא דא"ר חייא בר אבא זה שאין מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכניסה וכתוב הוא מרומים ישכון מצדות מלעים משגבו לחמו ניתן מימיו נאמנים. בא מיכה והעמידן על שלשה שנאמר (מיכה ו) הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך עשות משפט זה הדין ואהבת חסד זו גמילות חסדים. והצנע לכת זה הכנסת כלה והוצאת המת והלא דברים ק"ו ומה דברים

5). See Vol. 3, page 96.

6). See Vol. 4, page 74.

which are not to be performed in secrecy, the Torah says to walk humbly, how much more so should this be applied to matters which are accustomed to be done in secrecy! Isaiah finally reduced them to two, as it is said (56, 1) *Thus saith the Lord, Keep ye justice, and do righteousness.* Amos then came and reduced them to one, as it is said (Amos 5, 4) *For thus saith the Lord unto the house of Israel: Seek ye Me, and live.* R. Nachman b. Isaac raised the following objection: Perhaps he means by *Seek ye Me*, to perform the entire Torah? We must therefore say that it was Habakkuk [the prophet] who came and reduced them to one (2, 4) *But the righteous shall live by his faith.*

Said R. Jose b. Chanina: "Four decrees did Moses decree upon Israel, and four prophets came and abolished them. Moses said (Deut. 33, 28) *And Israel dwelt in safety, the fountain of Jacob alone.* Amos, however, abolished it, as it is said (7, 5) *I beseech Thee; How should Jacob stand? For he is small.* Then immediately in (Ib. 6) *The Lord bethought . . . this also shall not be.* Moses said (Deut. 28, 65) *And among these nations shalt thou have no repose.* Jeremiah came and abolished it, as it is written (31, 2) *Even Israel, when I go to cause him to rest.* Moses said (Ex. 34, 7) *Visiting the iniquity of the fathers upon the children.* Ezekiel, however, came and abolished it, by saying (18, 4) *The soul that sinneth, it shall die.* Moses said (Lev. 26, 38) *And ye shall perish among the nations.* Isaiah came and abolished it by saying (27, 13) *And it shall come to pass in that day, that a great horn shall be blown; and they shall come that were lost in the land of Assyria, etc."* Rab said: "I am [nevertheless] afraid of the passage, *Ye shall be lost among the nations,*" whereupon R. Papa remarked: "Perhaps this means like a lost article, which is looked after by the owner, as the passage says (Ps. 119, 176) *I have gone astray like a lost sheep; seek Thy servant.*" We must say that he refers to the end of same, *The land of your enemies shall consume you.* Mar Zutra, and according to others, R. Ashi, opposed this, contending that it may refer to the consummation of pumpkins and cucumbers [which are only eaten partly].

It happened with Rabban Gamaliel, R. Elazar b. Azariah, R. Joshua and R. Akiba,

שאין דרכן לעשות בצנעה אמרה תורה והצנע לכת דברים שדרכן לעשות בצנעה עאכ"ו. חזר ישעיה והעמידן על שתיים שנאמר (ישעיה ט) כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה. בא עמוס והעמידן על אחת שנאמר (עמוס ה) כה אמר ה' לבית ישראל דרשוני וחיו מתקין לה רב נחמן ודלמא דרשוני בכל התורה כולה אלא בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר (חבקוק נ) וצדיק באמונתו יחיה:

אמר ר' יוסי ברבי חנינא ד' גזירות גזר משה על ישראל ובאו ארבעה נביאים ובטלו משה אמר (זכריה לז) וישכן ישראל במח בוד עין יעקב בא עמוס ובטלה שנאמר (עמוס ז) חדל נא מי יקום יעקב כי קטן הוא וכתוב (זכריה) נחם ה' על זאת גם היא לא תהיה אמר ה' אלהים. משה אמר (זכריה כח) ובגוים ההם לא תרניע בא ירמיה ובטלה דכתיב (ירמיה לא) הלך להרניע ישראל. משה אמר (שמות לד) פוקד עון אבות על בנים בא יחזקאל ובטלה שנאמר (יחזקאל יח) הנפש החוטאת היא תמות. משה אמר (ויקרא כו) ואבדתם בגוים בא ישעיה ובטלה שנאמר (ישעיה כז) והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור וגו' אמר רב מסתפינא מהאי קרא ואבדתם בגוים מתקין לה רב פפא ודלמא כאבדה המתבקשת שנאמר (תהלים קיט) תעיתי כשה אובד בקש עבדך אלא מסיפיה דקרא (ויקרא כו) ואכלה אתכם ארץ אויביכם מתקין לה מר זוטרא ואיתימא רב אשי ודילמא כאכילת קשואין ודלועין:

וכבר היה רבן גמליאל ור' אלעזר בן עזריה ור' יהושע ור' ע' מהלכין בדרך ושמעו קול

who were on the road, and heard the noise of the Babylonian thoroughfare at a distance of one hundred and twenty miles. All began to weep, but R. Akiba smiled. And to the question, "Why are you smiling?" he returned the question, "Why are you weeping?" "Those idolaters," responded they, "who bow themselves to images and smoke frank incense to the idols are resting in peace; the contrary is with us, that even our holy Temple is burned by fire. (Ib. b.) Should we not weep?" Whereupon he answered: "For the same reason am I smiling. If this is the reward of those who act against His will, so much the more will be the reward in the future of those who act in accordance with His will." It happened again that they were going to Jerusalem; when they arrived at the Mount Zophin (Scopos), they tore their garments; and when they arrived at the Mount Zophim Temple and saw a fox coming out from the place where the Holy of Holies had been situated, they began to weep; but R. Akiba [again] began to smile. To their question, "Why do you smile?" he returned the question, "Why do you weep?" They replied: "The prophecy concerning the place which the verse says (Num. 1, 51) *And the common man that draweth nigh shall be put to death*, is now fulfilled that (Lam. 5, 18) *For the mountain of Zion, which is desolate, the foxes walk upon it.*" R. Akiba replied: "I rejoice because of the passage (Is. 8, 2) *And I will take unto me, faithful witness to record, Uriah, the priest, and Zechariah, etc.* Why is Uriah joined with Zechariah? Behold, the former was at the first Temple and the latter at the second. We must therefore say that it was because the passage makes the prophecy of Zechariah depend upon the prophecy of Uriah. Uriah said (Michah 3, 12) *Therefore shall Zion for your sake be plowed as a field, and Jerusalem shall become heaps.* Zechariah said (8, 4) *There shall still sit old men and old women in the broad places of Jerusalem.* While the prophecy of Uriah was not fulfilled I feared lest the prophecy of Zechariah might be realized, but now since I see that Uriah's prophecy is fulfilled I am sure that Zechariah's prophecy will also be fulfilled in the near future." With this version they said to him: "Akiba, thou hast consoled us, thou hast consoled us!"

END OF MACCOTH

המונה של בבל מפלמיה ברחוק מאה ועשרים מיל התחילו הם בוכים ור' עקיבא משחק אמרו לו עקיבא למה אתה משחק אמר להם למה אתם בוכים אמרו לו עכו"ם הללו שמשתחוים לעצבים ומקמרים לאלילים יושבים במה ושלוה והשקט ואנו בית הדום רגלי אלהינו שרוף (ע"נ) באש ולא נבכה אמר להם לכך אני משחק אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו עאכ"ו. שוב פעם אחת היו עולין לירושלים כיון שהגיעו להר צופים קרעו בגדיהם כיון שהגיעו להר הבית ראו שועל שהיה יוצא מבית קדשי הקדשים התחילו הם בוכים ור' עקיבא משחק אמרו לו עקיבא מפני מה אתה משחק אמר להם מפני מה אתם בוכים אמרו לו מקום שכתוב בו (נחזק ח) והזר הקרב יומת עכשיו נתקיים בו (איכה ה) על הר ציון ששם שועלים הלכו בו ולא נבכה אמר להם לכך אני משחק דכתיב (ישעיה ח) ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיהו וכי מה ענין אוריה אצל זכריה והלא אוריה במקדש ראשון וזכריה במקדש שני אלא תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה. באוריה כתיב (מ"כ נ) לכן בגללכם ציון שדה תחרש וירושלים עיין תהיה וחר הבית לבמות יער. בזכריה כתיב (זכריה ח) עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים. עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה הייתי מתירא שמא לא תתקיים נבואתו של זכריה עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת. ובלשון הזה אמרו לו עקיבא נחמתנו עקיבא נחמתנו ה' ינחמנו אמן.

מליק ממכת מכות

CHAPTER TWO.

(Fol. 14) MISHNA: Extensions cannot be added to both city and courtyard [of the Temple] except with the consent of the king, prophet, *Urim* and *Tumim*, and of the great Sanhedrin consisting of seventy-one, and the bringing of two thanks-offerings with the chorus. The entire court of justice steps forth, followed by the two thanks-offerings and then all Israel proceeds.

(Fol. 15) We are taught in a Baraitha: Concerning a cattle burnt-offering the passage says (Lev. 1, 13) *Sweet savour unto the Lord*, which is intended to teach that before heaven all offerings, liberal as well as poor, are equal, provided they are intended to gratify the heavenly Father.

(Ib. b.) Our Rabbis were taught: The orchestra of the thanks-offering consisted of violins, fifes, trumpets on every corner as well as on every elevated stone in Jerusalem and used to play (Ps. 30, 2) *I will extol Thee, O Lord, for Thou hast lifted me*, etc., and also (Ib. 91). Some call this later song *Pegaim* (destroyers) and some call this *Negaim* (plagues), because of the verse (Ib. 10) in which it reads, *Nor shall any plague*, etc.; others call it *Pegaim*, because of the verse (Ib. 1) *There shall fall at thy side a thousand*. They used to sing this song from verse one to ten inclusive, and also the whole of the third chapter of Psalms. R. Joshua b. Levi would say all the above mentioned verses before going to bed. How could he have done so. Has not R. Joshua b. Levi said that it is prohibited to cure one's self with [quoting] verses of the Torah? Protecting is different. Since he prohibited we must assume that it was in a case of a wound, if so then there is more than a prohibitory law; for we are taught that if one cures a wound by whispering, he has no share in the future world. Said R. Jochanan: "The latter refers to one who spits and then whispers, because the Heavenly name must not be mentioned on such an occasion." We are taught: One verse says (Num. 9, 13) *He hath defiled the tabernacle of the Lord*, and

ידיעות המומאה פרק שני

(ק"י) משנת. אין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא במלך ונביא ואורים ותומים וסנהדרין של ע"א ובשתי תודות ובשיר וב"ד מהלכין ושתי תודות אחריהם וכל ישראל אחריהם:

(ק"י טו) תניא נאמר בעולת בהמה (ויקרא ה) אשה ריח ניתוח ונאמר בעולת העוף (ס"א) אשה ריח ניתוח ובמנחה (ס"א ז) אשה ריח ניתוח מלמד אחד המרכה ואחד הממעים ובלבד שיכוין לבו לשמים:

(ס"א ע"ז) תנו רבנן שיר של תודה בכנורות ובנבלים ובצלצלים על כל פנה ופנה על אבן גדולה שבירושלים אומר (תהלים ז) ארוממך ה' כי דליתני וגו' ושיר של פגעים וי"א שיר של פגעים מ"ד דנגעים דכתיב (ס"א זא) ונגע לא יקרב באהליך ומ"ד פגעים דכתיב יפול מצדך אלף ורכבה מימינך ואומר יושב בסתר עליון וגומר עד כי אתה ה' מחסי וחוזר ואומר (ס"א ז) מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו עד לה' הישועה על עמך ברכתך מלה רבי יהושע בן לוי אומר להו להני קראי וגני היכי עבד הכי והא א"ר יהושע בן לוי אמר להתרפאות בדברי תורה להגן שאני ואלא כי אמר אמור בדאיכא מכה אי דאיכא מכה אמור ותו לא והתגן הלוחש על המכה אין לו חלק לעולם הבא הא אתמר עלה א"ר יוחנן ברוקק שנו לפי שאין מזכירין ש"ש על הרקיקה. תניא כתוב אחד אומר (נחמדנר ט) את משכן ה' מלא וכתוב אחד

again it says further (20) *Because he hath defiled the sanctuary of the Lord, etc.*

(Fol. 16b) R. Elazar says: Since the verse mentions the sanctuary, why should it mention the tabernacle, and if the verse mentions the tabernacle, why mention the sanctuary? The answer is: If only the tabernacle were mentioned, it could be accounted for by the fact that its being anointed with the holy oil, which was not the case with the temple, and therefore no liability is attached to defilement of the latter; on the other hand, if only the temple were mentioned, the reason might be given that it was sanctified once and forever, therefore the command which was not the case with the tabernacle; hence, the necessity of mentioning both the tabernacle and the sanctuary."

(Fol. 18b) Our Rabbis were taught: (Lev. 15, 31) Thus shall ye separate the children of Israel from their uncleanness. R. Joshua said: "From this you may derive a warning that the children of Israel should separate themselves from their wives near the period of menstruation." And for how long? Said Raba: "For twelve hours" [prior to open period]. R. Jochanan said in the name of R. Simon b. Jochai: "He who does not separate himself from his wife at the said period, even if his children are equal to the sons of Aaron, they will die, for it is written (Ib.) *Then ye shall separate the children of Israel from their uncleanness, . . . and of her that is sick from her impurity*, and immediately follows the mention of the death of Aaron's children." R. Chiya b. Acha said in the name of R. Jochanan "He who does separate himself for that period will be rewarded with male children, as it is written (Ib. 11, 47) *To make a distinction between the unclean and the clean*, and immediately follows (Ib. 12, 2) *If a woman . . . and born a male child*." R. Joshua b. Levi added: "He will be rewarded with sons who will be fit to decide law questions, as it is written (Ib. 10, 10-11) *So that ye may be able to distinguish . . . to teach*." R. Chiya b. Abba said in the name of R. Jochanan: "Whoever pronounces *Habdala*¹ over a cup of wine on the eve of Sabbath, will be rewarded with male children, as it is written (Ib. 10, 10) *To distinguish*, and also (Ib.

אומר (ס) כי את מקדש ה' טמא וכו'.

(דף טז ע"ג) תניא ר' אלעזר אומר אם נאמר משכן למה נאמר מקדש אם נאמר מקדש למה נאמר משכן אם נאמר משכן הייתי אומר על משכן יהא חייב שנמשח בשמן המשהה אבל על מקדש לא יהא חייב לכך נאמר מקדש ואם נאמר מקדש הייתי אומר על מקדש יהא חייב שקדושתו קדושת עולם אבל על משכן לא יהא חייב לכך נאמר משכן ולכך נאמר מקדש:

(דף יז ע"ג) תנו רבנן (ויקרא טו) והזרתם את בני ישראל מטמאתם א"ר יאשיה מכאן אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהם סמוך לוסתן וכמה אמר רבה עונה אחת אמר רבי יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי כל שאינו פורש מאשתו סמוך לוסתה אפילו הוויין לו בנים כבני אהרן מתים דכתיב והזרתם את בני ישראל מטמאתם והדוה בנדתה וסמך ליה (סז טו) אחרי מות שני בני אהרן. א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כל הפורש מאשתו סמוך לוסתה הוויין לו בנים זכרים דכתיב (סז יא) להבדיל בין הטמא ובין המהור וסמך ליה (סז יג) אשה כי תזריע וילדה זכר ר' יהושע בן לוי אמר הוויין לו בנים ראויין להוראה דכתיב (סז י) להבדיל ולהורות. א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כל המבדיל על היין במוצאי שבתות הוויין לו בנים זכרים דכתיב (סז) להבדיל בין הקדש ובין החול וכתיב התם (סז יא) להבדיל

1). A formula of prayer for the exit of the Sabbath or Festivals.

11, 17) *To make a distinction between, etc., and immediately follows (Ib. 12, 2) If a woman . . . and born a male child.*"

CHAPTER THREE.

(Fol. 20b) We are taught in a Baraitha: The words *Zachor* (ye shall remember) [in the first ten commandments] and *Shamor* (ye shall observe) [in the second ten commandments] were uttered by the Lord in one word, which transcends the power of the human mouth and ear.

CHAPTER FOUR.

(Fol. 30) Our Rabbis were taught: Concerning the passage (Lev. 19, 15) *In righteousness shalt thou judge thy neighbor*. This means that the court should not allow one litigant to sit down, while the other is standing; one litigant should not have the privilege of talking while the other is denied such privilege. Another explanation may be given; always try to judge every one according to his virtuous acts. R. Joseph taught: "This verse signifies that him who is your equal in wisdom and deeds, you shall try to judge fairly."

(Ib. b) The wife of R. Huna had once a case before R. Nachman, and the latter deliberated with himself as to how to proceed: "Shall I rise to honor her, then her opponent will remain stupefied, and should I not rise, there is a rule that the wife of a scholar must be treated in the same manner as the scholar himself [and for a scholar one is bound to rise]." He then helped himself out of the difficulty by instructing his servant, thus: "Throw a duckling upon my head as soon as R. Huna's wife enters, so that I will have to rise anyhow."

Our Rabbis were taught: Whence do we infer that the judge must not favor either party with his speech? It is said (Ex. 23, 7) *Keep thee far from a false matter*; furthermore, whence do we infer that he shall not enter discussion with an ignorant disciple in a case [so that he might not be misled by the latter]? It is said again, *Keep thee far from a false matter*. Whence do we infer that the judge, being aware that the party is a robber and there being only one witness, or a plain witness, being aware that the party is a robber, must not conjoin with the latter? It is therefore said, *Keep thee*

בין המאמ ובין המהור וסמך ליה (סס י)
אשת כי תוריע וילדה זכר :

שבועות שרים פרק שרישי

(קף כ ע"ג) תניא (שמות כ) זכור (דברים ה)

ושמור בדבור אחד נאמרו מה שאין הפה יכול

לדבר ומה שאין אוזן יכולה לשמוע :

שבועות העדות פרק רביעי

תנו רבנן (ירקל יט) בצדק תשפוט עמיתך

שלא יתא אחד יושב ואחד עומד אחד מדבר

כל צרכו ואחד אומר לו קצר דברך ד"א בצדק

תשפוט עמיתך הוי דן את חברך לכף זכות

תני רב יוסף בצדק תשפוט עם שאתך בתורה

ומצות השתדל לדון יפה :

דביתו דרב הונא הוה לה דינא קמיה דרב

נחמן אמר היכי אעביד אי איקום מקמה

מסתתמן מענתיה דבעל דינא לא איקום מקמה

אשת חבר הרי היא כחבר א"ל לשמעיה צא

ואפרח עלי בר אווזא ושדי עילואי ואקום :

תנו רבנן מנין לדיין שלא יעשה מניגרון

לדבריו תלמוד לומר (שמות כג) מדבר שקר

תרחק ומנין לדיין שלא ישב תלמיד בור לפניו

ת"ל מדבר שקר תרחק. מנין לדיין שיודע

בחברו שהוא גולן וכן עד שיודע בחברו שהוא

גולן מנין שלא יצמרף עמו ת"ל מדבר שקר

far from a false matter. Whence do we infer that if the judge notices the witnesses testifying falsely, that he shall not say to himself: I will decide the case in accordance with their evidence according to the law and the collar will remain on the neck of the witnesses? (Fol. 31) It is said *Keep thee far from a false matter.* Whence do we infer that if a disciple sits before his teacher and observes a different treatment for the poor, or an accusation for the rich that he must not be silent? It is said, *Keep thee far from a false matter.* Whence do we infer that if a disciple sees his master err in his judgment, he must not say, I will wait until he issues his verdict and then I will disclose the error, thereby causing the issuance of another verdict, which will have to be done with the acknowledgment of my authority? It is therefore said, *Keep thee far from false matter.* Whence do we infer that the master shall not tell his disciple: "You are aware that I would not lie even if offered one hundred manas, but there is one who owes me a mana, and I have only one witness, it is but right that you appear in court, so that the defendant might think you, too, a witness, and I will thus get my mana," although he does not instruct his disciple to tell a lie, but begs him to stand and say nothing [thereby scaring his opponent]. The verse therefore reads, *Keep thee far from a false matter.* Furthermore, whence do we infer that if the plaintiff claims a mana, he must not claim two, with the intention that thereby he will cause the defendant to confess one, which partial confession will make him liable to a biblical oath, so that it will be possible for the plaintiff to include here in the oath also other claims which he may have against the defendant? It is said, *Keep thee far from a false matter.* Again whence do we know that the defendant must not say: "Since the plaintiff claims two, I will therefore not confess even the one I owe him in order to avoid the Biblical oath in which the plaintiff may include some other claims?" It is said, *Keep thee far from a false matter.* Whence do we further infer that when three persons claim one mana from one party, and there are no witnesses, they shall not institute one of themselves as the plaintiff and the other two as witnesses, thereby recovering the mana and dividing it among themselves? It is said, *Keep thee far from a*

תרחק. מנין לדיין שיודע בדין שהוא מרומה שלא יאמר הואיל והעדים מעידים אחתכנו ויהא (דף לא) קולר תלוי בצואר העדים ת"ל מדבר שקר תרחק. מנין לתלמיד שיושב לפני רבו ורואה זכות לעני וחובה לעשיר שלא ישתוק ת"ל מדבר שקר תרחק. מנין לתלמיד שרואה את רבו שמועה בדין שלא יאמר אמתין לו עד שיגמרנו ואסתרנו ואבננו משלי כדי שיקרא הדין על שמי ת"ל מדבר שקר תרחק. מנין לתלמיד שא"ל רבו יודע אתה כי שאם נותנין לי מאה מנה איני מבדח מנה יש לי אצל פלוני ואין לי עליו אלא עד אחד מנין שלא יצטרף עמו ת"ל מדבר שקר תרחק האי מדבר שקר תרחק נפקא הא ודאי שקורי קא משקר ורחמנא אמר (זמות כ) לא תענה ברעך עד שקר אלא כגון דא"ל ודאי חד מהדי אית לי ותא את קום התם ולא תימא ולא מידי דהא לא מפקת טפומך שקרא אפילו הכי אסור משום שנאמר מדבר שקר תרחק. מנין לנושה בחברו מנה שלא יאמר אמעננו במאתים כדי שיוודה לי במנה ויתחייב לי שבועה ואגלגל עליו שבועה ממקום אחר ת"ל מדבר שקר תרחק. מנין לנושה בחברו מנה ומענו מאתים שלא יאמר אכפרנו בב"ד ואודה לו חוץ לבית דין כדי שלא אתחייב לו שבועה ולא יגלגל עלי שבועה ממקום אחר ת"ל מדבר שקר תרחק. מנין לשלשה שנושין מנה באחד שלא יהא אחד בעל דין ושנים עדים כדי שיוציאו מנה ויחלקום ת"ל מדבר שקר תרחק. מנין לשנים שבאו לדין

false matter. Again whence do we infer that if two appear before the court, one richly dressed in a cloak worth one hundred mana, and the other clad in rags, the court must instruct the former to go and dress like his contestant, or to dress him richly like himself? It is said, *Keep thee far from a false matter*. See Text, that also to hear a case in the absence of one litigant is prohibited both to the judge and litigant.

(Ez. 18, 18) *And did that which is not good in the midst of his people*; Rab said: "This refers to one who comes to court with power of attorney," and according to Samuel, it refers to one who buys a field on which there are several claims.

(Fol. 35b) All the Divine names found in the Torah in connection with Abraham, are holy, except that of (Gen. 18, 3) *And he said, my Lord, if now I have found favor in Thy sight*, [which was addressed to an angel]. Chanina, the nephew of R. Joshua, and R. Elazar b. Azaria in the name of Elazar the Modite, say that even this name, too, is holy. In accordance with whose opinion will be that which was said in the name of R. Juda b. Rab that hospitality is considered greater than the reception of the glory of the Shechina? It is in accordance with these two. Furthermore, all the names found in connection with Lot, are common, except (Ib. 19, 18-19) *Oh, not so, my Lord; Thy servant hath found grace in Thy eyes, and Thou hast magnified Thy kindness, etc., and who but God can save?* Again, all names in connection with Nab'oth are holy; those in connection with Micha (Jud. 17) are common. R. Elazar, however, said that the names with Nab'oth are holy, but those with Micha are partly holy and partly common, namely of *Aleph, Lamed* (Lord) is a common and of *Yud, Hay* (God) is holy, except (Ib. 18, 31) which, though beginning with *Aleph-Lamed* is nevertheless holy. All the names in connection with the Vale of Benjamin (Ib. 20) are according to R. Eliezer, common, and according to R. Joshua, they are holy. R. Eliezer said to him. The passage *He promiseth and doth not fulfil* [How can it be holy when He has not fulfilled His promise?] Said R. Joshua: "He has fulfilled His promise, but the people there did not understand what was said to them": a proof to this you find in the fact that after they had comprehended it, they conquered, as it reads (Ib. 20, 28) *And*

אחד לבוש סמרטוטין ואחד לבוש איצמלית בת מאה מנה שאומרים לו לבוש כמותו או הלבישוהו ממותך ת"ל מדבר שקר תרחק. כי הוּו אתו לקמיה דרבה בר רב הונא אמר להו שלימו פומקייכו וחותו לדינא. מנין לדיין שלא ישמע דברי בעל דין קודם שיבא בעל דין חברו ת"ל מדבר שקר תרחק. מנין לבעל דין שלא ימעים דבריו לדיין קודם שיבא בעל דין חברו ת"ל מדבר שקר תרחק רב כהנא מתני מלא תשא לא תשיא:

(יחזקאל יח) ואשר לא מוב עשה בתוך עמיו רב אמר זה הכא בהרשאה ושמואל אמר זה הלזקה שדה שיש עליה עסיקין:

(קף לה ע"ג) כל שמות האמורים בתורה באברהם קדש חוץ מזה שהוא חול שנאמר (נרמזת יח) ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך חנניה בן אחי ר' יהושע ור' אלעזר בן עזריה משום ר' אלעזר המודעי אמרו אף זה קדש. כמאן אולא הא דאמר רב יהודה אמר רב גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכינה כמאן כאותו הזוג. כל שמות האמורים כלום חול חוץ מזה שהוא קדש שנאמר (ס"ט) ויאמר לום אלהם אל נא אדני הנה נא מצא עבדך חן בעיניך ותגדל חסדך וגו' מי שיש בידו להמית ולהחיות זה הקב"ה. כל שמות האמורים בנבות קדש במיכה חול ר"א אומר בנבות קדש במיכה יש מהם חול ויש מהם קדש ואל"ף למ"ד חול וי"ד ה"א קדש חוץ מזה שאל"ף למ"ד והוא קדש (זופטיס י) כל ימי היות בית האלהים בשילה. כל שמות האמורים בנבעת בנימין רבי אליעזר אומר חול רבי יהושע אומר קדש א"ל ר"א וכי מכמיח ואינו עושה א"ל ר' יהושע מה שהכמיח עשה והם לא בחנו אם לנצח אם לנצח ובאחרונה שבחנו הסכימו על דין שנאמר (ס"ז) ופינחם

Phineas, the son of Elazar, . . . the son of Aaron, stood, etc. The name *Shlomo* wherever mentioned in Solomon's Songs is holy (Son. 1, 1) A song to whom peace belongs; except (Ib. 8, 12) *My vineyard, which is mine, is before me; Thou, O Solomon, shalt have the thousands.* According to others, the following (Ib. 3, 7) *Behold, it is the litter of Solomon,* is also common. Wherever in Daniel the word *king* is mentioned, it is common except (Dan. 2, 37) *Thou, O king, art a king of kings, unto whom the God of heaven hath given the kingdom, the power, and the strength, and the glory.* According to others also (Ib. 4, 16) *My Lord . . . for those who hate thee;* for, to whom did Daniel address this? Surely not to Nebuchadnezzar, because by so doing he would curse Israel who hated him; hence he must have addressed it to God. The first *Tanna*, however, maintains that enemies exist only to Israel, but other nations have no enemies.

CHAPTER SIX

(Fol. 38b) Our Rabbis were taught: Also an oath taken by one before the court must be uttered in a language he understands, and the court must say to him the following introduction to the oath: Be aware (Fol. 39) that the entire world trembled when the Holy One, praised be He! spake on the Mount Sinai: (Ex. 20, 7) *Thou shalt not take the name of the Lord thy God in vain;* likewise concerning all transgressions in the Torah it reads: *Venakkei* (He will forgive), and concerning a false oath, it reads further, *Lo Yenakke* (He will not forgive); again, for all other transgressions, only the sinner himself is punished, while here (in the case of an oath) the punishment extends also to his family, as it is said (Ecc. 5, 5) *Suffer not thy mouth to bring thy flesh into guilt;* and by the expression *flesh* one's family is meant, as it is said (Is. 58, 7) *From thy own flesh.* Furthermore, for all other transgressions the sinner himself is alone punished, while in this case the whole world is punished, as it is written (Hos. 4, 2-3) *There is false swearing, etc. . . . therefore shall the land mourn.* But perhaps it means that only when the sinner committed all the transgressions mentioned here in Hosea? This cannot be meant, for it is written (Jer. 23, 10)

בן אלעזר בן אהרן עומד לפניו בימים ההם
לאמר האוסף עוד לצאת למלחמה עם בני
בנימין אחי אם אחדל וגו'. כל שלמה האמורים
בשיר השירים קדש שיר למי שהשלום שלו חוץ
מזה (שה"ט ח) כרמי שלי לפני האלף לך שלמה
שלמה לדידיה ומאתים לנומרים את פרו רבנן
וי"א אף זה חול (שס נ) הנה מטתו שלשלמה
אף זה חול ולא מיבעיא האיך. כל מלכיא
האמורים בדניאל חול חוץ מזה שהוא קדש
(דניאל נ) אנת מלכא מלך מלכיא די אלה שמיא
מלכותא חסנא ותקפא ויקרא יהב לך וי"א אף
זה קדש שנאמר (שס ז) מרי חלמא לשנאך
ופשרה לערך למאן קאמר אי מ"ד לנבוכדנאצר
קאמר שנאותיה מאן נינהו ישראל מילם קא
ליים להו לישדאל ות"ק סבר שונאי ישראל
איכא שונאי עכו"ם ליכא :

שבועת הדיינין פרק ששי

תנו רבנן שבועת הדיינין אף היא כלשונה
נאמרה אומרים לו הוי יודע (דף לט) שכל העולם
כולו נודעזע בשעה שאמר הקב"ה בסיני (שמות
כ) לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא וכל
עבירות שבתורה נאמר בהן ונקא וכאן נאמר לא
ינקא וכל עבירות שבתורה נפרעין ממנו וכאן
ממנו וממשפחתו שנאמר (קהלת ה) אל תתן את
פיך לחמיא את בשרך ואין בשרו אלא קרובו
שנאמר (ישעיה נח) ומבשרך לא תתעלם וכל
עבירות שבתורה נפרעין ממנו וכאן ממנו ומכל
העולם כולו שנאמר (הושע ז) אלה וכחש ורצוח
וגנוב ואימא עד דעביד להו לכולהו לא מ"ד
דכתיב (ירמיה כג) כי מפני אלה אכלה תארץ

For because of false swearing mourneth the land. Again, the punishment for all other transgressions is, through the merits of the sinner's forefathers, postponed for some two or three generations, but in this case he is punished immediately, as it is said (Zech. 5, 4) *I cause it to go forth, saith the Lord of hosts, and it shall enter into the house of the thief, and into the house of him that sweareth falsely in My name; and it shall abide in the midst of his house, and shall consume it with the timber thereof and the stones thereof. I bring it forth,* means immediately; *it shall enter into the house of the thief,* refers to one who steals the mind of the people, e. g., he who has no money with his neighbor, maintains that he has and makes the latter swear; *into the house of him who sweareth falsely,* is to be taken literally; *it shall remain in the midst of his house,* etc., from this it may be learned that things indestructible by fire or water are destroyed by false swearing. If after having listened to all this introduction, he says: I will not take the oath, the court sends him away immediately [that he might not reconsider his last decision]; but if he says: I will nevertheless swear, the people present say (Num. 16, 16) *Depart, I pray you, from the tents of these wicked.* Again, when he is ready to take the oath, the court once more says to him: "Be aware that the oath which you take is not according to your own mind, but to the mind of the Holy One, praised be He! and that of the court," as we find in the case of Moses, our teacher, who, when he made the Israelites swear, said: "You shall be aware that your oath is not of your own mind, but by that of the Holy One, is it is said (Deut. 29, 13-14) *And not with you alone,* etc. . . . *but with him that is standing here,* etc. [It is not meant, those who were only at the Mount Sinai, but all future generations]. Whence do we know that even all proselytes who will embrace Judaism in the future? It is said (Ib.) *And also with him that is not here with us.* From this we infer only regarding the commandments given in that Mount, but whence do we know regarding all commandments that will be established in the future, such as the reading of the Book of Esther? It is said (Est. 9, 27) *The Jews confirmed it as a duty,* etc. This means they confirmed a duty imposed upon them in the past. The master said: "The whole

וכתיב (הושע ד) על כן תאכל הארץ ואמלל כל יושב בה וכל עבירות שבתורה אם יש לו זכות תולין לו ב' וג' דורות וכאן נפרעין ממנו לאלתר שנאמר (זכריה ה) הוצאתיה נאם ה' צבאות ובאה אל בית הנגב ואל בית הנשבע בשמי לשקר ולנה בתוך ביתו וכלתו ואת עציו ואת אבניו. הוצאתיה לאלתר ובאה אל בית הנגב זה הנגב דעת הבריות שאין לו ממון אצל חברו ומוענו ומשביעו ואל בית הנשבע לשקר כמשמעו ולנה בתוך ביתו וכלתו ואת עציו ואת אבניו הא למדת דברים שאין אש ומים מכלין אותן שבועת שקר מכלה אותן. אם אמר איני נשבע פומרין אותו מיד ואם אמר הריני נשבע העומדים שם אומרים זה לזה (גמדר טו) סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה וכשמשביעין אותו אומרים לו הוי יודע שלא על דעתך אנו משביעין אותך אלא על דעת המקום ועל דעת בית דין שכן מצינו במשה רבינו ע"ה כשהשביע את ישראל אמר להם דעו שלא על דעתכם אני משביע אתכם אלא על דעת המקום ועל דעתי שנאמר (זכריה כט) ולא אתכם לבדכם וגו' כי את אשר ישנו פה אין לי אלא אותם העומדים על הר סיני דורות הבאים וגרים העתידים להתגייר מנין ת"ל (סד) ואת אשר איננו פה ואין לי אלא מצות שקבלו עליהם בהר סיני מצות העתידות להתחדש כגון מקרא מגלה מנין ת"ל (אסתר ט) קימו וקבלו קיימו מה שקבלו כבר אמר מר אומרים לו הוי יודע שכל העולם

world trembled, when the Holy One . . . "But why? Was it because it was ordained on Sinai? Then, all the ten commandments were given there; and if because it is more rigorous, is it indeed so? Is there not a Mishna: The following are classified as lenient positives and negatives, except *Thou shalt not bear the holy name*, etc.; rigorous are those under the category of capital punishment and *Karath*, and the commandment *Thou shalt not bear*, etc., belongs to these [hence, there are many like swearing]. We must therefore say that concerning all other transgressions the Torah says *Venakkei*, while concerning *thou shalt not bear*, *Lo Yenakke* is applied. But do we not find the same *Lo Yenakke* in connection with all laws? Behold it is written (Ib. 34) *Venakkei lo Yenakke*? This is explained by R. Elazar, who said: "It is impossible to say *Venakkei* (he will forgive) since it is followed by *Lo Yenakke* (he will not forgive), nor is it possible to say he will not forgive after it reads he will forgive, therefore it must mean, he will forgive the repenters, but not those who do not repent."

The master said above: "Further: For all transgressions, etc., while here (in the case of oath) the punishment extends also to his family." And for all transgressions, you say, punishment is not extended to the family? Behold it is written (Lev. 20, 5) *Then I will set My face against this man and against his family*. And there is a Baraitha: R. Simon says: "If he has sinned, what has his family done"; to teach thee that in a family, where there is a robber, the entire family is considered robbers, because it conceals him? There he is punished with the punishment attached to his transgression, but the family with a lenient one; while here the family suffers the same punishment as the perjurer himself. As we have learned in the following Baraitha: Rabbi said: "To what purpose is it written in the above-cited verse, I will cut him off, after it reads *I will set my face*, etc.?" To teach that only him I will cut off but not the whole family. Concerning the punishment of the whole world, etc. Does it not read (Ib. 26, 37) *And they shall stumble one over the other*, from which it may be intimated that all Israelites are responsible for one another? (Ib. b) The reason there is because they could have prevented the sin by protesting,

כלו נזדעזע בשעה שאמר חקב"ה (זמות כ) לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא מ"ט אילימא משום דאתיהב בסיני עשרת הדברות נמי אתיהבו בסיני אלא משום דחמירא ומי חמירא והא תנן אלו הן קלות עשה ולא תעשה חוץ מלא תשא חמורות זו כריתות ומיתות בית דין ולא תשא עמהן אלא כדתני מעמא וכל עבירות שבתורה נאמר בהן ינקה וכאן נאמר לא ינקה וכל עבירות שבתורה לא נאמר בהן ולא ינקה והכתיב (ס לז) ונקה לא ינקה ההוא מיבעי ליה לכדרכי אלעזר דתניא ר' אלעזר אומר אי אפשר לומר ונקה שכבר נאמר לא ינקה ואי אפשר לומר לא ינקה שכבר נאמר ונקה הא כיצד מנקה הוא לשבים ואינו מנקה לשאינם שבים:

כל עבירות שבתורה נפרעין ממנו וכאן ממנו וממשפחתו. וכל עבירות שבתורה ממשפחתו לא והכתיב (ויקרא כ) ושמתני אני את פני באיש ההוא ובמשפחתו ותניא א"ר שמעון אם הוא חמא משפחתו מה חמא לומר לך אין לך משפחה שיש בה מוכם שאין כולם מוכסין ושיש בה לסמים שאין כולם לסמים מפני שמחפין עליו התם בדינא אחריני הכא בדינא ידידיה כדתניא (ס) והכרתי אותו מה ת"ל לפי שנאמר ושמתני אני את פני יכול כל המשפחה כולה בהכרת ת"ל אותו אותו בהכרת ולא כל המשפחה כולה בהכרת פיסקא. וכל עבירות שבתורה נפרעין ממנו וכו' וכל עבירות שבתורה מכל העולם לא והכתיב (ס כז) וכשלו איש באחיו איש בעון אחיו מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה (ס ע"ג) התם שיש בידו למחות

which they did not do [hence the responsibility]. But is not one's family included in the whole world? There is a difference in the nature of the punishment—viz., his family is punished more rigorously than the rest of the world. The master said above: "If he says, I will swear, the people say: Depart," etc. Why are both the parties called wicked? Let only him who swears have his name. It is in accordance with the opinion of R. Simon b. Tarfon, who says in the following Baraitha (Ex. 22, 10) *Then shall an oath of the Lord be between them both*. Infer from this that the oath rests upon them both.

END OF SHEBUOTH

ולא מיחה מאי איכא בין רשעים דמשפחתו לרשעים דעלמא בין צדיקים דמשפחתו לצדיקים דעלמא הוא בשאר עבירות כדיניה ורשעים דמשפחתו בדין חמור ורשעים דעלמא בדין הקל צדיקי דהכא והכא פטירי גבי שבועה דהא ורשעים דמשפחה בדיני ורשעים דעלמא בדין חמור וצדיקי דהכא והכא בדין הקל. פיסקא. ואם אמר הריני נשבע העומדים שם וכו' בשלמא ההוא דקא משתבע דקאי באיסורא אלא ההוא דקא משבע ליה אמאי משום דתניא ר' שמעון בן טרפון אומר (שמות כג) שבועת ה' תהיה בין שניהם מלמד ששבועה חלה על שניהם:

מליק מסכת שבועות

CHAPTER ONE

(Fol. b) MISHNA IV: Why, then, are the opinions of Shammai and Hillel stated at all, if without avail [when the law prevails in accordance with neither]? To teach to posterity that one must not insist upon one's statements, since the distinguished masters of the world did not persist in their views.

MISHNA V: And why is mention made of the opinion of a single person in connection with that of many, when the final decision is invariably with the majority? In order that when a court should happen to approve of some one's opinion it might base its decision thereon, for no court may annul the decision of another court, unless it be superior to the latter both in erudition and number. If, however, it be superior only in one respect, in either erudition or number, it cannot annul; it must be superior in both.

MISHNA VI: Said R. Juda: "If this be the case, why is mention made of the opinion of an individual in connection with that of the majority to no purpose? In order that if one say, 'So have I a tradition,' he should be told that this is in accordance with the opinion of this and this individual."

CHAPTER TWO

(Fol. 4b) MISHNA IX: He (R. Akiba) was wont to say: "The father influences his son in beauty, force, wealth, wisdom, longevity, and the reward to be bestowed on [his] posterity; and herein lies the end of destiny, as it is said (Is. 41, 4) *He predetermines from the beginning of fate of the generations to come*, (Fol. 5) and though it is said (Gen. 16, 13) *They will enslave them and torture them for four hundred years*, yet there is another passage (Ib. 16) *The fourth generation will return again unto here*."

MISHNA X: Furthermore, he used to say: "There are five things of a twelve month's duration—viz., the punishment of the generation of the flood, that of Job, of the Egyptians, of Gog and Magog in the

שמאי פרק ראשון

(דף 3 משנה 7) ולמה מזכירין את דברי שמאי

והלל לבטלה ללמד לדורות הבאים שלא יהא אדם עומד על דבריו שהרי אבות העולם לא עמדו על דבריהם:

(משנה 5) ולמה מזכירין דברי היחיד בין

המרובין הואיל ואין הלכה אלא כדברי המרובים שאם יראה בית דין את דברי היחיד ויסמוך עליו שאין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו עד שיהיה גדול ממנו בחכמה ובמנין היה גדול ממנו בחכמה אבל לא במנין במנין אבל לא בחכמה אינו יכול לבטל דבריו עד שיהיה גדול ממנו בחכמה ובמנין:

(משנה 6) אמר ר' יהודה א"כ למה מזכירין

דברי היחיד בין המרובין לבטלה שאם יאמר אדם כך אני מקובל יאמרו לו כדברי איש פלוני שמעת:

רבי חנינא פרק שני

(דף 7 משנה 5) הוא היה אומר האב זוכה

לכן בנוי ובכח ובעושר ובחכמה ובשנים ומספר לדורות לפניו והוא הקץ שנאמר (ישעיה 41) קורא הדורות מראש (דף 5) אע"פ שנאמר (נרשית 10) ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה ונאמר (סד) דוד רביעי ישובו הנה:

(משנה 6) אף הוא היה אומר חמשה דברים

של י"ב חדש. משפט דור המבול שנים עשר חדש. משפט המצרים י"ב חדש. משפט איוב שנים עשר חדש. משפט גוג ומגוג לעתיד לבא

future time (Ez. 35, 2) and of the wicked in infernal regions, as it is said (Is. 66, 6) *And it shall come to pass, that from one month to another; i.e., from the month he died next year, the same month renewed.* R. Jochanan b. Nuri says that [the wicked in the infernum] lasts only from Passover till Pentecost, for it reads (Ib.) *And from one Sabbath to another.*"

CHAPTER FIVE

(Fol. 8b) MISHNA III: R. Ismael says: "The Book Ecclesiastices does not, according to Beth Shammai, render the hands unclean, while according to Beth Hillel, it does."

MISHNA VI: Akabia b. Malhallalel testified [upon] four things. Whereupon the sages asked him to retract, promising him therefor the chair of presiding justice in Israel, (Fol. 9) to which he responded: "I shall prefer to hear the name fool all my life than to become a wicked man even for one hour before the Omnipotent, lest people say, 'He retracted for the sake of an office!'" Here are his rules: He declared unclean the white hair [left from a previous case of leprosy], as well as the yellow blood [of a woman], both of which the sages declare clean; he permitted the use of the faded hair of a blemished first-born cattle slaughtered immediately after the hair had been put into a [wall] niche, while the sages forbade it. He also says that a female proselyte and a freed maid-servant are not given the bitter water¹ while the sages say they are. The sages said to him: "Did it not once happen to a certain Karkmith, a freed maid-servant in Jerusalem, who was made to drink [the aforesaid water] by Shmaya and Abtalyon?" When he replied: "It was for show that they made her drink [they being themselves proselytes, did it]." Thereupon they placed him under ban, and when he died the court stoned his coffin. R. Juda said: "God forbid that Akabia b. Malhallalel, who among Israelites, when the doors of the Temple courtyard were closed, was unequalled in erudition, purity and piety, should have been excommunicated. But to whom then was it done? It was Eliezer b. Chanoch who was excommunicated for contesting the rule of washing the hands

1). See Lev. 5, 11-2.

שנים עשר חדש. משפט רשעים בגיהנם שנים עשר חדש שנאמר (ישעיה סו) והיה מדי חדש בחדשו. ר' יוחנן בן נורי אומר מן הפסח ועד העצרת שנאמר (ס) ומדי שבת בשבתו:

רבי יהודה פרק חמישי

(דף ט"ז ע"ג משנה ג) רבי ישמעאל אומר קהלת

אינו מטמא את הידים כדברי ב"ש וב"ה אומרים מטמא את הידים:

(משנה ו) עקביא בן מהללאל העיד ארבעה

דברים אמרו לו עקביא חוזר כך בד' דברים

שהיית אומר ונעשך אב (דף ט) ב"ד לישאל

אמר להן מוטב לי להקרא שומע כל ימי ולא

לעשות שעה אחת רשע לפני המקום שלא יהיו

אומרים בשביל שררה חזר בו. הוא היה מטמא

שער פקודה ודם הירוק וחכמים מטהרין והוא

היה מתיר שער בכור בעל מום שנשר והניתו

בחלון ואחר כך שחטו וחכמים אוסרין. הוא

היה אומר אין משקין לא את הגיורת ולא את

השפחה המשוחררת וחכמים אומרים משקין

אמרו לו מעשה בכרכמית שפחה משוחררת

שהיתה בירושלים והשקות שמעיה ואבמליון

אמר להם דונמא השקות וגדוהו ומת בגדויו

ומקלו ב"ד את ארונו א"ר יהודה ח"ו שעקביא

נתנדה שאין העזרה ננעלת על כל אדם מישראל

בחכמה וביראת חטא כעקביא בן מהללאל. ואת

[before the meals]; and when he died, the court sent a stone to be put on his coffin; whence we learn that the coffin of him who dies while under the ban is to be stoned."

MISHNA VII: While on his death-bed (Akabia b. Melhellalel) thus spoke to his son: "Reject the four rules I have been teaching; I adhered to them because I had received them from a majority, and the others likewise had them from a similar source; we both, therefore, remained true to our traditions; but you have learned them of an individual and not of a majority, now it is more advisable to abandon the opinion of the individual and to follow that of the majority." "Father," appealed his son, "command thy friends to keep us honorable," when he refused, saying: "I cannot command them." "Hast thou then found any evil within me?" he asked him, whereupon he replied: "No! For thy own conduct will command thee and your own conduct will estrange thee."

CHAPTER EIGHT

(Fol. 11) MISHNA VII: R. Joshua said: "I have it by tradition from R. Johanan b. Zakkai, who heard it directly from his teacher, to be a Halacha from Sinai to Moses that Elijah is not coming in the future to declare certain families clean or unclean, to separate or to reconcile them, but to remove those who were reconciled by force, and to bring together those who were separated by force. A family by the name of Beth Z'rapha was across the Jordan. They were excluded by certain B'nei Zion by the use of force; another family [of impure blood] was forcibly accepted by the same B'nei Zion. It is to declare cases of this kind clean or unclean, to remove or to accept that Elijah is coming." R. Juda says: "Only to accept, but not to remove." R. Simon says: "His mission is only to settle certain disputes." The sages, however, say: "His advent will have for its purpose not the removal or acceptance of the mentioned cases, but the establishment of peace in the world, for it is written (Mal. 3, 23-24) *Behold, I will send you Elijah the prophet . . . and he shall turn the heart of the fathers to the children, and the heart of the children to their fathers.*"

END OF EDIYOTH.

מי נדו את ר' אלעזר בן חנך שפקפק במהרת ידים וכשמת שלחו ב"ד והניחו אבן על ארונו ללמד שכל המנוה ומת בנדויו מוקלין את ארונו:

(משנה ז) בשעת מיתתו אמר לבני חזור כך בד' דברים שהייתי אומר א"ל ואתה למה לא חזרת כך אמר ליה בני אני שמעתי מפי המרובים והם שמעו מפי המרובים אני עמדתי בשמועתי והם עמדו בשמועתן אבל אתה שמעת מפי היחיד והם שמעו מפי המרובין מוטב להניח את דברי היחיד ולאחוז את דברי המרובים א"ל אבא פקוד עלי לחברך א"ל איני מפקד אמר ליה שמא עולה מצאת בי אמר ליה לא מעשיך יקרבוך ומעשיך ירחקוך:

העיד רבי יהושע פרק שמיני

(דף יא משנה ז) אמר ר' יהושע מקובל אני מרבן יוחנן בן זכאי ששמע מרבו ורבו מרבו הלכה למשה מסיני שאין אליהו בא למא ולטהר לרחק ולקרב אלא לרחק את המקורבין בזרוע ולקרב את המרוחקים בזרוע משפחת בית הצריפה היתה בעבר הירדן ורחקה בני ציון בזרוע ועוד אחרת היתה שם וקרובה בני ציון בזרוע כגון אלו אליהו בא למא ולטהר לרחק ולקרב. רבי יהודה אומר לקרב אבל לא לרחק. ר' שמעון אומר להשוות את המחלוקת ורחקים אומרים לא לרחק ולא לקרב אלא לעשות שלום בעולם שנאמר (מלאכי ג) הנני שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם:

מליק מסכת עדיות

CHAPTER ONE

לפני אדיהן פרק ראשון

(Fol. 2) R. Chanina b. Papa, according to others, R. Simlai, lectured: "In the future, the Holy One, praised be He! will bring the Holy Scroll in His arm, saying: 'Whoever was occupied with the Torah shall appear and receive his reward.' The nations then at once will gather themselves and come motley crowded, as it is said (Is. 43, 9) *All the nations are gathered together, etc.* The Holy One, praised be He; however, will tell them: 'Do not enter in such confusion, but let each nation (Ib. b) with her scribes enter separately,' as it is said (Ib. ib. ib.) *And the peoples (l'umim) are assembled.*' And *l'umim* (people) refers to kingdoms, as it is said (Gen. 25, 23) *And the one people shall be stronger than the other people (U'om milom ye'ematz).* Can there be such a thing as confusion before the Holy One, praised be He? It means they themselves shall not be confused, so that they shall understand what will be said to them. Immediately thereupon the kingdom of Rome will enter first on account of its greatness. And whence do we know that it is great? The passage says, (Dan. 7, 23) *And shall devour the whole earth, and shall tread it down, and break it in pieces.* And R. Jochanan said: 'This refers to Rome whose government is recognized all over the world.' But whence do we know that the more distinguished come first to judgment? It is as R. Chisda said: 'When a king and the people appear before justice, the king should be considered first; as it is said (I Kings 8, 59) *To maintain the cause of his servant* (the king David); [and after this it says] *And the cause of His people.* Why so? If you wish, you may say it would not be good ethics to have the king sit outside of the court during the trial of the people! and if you wish you may say, he (the king) should be tried before the court becomes excited with anger.' The Holy One, praised be He! will question her (Rome): 'What was your occupation in the world?' To which she will answer: 'Sovereign of the Universe! We have estab-

(ף ז) דרש ר' חנינא בר פפא ואיתימא ר' שמלאי לעתיד לבא מביא הקב"ה ספר תורה ומניחו בחיקו ואומר כל מי שעסק בתורה יבא ויפול שכרו ומתקבצים ובאים אומות העולם בערבוביא שנאמר (ס) כל הגוים נקבצו יחדו וגו' אומר להם הקב"ה אל תכנסו לפני בערבוביא אלא תכנס כל אומה ואומה (ע"ז) ומפריה שנאמר (ס) ויאמרו לאמים ואין לאום אלא מלכות שנאמר (נחשית כה) ולאם מלאם יאמץ. ומי איכא ערבוביא קמי שמיא אלא כי היכי דלא ליערבבו אינהו בהדי הדדי דלישמעו מאי דאמר להו מיד נכנסת מלכות אדום תחלה מ"ט דהיא חשובה ומנ"ל דחשיבא דכתיב (דניאל ז) ותאכל כל ארעא ותדושנה ותדקנה א"ר יוחנן זו רומי שמבעה יוצאת בכל העולם כלו ומנא לן דחשוב עייל ברישא לדינא כדרב חסדא דאמר רב חסדא מלך וצבור מלך נכנס תחלה לדין שנאמר (מ"א ח) לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו ומעמא מאי אבע"א לאו אורח ארעא למיתב מלכא אבראי ואבע"א מקמי דליפוש חרון אף. ואומר להם הקב"ה במה עסקתם בעוה"ז אומרים לפגיו רבש"ע חרבה שווקים תקננו חרבה

1). Idolatry treats of laws concerning idols and the relation to the worshipers thereof.

lished many markets, we have constructed many bath-houses, we have multiplied in great mass gold and silver, and all this was done for the sake of Israel, to enable them to study the Torah.' To which the Holy One, praised be He! will remark: 'It is foolish of you to state that all you have done was for the sake of Israel, while in reality it was but for yourselves. The construction of markets was for the purpose of prostitution. The establishment of bath-houses was for your own pleasure, and as to gold and silver, it is mine, as the passage says (Hag. 2, 8) *Mine is the silver, and Mine the gold*. But, are there, then, among ye those who have studied the Law?' They will go out in despair. After Rome has departed, Persia will enter, because she is considered second to Rome. Whence do we know this? From the following passage (Dan. 7, 5) *And behold, another beast, a second, like to a bear*. To which R. Joseph taught: 'Thereby the Persians are meant, the people who eat and drink like bears, are overgrown with hair and are fleshy like bears, and have no rest, like bears.' The Holy One, praised be He! will ask them: 'What was your occupation?' To which they will answer: 'Sovereign of the Universe! we have built and constructed many bridges, conquered many great cities, we were engaged in many wars, all for the sake of Israel to enable them to study the Torah.' Thereupon the Holy One, praised be He! will say to them: 'Ye foolish people, all that was done by you was done for your own sake. Bridges, for the collection of duties. Great cities, to establish forced labor. And as to wars, I have conducted them, as it is said (Ex. 15, 3) *The Lord is a man of war*. But are there among ye those who have studied this (the Torah)?' Immediately thereupon they also will leave in despair." But why did Persia enter after seeing that Rome was disappointed? They thought: "We have more chance than Rome, as the latter has destroyed the holy Temple, while we have rebuilt it."

"The same will happen with all the other nations." Why did he enumerate the two and not the rest of the nations? Because the reign of these two lasted until the Messianic age. But why should the other nations enter after seeing the disappointment of the first two? Because they will think: "The first two enslaved Israel, but we did not

מרחצאות עשינו הרבה כסף וזהב הרבינו וכולן לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה ואמר להם הקב"ה שוטים כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם שווקים להושיב בהם זונות מרחצאות לעדן בהם עצמכם כסף וזהב שלי הוא שנאמר (חגי נ) לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צבאות כלום יש בכם מגיד זאת שנאמר (ישעיה נג) מי בהם יגיד זאת ואין זאת אלא תורה שנאמר (דברים ז) וזאת התורה אשר שם משה מיד יוצאין בפחי נפש יוצאת מלכות רומי נכנסת מלכות פרס אחריה מ"ט משום דחשיבא בתרה מנ"ל דכתיב (דניאל ז) וארו חיוה אחרי תגינה דמיה לדוב ותני רב יוסף אלו פרסיים שאוכלים כדוב ושותים כדוב ומסורבלין בשר כדוב ומגדלין שער כדוב ואין להם מנוחה כדוב ואמר להם הקדוש ברוך הוא כמה עמקתם אומרים לפניו רבונו של עולם הרבה גשרים גשרנו ועשינו והרבה כרכים כבשנו והרבה מלחמות עשינו וכולן לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה. ואמר להם הקדוש ברוך הוא שוטים כל מה שעשיתם לא עשיתם אלא לצורך עצמכם גשרים ליטול מכם מהן כרכים לעשות בהם אנגריא מלחמות אני עשיתי שנאמר (שמות טו) ה' איש מלחמה ה' שמו כלום יש בכם מגיד זאת שנאמר מי בכם יגיד זאת ואין זאת אלא תורה שנאמר וזאת התורה מיד יוצאין בפחי נפש. וכי מאחר דעיילא רומי ולא זכה פרס מ"ט עיילא סבור אינהו סתור בית המקדש ואנן מיכנא בנינן:

וכן כל אומה ואומה מאי שנא הני תרתין דקא חשיב ומאי שנא הנך דלא חשיב הנך משכה מלכותיהו עד דאתי משיחא וכי מאחר דעיילי תרתי ולא אהנו מידי מ"ט עיילי אחריני אמרי אינהו אישתעבידו בישראל אנן לא

enslave them." "Finally they will say before Him: 'Sovereign of the Universe! Didst Thou then give us the Torah and we did not accept it?' But how could they say so? Is it not written (Deut. 33, 2) *The Lord came from Sinai, and rose from Sair unto them: He shined forth from Mount Paran*. And again there is a passage (Habak. 3, 3) *God cometh from Teman, and the Holy One from Mount Paran*. And to the question, What has the Lord to do in Sair and Paran, R. Jochanan said: "From this it may be inferred that the Holy One, praised be He! has presented His Torah to every nation, but it was not accepted until He came to Israel [hence their claim]." Therefore, we must say that they will say to Him: "Have we then accepted the Torah, and not fulfilled its commandments?" But what answer is this? Could they not be accused because they have not accepted? We must therefore say that they will plead thus: "Sovereign of the Universe! Hast Thou then arched the mountain over us as Thou didst over the children of Israel; for the passage says (Ex. 19, 17) *And they stood at the foot of the mountain, upon which R. Dimi b. Chasa of Chihah remarked: "From this we may infer that the Holy One, praised be He! arched the mountain over them like a tank and said to them: 'If you accept the Torah then it is well, but if not, there shall be your graves.'* Finally, the answer will come, (Is. 43, 9) *And announces to us former things, i.e., the Holy One, praised be He! will say to them: "The seven commandments which were given to you, have ye observed them?" And whence do we know that they have not? From that which R. Joseph taught: "What is the meaning of the passage (Hab. 3, 6) *He standeth and shaketh the earth; He beholdeth and maketh the nations to tremble*. What did He behold? He beheld that the seven commandments accepted by the descendants of Noah, were not observed. And therefore He absolved the nations of them."* Should they then have profited [by their disobedience]? Said Mar b. Rabbina: (Fol. 3) "It means that even should they fulfill them, they shall not be rewarded."

Is that so? Did not R. Mair say: "Whence do we know that even a Gentile who is occupied with the study of the Law, is likened to a high-priest? The passage says (Lev. 18, 5) *Which if a man do, shall*

אשתעבדינן בזה אמרו לפניו רבונו של עולם כלום נתת לנו ולא קבלנו. ומי מצו למימר הכי והא כתיב (זנרים ג) ה' מסיני בא וזרח משעיר למד וכתיב (תנחומים ג) אלוה מתימן יבא מאי בעי בשעיר ומאי בעי בפארן א"ר יוחנן מלמד שלקח התורה והחזירה הקב"ה על כל האומות והלשונות ולא קבלו עד שבא אצל ישראל וקבלוה אלא הכי אמרי כלום קבלנו ולא קיימנוה ועל דא תברתהון אמאי לא קבלוה אלא כך אומרים לפניו כלום כפית עלינו את החר כגיגית ולא קבלנוה כדרך שכפית על ישראל שנאמר (שמות יט) ויתיצבו בתחתית החר וא"ר אבדימי בר חסא דמן חיפא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את החר כגיגית ואמר להם אם מקבלים אתם את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם. מיד אומר להם הקב"ה ראשונות ישמיענו שנאמר (ישעיה מג) וראשונות ישמיענו שבע מצות שקבלתם היכן קיימתם. ומנ"ל דלא קיימם כדתני רב יוסף מ"ד (תנחומים ג) עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים מה ראה ראה שבע מצות שקבלו עליהם בני נח ולא קיימוה עמד ותתירן להם איתגרי אתגור א"כ מצינו חוטא נשכר אמר מר בריה דרבינא (דף ג) לומר שאע"פ שמקיימין אותם אין מקבלין עליהם שכר :

ולא והתניא ר' מאיר היה אומר מנין שאפילו נכרי שעומק בתורה הרי הוא ככהן גדול שנאמר (ויקרא יח) אשר יעשה אותם האדם

live by it. It does not specify priest, Levite, or Israelite, but states in general if a *man*, whence it may be inferred that a Gentile, too, who occupies himself with the study of the Law is equal to a high-priest. We must therefore say that they will not be rewarded for the observance equally with those who observe in accordance with their command; as R. Chanina said: "The reward for him who observes that which he is commanded, is greater than to him who observes the same without being commanded." The nations will then plead the following: 'Sovereign of the Universe, has then Israel, who has accepted the Torah, observed it?' To which, the Holy One, praised be He! will respond: 'I testify that Israel did observe the entire Torah.' 'Sovereign of the Universe,' the nations will say, 'is then a father fit to be a witness in the case of his son? Is not Israel called the son of the Eternal (Ex. 4, 22) *My son, my first-born, is Israel.*' His reply will be: 'Let heaven and earth testify that Israel observed the entire Torah.' Again they will object, saying: 'Sovereign of the Universe! The heaven and earth are also interested in this case, and therefore are not fit to be witnesses, for it is said (Jer. 33, 25) *If My covenant be not . . . the appointed ordinance of heaven and earth, would not be established.* And Resh Lakish said: 'What is the meaning of the passage (Gen. 1, 31) *And there was evening and there was morning, the sixth day.* Why the article *Hay* in the word *Hashishi*?² From this it may be inferred that the Holy One, praised be He! stipulated with all that had been created during the six days to the effect that if Israel would accept the Torah, well and good, but if not He would return all of them to chaos and ruin.' Then the Holy One, praised be He! will say: 'Men of your nations may come and testify that Israel has observed the Torah. Nimrod may testify that Abraham did not worship idols. Laban may testify that Jacob was not suspected of robbery. The wife of Potiphar may testify that Joseph was not guilty of adultery. Nebuchadnezzar may testify that Chananyah, Mishael and Azariah did not bow themselves to the image; Darius of Daniel, that he did not abolish prayer; Eliphaz the Themanite, and Bildad the Schuchite, and Zophar the

וחי בהם כהנים ולוים וישראלים לא נאמר אלא האדם מלמד שאפילו נכרי ועוסק בתורה תרי הוא ככ"ג אלא לומר לך שאין מקבלין עליהם שכר כמצוות ועושה אלא כמי שאינו מצווה ועושה דא"ר חנינא גדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה אלא כך אומרים העכו"ם לפני הקב"ה רבש"ע ישראל שקבלוהו היכן קיימנו אמר להן הקב"ה אני מעיד בישראל שקיימו את התורה כולה אומרים לפניו רבש"ע כלום יש אב שמעיד על בנו דכתיב (שמות ז) בני בכורי ישראל אמר להם יבואו שמים וארץ ויעידו בהם בישראל שקיימו את התורה כולה אומרים רבש"ע אף שמים וארץ נוגעין בעדותם שנאמר (ירמיה נב) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי ואמר רבי שמעון בן לקיש מאי דכתיב (נחשית ח) ויהי ערב ויהי בקר יום הששי מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר להם אם ישראל מקבלים את התורה מוטב ואם לאו הריני מחזיר אתכם לתתו ובהו ואמר חזקיה מאי דכתיב (תהלים עו) משמים השמעת דין ארץ יראה ושקמה אם יראה למה שקמה ואם שקמה למה יראה אלא בתחלה יראה ולבסוף שקמה אומר הקב"ה להן יבאו מכם ויעידו בישראל שקיימו את התורה כולה יבא נמרוד ויעיד באברהם שלא עבד ע"ז יבא לכן ויעיד ביעקב שלא נחשד על הגזל תבא אשת פוטיפר ותעיד ביוסף שלא נחשד על העריות יבא נבוכדנצר ויעיד בחנניה מישאל ועזריה שלא השתחוו לצלם יבא דריוש ויעיד בדניאל שלא בימל את התפלה יבא בלדד השוחי וצופר

2). At the first, second, fourth and fifty days it is written *day* without the article.

Na'amathite may say of all Israel that they observed all the Laws; as it is said (Is. 43, 9) *Let them bring their witnesses, that they may be justified.* They will then exclaim: 'Sovereign of the Universe! give it to us now, and we will observe it!' To which the Holy One, praised be He! will answer: 'He who has prepared on the eve of Sabbath [for the Sabbath] will have to eat, but he who has not prepared, what then will he have to eat on Sabbath? However, I have one easy, meritorious act; it is the *Succah*, go and perform it.' But how can you say so [that they will be permitted to perform it in the world to come]? Has not R. Joshua b. Levi said: 'What is the meaning of the passage (Deut. 6, 6) *Which I command thee this day to do?* i.e., *this day to do*, but not tomorrow to do; *this day to do*, but not this day to be rewarded (in this world).' We must therefore explain, this, because the Holy One, praised be He! does not deal despotically with His creatures. (Why is it called easy? Because it requires no expense.) Immediately thereupon, everyone of them will prepare a *Succah* on his roof, and the Holy One, praised be He! will cause the sun to penetrate it. As soon as the sun heats them, they would kick the *Succah* with their feet, and go away, as it is said (Ps. 2, 3) *Let us break their bands asunder*, etc. Why cause the sun to penetrate? Have we not said above that the Holy One, praised be He! does not deal despotically with His creatures? This is because Israel has also to go through such inconvenience of the sun when the summer solstice is postponed until the month of *Tishri* [touching the feast of Tabernacles]. (Ib. b) But did not Raba say that he who is afflicted by performing the command of *Succah*, is exempt from that obligation? Yea, but not to kick at it. The Holy One, praised be He! will then smile upon them. Said R. Isaac: "There is no smiling with the Holy One, but on that day."

There are others who taught the saying of R. Isaac in the following connection: We are taught that R. Jose said: "In the future heathens will come to convert themselves." But do we then accept proselytes? Have we not taught that no proselytes will be accepted in the days of Messiah? So also was it in the days of David and Solomon that no proselytes were accepted. We must therefore say that the proselytes, however, attached

הנעמתי ואליו התימני ויעידו בישראל שקיימו את התורה כולה שנאמר (ישעיה מנ) יתנו עדיהם ויצדקו אומרים לפניו רבש"ע תנה לנו מראש ונעשנה אומר להם הקב"ה שומים מי שמרה בערב שבת אוכל בשבת ומי שלא פרח בערב שבת מהיכן אוכל בשבת אלא אע"פ כן מצוה קלה יש לי וסוכה שמה לכו ועשו אותה ומי מצית אמרת הכי והא"ר יהושע ב"ל מ"ד (דברים ו) אשר אנכי מצוך היום לעשותם היום לעשותם ולא מחר לעשותם היום לעשותם ולא היום לימוג שכרם אלא לפי שאין הקדוש ב"ה בא במרוניא עם בריותיו ואמאי קרי ליה מצוה קלה לפי שאין בה חסרון כים מיד כל אחד ואחד עושה סוכתו בראש גגו והקב"ה מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז ומיד כל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא שנאמר (תהלים נ) נתתה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו מקדיר והא אמרת אין הקב"ה בא במרוניא עם בריותיו משום דישאל נמי זמנין (ע"נ) דמשכה להו תקופת תמוז עד שיתסר בתשרי ומצמער והאמר רבא מצמער פסור מן הסוכה נהי דפסור בעומי מי מבעטי. מיד הקב"ה יושב ומשחק עליהם שנאמר (ס) יושב בשמים ישחק. א"ר יצחק אין שחוק לפני הקב"ה אלא אותו היום בלבד:

איכא דמתני לה להא דר' יצחק אהא דתניא ר' יוסי אומר לעתיד לבא באין עכו"ם ומתגירין. ומי מקבלי מיניהו והא תניא אין מקבלים גרים לימות המשיח כיוצא בו לא קבלו גרים בימי דוד ולא בימי שלמה אלא שנעשו

themselves unto Israel, although they were not admitted, as R. Jose says that in the future idolaters will come and embrace Judaism and will lay Tephilin on their heads and arms, fringes on their dresses, m'zuzas on their doors. But as soon as they will see the war of Gog and Magog, and will question them: "With whom do you want to fight?" Whereto the answer will be: "With the Lord and his Messiah [as it reads (Ps. 2, 2) *Against the Lord and his anointed*], each of the nations will remove the above, and go away; and the Holy One will smile upon them. It is here that R. Isaac said "There is no smiling with the Lord, but on that day." But did not R. Juda say in the name of Rab: "There are twelve hours in a day, three hours of which the Holy One, praised be He! is occupied with the Torah. Three hours, He judges the whole world, and seeing that it is liable to be destroyed, He rises from the chair of judgment and sits down on the chair of mercy. The next three hours, He supports the whole world with food, from the very largest creature to the smallest one. And the last three hours, He plays with the leviathan, as it reads (Ps. 104, 26) *Leviathan, whom Thou hast made to sport therein.*" Said R. Nachman b. Isaac: "With His creatures He smiles, but upon them He will smile only on that day."

R. Acha, the Galilean, said to R. Nachman b. Isaac: "There is no smiling by the Holy One, praised be He! since the Temple was destroyed, as it reads (Ib. 42, 14) *I have long time held My peace, I have been still and refrained Myself.* But what does He do in the last three hours? He teaches the Torah to the school-children. As it reads (Ib. 28, 9) *Whom shall one teach knowledge? And whom shall one make to understand the message. Them that are weaned from the milk, them that are drawn from the breasts.* And what does He do in the night-time? If you wish, it may be said that He does the same as in the day-time. And if you wish, it may be said that He rides upon His light cloud and moves in all directions upon eighteen thousand worlds. As it is said (Ps. 68, 8) *The chariots of God are two myriads; thousands of angels (follow Him).* And if you wish, it may be said that He sits and listens to the song of the angels, as (Ib. 42, 9) *And in the night his song shall be with Me.*

R. Juda said in the name of Samuel:

גרים נרורים דתניא ר' יוסי אומר לעתיד לבא באים עכו"ם ומתגירין ומניחים תפילין בראשיהם ותפילין בזרועותיהם וציצית בבגדיהן ומזוזה בפתחיהם כיון שרואים מלחמת גוג ומגוג אומר להם על מי באתם אומרים על ה' ועל משיחו שנאמר (תהלים נ) למה רגשו גוים ולאמים יהגו ריק יתיצבו מלכי ארץ וגו' מיד כל אחד ואחד מנתק מצותו והולך לו שנאמר (סע) ננתקה את מוסרותימו וגו' והקב"ה יושב ומשחק עליהם שנאמר (סע) יושב בשמים ישחק וגו' וא"ר יצחק אין שחוק לפני הקב"ה אלא אותו היום בלבד. איני והאמר רב יהודה אמר רב י"ב שעות הוי היום שלש שעות ראשונות יושב הקב"ה ועוסק בתורה שניות יושב ודן את כל העולם כלו כיון שרואה העולם כלו מתחייב בדין עומד מעל כסא הדין ויושב על כסא רחמים שלישיות יושב הקב"ה וזן את כל העולם כלו מקרני ראמים עד בצי כנים רביעיות יושב ושחוק עם לויתן שנאמר (סס קד) לויתן זה יצרת לשחק בו א"ר נחמן בר יצחק עם בריותיו משחק על בריותיו אינו משחק אלא אותו יום בלבד:

א"ל רב אחא גלילאה לרב נחמן בר יצחק מכי חרב בית המקדש אין שחוק לפני הקב"ה דכתיב (ישעיה מנ) החשיתי מעולם אחריש אתאפק וגו'. אלא מאי עבד בהו ברביעיות יושב ומלמד תורה לתינוקות של בית רבן שנאמר (סס כח) את מי יורה דעה את מי יבין שמועה גמולי מחלב עתיקי משדים ובליילא מאי עבד אבע"א כעין יממא ואבע"א רוכב על כרוב קל שלו ושם בי"ח אלפים עולמות שנאמר (תהלים סח) רכב אלהים רבותים אלפי שנאן אל תקרי שנאן אלא שאינן ואבע"א יושב ושומע שירה מפי חיות הקדש שנאמר (סס מ"ז) יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי.

אמר רב יהודה אמר שמואל מאי דכתיב

"What is the meaning of the passage (Hab. 1, 14) *And makest men as the fish of the sea, as the creeping things, that have no ruler over them?* Why are men compared to fish of the sea? To teach you that just as fish die as soon as they are taken on land, so do men die, when they separate themselves from the law and the commandments." Another explanation may be given to it: Just as fish die as soon as the heat of the sun penetrates to them, so also do men. If you wish it may be referred to this world, and this would be in accordance with R. Chanina, who said: "Everything is decreed by heaven, except cold, for the passage says (Pr. 22, 5), *Thorns and snares are in the way of the froward; he that keepeth his soul holdeth himself far from them.*" And if you wish it may be referred to the world to come, and this is in accordance with Resh Lakish, who said: "There is no Gehenna in the future world, but the Holy One, praised be He! will bring forth the sun from its sheath with which the wicked will be punished and the upright cured." The wicked will be punished (Fol. 4), as it is written (Mal. 3, 19) *For, behold, the day cometh, it burneth as a furnace; and all the proud and all that work wickedness, shall be stubble; and the day that cometh shall set them ablaze, saith the Lord of Hosts, that it shall leave them neither root nor branch.* And the righteous will be cured thereby, as it is said, *But unto you that fear My name shall the sun of righteousness arise with healing in its wings.* Furthermore, the latter will have pleasure and become fat from it, as the passage says (Ib.) *And ye shall go forth, and gambol as calves of the stall.* There is another explanation [why men are likened unto fish]: Just as the larger fish in the sea, swallow the smaller, so also is it with man; if not for the fear of government the stronger would have swallowed the weaker. And this is meant by what we are taught in a Mishna that R. Chanina, the Vice-High-Priest, said: "Pray for the welfare of the government, since but for the fear thereof, men would swallow each other alive."

R. Chanina b. Papa propounded the following contradiction: "It is written (Job 37, 23) *The Almighty, whom we cannot find out, is excellent in power.*" And again there is a passage (Ex. 15, 6) *Thy right hand, O*

(תקוק ח) ותעשה אדם כדגי הים וגו' למה נמשלו בני אדם לדגי הים לומר לך מה דגים שבים כיון שעולים ליבשה מיד מתים אף בני אדם כיון שפורשים מן התורה ומן המצות מיד מתים. ד"א מה דגים שבים כיון שקדרה עליהם חמה מיד מתים כך בני אדם כיון שקדרה עליהם חמה מיד מתים אבע"א בעוה"ב ואבע"א בעוה"ז. אבע"א בעוה"ז וכדרכי חנינא דא"ר חנינא הכל בידי שמים חוץ מצנים פחים שנאמר (משלי כג) צנים פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם. ואבע"א לעוה"ב כדריש לקיש דאמר ריש לקיש אין גיהנם לעתיד לבא אלא הקב"ה מוציא חמה מנתיקה ומקדירה רשעים נדונים בה וצדיקים מתרפאים בה רשעים נדונין (דף ד) בה דכתיב (תלמי ג) כי הנה היום בא בוער כתנור והיו כל זדים וכל עשה רשעה קש ולהט אותם היום הבא אמר ה' צבאות אשר לא יעזוב להם שרש וענף שורש בעוה"ז ולא ענף לעוה"ב וצדיקים מתרפאים בה שנאמר (ס) וזרחתם לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה ולא עוד אלא שמתעדנין בה שנאמר (ס) ויצאתם ופשתם כעגלי מרבק. ד"א מה דגים שבים הגדול מחברו בולעו אף בני אדם אלמלא מוראה של מלכות הגדול מחברו בולעו. והיינו דתנן רבי חנינא מן הכהנים אומר הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו: רבי חנינא בר פפא רמי כתיב (ליוז לו) שדי לא מצאנוהו שגיא כח וכתיב (תהלים קמו) גדול אדונינו ורב כח וכתיב (שמות טו) ימינך ה'

8). The passage is explained thus: "The Almighty whom we cannot find out to be excellent in power. Thus the notion is understood."

Lord, glorious in power. And again there is a passage (Ps. 147, 5) *Great is our Lord, and mighty in power.* This presents no difficulty: One deals with the time of judgment. [He then does not use His might]; but the other deals with the time of war [when He does use it]."

R. Abahu introduced R. Safra to the *minim* [who collected government duties] as a great man. They freed him from duty for thirteen years. Once they met him and asked him to explain the following (Amos 3, 2) *You, only have I loved, of all the families of the earth; therefore I will visit upon you all your iniquities.* If one is in bad humor, will he let it out on his friend? He could not explain this to them. They tied a piece of cloth around his neck and tormented him. R. Abahu came and asked them for the reason [of their treatment]. And they answered: "You introduced him to us as a great man, while he does not even know the explanation of a passage." "I told you he was a scholar in Talmud," remarked he, "but did I say that he was a master in the study of the Bible?" And to their question: "Why are you familiar with it?" he answered: "Because we have to discuss with you frequently, we give our attention to it." "Well," said they, "then you explain to us the above passage." He thereupon explained it to them thus: "I will do it in the form of a parable. There was once a creditor of two persons, one was a personal friend, and the other an enemy. From his friend, he demanded payments in small sums, but from his enemy he demands the whole debt at once."

(Ib. b) R. Joseph said: "It is advisable for one not to pray singly the additional benedictions (of *Mussaph Amida*) in the first three hours of the day on the first day of New Year, for, the heavenly judgment takes place at that time, and because of his praying, attention may be given to his deeds, and he may get an unfavorable decree." But if so, one should not do it even together with the congregation? With the congregation it is different, as the attention is given to their deeds in average. But was it not said elsewhere that in the first three hours the Lord is engaged in the Law? If you wish, I say that it was not said in the third but in the fourth, and if you wish, I say it need not be changed; however, by the Torah, in which truth is mentioned (Pr. 23, 23) *Buy the*

נאדרי בכח לא קשיא כאן בשעת הדין כאן בשעת מלחמה:

משתבח להו ר' אבהו לצדוקי בררס ספרא דאדם גדול הוא שבקו ליה מכסא דתליסר שני יומא חד אשכחנהו אמרו ליה כתיב (עמוס ג) רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה על כן אפקוד עליכם את כל עונותיכם מאן דאית ליה סימא ברחמיה מסיק ליה. לא הוה בידיה רמו ליה מודרא בצואריה וקא מצערי ליה אתא ר' אבהו אשכחנהו אמר להו אמאי קא מצערית ליה אמרו ליה ולא אמרת לן דאדם גדול הוא ולא ידע למימר לן פירושא דהאי פסוקא אמר להו אימור דאמינא לכו בתנאי בקראי מי אמרי לכו אמרו ליה ומאי שנא אתון דידעיתו והוא לא ידע אמר להו אנן דשכיחין גבייכו רמינן אנפשינן ומעיינין אינהו לא מעייני בקראי אמרו ליה אימא לן את אמר להו אמשול לכם משל למח"ד לאדם שנושה בשני בני אדם אחד אוהבו ואחד שונאו אוהבו נפרע ממנו מעט מעט שונאו נפרע ממנו בבת אחת:

(ע"ז) אמר רב יוסף לא ליצלי אינש צלותא דמוספי בתלת שעי קמייתא דיומא ביומא קמא דריש שתא ביחיד דילמא כיון דמפקיד דינא דלמא מעייני בעובדיה ומידחי אי הכי דצבור גמי דצבור נפשי זכותיהו אי הכי דיחיד דצפרא גמי כיון דאיכא צבור דקא מצלו לא מידחו והא אמרת שלש ראשונות יושב הקב"ח ועוסק בתורה איפוך אכע"א לעולם לא תיפוך ותורה דכתיב בה אמת דכתיב (משלי כג) אמת

truth and do not sell it, the Holy One, praised be He! cannot act within the line of equity. But concerning judgment, truth is not mentioned, and therefore the Holy One, praised be He! can act within the line of equity."

R. Joshua b. Levi said: "What is the meaning of the passage (Deut. 7, 11) *Which I command thee this day to do them? To do it today, but not to be rewarded for it today.*" R. Joshua b. Levi said further: "All the performance of the commandments which Israel observed in this world, will come and testify for them in the world to come, as it is said (Is. 43, 9) *Let them bring their witnesses, that they may be justified; and let them hear and say: 'It is truth,'* i.e., let them bring their witnesses, refers to Israel. *Let them hear and say, 'It is truth,'* refers to all other nations."

R. Joshua b. Levi said further: "The crime of the golden calf was committed only to give a chance to the repentant, as it is said (Deut. 5, 26) *O, that they had such a heart as this always, to fear Me.*" So also said R. Jochanan in the name of R. Simon b. Jochai: "Neither was David befitted for that crime with Bath Sheba, nor Israel for that crime [of the calf]." David was not befitted to commit the crime, as concerning the passage reads (Ps. 109, 22) *My heart is deeply wounded within me.* And also Israel was not befitted for the above crime, as it is written, *O, that they had such a heart as this always to fear Me.* And why was it committed? (Fol. 5) For the benefit of sinners. If it happens to be an individual, it may be said to him: Repent, as the individual David did. And if it happens to be a congregation, they also may be told to repent, as the congregation of the desert did. And both are necessary to show that there is no difference between an individual and a congregation in obtaining a pardon. This is what R. Samuel b. Nachmeni, in the name of Jonathan said: "What is the meaning of the passage (II Sam. 23, 1) *And thus saith David b. Jessi, and thus said the man who was raised up (Ol) on high?* The word *Ol* means, the man who had raised the yoke of repentance."⁴

R. Samuel b. Nachmeni said in the name of R. Jonathan: "A meritorious act performed in this world, precedes a person in the world to come, as it is said (Is. 58, 8) *And before thee shall go thy righteousness, the glory of*

4). The word *Ol* means "high," also "yoke."

קנה ואל תמכור אין הקב"ה עושה לפנים משורת הדין ודין דלא כתיב ביה אמת עושה הקב"ה לפנים משורת הדין:

אמר ריב"ל מאי דכתיב (דנריס ז) אשר אנכי מצוך היום לעשותם היום לעשותם ולא למחר לעשותם היום לעשותם ולא היום לימול שכם. ואריב"ל כל מצות שישראל עושים בעוה"ז הן באות ומעידות עליהם לעוה"ב שנאמר (ישעיה מנ) יתנו עדיהם ויצדקו ישמעו ויאמרו אמת אלו אוה"ע:

ואמר ריב"ל לא עשו ישראל את העצל אלא כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה שנאמר (דנריס ה) מי יתן והיה לבכם זה להם ליראה אותי כל הימים והיינו דא"ר יוחנן משום רשב"י לא היה דוד ראוי לאורו מעשה ולא ישראל ראויין לאורו מעשה לא היה דוד ראוי לאורו מעשה דכתיב (תהלים קט) ולבי חלל בקרבי ולא ישראל ראויין לאורו מעשה דכתיב מי יתן והיה לבכם זה להם ליראה אותי וגו' כל הימים ולא עשו אלא (קף ה) לומר לך שאם חטא יחיד אומרים לו כלך אצל יחיד שעשה תשובה אף עתה עשה תשובה אם חטאו צבור אומרים להו לכו אצל צבור שעשו תשובה אף אתם עשו תשובה וצריכא דאי אשמעינן יחיד משום דלא מפרסם חטאיה אבל צבור דמפרסם חטאיה אימא לא צריכא ואי אשמעינן צבור משום דנפרישי ברחמי אבל יחיד דלא אלימא זכותיה אימא לא צריכא. והיינו דאמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן מאי דכתיב (שמואל ז כג) נאם דוד בן ישי ונאם חננל חוקם על שחקים עולה של תשובה:

א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל העושה מצוה אחת בעוה"ז מקדמתו והולכת לפניו לעוה"ב שנאמר (ישעיה נה) והלך לפניך צדקך.

the Lord shall be thy reward. And a crime committed in this world, clings to the person and goes before him on the day of judgment, as it is said (Job 6, 18) *It will cling to him the paths of their way.*" R. Elazar said: "It clings unto him like a dog clings unto his master, as it is said (Gen. 39, 10) *And he hearkened not unto her, to lie by her, or to be with her, i.e., to lie by her, in this world, or to be with her, in the future world.*"

Our Rabbis were taught: Concerning the above-cited verse (Deut. 5, 26) *O, that they had such a heart as this always to fear Me,* Moses said to Israel: "Ye are ungrateful, my children; for at the time the Holy One, praised be He! said to you, *O, that they had such a heart,* etc., ye should have said, 'Thou, Lord, grant it to us.' Your ungratefulness is also marked from (Num. 21, 5) *And our soul loathed* (Ib. b) *this light bread.* Your ungratefulness is also marked from the passage (Gen. 3, 12) *The woman whom Thou gavest to be with me,* etc." Moses, however, hinted this to Israel only after the forty years in which he led them in the desert, as it is said (Deut. 29, 3) *But the Lord hath not given you a heart to know.* Said Raba: "From this it may be inferred that one cannot find the real mind of his master, until the lapse of forty years."

R. Jochanan said in the name of R. B'nai'a: "What is the meaning of the passage (Is. 32, 20) *Happy are ye that sow beside all waters, that send forth freely the feet of the ox and the ass?* [This means] Happy is Israel! For at the time when they are occupied with the study of the Torah and with loving kindness, the evil spirit is delivered into their hands, and not vice versa; for it is said, *Happy are ye that sow beside all waters.* The word, *sow,* refers to charity, as it is said (Hos. 10, 12) *Sow to yourselves according to righteousness;* and *water* refers to the Torah, as it is said (Is. 5, 1) *Ho, every one that thirsteth, come ye for water.* Concerning *that send forth freely the feet of the ox and the ass,* it was taught at the college of Elijah: One should always consider himself in his relations to the laws of the Torah, as an ox to its yoke, and an ass to its load.

(Fol. 8) Our Rabbis were taught: When Adam the first man saw that each week the day became shortened, he started to cry, saying: "Woe is to me, perhaps this is because

וכל העובר עבירה אחת בעוה"ז מלפנתו ומוליכתו ליום הדין שנאמר (ליונ ו) ילפתו ארחות דרכם יעלו בתהו ויאבדו. ר' אלעזר אומר קשורה בו ככלב שנאמר (נראשית לט) ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה לשכב אצלה בעוה"ז להיות עמה לעוה"ב:

ת"ר (זכריס ה) מי יתן והיה לבכם זה להם אמר משה לישראל כפויי טובה בני כפויי טובה בשעה שאמר הקב"ה לישראל מי יתן והיה לבכם זה להם היה להם לומר תן לגו אתה כפויי טובה הם דכתיב (נמדנר כא) ונפשנו קצה (ע"נ) בלחם הקלקל. בני כפויי טובה דכתיב (נראשית ג) האשה אשר נתתה עמדי וגו' אף משה רבינו לא רמזה להם לישראל אלא לאחר ארבעים שנה שנאמר (זכריס כט) ואולך אתכם ארבעים שנה במדבר וגו' וכתיב (סז) ילא נתן ה' לכם לב לדעת אמר רבא ש"ס לא קאים אינש אדעתא דרביה עד ארבעין שנין: אמר רבי יוחנן משום רבי בנאה מאי דכתיב (ישעיה לז) אשריכם זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור אשריהם ישראל שבזמן שהם עוסקים בתורה ובגמילות חסדים יצרים מסור בידם ולא הם מסורים ביד יצרים שנאמר אשריכם זורעי על כל מים ואין זריעה אלא צדקה שנאמר (הושע י) זרעו לכם לצדקה ואין מים אלא תורה שנאמר (ישעיה נה) הוי כל צמא לכו למים משלחי רגל השור והחמור. תנא דבי אליהו לעולם ישים אדם עצמו על דברי תורה כשור לעול וכחמור למשאוי:

(דף ח) תנו רבנן כיון שראה אדם הראשון חיום שמתמעט וחולך אמר אוי לי שמא בשביל

of my sin that the world becomes dark to me, and it might yet return to chaos and ruin. And this must be the [punishment of] death which was decreed upon me by Heaven." He sat fasting and praying for eight days. Thereafter, when he lived to see the solstice of the month of *Tebeth*, beholding that the days become longer, he understood that such is the cycle of the world. He thereupon established eight holidays. On the next year, he added the eight days in which he had fasted, as holidays. But while he established them to laud heaven, his descendants, however, made them holidays for the idols. Our Rabbis were taught: When Adam, the first man, saw on the first day of his creation, the sun set, he cried, saying: "Woe is to me, perhaps this is because of my sin that the world is to be returned to chaos. And this must be the [punishment of] death which was decreed upon me by Heaven." He wept all night, and Eve did the same opposite him. However, when dawn appeared, he understood that such was the order of the world. He arose and sacrificed an ox, whose horns preceded its hoofs (was born full-grown) as it is said (Ps. 69, 32) *And it shall please the Lord better than a bullock that has horns and hoofs.*

(Fol. 9) At the college of Elijah it was taught: The world will continue for six thousand years, the first two thousand of which were a chaos (*Tohu*, without the Torah), the second two thousand were of Torah, and the third two thousand are the days of the Messiah, and because of our sins many years of these have elapsed [and still he has not come]. Let us see from what time are the two thousand of Torah counted? Shall we assume it to be the time when the Torah was given to Israel? Two thousand years have not elapsed as yet; for if you will go over carefully the years of *Tohu*, you will find that they were more than two thousand. We must therefore say [that it begins] from the time mentioned: (Gen. 7, 5) *And the persons that they had obtained in Charan.* And it is known by tradition that Abraham was then fifty-two years of age. And from his fifty-second year until the Torah was given, four hundred and forty-eight years elapsed, and these years will complete the number of two thousand which were lacking at the time when the Tanna taught concern-

שמרחתי עולם חשך בעדי וחוזר לתהו ובהו וזו היא מיתה שנקנסה עלי מן השמים ישב ח' ימים בתענית ובתפלה כיון שנפלה תקופת חבת וראה יום שמאריך והולך אמר מנהגו של עולם הוא עמד ועשה שמונה י"ט לשנה אחרת עשאן אלו ואלו י"ט הוא קבעם לשמים והם קבעום לע"ז. בשלמא למ"ד בתשרי נברא העולם יומא זומי חזא ליה יומי אריכי אכתי לא חזא אלא למ"ד בניסן נברא העולם הא חזא ליה יומי זומי ויומי אריכי דהוו זומי כולי האי לא חזא. ת"ר יום שנברא בו אדם הראשון כיון ששקעה עליו חמה אמר אוי לי שמא בשביל שמרחתי עולם חשך בעדי וחוזר לתהו ובהו וזו היא מיתה שנקנסה עלי מן השמים היה יושב בתענית ובוכה כל הלילה וחזה בוכה כנגדו וכיון שעלה עמוד שחר אמר מנהגו של עולם הוא עמד והקריב שור שקרניו קודמות לפרסותיו שנאמר (תהלים סט) ותימב לה' משור פר מקרין מפרים ברישא מקרין והדר מפרים. תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה הוי העולם שני אלפים תהו ושני אלפים תורה ושני אלפים ימות המשיח ובעונותינו שרכו יצאו מהם מה שיצאו. ב' אלפים תורה מאימא אילימא ממתן תורה עד הכא ליכא כולי האי דכי מעיינת בהו שפיר בשני דתהו תרי אלפי ופרמא דהאי אלפא הוא דהוי אלא (נרצחית י) מואת הנפש אשר עשו בחרן וגמירי דאברהם בההיא שעתא בר חמשין ותרתין שני הוה כמה בצרן מדתני תנא ארבע מאה וארבעים ותמני שנין הויא וכי מעיינת מואת הנפש אשר עשו בחרן עד מתן תורה ארבע מאה וארבעין

ing the two thousand years of wisdom.⁵

ותמני שני הויין :

(Fol. 10) Antoninus (the Caesar of Rome) said to Rabbi: "I would like that Asurius, my son, should reign after me, and also that Tiberius should be free from duty. However, I am aware that should I ask my people to do me one favor, they will, but two they will not. [What have I to do?]" Rabbi [who did not desire to give him a direct answer] brought a man, mounted him upon the shoulder of another one, and gave him a dove. He then said to the one beneath: "Tell the one who is mounted upon you to let the dove free." Antoninus then said: "I understand that Rabbi intends to tell me that I should first request my people to proclaim my son king after me, and to instruct afterward my son that he should set Tiberius free." Once he said to Rabbi: "The officers of Rome irritate me. [What shall I do?]" Rabbi took him in the garden, and each day he would tear out the large radishes of the beds, planting smaller ones instead. Antoninus then said: "I understand that he intimates the necessity of removing the old officers by little and not all at once, so as to prevent a rebellion." (Ib. b) But why did not Rabbi answer him directly? (Ib. b) He thought perchance the officers of Rome might hear of it and harm him. Then he should have told him secretly! Because the passage says (Ecc. 10) *For a bird of the air shall carry the voice*. The same Caesar had a daughter by the name Girah, and it happened that she sinned. Antoninus then sent to Rabbi white mustard, which is called in Aramaic gargira (drag) [Rabbi understood that something had happened with Girah]. He sent him in answer a seed by the name of khusbratha [the meaning of which in Aramaic is chus bratha (remove the daughter)]. Antoninus again sent him garlic, named in Aramaic karthi [from which Rabbi understood that he questioned him: Shall I cut off my child?]. And in answer he sent him lettuce [which is named Chassa, which means have mercy with her]. Antoninus used to send to Rabbi frequently pieces of pure gold in leather sacks covered with wheat. And to the objection of Rabbi: I have too much of my own, he explained: Leave them to him who will substitute thee, that he shall spend it to please those who will reign after me. From the house of

אמר ליה אנטונינוס לרבי בעינא דימלך
אסורוס ברי תחותי ותתעבד מבריא קלניא
ואי אמינא להו חדא עבדי תרתי לא עבדי איתתי
גברא ארכבית אחבריה ויתב ליה יונה לאילעי
בידיה וא"ל לתתאה דיימר לעילאי דניפרח יונה
מידיה אמר שמע מינה הכי קאמר לי את בעי
מינייתו דאסורוס ברי ימלך תחותי ואימא ליה
לאסורוס דתתעבד מבריא קלניא א"ל קא
מצערין לי חשובי רומאי אעייליה לגנתא כל
יומא הוה עקר חד פוגלא ממישרא קמיה ואמר
ש"מ הכי קאמר לי קטול חד חד מינייתו ולא
תתגרי בתו בכולהו (ע"ג) ולימא ליה מימר
בהדיא אמר שמעי חשובי דרומי ומצערי ליה
ולימא ליה בצנעא משום דכתיב (קהלת י') כי
עוף השמים יוליך את הקול הוויא ליה בריתא
ושמה גירא וקא עבדה איסורא שדר ליה
גרגירא שדר ליה כוסברתא שדר ליה כרתיה
שדר ליה חסא כל יומא הוה משדר ליה מפרתא
דדחבא פריכא וחמימי אפומייתו א"ל אמטי ליה
חמימי לרבי א"ל רבי לא צריכנא דאית לי טובא
א"ל ליחוי למאן דבתוך דיהבו לכתראי דאתו
בתוך דדאתי מינייתו ליפקי עלייהו. הוויא ליה

5). The period of the Tannaim is generally divided into five generations. They flourished between 10 and 220 Com. Era.

Antoninus, there was a cave which reached the house of Rabbi, and each time that he went to the house of Rabbi through this cave, he would take with him two slaves. One he used to kill at the gate of Rabbi, and the other when he returned, at his own gate. He, however, told Rabbi that at the time of his visit no one should be found with him. It once happened that he found R. Chanina b. Chama with him, and to his question "Did I not say that no one should be found with you during my visit?" Rabbi answered: "This is not a human being." Said Antoninus to R. Chanina: "Go and call for me the slave who sleeps at the gate." R. Chanina b. Chama went, and seeing that he was killed, he deliberated what to do: "Shall I go to tell him that he is dead?" There is a rule that one needs not go back [to the sender] to bring bad news; "shall I leave him and go away?" This would be a disgrace to the king. He thereupon prayed, and the dead became alive, and he then sent him to his master. Said Antoninus to Rabbi: "I am aware that even the smallest of you is able to bring the dead to life. However, I wish that when I come here, I should not find a living soul with you." He used to serve Rabbi in all his needs, and he once questioned him if he would have a share in the world to come, to which Rabbi answered, "Yea." He said to Rabbi: "Is it not written (Ab. 1, 18) *And there shall not be anyone remaining of the house of Esau?*" "This means," replied Rabbi, "he who acts like Esau." "But there is another passage (Ez. 32, 29) *There are Edom, her kings and all her princes.*" Rabbi again replied: "It reads *kings*, but not all her kings. *Princes*, but not all of them. So also have we learned in the following Baraita: *Her kings*, but not all of them. This excludes Antoninus b. Asudius and his associates. *Her princes*, but not all of them. This excludes K'tiha b. Salum."

What happened with K'tiha b. Salum? There was a Caesar who disliked the Jews, and he asked the advice of his officers: Should he who has a fibre in his foot cut it off and be at ease, or should he allow it to remain and be afflicted? And the advice of them all was, that he should cut it off and remain at rest. K'tiha, however, who was one of his officers, objected, saying: "First you cannot get rid of all the Jews, as it is written (Zech. 2, 10) *For as the*

תהוא נקירתא דהוה אתי מביתיה לבי רבי וכל יומא הוה אתו תרי עבדי בהדיה חד קטיל אבבא דבי רבי וחד קטיל אבבא דביתיה ואמר ליה בעידנא דאתינא לא נשכח אינש בהדך. יומא חד אשכחיה לרבי חנינא בר חמא דהוה יתיב אמר ליה לא אמינא לך בעידנא דאתינא לא נשכח גברא קמך אמר ליה לית דין בר אינש א"ל אימא ליה ליזול וליקרי להתוא עכדא דגנאי אבבא דקאים וליתי אול ר"ח בר חמא אשכחיה דקטיל אמר היכי ליעבד איזיל ואימא ליה דקטיל אין משיבין על הקלקלה אשבקיה ואיזיל השתא מזולנא במלכותא בעי רחמי עליה ואחיה ושדריה אמר ידענא דאפילו זופרי דאית ככו מחיי מיתי נינהו ומיהו בעידנא דאתינא לא נשכח אינש בהדך. כל יומא הוה משמש ליה לרבי ומאכיל ליה ומשקי ליה וכי הוה בעי רבי למיסק לפורייה הוה גחין קמיה א"ל סק עלואי לפוריין א"ל לאו אורח ארעא לזלולי במלכותא כולי האי אמר מי ישימני מצע תחתך לעזה"ב. א"ל אית לי לעלמא דאתי א"ל אין א"ל והכתיב (עונדיה) ולא יהיה שריד לבית עשו בעושה מעשה עשו. והכתיב (יחזקאל נב) שמה אדום מלכיה וכל נשיאיה א"ל מלכיה ולא כל מלכיה כל נשיאיה ולא כל שריה. תניא נמי הכי מלכיה ולא כל מלכיה כל נשיאיה ולא כל שריה. מלכיה ולא כל מלכיה פרט לאצמונינום בן אמירום וחביריו כל נשיאיה ולא כל שריה פרט לקטיעא בר שלום :

קטיעא בר שלום מאי היא דההוא קיסר דהוה סני ליהודאי אמר להו לחשובי מלכותיה מי שעלתה לו נימא ברגלו יקטענה ויחיה או יניחנה ויצטער אמרו ליה יקטענה ויחיה אמר להו קטיעא בר שלום חדא דלא יכלית להו דכתיב (זכריה נ) כי בארבע רוחות השמים

four winds of the heaven have I spread you abroad, saith the Lord. And secondly, your kingdom will be called a kingdom that kills its own subjects." The king then said: "Thy advice is good, but there is a law that he who obstructs the wish of the king, must be thrown into the furnace. When they took him to be slain, he said: "I bequeath all my property to R. Akiba and his colleagues." R. Akiba based his division on the following passage (Lev. 24, 9) *And it shall belong to Aaron and to his sons*, i.e., one-half for Aaron and one-half for his sons. A heavenly voice was then heard: "K'tiha b. Salum has a share in the world to come." Rabbi then wept and said: "Here we have a man who has bought his world in one moment, while another one has to work for it all his life." Antoninus served Rabbi; Adarchan (a Persian Prince) served Rab. When Antoninus departed, Rabbi lamented: "The bond [of friendship] is severed," and when Adarchan died, Rab lamented: "The bond [of friendship] is severed."

(Fol. 11) Uunklus b. Klenikuss embraced Judaism, and the Caesar sent militia to take him. He, however, persuaded them, and they also became proselytes. He then sent other militia, warning them that they should not converse with him. When they took him and were going, he said to them: "I will tell you something; usually the torch-bearer carries the light in front of the litter, the chief lexicarius (behind the litter, carries the light) for the dux, the dux for the hegeman, the hegeman for the comes; but do the comes carry the light before the people?" And they answered, "No." Said he: "The Holy One, praised be He! carries the light before Israel, as it is written (Ex. 13, 21) *And the Lord went before them in a pillar of cloud, etc.*" And they also became proselytes. The Caesar then sent other ones after him, telling them not to talk to him at all. But when they took him, he saw a *m'zuzah* on the doorpost and said to them: "Do you know what this is?" They answered: "No, but you may tell us." He then said: "It is customary with a human king that while he is within the palace his servants guard him from without. With the Holy One, praised be He! it is the contrary. His servants are inside, and He guards them from without, as it is said (Ps. 121, 8) *The Lord will guard thy going out and thy coming in, etc.*" Then these also

פרשתי אתכם מאי קאמר אילימא דברתינהו בד' רוחות השמים לימא בארבע אלא כשם שאי אפשר לעולם בלא רוחות כך אי אפשר לעולם בלא ישראל ועוד קראו גך מלכותא קמיעא אמר ליה מימר שפיר קאמרת מיהו כל דזכי למלכא שדו ליה לקמוניא חלולא כד נקמי ליה ואזיל אמר כל נכסאי לרבי עקיבא וחבריו נפק ר"ע ודרש (ויקרא כד) והיתה לאהרן ולבניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו יצאה ב"ק ואמרה קמיעא בר שלום מזומן לחיי העולם הבא ככה רבי ואמר יש קונה עולמו בשעה אחת ויש קונה עולמו בכמה שנים. אנטונינוס שמשיה לרבי. אדרכן שמשיה לרב. כי שכיב אנטונינוס א"ר נתפרדה חבילה כי שכיב אדרכן אמר רב נתפרדה חבילה:

אונקלוס בר קלוניקוס איגייר שדר קיסר גונדא דרומאי אבתריה משכינהו בקראי ואיגירו הדר שדר גונדא אחרינא אבתריה אמר להו לא תימרו ליה מידי כד נקמיה ליה ואזיל אמר להו אימא לכו מלתא בעלמא ניפורא נקיט נורא קמי פפיורא פפיורא נקיט נורא לדוכמא דוכמא להגמונא הגמונא לקומא קומא מי נקיט נורא קמי אינשי אמרו ליה לא אמר להו הקב"ה נקט נורא קמי ישראל דכתיב (שמות י) וה' הולך לפניהם יומם וגו' איגור כולתו הדר שדר גונדא אחרינא בתריה אמר להו לא תשתעו כלל בהדיה כי נקמי לי' ואזיל חזא מזותא דמנחה אפתחא אותיב ידיה עלה אחיך אמרו ליה אמאי קא מחיכת אמר להו מנהגו של עולם מלך יושב מבפנים ועבדיו משמרין אותו מבחוץ אבל הקב"ה עבדיו מלפנים והוא משמרן מבחוץ שנאמר (תהלים קל"א) ה' ישמר צאתך ובואך וגו' איגור ותו לא שדר אבתריה.

became proselytes, and the Caecar did not send any more after him. (Gen. 25, 23) *And the Lord said to her, two nations are in thy womb.* Said R. Juda in the name of Rab: "This refers to Antoninus (of Essau) and Rabbi (of Jacob) upon whose tables were not missing lettuces, cucumbers and radishes, neither during the summer nor during the winter; as the master said: Radishes cut the food [in the stomach], lettuces overture it, and cucumbers extend the gut. But have not the disciples of Ismael taught that cucumbers are as harmful to the body as swords? This presents no difficulty, as one speaks of large ones, and the other of small ones."

(Fol. 16b) Our Rabbis were taught: When R. Elazar was captured by the government, through the accusation of the heretics, he was brought to the gallows, and the general said to him: "A sage like you should be engaged in such a valueless thing [as the Torah]?" And he answered: "The judge is trustworthy to me [to judge honestly]." The general thought R. Elazar referred to him; R. Elazar, however, referred to the Heavenly judge. And he said: "Because you trust in me, I swear by dinus (his idol) that you are free from this accusation." When R. Elazar returned home [and felt sorry for having been accused of heresy], his disciples surrounded him to console him, but he did not accept it [fearing the miraculous escape]. Said R. Akiba to him: "Rabbi, allow me to say before you one of the things you taught me," and he allowed him. Whereupon R. Akiba said: "Rabbi, probably some explanations of the heretics (Fol. 17) pleased you, and you have accepted them, and therefore you were suspected and captured." Whereupon he answered: "Akiba, you have reminded me; it happened once that I walked in the upper market of Sephoria, and I met one of the heretics named Jacob of the village of Sachania and he said to me: 'It is written in the Torah (Deut. 23, 19) *Thou shalt not bring the hire of a harlot, etc.* May then a privy for the high-priest be built out of that money?' And I kept silent. Said he to me: 'So have I been taught (Mich. 1, 7) *For from harlot's wages she gathered them, and for harlot's wages shall they be used again;* hence, money that comes from a dirty place, may be expended on a dirty place;' which explanation pleased me. It is for this that I was

(נרשית כה) ויאמר לה שני גיים בבטן א"ר יהודה אמר רב אל תקרי שני גיים אלא שני גיים זה אנטונינוס ורבי שלא פסקו משלחנם לא צנון ולא חזרת ולא קישות לא בימות החמה ולא בימות הגשמים דאמר מר צנון מחתך המאכל חזרת מהפך המאכל קישות מרחיב בני מעים והא תנא דבי ר"י למה נקרא שמם קשואים שהם קשים לגוף כחרבות לא קשיא הא ברברבא הא בזוטרא:

(דף טו ע"ג) ת"ר כשנתפס ר"א למינות העלוהו לגרדום לידון א"ל אותו הגמון זקן שכמותך יתעסק בדברים בטלים הללו א"ל נאמן עלי הדיין כסבור אותו הגמון עליו הוא אומר והוא לא אמר אלא כנגד אביו שבשמים א"ל האמנתי דימוס פמור אתה וכשבא אל ביתו נכנסו תלמידיו לנחמו ולא קבל מהן תנחומין א"ל ר"ע רבי הרשני לומר לפניך דבר אחד ממה שלמדתי א"ל אמור א"ל רבי שמא דבר מינות בא לידך (דף י) והנאך הדבר ועליו נתפשת למינות א"ל עקיבא הזכרתי פעם אחת הייתי מהלך בשוק העליון של צפורי ומצאני אחד ויעקב איש כפר סכניא שמו אמר לי כתיב בתורתכם (דברים כג) לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב בית ה' אלהיך וגו' מהו לעשות ממנו בית הכסא לכהן גדול ולא אמרתי לו כלום אמר לי כך למדני (מכא ה) כי מאתנן זונה קבצה עד אתנן זונה ישובו ממקום המנופת באו למקום המנופת ישובו והנאני הדבר ועי' נתפשתי למינות ועברתי על מה

suspected and captured. And I confess that I have transgressed the following passage (Pr. 5, 8) *Remove far from her thy way, and come not nigh to the door of her house. Remove from her*, means from heresy, and *come not nigh*, refers to government." Others, however, interpret the same, *Remove far*, etc., refers to both heresy and government, and *come not nigh*, to prostitution, which place, according to R. Chisda, it is prohibited to approach from a distance of four yards.

(Pr. 30, 15) *The leech hath two daughters crying, Give, give.* Said R. Chisda in the name of Mar Ukba: "This refers to heresy and the government, which are never satisfied, the first of catching men to her belief, and the second, duties." R. Chisda in the name of Mar Ukba said further: "The Gehenna cries, saying, 'Bring me in the two daughters, who always cry in this world, Bring in to me, bring in to me.' It reads (Pr. 2, 19) *All that come unto her return not again, and they will not reach the paths of life.* If they do not return again, they will certainly not reach the paths of life? It means, therefore, that they who repent and return from heresy, die that they may not return to heresy again."

Does not the same apply to other sins? Are we not taught in a Baraitha: It was said of Elazar b. Durdia who left not out one prostitute. He was once informed that there was a prostitute in one of the sea countries, who received a pocketful of dinars in reward, and he took this amount and passed seven rivers until he reached her. She, however, caused him to repent. He then placed himself between two mountains, saying: "O ye mountains, pray for me," to which they answered: "Instead of praying for thee, we must pray for ourselves, for it is said (Is. 54, 10) *For the mountain may depart, and the hills may be removed.*" He then said: "Heaven and earth, pray for me," and they also answered: "We have to pray for ourselves, as it is said, (Ib. 51, 6) *For the heavens shall vanish.*" He then said: "The sun and moon pray for me!" Whereupon they replied: "We have to pray for ourselves, as it is said (Ib. 24, 23) *Then the moon shall be confounded and the sun ashamed.*" He then said: "Stars and planets, pray for me." Whereupon they replied: "Before we do it for you, let us rather pray for ourselves, for it is said (Ib. 34, 4) *And*

שכתוב בתורה (משלי ה) הרחק מעליה דרכך ואל תקרב אל פתח ביתה תרחק מעליה דרכך זו מינות ואל תקרב אל פתח ביתה זו הרשות א"ד הרחק מעליה דרכך זו המינות והרשות ואל תקרב אל פתח ביתה זו זונה ועד כמה אמר רב חסדא עד ארבע אמות:

(משלי ז) לעלוקה שתי בנות הב אמר רב חסדא אמר מר עוקבא קול שתי בנות! שצועקות בגיהנם האומרות בעה"ז הב ומאן נינהו המינות והרשות א"ד אמר רב חסדא אמר מר עוקבא קול גיהנם שצועקת ואומרת הביאו לי שתי בנות שאומרות בעה"ז הבא הבא. (ס"ז) כל באיה לא ישובון ולא ישיגו ארחות חיים ומאחר שלא שבו היכן ישיגו ה"ק ואם ישובו לא ישיגו.

ומעבירה לא והתניא אמרו עליו על ר' אלעזר בן דורדיא שלא הניח זונה אחת בעולם שלא בא עליה פעם אחת שמע שיש זונה בכרכי הים ונוטלת כים דינרין בשכרה נמל כים דינרין והלך ועבר עליה ז' נהרות בשעת הרגל דבר הפיחה אמרה כשם שהפיחה אינה חוזרת כך אלעזר בן דורדיא אין מקבלין אותו בתשובה הלך וישב בין הרים וגבעות אמר הרים וגבעות בקשו עלי רחמים אמרו לו עד שאנו מבקשים רחמים עליך נבקש רחמים על עצמנו שנאמר (ישעיה נד) כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה אמר שמים וארץ בקשו עלי רחמים אמרו לו עד שאנו מבקשים רחמים עליך נבקש רחמים על עצמנו שנאמר (ס"ח) כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה אמר חמה ולבנה בקשו עלי רחמים אמרו לו עד שאנו מבקשים רחמים עליך נבקש רחמים על עצמנו שנאמר (ס"ט) וחפרה הלבנה ובושה החמה אמר כוכבים ומזלות בקשו עלי רחמים אמרו עד שנבקש רחמים עליך נבקש על עצמנו שנאמר (ס"י) וגמקו כל צבא השמים אמר

all the host of heaven shall be dissolved." He then exclaimed: "I see that I can rely upon myself," and having put his head between his knees, he wept until his soul departed. A heavenly voice was then heard, saying, "R. Elazar b. Durdia is prepared for life in the world to come." (Hence we see that he who has repented from sin, also died? Because he, Elazar was involved in such, it is similar to heresy.) Rabbi, when he heard this, wept, saying: "There is again one who bought his world in one moment while another must work for it all his life." And again, it is not enough for those who repent, that they get a share in the world to come, but they are named also rabbis [as the heavenly voice said, Rabbi Elazar].

R. Chanina and R. Jonathan were on the road and came upon two thoroughfares, one leading to the gate of an idol and the other to the gate of prostitutes. Said one to his colleague: "Let us go on that road which leads to the idol (Ib. b) as the evil spirit of idolators is killed." Whereupon his colleague remarked: "On the contrary, let us go on to the other road which leads to the prostitute so that we can overcome our evil spirit, and be rewarded." When they arrived at the prostitutes, the latter ran away to their homes. And his colleague asked him: "Whence did you infer [that such would happen]?" And the reply was: "From the following passage (Pr. 2, 11) *Discretion shall watch over thee, discernment shall guard thee.*"

Our Rabbis were taught: When R. Elazar b. Prata and R. Chanina b. Tradion were captured by the government. Said the former to the latter: "Happy art thou, that thou wast captured because of one thing only, and woe is to me that I am captured for five things." Said the latter: "Happy art thou who art accused of five things and will be saved, and woe is to me who am accused only of one thing and will be sentenced; for thou occupied thyself with both the Torah and with loving kindness, while I was occupied with the Torah only." This is in accordance with R. Huna who said elsewhere: "He who is occupied with the Torah only, is similar to him who denies God, for it is said (II Chr. 15, 3) *Now for long seasons Israel was without the true God, and without a teaching priest, and without law. What does the expression, without the true God,*

אין הדבר תלוי אלא כי הניח ראשו בין ברכיו וגעה בבכיה עד שיצתה נשמתו יצתה בת קול ואמרה רבי אלעזר בן דורדיא מזומן לחיי העולם הבא והא הכא בעבירה הוה ומית התם נמי כיון דאביק ביה טובא כמינות הוה דמיא ככה רבי ואמר יש קונה עולמו בכמה שנים ויש קונה עולמו בשעה אחת אמר רבי לא דיין לבעלי תשובה שמקבלים אותם אלא שקורין אותם רבי:

רבי חנינא ור' יונתן חזו אזלי באורחא כי מסו להנהו תרי שבילי דהוה פצי אפתחא דע"ז וחד הוה פצי אפתחא דזונות א"ל חד לחבריה ניזיל אפתחא דע"ז (ס"ע"נ) דנכים יצריה א"ל אידך ניזיל אפתחא דזונות ונכפייה ליצירין ונקבל אגרא כי מסו להתם חזנהו לזונות איתכנעו מקמיהו א"ל מנא לך דא א"ל כתיב (מש"נ) מזמה תשמור עליך תכונה תנצרכה אמרו ליה רבנן לרבא מאי מזמה אי לימא תורה דכתיב בה זמה ומתרגמינן עצת חמאין וכתיב (ישעיה כח) הפליא עצת הצדיל תושיה אי הכי מזמה זמה מיבעיא ליה אלא מאי מזמה מדברי זמה תשמור עליך תורה תנצרכה:

תנו רבנן כשנתפסו ר' אלעזר בן פרמא ור' חנינא בן תרדיון למינות א"ל ר"א בן פרמא לר' חנינא בן תרדיון אשריך ר' חנינא שנתפסת על דבר אחד אוי לי שנתפסתי על ה' דברים א"ל ר' חנינא בן תרדיון אשריך שנתפסת על ה' דברים ואתה ניצול אוי לי שנתפסתי על דבר אחד ואיני ניצול שאתה עסקת בתורה ובג"ח ואני לא עסקתי אלא בתורה בלבד וכדרב הונא דאמר רב הונא כל העוסק בתורה בלבד דומה כמי שאין לו אלוה שנאמר (דסי"ג טו) וימים רבים לישראל ללא אלהי אמת וללא כהן מורה וללא תורה מאי ללא אלהי אמת

6). See Vol. Two, pages 91-92.

mean? Said R. Huna: "He who occupies himself with the Torah [but does not observe loving kindness] is similar to one who denies God." Was indeed R. Chanina b. Tradion not occupied in loving kindness? Have we not been taught in a Baraitha: R. Eliezer b. Jacob says: "One should not contribute towards a charitable fund unless it has a treasurer a man as honest as R. Chanina b. Tradion [hence he did practice loving kindness]." Yea, he was indeed a treasurer, but he did not give from his own. But have we not a Baraitha to the effect that he said: "*Purim* money was mixed up with other funds of charity and I distributed them among the poor." [Hence he spent of his own?] Indeed he gave but not sufficient.

Elazar b. Prata was brought before the judges and they asked him: "Why do you study and why do you steal?" And he answered: "If one is a scholar, he is no warrior (robber) and if a warrior, he is no scholar, and just as it is not true that I am a warrior, so is it also not true that I am a scholar." "Why, then, are you named master?" And he answered: "I am the master of artistic weaving." They brought two coils before him and said to him: "Which is warp and which is woof?" A miracle occurred and a female bee alighted on the warp while a drone alighted on the woof and he said: "This is a warp and this is a woof." "Why did you not visit the *Bee Abidan* (the house of discussion)?" And he answered: "I am too old, and feared perhaps I would be trodden down under the feet of the crowd." "Has it ever happened that old men should be trodden down in that house?" they inquired. Again a miracle occurred, and just at that time they were notified that an old man was trodden down in that house. "And why then have you freed your slave [which is forbidden]?" "This never occurred." One of the crowd, however, arose to testify against him. Elijah then disguised himself as one of the consuls of the government and said to the witness: "As in all the other things a miracle occurred, the same would occur also in this case and you would be considered an enemy of his and a liar." The alleged witness, however, did not listen and rose to bear his testimony. Meanwhile, a letter from one of the great officers which was to be sent to the Caesar was handed to this man as messenger. While he was going, Elijah caught him and

אמר רב הונא כל העוסק בתורה בלבד דומה כמי שאין לו אלוה. ובג"ח לא עסק והתניא ר' אליעזר בן יעקב אומר אל יתן מעותיו לארנקי של צדקה אא"כ ממונה עליה ת"ח כר"ח בן תרדיון הימוני מהימן מעבד לא עבד והתניא אמר ליה מעות של פורים נתחלפו לי במעות של צדקה וחלקתים לעניים מעבד עבד כדבעי ליה לא עבד:

אתיוה לר"א בן פרמא אמרו ליה מ"ט תנית ומ"ט גנבת אמר להו אי סייפא לא ספרא ואי ספרא לא סייפא מדהא לא איתא הא נמי לא איתא ומאי טעמא קרו לך רבי רבן של מרסיים אני איתו ליה תרי קיבורי אמרו ליה הי דשתיא והי דערבא אתרחיש ליה ניסא אתיא זיבורא וייתיב על דערבא ואתיא זיבורתא וייתיב על דשתיא אמר להו הא דשתיא והא דערבא ומ"ט לא אתית לבי אבידן אמר להו זקן אני ומתיירא אני שמא תרמסוני ברגליכם אמרו ועד האידינא כמה סבא אתרמוס אתרחיש ניסא וארמס חד סבא בההוא יומא ומ"ט שבקת עבדך לחירות אמר להו לא היו דברים מעולם קם חד מינייהו לאסהודי ביה אתא אליהו אידמי ליה כחד מחשיבי דמלכותא אמר ליה מדאתרחיש ליה ניסא בכולהו כהא נמי מתרחיש ליה ניסא וההוא גברא בישותיה הוא דקא מחוי ולא אשגח ביה קם למימר להו הוה כתיבא אגרתא דהוה כתיב מחשובי דרומאי לשדורי לקיסר ושדרוה בידיה דההוא גברא

threw him four hundred parsas, so that he did not return anymore.

Chanina b. Tradion was then brought before them and questioned why he occupied himself with the Torah, and he answered: "Because I am so commanded by the Lord my God." The decree was then rendered that he should be burned, his wife killed, and his daughter to be taken to the house of prostitutes. He to be burned, because (Fol. 18) he used to express the *Tetragrammaton* as it is written [and not as it is to be read instead]. But why did he do so? Did not Aba Shaul say that he who does so has no share in the world to come? He did so in the course of learning, as we are taught in a Baraita concerning the passage (Deut. 18, 9) *Thou shalt not learn to do*, i.e., but thou mayest learn to understand and teach. Why then was he punished? We must therefore say that he did it also publicly. His wife to be killed, because she had not prevented his doing so by protesting; from this it is to be inferred that he who feels that his protests would effect and does not protest, is punished therefor. And his daughter to prostitution, because, according to R. Jochanan, it happened once that she walked in the presence of the great people of Rome, and they exclaimed: "How nice are the steps of this girl!" And from that time she took care of her steps to please the spectators. And this is meant by Resh Lakish: "What is the meaning of the passage (Ps. 49, 6) *When the iniquity of my supplanters compasseth me about?* This means the sins which one commits with his feet in this world will surround him on the day of judgment." When all three went out of the court, they justified the decrees upon them. Chanina said (Deut. 32, 4) *He is the Rock, His work is perfect*, etc. His wife said, *The God of truth and without iniquity*; and his daughter said (Jer. 32, 19) *Great in council, and mighty in execution (Thou) whose eyes are open over all the ways of the sons of man*. Said Rabbi: "How great are these upright that to justify their decrees, the three verses of justification came to their mouths, at the time of so great a trouble."

Our Rabbis were taught: When R. Jose b. Kisma became sick, R. Chanina b. Tradion called on him; the former said to him: "Chanina, my brother, are you not aware that this nation is reigning by heavenly decree [and notwithstanding] that she has de-

אתא אליהו פתקיה ארבע מאה פרסי אול ולא אתא:

אתיוה לר' חנינא בן תרדיון א"ל מ"מ קא עסקת בתורה אמר להו כאשר צוני ה' אלהי מיד גזרו עליו לשרפה ועל אשתו להריגה ועל בתו לישב בקובה של זונות. עליו לשרפה שהיה (ק"י) הוגה את השם באותיותיו והיכי עבד הכי והא תנן אבא שאול אומר אף ההוגה את השם באותיותיו אין לו חלק לעוה"ב. להתלמד עבד דתניא (דנריס י"ה) לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות ואלא מ"מ איענש משום דהוגה את השם בפרהסיא הות. ועל אשתו להריגה דלא מיחתא ביה מכאן אמרו כל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה נענש עליו. ועל בתו לישב בקובה של זונות דאמר ר' יוחנן פעם אחת היתה בתו מהלכת לפני גדולי רומי אמרו כמה נאה פסיעותיה של ריבה זאת מיד דקדקה בפסיעותיה והיינו דאמר ריש לקיש מ"ד (תהלים מט) עון עקבי יסובני עונות שאדם דש בעקביו בעוה"ז מסבבין אותו ביום הדין ובשעת הוצאת שלשתן הצדיקו עליהם את הדין הוא אמר (דנריס ל"ג) הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט. אשתו אמרה (ס"א) אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא. בתו אמרה (ירמיה ל"ג) גדול העצה ורב העלילה אשר עיניך פקוחות על כל דרכי בני אדם אמר רבי גדולים שלשה הצדיקים הללו שנודמו להם שלשה מקראות של צדוק הדין בשעת צדוק הדין: ת"ר כשחלה רבי יוחי בן קסמא הלך ר"ח בן תרדיון אצלו לבקרו א"ל חנינא אחי אי אתה יודע שאומה זו מן השמים המליכה שהחריבה

stroyed the Temple, burned the palaces, killed the pious and put out of the way all the best of Israel, she is still in power. And in spite of this, I hear that you occupy yourself with the Torah publicly, and you bear with you the Holy Scrolls at all times!" "From heaven they will have mercy [to protect me]," was R. Chanina's answer. "I am giving you reasons, and you say, 'From heaven they shall have mercy,'" exclaimed R. Jose. "I wonder whether the government will not burn you with the Holy Scrolls." R. Chanina then said: "Rabbi, what will become of me in the world to come?" And Jose asked him: "Did not some [of the meritorious] acts come to your hand?" Whereupon he answered: "The money which I prepared to celebrate *Purim*, I erred, thinking that it was of the charity treasury; I have distributed it to the poor, and I have not collected from the charity." "If so," answered Jose, "I wish that my share should be like yours, and fate similar." It was said that a few days later R. Jose ben Kisma departed, and all the great men of Rome went after his coffin, lamenting greatly. On their return, they found R. Chanina b. Tradion studying the Torah publicly with the Holy Scrolls in his bosom; he was enwrapped in the Holy Scrolls and surrounded with branches of trees, which were kindled. And tufts of wool, soaked in water, were placed on his heart that his soul might not depart so quickly, and when his daughter said to him: "Father, is it just, what I see done with you?" he answered, "If I were burned alone, it would be hard for me, but now that I am burned in conjunction with the Holy Scrolls, I am sure that He who will take revenge for the Holy Scrolls will take revenge for me also." His disciples questioned him: "What do you see now?" And he answered: "I see parchment burning, the letters of which are flying away." They said to him: "Rabbi, open your mouth, so that the fire should catch you," to which he answered: "It is better that my soul be taken by Him who gave it and not that I myself shall cause it an earlier death." The executioner then said to him: "Rabbi, if I will increase this fire and will take off the tufts of wool from your heart, would you bring me to life in the world to come?" To which he answered, "Yea." He then asked him to swear, which he did. Immediately the executioner increased the fire, took off

ביתו ושרפת את היכלו והרגה את חסידיו ואבדה את מוכיו ועדיין היא קיימת ואני שמעתי עליך שאתה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהלות ברכים וספר תורה מונחת בחיקך. א"ל מן השמים ירחמו א"ל אני אומר לך דברים של מעם ואתה אומר מן השמים ירחמו תמהני אם לא ישרפו אותך ואת ס"ת באש א"ל ר"ה מה אני לעולם הבא א"ל כלום בא מעשה לידך א"ל רבי מעות של פורים נתחלפו לי במעות של צדקה וחלקתים לעניים אמר ליה אם כן מחלקך יהא חלקי ומגורלך יהא גורלי אמרו לא היו ימים מועטים עד שנפטר ר' יוסי בן קסמא והלכו כל גדולי רומי לקברו והספידוהו הספד גדול ובחזרתן מצאו לר"ה בן תרדיון שהיה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהלות ברכים וס"ת מונח לו בחיקו הביאוהו וכרכוהו בס"ת והקיפוהו בתבילי זמורות והציתו בהן את האור והביאו ספוגין של צמר ושראום במים והניחום על לבו כדי שלא תצא נשמתו מהר אמרה לו בתו אבא אראך בכך אמר לה אלמלי אני נשרפתי לבדי היה קשה הדבר לי ועכשיו שאני נשרף וס"ת עמי מי שיבקש עלבונה של תורה הוא יבקש עלבוני אמרו לו תלמידיו ר' מה אתה רואה אמר להן גוילין נשרפין ואותיותיו פורחות אף אתה פתח פיך ותכנם כך האש אמר להן מוטב שיטלנה מי שנתנה ואל יתבול הוא בעצמו א"ל קליספגירו רבי אם אני מרבה עליך בשלהבת ונוטל ספוגין של צמר מעל לכך אתה מביאני לעוה"ב א"ל הן אשתבע לי אישתבע לך מיד תרבה עליו בשלהבת ונטל ספוגין של

the tufts of wool and his soul departed. The executioner himself then jumped into the fire.⁷ A heavenly voice was then heard: "Both Chanina and the executioner are prepared for life in the world to come." Rabbi then wept, saying: "There is one again who buys his world in one moment, while another buys his world [through the work] of a period of years."

Bruria, the wife of R. Mair, was the daughter of Chanina b. Tradion, and she said to her husband: "It is a disgrace for me that my sister should be in the house of prostitution." He then took with him a *Tarkab* full with dinars, and said: "I will go there, and if she is yet pure, a miracle will occur." He disguised himself as a military rider, visited her, asking her to listen to him. She, however, gave him many reasons, and finally she told him that in this place he will find many who are more beautiful than she. He then convinced himself that she answered the same to everyone, and went to her guardian asking him to accept the money he brought for transferring her to him, saying: "The half of the dinars will be sufficient to bribe the officers of the government, and the other half will remain for you." And to his question: "What should I do when the half will be spent, and they will still persecute me?" he answered: "You will then say, 'God of Mair, help me,' and you will be saved." (Ib. b) "And whence do I know that so it is?" R. Mair answered: "I will convince you immediately." There were dogs who devoured people, and the guard aroused them against Mair. The latter pronounced, "God of Mair, answer me," and they kept aloof from him. The guard then delivered to R. Mair his sister-in-law. Finally, the government heard of it, and the guardian was brought to the gallows to be hanged, and as soon as he pronounced, "God of Mair, help me," he was thrown down uninjured. And to the question, "What is it?" he related before all what happened. The government then engraved the picture of R. Mair on the gate of Rome, commanding that he who should see such a face should deliver him to the officers. It happened that he was once seen, and they ran after him; he then ran away to a place of prostitution, and Elijah disguised himself as one of the prostitutes and embraced him. The officers then said:

7). The executioner thus embraced Israel's religion after he had achieved his pray—Great is the tragedy of the story, but wonderful is the result of its reaction!

גמר מעל לבו ויצאה נשמתו במהרה אף הוא קפץ ונפל לתוך האור יצאה בת קול ואמרה ר"ה בן תרדיון וקליספנירו מזומנים לחיי העולם הבא בכה רבי ואמר יש קונה עולמו בשעה אחת ויש קונה עולמו בכמה שנים:

ברוריא דביתו דר' מאיר ברתיא דרבי חנינא בן תרדיון הות אמרה ליה זילא בי מלתא דיתבה אחותי בקובה של זונות שקל תרקבא דדינרין ואזל ואמר אי לא אתעביד בה איסורא מתרחיש ניסא ואי עבדיה איסורא לא מתרחיש ניסא אזל נקט נפשיה כחד פרשא אמר לה השמיעי לי אמרה ליה דשתנא אנא אמר לה מתרחנא לך אמרה ומאי נפקא לך מינאי דאיכא נפישין דשפירי מינאי מובא אמר ש"מ לא אתעביד בה איסורא כל דאתי אמרה ליה הכי אזל לגבי שומר דידה א"ל הבה ניהלי א"ל מיסתפינא ממלכותא א"ל שקול תרקבא דדינרי פלגא פלח ופלגא ליהוי לך א"ל וכי שלמי מאי איעבד א"ל אימר אלהא דמאיר ענני ומיתצלת א"ל (ע"נ) ומי יימר דהכי הוא א"ל השתא חזית דחו הנהו כלבי דאכלי אינשי שקל קלא פתק בהו אתו עליה למיכליה אמר אלהא דמאיר ענני שבקוהו יהבת ליה ניהליה לסוף אשתמעא מלתא בי מלכא אתיוהו אסקוהו לזקיפא אמר אלהא דמאיר ענני אחתוהו אמרו ליה מאי האי אמר להו הכי הוה עובדא חקקות לדמותיה דר"מ אפתחא דרומאי אמרי כל דחזוייה ליה לתפסיה יומא דד חזיוה רהמו אבתריה רהט מקמיהו ואזל לבי זונות א"ד בשול עכו"ם חזא ממש כהא ומתק כהא וא"ד אתא אליהו אידמי ליה כזונה כרכתיה ואחדתיה אמרי ח"ו אי ר"מ הוה לא הוה עביד

"This must be someone else, for Mair would not do so." Thereafter, R. Mair ran away to Babylon, according to some, because of this occurrence, and according to others, because of what had happened to Bruria.⁸

R. Simon b. Pazi lectured: "What is the meaning of the passage (Ps. 1, 1) *Happy is the man that hath not walked in the counsel of the wicked, nor stood in the way of sinners, nor sat in the seat of the scornful*. If he hath not walked how could he stand, and if he did not stand how could he sit, and if he did not sit, how could he scorn? We must therefore say that it means as follows: If he had walked, he would finally have stood and if he had stood, he would finally have sat and scorned, and concerning scorning, the passage says (Pr. 9, 12) *If thou art wise, thou art wise for thyself; and if thou scornest, thou alone shalt bear it*." R. Elazar said: "He who scorns causes chastisement to be brought upon himself as it is said (Is. 28, 32) *Now, therefore, be ye not scoffers, lest your bands be made strong*." Raba said to the Rabbis (his disciples): "I beg you not to scorn so that chastisements shall not come upon ye." R. Ktina said: "Whoever scorns even his food becomes weaker, as it is said (Hos. 7, 5 [Because] *he stretched out his hand with scorn*." R. Simon b. Pazi lectured again: "What is the meaning of the passage, *Happy is the man that hath not walked*; i. e., happy is the man who walketh not to the theatres and circuses of the heathens. *Nor stood in the way of sinners*, i. e., who does not stand as a spectator at bestial contests (arranged by the Romans). *Nor sat in the seat of the scornful*, i. e., who never sat in bad company. And lest one say, 'Since I have not walked to the theatres and circuses, nor stood as a spectator at bestial contests, I may engage my time in sleeping,' therefore says the passage, *But his delight is in the law of the Lord*."

R. Samuel b. Nachmeni in the name of R. Jonathan said: "What is the meaning of the passage, *Happy is the man that hath not walked*, etc., i. e., *happy is the man that hath not walked in the council of the wicked*, refers to Abraham our father, who hath not walked with the generation which witnessed

הכי קא ערק לכבל א"ד משום האי מעשה וא"ד ממעשה דברוריא:

דרש ר' שמעון ג' פזי מאי דכתיב (תהלים ח) אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים וגו' וכי מאחר שלא הלך מהיכן עמד ומאחר שלא עמד מהיכן ישב ומאחר שלא ישב מהיכן לץ אלא לומר לך שאם הלך סופו לעמוד ואם עמד סופו לישוב ואם ישב סופו ללון ואם לץ עליו הכתוב אומר (תהלים ט) אם חכמת חכמת לך ולצת לדרך תשא. א"ר אלעזר כל המתלוצץ יסורין באין עליו שנאמר (ישעיה כח) ועתה אל תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם. אמר להו רבא לרבנן במשנותא מינייכו דלא תתלוצצו דלא לייתו יסורין עלייכו. אמר רב קמינא כל המתלוצץ מזונותיו מתמעטין שנאמר (הושע ז) משך ידו את לוצצים.

דרש ר' שמעון בן פזי מה דאמרי אשרי האיש אשר לא הלך וגו' אשרי מי שלא הלך למרטיאות ולקרקסיות ובדרך חסאים לא עמד זה שלא עמד בקניגיון ובמושב לצים לא ישב שלא ישב בתחבולות שמא יאמר אדם הואיל ולא הלכתי למרטיאות וקרקסיות ולא עמדתי בקניגיון אלך ואתגרה בשינה ת"ל כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהנה יומם ולילה:

א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מ"ד (תהלים ח) אשרי האיש אשר לא הלך וגו' אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים זה (דף יט) אברהם שלא הלך בעצת אנשי דור הפלגה מפני

8). Beruriah, the wife of R. Mair, was one of the most charming women that we find figuring in the Talmud. It may be well to introduce her here to the attention of the reader by mentioning the story of Vol. I, page , also of this excellent and humane woman it may be well said (Pr. 31, 26) "She openeth her mouth with wisdom, and in her tongue is the law of kindness." Her end was tragic. She was entrapped by one of her husband's disciples, and out of shame she committed suicide. The disgrace and probably also his love to his wife upset R. Mair, caused him to abandon his elevated position as chief of academy and he immigrated to Palestine.

the separation of races⁹ because that generation was wicked, as it is said (Gen. 11, 3) *Come, let us make brick. Nor stood in the way of sinners*, i.e., who did not stand in the circle of Sodomites, concerning whom the passage says (Ib. 13, 13) *Now the men of Sodom were wicked and sinners; nor sat in the seat of the scornful*, i.e., who did not associate himself with the Philistines, because the latter were scornful, as it is said (Jud. 16, 25) *Call for Samson, that he may make us sport.*"

(Ps. 112, 1) *Happy is the man that feareth the Lord. Man, and not woman?* Said R. Amram in the name of Rab: "This means, Happy is he who repents when he is still young (a man)." And R. Joshua b. Levi said: "Happy is he who conquers his evil spirit, as a heroic man." *That delighteth greatly in His commandments.* Said R. Elazar: "Because of His commandments, but not because of the reward for them." And this is what the *Mishnah* states: Be not like slaves who serve their master because of reward, but as the one who serves Him not to receive any reward.

(Ib. 1, 2) *But his delight is in the law of the Lord.* Said Rab: [We may infer that] one should always study such part of the law to which his heart is inclined, as it is said *his delight shall be the law of the Lord.*" Levi, and R. Simon, the son of Rabbi, were sitting before Rabbi reading a book of the Bible, and after finishing, Levi said: "Bring us Proverbs," while R. Simon said: "Bring us Psalms." The latter overruled Levi, and Psalms was brought. When they came to the verse, *But his delight is in the law of the Lord*, Rabbi stopped and said: "One has to study only what his heart is inclined thereto." Levi thereupon said to him: "Rabbi, with this you have given me permission to stop studying." R. Abdimi b. Chana said: "He who occupies himself with the Torah, the Holy One, praised be He! grants his desire, as it is said, *His delight is—given if—in the law of the Lord—he studies.*" Raba said: "When one begins to study, the Torah is named the Holy One's, but after studying, it is considered to be his (the student's); as it is said [first] *the law of the Lord*, and thereafter, *is his [own] law (the student's).*"

Raba said further: "One shall first study, and thereafter deliberate, as the above-cited

שאנשי דור הפלגה רשעים היו שנאמר (נרשאת יא) הבה נבנה לנו עיר. ובדרך חמאים לא עמד שלא עמד במעמד אנשי סדום מפני שאנשי סדום חמאים היו שנאמר (סס יג) ואנשי סדום רעים וחמאים. ובמושב לצים לא ישב שלא ישב במושב אנשי פלשתים שאנשי פלשתים ליצנים היו שנאמר (זופטיס יז) ויהי כמוב לבם ויאמרו קראו לשמשון וישחק וגו':

(תהלים קיג) אשרי איש ירא את ה' אשרי איש ולא אשה א"ר עמרם אמר רב אשרי מי שעושה תשובה כשהוא איש ר' יהושע ב"ל אמר אשרי מי שמתגבר על יצרו כאיש במצותיו חפץ מאד א"ר אלעזר במצותיו ולא בשכר מצותיו כדתנן הוא היה אומר אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס אלא הו' כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס:

(סס ה) כי אם בתורת ה' חפצו א"ר אין אדם לומד תורה אלא ממקום שלבו חפץ שנאמר כי אם בתורת ה' חפצו לוי ור"ש ברבי הו' יתבי קמיה דר' וקא פסקי סדרא שלים ספרא לוי אמר לייתו לן משלי ור"ש ברבי אמר לייתו לן תהלים כפייה ללוי ואייתו לתהלים כי מסו כי אם בתורת ה' חפצו פרש רבי ואמר אין אדם לומד תורה אלא ממקום שלבו חפץ א"ל לוי לרבי נתת לי רשות לעמוד. א"ר אבדימי בר חמא בר חסא כל העוסק בתורה הקב"ה עושה לו חפציו שנא' כי אם בתורת ה' חפצו. אמר רבא לעולם ילמוד אדם תורה במקום שלבו חפץ שנאמר כי אם בתורת ה' חפצו ואמר רבא בתחלה נקראת התורה על שמו של הקב"ה ולבסוף נקראת על שמו שנאמר כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו וגו':

ואמר רבא לעולם ילמוד אדם תורה ואח"כ

⁹. See Gen. 11, 1-10.

verse reads, *the law of the Lord*, and thereafter, *and in his law shall he meditate*." Raba said further: "One shall study, even though he forgets it; one shall study, although he does not understand it well.

(Ps. 1, 3) *And he shall be like a tree replanted by streams of water*. Said the disciples of Janai: "Replanted, and not planted; this signifies that he who receives his knowledge from one teacher, will never see any blessing [in his studies]." R. Chisda said to his disciples: "I would like to tell you something, but I am afraid you will leave me, and go away. He who studies always from one teacher, will never see any blessing." They then left him and went to the college of Raba, who, when he heard the above reason, said to them: "It is true only concerning reasons and ingenuity; but as for traditions, it is better to learn them from one master, (Ib. b) in order to avoid different versions." R. Tanchum b. Chanilai said: "It is advisable to divide one's years into three parts: one-third for the study of Scripture, the second, for Mishna, and the third, for Talmud." But does one know how long he is going to live? It refers to the days. *The fruit in its season . . . does not wither*. Said Raba: "This means, that if the fruit is given in its season, then its leaves will not wither; but if not, then upon both, the teacher and the scholar, will the succeeding verse be applied; *not so the wicked*, etc."

R. Aba in the name of R. Huna, quoting Rab, said: "What is the meaning of the verse (Pr. 7, 26) *She hath cast down many wounded, yea, a mighty host are all her slain*, i.e., *she hath cast down many wounded*, refers to an immature disciple, who decides questions; *a mighty host are all her slain*, refers to a matured scholar, who is fit to do so and does not." And until what age [is one considered immature]? Till he reaches his fortieth year. But did not Raba decide questions [although he only lived forty years]? It was because there was no greater scholar than he. *And whose leaves do not wither*. R. Acha b. Ada in the name of Rab, and according to others, R. Acha b. Abba in the name of R. Hamnuna, quoting Rab, said: "Whence do we infer that even the gossip of a scholar is to be studied? The passage reads, *And whose leaf doth not wither*."

R. Joshua b. Levi said: "The following

יהגה שנאמר בתורת ה' וחדר ובתורתו יהגה ואמר רבא ליגרם אינש ואע"ג דמשכח ואע"ג דלא ידע מאי קאמר שנאמר (תהלים קיט) גרסה נפשי לתאבה גרסה כתיב ולא כתיב מחנת. (תהלים ח) והיה כעץ שתול על פלגי מים אמרי דבי ר' ינאי כעץ שתול ולא כעץ נמוע כל הלומד תורה מרב אחד אינו רואה סימן ברכה לעולם. אמר להו רב חסדא לרבנן בעינא דאימא לכו מלתא ואנא מסתפינא דשבקיתו לי ואוליתו כל הלומד תורה מרב אחד אינו רואה סימן ברכה לעולם שבקוהו ואזול קמיה דרבה אמר להו הני מילי בסברא אבל בגמרא מחד רבה מעלי כי היכי (ס"ע"נ) דלא לפלוג לישני. על פלגי מים א"ר תנחום בר תאנאי לעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא ושלש במשנה ושלש בתלמוד ומי ידע כמה חיי כי קאמרינן ביומי. אשר פריו יתן בעתו אמר רבא אם פריו יתן בעתו ועלהו לא יכול ואם לאו על הלומד ועל המלמד עליהם הכתוב אומר לא כן תרשעים וגו' :

א"ר אבא אמר רב הונא אמר רב מ"ד (משלי ז) כי רבים חללים הפילה ועצומים כל הרוגיה כי רבים חללים הפילה זה תלמיד שלא הגיע לחוראה ומורה ועצומים כל הרוגיה זה תלמיד שהגיע לחוראה ואינו מורה ועד כמה א"ר זירא עד ארבעין שנים והא רבא אורי התם בשוין. ועלהו לא יכול אמר רב אחא בר אדא אמר רב ואמרי לה א"ר אחא בר אבא אמר רב המנונא אמר רב מנין שאפילו שיחת חולין של ת"ח צריכת תלמוד שנאמר (תהלים ח) ועלהו לא יכול :

אמר ריב"ל דבר זה כתוב בתורה ושנוי

is written in the Pentateuch, repeated in the Prophets, and a third time in the Hagiographa: Whoever occupies himself with the [study of the] Torah is prosperous in all his undertakings. In the Pentateuch, as the passage says (Deut. 9, 8) *Keep ye therefore the words of this covenant, and do them, that ye may prosper in all that ye do*; repeated in the Prophets, as the passage states (Jos. 1, 8) *This book of the law shall not depart out of thy mouth, but thou shalt meditate therein day and night; that thou mayest observe to do according to all that is written therein; for then shalt thou make thy way prosperous, and then thou shalt have good success*. And a third time in Hagiographa, as the passage reads (Ps. 1, 2-3) *But his delight is in the law of the Lord, and in His law doth he meditate day and night. And he shall be like a tree replanted by streams of water, that bringeth forth its fruit in its season, and whose leaf doth not wither; and whatsoever he doth shall prosper*." R. Alexander announced: "Who wants to live, who wants to live?" And a big crowd surrounded him. He then referred them to (Ib. 34, 14-16) *Keep thy tongue from evil*, etc. One might say, since I keep my tongue from evil, and my lips from speaking guile, I may engage my time in sleeping. The passage therefore states, *Depart from evil and do good (Tob)*, and *good (Tob)*, refers to the Torah, as it is said (Pr. 4, 2) *For I give you good doctrine; forsake ye not My Torah*.

(Fol. 20) (Deut. 7, 2) *Nor show mercy unto them*, i.e., do not show them mercy. This will support Rab, who said: "It is forbidden to say: How nice is this female heathen." An objection was raised. R. Simon b. Gamaliel, being once on the steps of the Temple mountain, happened to see a female heathen who was a great beauty, and he exclaimed: (Ps. 104) *How great is Thy work, O Lord!* The same also happened to R. Akiba that when he saw the wife of Tarnus Rupus, he laughed and wept. Laughed, because he saw that she would become a proselyte, and he would marry her; wept, that such a beauty must be buried under earth. [Hence it is contrary to Rab?] This does not contradict Rab, for the Rabbis merely praised God through reciting a pas-

בנביאים ומשולש בכתובים כל העוסק בתורה נכסיו מצליחין לו. כתוב בתורה דכתיב (זכריה כט) ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם למען תשכילו את כל אשר תעשון. שני בנביאים דכתיב (יהושע ה) לא ימוש ספר התורה הזה מפיו והגית בו יומם ולילה למען תשמור לעשות ככל הכתוב בו כי אז תצליח את דרכך ואז תשכיל. ומשולש בכתובים דכתיב (תהלים ה) כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פרו יתן בעתו ועלתו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח. מכריו ר' אלכסנדראי מאן בעי חיי מאן בעי חיי כנימו ליה כולי עלמא ואתו לגביה אמרו ליה הב לן חיי אמר להו (ס לז) מי האיש החפץ חיים וגו' נצור לשונך מרע וגו' שמא יאמר אדם הואיל ונצרת את לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה אלך ואתגרה בשינה ת"ל (ס) סור מרע ועשה טוב ואין טוב אלא תורה שנאמר (משלי ד) כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו: (דף כ) (זכריה ז') לא תחנם לא תתן להם חן מסייע ליה לרב דאמר רב יהודה אמר רב אסור לו לאדם שיאמר כמה נאה עכו"ם זה. מיתבי מעשה ברבי שמעון בן גמליאל שהיה עומד על גב מעלה בהר הבית וראה נכרית אחת שהיתה נאה ביותר ואמר (תהלים קד) מה רבו מעשיך ה' ואף ר"ע ראה אשת טורנוסרופוס ורק ושחק ובכה רק שהיתה באה מטפה מרוחה שחק דעתידה דמינייתה ונמיב לה בכה דהאי שופרא כלי בארץ. רבנן אודויי הוא דמודו דאמר מר

sage, as the master said: "Whoever sees nice creatures or nice trees, should say, 'Blessed is He who hath such things in His world.'"

CHAPTER TWO.

(Fol. 24b) (I Sam. 6, 12) (*Vayisharna*) *And the cows went straight forward.* What does the expression *Vayisharna* mean? Said R. Jochanan in the name of R. Mair: "They sang a song."¹ And R. Zutra b. Tubiah, in the name of Rab, said: "They have straightened their faces to look upon the ark, and sang a song." What was their song? R. Jochanan in the name of R. Mair said (Ex. 15, 1) *Then sang Moses, etc.* R. Jochanan himself, however, said (Is. 12, 4) *And ye shall say on that day, Give thanks unto the Lord, call on His name, etc.* And R. Simon b. Lakish said: "The song the orphan chapter (a chapter in which the author's name is not mentioned) (Ps. 98, 1) *Oh sing unto the Lord a new song; for He hath done marvelous things, etc.*" And R. Elazar said (Ib. 99, 1) *The Lord reigneth; let the people tremble.* R. Samuel b. Nachmeni said (Ib. 93, 1) *The Lord reigneth; He is clothed in majesty.* R. Isaac Naphcha said: Sing, O ark, in beauty shining; Thou adorned with chains of gold—ever close the Word enshrining—glittering with gems untold."² R. Ashi taught the saying of R. Isaac Naphcha in connection with this (Num. 10, 55) *And it came to pass, when the ark set forward that Moses said, etc.* And what did Israel say? Whereupon R. Isaac said: "Sing, O ark, etc."

(Jos. 10, 13) *And the sun stood still* *written in the book of Yashar.* What is the book of *Yashar*? Said R. Chiya b. Aba in the name of R. Jochanan: "This refers to (Genesis) the book in which the birth of Abraham, Isaac, and Jacob, who are named *Jesharim* (the upright), as it is said (Num. 23, 10) *Let me die the death of the righteous Jesharim, etc.* And where is it hinted [that such a miracle will occur with Joshua]? From (Gen. 48, 19) *And his seed shall become a multitude of nations, i.e., when shall his seed become a multitude of nations?* At the time when Joshua stopped the sun. (Jos. 10, 13) *And the sun stood still in the midst of the heavens,*

הרואה בריות טובות ואילנות טובות אומר
ברוך שככה לו בעולמו:

אין מעמידין פרק שני

(ע"נ) וישרנה הפרות בדרך וגו' (ז"ל ו)

מאי וישרנה הפרות א"ר יוחנן משום ר"ם
שאמרו שירה וכן אמר רב זוטרא בר טוביה
אמר רב שישירו פניהם כלפי ארון ואמרו שירה
ומה שירה אמרו א"ר יוחנן משום ר"ם (שמות
טו) אז ישיר משה וגו' ור' יוחנן ידיה אמר
(ישעיה יג) ואמרתם ביום ההוא הודו לה' קראו
בשמו וגו'. וריש לקיש אמר מזמורא יתמא
(תהלים נח) מזמור שירו לה' שיר חדש כי
נפלאות עשה וגו'. ר' אלעזר אומר (שס טז) ה'
מלך גאות לבש. ר' יצחק נפתח אמר רני רני
השמה התנופפי ברוב הדרך המחושקה ברקמי
זהב המהוללה בדביר ארמון המפוארה בעדי
עדיים. רב אשי מתני לה להא דר יצחק נפתח
אחא (נמנר י) ויהי בסמוע הארון ויאמר משה
וגו' ישראל מאי אמרו א"ר יצחק רני רני השמה
וגו':

(דף כה) (יהושע י) וידם השמש וירח עמד
עד יקום גוי אויביו הלא היא כתובה על ספר
הישר מאי ספר הישר אמר ר' חייא בר אבא
א"ר יוחנן זה ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו
ישרים שנאמר (נמנר כג) תמות נפשי מות
ישרים וגו' והיכא רמיזא (נרלזית מח) וזרעו
יהיה מלא הגוים אימתי יהיה מלא גוים בשעה
שעמד לו חמה ליהושע. (יהושע י) ויעמוד
השמש בחצי השמים ולא אץ לבא כיום תמים

1). The origin of *Vayisharna* may be traced to *Shira* (a song).

2). Taken from *Sekles Poetry of the Talmud*.

and hastened not to go down about a whole day. How many hours? Said R. Joshua b. Levi: "Twenty-four hours; it went six [hours] and stopped six, went six, and stopped six, the entire episode lasting a whole day." R. Elazar said: "Thirty-six hours, it went six [hours] and stopped twelve, it went six, and stopped twelve; its stopping time was equal to a whole day [24 hours]." R. Samuel b. Nachmeni said: "Forty-eight, it went six and stopped twelve, went six and stopped twenty-four, for it is said, *And it hastened not to go down about a whole day.*" According to the above, they differ in the additional hours of that day.

We are taught in a Baraita: Just as the sun stopped for Joshua, so also did it stop for Moses. An objection was raised from (Ib. ib. 14) *And there was no day like that before it or after it.* If you wish, in the time of Moses it stopped for fewer hours, or if you wish, it may be said that in Moses' time there were no hailstones mentioned, as the passage says (Ib. ib. 11) *And it came to pass, as they fled from before Israel, etc., that the Lord cast down great stones, and said: To teach the sons of Judah the bow, Behold it is written in the book of Yashar.* What does *Yashar* mean? Said R. Chiya b. Aba in the name of R. Jochanan: "This refers to Genesis [as said above]. And where is it hinted [that Judah will be fighters]? It is written (Gen. 49, 8) *Thy hand shall be on the neck of thy enemies.* Which is the weapon that needs the hand against the neck? It is the bow," R. Elazar, however, maintains that the book of *Yashar* refers to Deuteronomy. And why is it named *Yashar*? Because there is a passage (6, 18) *And thou shalt do that which is right (Yashar) and good in the eyes of the Lord.* And where is the intimation of this? (33, 7) *Let the power of his hands.* And which is the weapon for which both hands are needed? It is the bow." R. Samuel b. Nachmeni said: "It refers to the book of Judges. And why is it called *Yashar*? Because therein is written (17, 6) *Every man did what seemed right (Yashar) in his eyes.* And where is it intimated [in the Biblical text]? (3, 2) *To teach them war.* And what is the weapon for which teaching is necessary? This is the bow. And whence do we know that this refers to Judah? The passage reads (Ib. 1, 1)

וכמה אריב"ל עשרים וד' שני אול שית וקם שית אול שית וקם שית כולה מלתא כיום תמים. ר' אלעזר אומר ל"ו אול שית וקם תרי עשר אול שית וקם י"ב עמידתו כיום תמים ב' שמואל בר נחמני אמר מ"ח אול שית וקם תרתי מרי אול שית וקם עשרים וארבע שנאמר ולא אץ לבא כיום תמים מכלל דמעיקרא לאו כיום תמים הוה.

נבא כשם שעמדה לו חמה ליהושע כך עמדה לו למשה מיתבי (יהושע י) ולא היה כיום תהוא לפניו ואחריו אבע"א שעות הוא דלא נפישין כולי האי ואבע"א אבני ברד לא הואי דכתיב (ס) ויהי בנוסם מפני ישראל וגו' וה' השליך עליהם אבנים גדולות מן השמים וגו'. (ע"נ ה) ויאמר ללמד את בני יהודה קשת הלא היא כתובה על ספר הישר מאי ספר הישר א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן זה ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו ישרים דכתיב (נחמדנר כג) תמות נפשי מות ישרים היכא רמיזא (נחמדנר מט) יהודה אתה יודוך אחיך ירך בערף איביך אי זו היא מלחמה שצריכה יד כנגד עורף הוי אומר זו קשת ר"א אומר זה ספר משנה תורה ואמאי קרי ליה ספר הישר דכתיב (זכריה י) ועשית הישר והמוט בעיני ה' היכא רמיזא (סג לג) ידיו רב לו אי זו היא מלחמה שצריכה שתי ידים הוי אומר זו קשת. רבי שמואל בר נחמני אמר זה ספר שופטים ואמאי קרי ספר הישר דכתיב ביה (שופטים י) בימים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה היכא רמיזא (סג ג) למען דעת דורות בני ישראל ללמד מלחמה אי זו היא מלחמה שצריכה למד הוי אומר זו קשת ומצ"ל דביהודה כתיב

Who shall go up for us first against them? And the Lord said: 'Judah shall go up.'"

(Fol. 27b) (II. Kin., 7, 9) *If we say, We will enter into the city, There is the famine in the city, and we will die. But why did they not take into consideration that should they fall in the hands of the enemy, they would then be killed immediately? We must therefore say that for a life of short duration nobody cares. An objection was raised from the following: One must not interfere with the Minim and must not cure himself by them, even to delay death for but a few hours. As it happened to ben Dama, the son of Ismael's sister, who was bitten by a snake; Jacob of the village of Sechania came to heal him by means of infidelity, but R. Ismael would not permit it. The patient, however, said to him: "Ismael, my brother, let him cure me and I will bring you evidence from the Scripture that such is allowed." But ere finished, his soul departed, and R. Ismael exclaimed: "Happy art thou, ben Dama, that thy body was pure and thy soul left thee in purity, and thou hast not transgressed the decision of thy colleagues, who say (Ecc. 10, 8) *And whoso breaketh through a defence, a serpent shall bite him.*" With means of heresy, it is different, for it is attractive and he may be induced to follow them. It was stated above, 'And hast not transgressed the decision of the colleagues who say (Ecc. 10, 8) *And whoso breaketh through a fence, a serpent shall bite him.*' But he himself was bitten by a serpent? R. Ismael referred to the words of the Rabbis which are like the bite of a serpent. But what had ben Dama to say [to justify it]? As R. Nachmeni b. Isaac said: (Lev. 18, 5) *And he shall live with them*, but not he shall die with them. R. Ismael, however, maintains that such is allowed only privately, but not in public; as we are taught in the following Baraitha: R. Ismael used to say: "Whence do we know that if one is told to worship idols, under the threat of being killed, that he may worship and not be killed? From the above-cited verse—*And he shall live with them*, but not he shall die with them. Perhaps one will say that this may be done publicly, therefore it is written (Ib. 22, 32) *And ye shall not profane My holy name*, etc."*

(Fol. 35) "Calls his attention to another thing." What is the meaning of the passage (Son. 1, 2) *For thy love is better than*

דכתיב מי יעלה לנו בתהלה אל הכנעני להלחם

בו ויאמר ה' יהודה יעלה:

(דף כ"ז) כתיב (מלכים ב' ז) אם אמרנו

נבוא העיר ורעב בעיר ומתנו שם וגו' והא

איכא חיי שעה אלא לחיי שעה לא חיישינן

מיתבי לא ישא ויתן אדם עם המינין ואין

מתרפאין מהן אפילו לחיי שעה ומעשה בכן

דמא בן אחותו של ר' ישמעאל שהכישו נחש

ובא יעקב איש כפר סכניא לרפאותו ולא הניחו

ר' ישמעאל אמר ישמעאל אחי הנח לי ואתרפא

ממנו ואני אביא לך מקרא מן התורה שהוא

יותר ולא הספיק לגמור הדבר עד שיצאה

נשמתו ומת קרי עלית רבי ישמעאל אשריך

בן דמא שגופך מהור ונשמתך יצאה במהרה

ולא עברת על דברי חבריך שהיו אומרים

(קהלת י') ופורץ גדר ישכנו נחש שאני מינות

דמשכא דאתי למימשך בתרייהו אמר מר ולא

עברת על דברי חבריך שהיו אומרים ופורץ

גדר ישכנו נחש איתו גמי חויא מרקה חויא

דרבנן קאמר דלית ליה אסותא מאי הוה ליה

למימר ליה כדאמר רב נחמן בר יצחק (ויקרא

יח) וחי בהם ולא שימות בהם ורבי ישמעאל

ה"מ בצנעא אבל בפרהסיא לא דתניא היה ר'

ישמעאל אומר מנין שאם אומרים לו לאדם

עבוד ע"ז ואל תעדרג שיעבוד ואל יהרג שנאמר

וחי בהם ולא שימות בהם יכול אפילו בפרהסיא

ת"ל (שם כג) ולא תחללו את שם קדשי וגו':

(דף ל"ה) פיסקא. חשיאו לדבר אחר. מאי כי

מוזבין דודיך מיין כי אתא דב דימי אמר אמרת

wine? When R. Dimi came he explained thus: The Congregation of Israel said before the Holy One, praised be He! 'Sovereign of the Universe, sweet are to me the words of Try friends (the sages) even more than the essence of the Torah.' But what was the reason that R. Ismael called his attention to this passage? Said R. Simon b. Pazi, and according to others, R. Simon b. Ami: "He called his attention to the beginning of this chapter, *Let him kiss me with the kisses of His mouth.*" "My brother," said R. Ismael to Dama, "this means, Compress your lips, one upon the other, and hasten not to propound questions." But why not give its reason? Said Ula, and according to others, R. Samuel b. Abba: "This was a new decree, to which the reason could not be given at that time." And why? This is as Ula said elsewhere. When a new decree was promulgated in the West, they did not give the reason until twelve months had elapsed, for fear there might be one who would not care for such a reason, and would not accept the decree.

(Ib. b) R. Nachman b. R. Chisda lectured: "What is the meaning of the passage (Son. 1, 2) *Thine ointments have a goodly fragrance?* Unto what is a scholar equalled? Unto a glass of perfume, which, if uncovered, gives forth a good odor, but if covered it does not give forth a good odor. And not only this, but even such matters the reasons for which were sealed from him finally become apparent, as it is said (Ib. ib.) *Therefore do the maidens (Alamoth) love thee.* Do not read *alamoth* (maidens), but *alumuth* (hidden things). Furthermore, the angel of death becomes his friend; for do not read, *alomoth*, but read it *al-maveth* (immortal). And furthermore, he inherits two worlds; this world, and the world to come, as the same word may be read *olamoth* (worlds)."

CHAPTER THREE

(Fol. 44) R. Huna pointed out the following contradictions: It is written (I Chr. 14, 12) *And they left their Gods there; and David gave commandments, and they were burnt with fire.* And again there is a verse (II Sam. 5, 21) *And David and his man took them away [and did not burn them?].* This is not difficult to explain: The former speaks prior to the arrival of Ithai, the Gethite; and the latter speaks of a

כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע ערבים עלי
דברי דודיק יותר מיינה של תורה מאי שנא
האי קרא דשיליה א"ר שמעון בן פזי ואיתימא
ר"ש בר אמי מרישא דקרא קאמר ליה ישקני
מצשיקות פיהו א"ל ישמעאל אחי חשוק שפתך
זו בזו ואל תבהל להשיב מ"מ אמר עולא
ואיתימא רב שמואל בר אבא גזרה חדשה היא
ואין מפקפקין בה אמאי לא אמרה ליה משום
דעולא דאמר עולא כי גזרו גזירה במערבא
לא מיגלו מעמא עד תריסר ירחי שתא דלמא
איכא אינש דלא סבירא ליה ואתי לולזולי בה:
(ע"נ) דרש רב נחמן בר רב חסדא מ"ד
(ז"ה"א ח) לריח שמניך טובים למה ת"ח דומה
לצליחות של פלייטין מגולה ריחה נודף מכוסה
אין ריחה נודף ולא עוד אלא דברים שמכוסין
ממנו מתגלין לו שנאמר (ס) על כן עלמות
אהבוך קרי ביה עלמות אהבוך ולא עוד אלא
שמלאך המות אוהבו שנאמר עלמות קרי ביה
על מות אהבוך ולא עוד אלא שנוחל שני
עולמות עולם הזה ועולם הבא שנאמר עלמות
קרי ביה עלמות:

כל הצלמים פרק שלישי

(דף מד) רב הונא רמי כתיב (ד"ה"א יד)
ויעזבו שם את אלהיהם ויאמר דוד וישרפו
באש וכתיב (ז"ה) וישאם דוד ואנשיו לא
קשיא כאן קודם שבא אתי תגתי כאן לאחר

time after the arrival of Ithai, the Gethite, as it is written in connection with a similar thing (II Sam. 12, 30) *And he took the Crown of Malkam from off his head; and the weight thereof was a talent of gold, and in it were precious stones, and it was set on David's head.* Now, how could he make use of the crown of an idol? Whereupon R. Nachman said: "It was Ithai, the Gethite, who had first provoked its idolatrous value." But see, how could David's head carry a crown of a talent? R. Juda in the name of Rab explains this figuratively to mean: The crown was worthy of adorning the head of David. However, R. Jose h. Chanina said: "The crown was kept in the air by the force of a magnet] and David was sitting beneath it, so that it looked as if he had it on]." But R. Elazar said: "David actually had the crown on his head, but it was not of a talent weight, but it consisted only of precious stones, which value amounted to that of a talent in gold." (Ps. 119, 56) *This I have had, that I have kept Thy precepts.* What does he mean by the word *this*? David said thus: "As a reward for observing Thy precepts, I have had this testimony (the crown)." What testimonial? Said R. Joshua b. Levi: "He placed it on the spot where the *Tephilin* are carried and it fitted him [thus proving his title to the crown].¹ But where did he then carry the *Tephilin*? Said R. Samuel b. Isaac: "There is sufficient space on the head to carry two *Tephilin* [hence he could carry both]." (II Kings 11, 12) *And he brought forth the King's son, and put the crown upon him, and gave him the testimony.* The crown is the princely diadem [but what is the meaning of] *the testimony*? Said R. Juda in the name of Rab: "This crown was a testimony in itself to the house of David; for it fitted only him to whom the kingdom belonged, but not one who was not fit to be king." (I Kings 1, 5) *And adonyah, the son of Chaggith, exalted himself, saying, I shall be king.* Said R. Juda in the name of Rab: "Adonyah imagined that the crown would fit him, but this was not the case." *And he procured himself a chariot and horsemen and fifty men who ran before him.* What kind of distinctive marks had the mentioned forerunners? We are taught in a Baraita that their spleens were cut out, and the flesh was re-

שבא אתי הגתי דכתיב (ס"ז) ויקח את עמרת
מלכם מעל ראשו ומשקלה ככר זהב ואבן יקרה
ותהי על ראש דוד ומי שרי איסורי הנאה
נינהו אמר רב נתמן אתי הגתי בא ובמלת
ומשקלה ככר זהב היכי מצי מנח לה אמר רב
יהודה אמר רב ראוייה היתה לנח בראש דוד.
ר' יומי בר הנינא אמר אבן שואבת היתה לה
דהות דארי לה. רבי אלעזר אמר אבן יקרה
היתה בה ששות ככר זהב. (תהלים קיט) זאת
היתה לי כי פקודיך נצרתני מאי קאמר ה"ק
בשכר שפקודיך נצרתני זאת היתה לי לעדות
מאי עדותו אמר ריב"ל שהיה מניחה במקום
תפלין והולמתו והא קא בעי אנוחי תפילין אמר
ר' שמואל בר רב יצחק מקום יש בראש להניח
בו שתי תפלין. (מ"א יא) ויוצא את בן המלך
ויתן עליו את הנזר ואת העדות נזר זו כלילא
עדות א"ר יהודה אמר רב עדות הוא לבית דוד
שכל הראוי למלכות הולמתו ושאין ראוי
למלכות אין הולמתו. (מ"א ח) ואדונייה בן חגית
מתנשא לאמר אני אמלך אמר רב יהודה אמר
רב שמתנשא להולמו ולא הולמתו. (ס"ז) ויעש
לו רכב ופרשים וחמשים איש רצים לפניו מאי

1). See Vol. 4, page 198, note 5.

moved from their footsoles in order that they might run with greater speed.

CHAPTER FOUR

(Fol. 54b) Our Rabbis were taught: The philosophers once questioned the elders at Rome: "If your God is displeased with the idol-worship, why does he not destroy the idols?" And they replied: "If the heathens worshipped but things not needful to the world, He would surely annihilate them; but they worship the sun, moon, stars and the planets; shall He destroy the entire world because of the fools? But the world is allowed its natural course, and as to these fools [who spoil it] they will have to give an accounting for their acts." In other words, when some one steals wheat and sows it, should the seed not bear fruit because it has been stolen? But nay, God lets nature take its course, while these fools will have to give an accounting [for their acts]. In like manner, adultery is not barren on its own account, but the culprit is not spared. And this is meant by Resh Lakish who said: "The Holy One, praised be He! says: 'Not only do the wicked of this earth forfeit My coin, but they force Me yet to put My stamp thereon.'"

A philosopher once asked Raban Gamaliel: "It is written in your Torah (Deut. 4, 24) *For the Lord thy God is a devouring fire, a jealous God*. Why is He jealous to the worshipped and not to the idol itself?" Said Raban Gamaliel: "I will answer your question by a parable: This may be likened unto a frail king who had a son and that son raised a dog which he named after his father, and whenever he swore he did it by the life of this dog. His father, upon being informed about this, at whom would he be angry; at the son or the dog? Naturally enough, at the son." Said the philosopher: "You call the idol dog; but this is not feasible, since the idol has certain qualities." "But what are the qualities which you have seen in it," asked Rabban Gamaliel? "Why," replied he, "once a conflagration consumed all our city, and the idol temple remained intact." Whereupon Rabban Gamaliel said: "I shall use again a parable: This may be likened unto a frail king against whom his province once revolted; against whom do you suppose he used his weapons, against the living or against the dead? Naturally

רבותייהו תנא כלם נמולי מחול וחוקי כפות

הרגלים:

רבי ישמעאל פרק רביעי

(דף כז ע"ג) תנו רבנן שאלו פילוסופין את הזקנים ברומי אם אלהיכם אין רצונו בע"ז מפני מה אין מבטלה אמרו להם אלו לדבר שאין העולם צריך לו היו עובדין היה מבטלו הרי הן עובדין לחמה וללכנה לזכבים ולמזלות יאבד עולמו מפני השומים אלא עולם כמנהגו נוהג ושומים שקלקלו עתידין ליתן את הדין. ד"א הרי שגזל סאה של חמין והלך וזרעה בקרקע דין הוא שלא תצמח אלא עולם כמנהגו נוהג ושומים שקלקלו עתידין ליתן את הדין. ד"א הרי שבא על אשת חברו דין הוא שלא תתעבר אלא עולם כמנהגו נוהג ושומים שקלקלו עתידין ליתן את הדין והיינו דא"ר שמעון בן לקיש אמר הקב"ה לא דיין לרשעים שעושים סלע שלי פומבי אלא שממריחין אותי ומחתימין אותי בעל כרחי:

שאל פילוסוף אחד את ר"ג כתוב בתורתכם (דברים ז) כי ה' אלהיך אש אוכלת הוא אל קנא מפני מה מתקנא בעובדיה ולא מתקנא בע"ז א"ל אמשול לך משל למה"ד למלך ב"ו שהיה לו בן ואותו בן היה מגדל לו את הכלב והעלה לו שם על שם אביו כשהוא נשבע אמר בחיי כלב אבא כששמע המלך על מי כועס על הבן או על הכלב הוי אומר על הבן א"ל כלב אתה קורא אותה והלא יש בה ממש א"ל מה ראית א"ל פעם אחת נפלה דליקה בעירנו ונשרפה כל העיר והבית שהיה שם הע"ז לא נשרפה א"ל אמשול לך משל למה"ד למלך ב"ו שמרחת עליו מדינה כשהוא עושה מלחמה עם החיים הוא עושה או עם המתים הוי אומר עם החיים

enough, against the former." "You style our gods dogs and dead," again exclaimed the philosopher; "well, then, when they really are so worthless why does not God annihilate them altogether?" "Yea, he would surely do it," was the reply, "were they not of objects useful to the preservation of the world, such as are the sun, moon, stars, planets, mountains and valleys. Shall He destroy the world because of the fools? But the world goes on its natural course, and as to these fools [who spoil it] they will have to give an accounting for their deeds. So also says the verse (Fol. 55) (Zeph. 1, 2-3) *I will utterly consume all things from off the face of the earth, saith the Lord. I will consume man and beast! I will consume the fowls of the heaven, and the fish of the sea, and the stumbling blocks of the wicked.* This means: [The Lord wonders] Shall I consume man because the heathens worship man, too? I should have then to consume the whole universe!"

Agrippas, the general of Rome, said to Rabban Gamaliel: "It is written in your Torah, *Thy God is a devouring fire, a jealous God.* In our everyday life we find it to be the rule that a potentate is but jealous of his equal, a sage of another sage, a hero of another hero, a rich man of another rich man; now, then, if God is jealous of an idol, the idol must be of some power!" R. Gamaliel explained it to him with the following reasoning: "If one who has a wife takes yet another one, the former will not be jealous if the new one is superior to her, but if she be superior to the new wife, she will be jealous." An Israelite named Zunin said to R. Akiba: "I know just as well as you do that the idols are nothing, yet I should like to know, how is it that so many cripples are cured by the idols in their temples?" Replied R. Akiba: "Listen to the following parable: There once lived in a town a pious man who enjoyed the unlimited confidence of his fellow townsmen so that they would deposit money with him without any witnesses, with the exception, however, of one who would leave nothing with him without witness. It once happened, however, that this man left something in the hands of the pious man without any security; thereupon said the wife of the latter: 'Now we shall take revenge for his mistrust of us, let us deny that he has a deposit with us.' Whereupon her husband answered: 'Because of the

א"ל כלב אתה קורא אותה מת אתה קורא אותה א"כ יאבדנה מן העולם א"ל אלו לדבר שאין העולם צורך בו עובדין היה מבטלה הרי הם עובדים לחמה וללבנה לכוכבים ולמזלות לאפיקים ולגאיות יאבד עולמו מפני השומים אלא עולם כמנהגו נוהג ושומים שקלקלו עתידין ליתן את הדין וכה"א (דף נה) (נפניה) אספ אספ כל מעל פני האדמה נאם ה' וכתוב (סע) אספ אדם ובהמה אספ עוף השמים ודגי הים והמכשלות את הרשעים וכי מפני שהרשעים נכשלים בהם יאבדם מן העולם והלא לאדם הם עובדים (סע) והכרתי את האדם וגו' :

שאל אנריפס שר צבא את רבן גמליאל כתוב בתורתכם (דברים ז) כי ה' אלהיך אש אוכלת הוא אל קנא כלום מתקנא אלא חכם בחכם גבור בגבור עשיר בעשיר א"ל אמשול לך משל למה"ד לאדם שנשא אשה על אשתו חשובה ממנה אין מתקנא בה פחותה ממנה מתקנא בה. א"ל זונין לרבי עקיבא לבי ולבך ידעין דע"ז לית מששא והא קא חזינן גברי דאזלי כי מתברי ואתו כי מצמדי מ"מ א"ל אמשול לך משל למה"ד לאדם נאמן שהיה בעיר וכל בני עירו היו מפקידין אצלו שלא בעדים בא אדם אחד הפקיד אצלו בעדים פעם אחת שכח והפקיד אצלו בלא עדים אמרה לו אשתו בוא ונכפרנו אמר לה וכי מפני ששומה

short-comings of his understanding shall I put my reputed name at stake?" The same is the case with inability, disease and pains visited upon man; they are under oath assigned a certain time, no more, no less, during which to torture a man; it is further predestined by what man or what medicine the disease be eliminated. Now, when its time is come, the afflicted goes to the idol-temple the disease protests, saying, 'Because the man takes recourse to the idol, I ought not abandon him.' But again they say, 'Since we are bound by oath to depart, why should we break it just on account of this foolishman.' Thus the disease leaves the sick, and he believes that it was the work of the idol." And this is what R. Jochanan said, "What is the meaning of the passage (Deut. 28, 59) *Then the Lord will make thy plagues . . . and sore sicknesses and ne'emonim (literally trustful)? Sore, in their visit; and trustful, in their oath [for it never breaks its oath]*"

Raba b. R. Isaac said to R. Juda: "There is an idol in our town, and whenever there is drought with us, it comes in a dram to the priests, saying: 'Sacrifice a human being to me and you shall have rain;' and when they sacrifice a human being, it in reality begins to rain." Thereupon said R. Juda: "You may esteem yourselves fortunate that I am yet among the living, for were I dead, I should not be in a position to communicate to you what Rab said thereabout—viz.: 'What is the meaning of the passage (Ib. 4, 19) *And lest thou lift up thine eyes unto heaven, and when thou seest the sun, and the moon and the stars, even all the host of heaven, and be drawn away and worship them . . . which the Lord thy God allotted unto all the peoples;* from this it may be inferred that God has given some power to some worshipped objects for the purpose of barring their worshippers from the world to come.'" And this is what Resh Lakish said elsewhere: "What is the meaning of the passage (Pr. 3, 34) *If it concerneth the scorner, He scorneth them, but unto the humble He giveth grace?* This means that when one comes to defile himself, the door is opened to him, while when one comes to cleanse himself, he is supported."

END OF ABODA ZARA.

זה עשה שלא כהוגן אנו נאבד את אמונתנו
אף יסורין בשעה שמשגרין אותן על האדם
משביעין עליהם שלא תלכו אלא ביום פלוני
ולא תצאו אלא ביום פלוני ובשעה פלונית על
ידי פלוני וע"י סם פלוני כיון שהגיע זמנו לצאת
הלך זה לבית ע"ז אמרו יסורין דין הוא שלא
נצא וחוזרים ואומרים וכי מפני ששומה זה
עשה שלא כהוגן אנו נמיר שבועתנו והיינו
דא"ר יוחנן מאי דכתיב (דברים כח) וחלים רעים
ונאמנים רעים בשליחותן ונאמנים בשבועתן:
א"ל רבא בר רב יצחק לרב יהודה איכא
ע"ז באתריה וכי מנגיב עלמא ולא אתי מפרא
מתחזי להו בחלמא ואמר להו שחטו לי גברא
ואתי מפרא שחטו לה גברא ואתא מפרא א"ל
השתא איכו שכיבי לא אמרי לכו הא מלתא
הכי אמר רב מ"ד (דברים ז) אשר חלק ה'
אלהיך אותם לכל העמים מלמד שהחליקן
בדברים כדי לטרדן מן העולם והיינו דאמר
ר"ש בן לקיש מ"ד (משלי ג) אם ללצים הוא
יליץ ולענונים יתן חן בא לשמא פותחין לו בא
לפטר מסייעין אותו:

סליק מסכת עבודה זרה

CHAPTER ONE

(Fol. 3b) Our masters have relied upon R. Simon b. Gamaliel and R. Elazar b. Zadok, who have declared that no decree should be promulgated unless the majority of the congregation is able to comply with it; and R. Ada b. Abba said: "Where is the passage that proves this? (Mal. 3, 9) *With curse are ye cursed, and yet me do ye rob, O ye entire nation.*"

(Fol. 5b) Now let us see, whence do both R. Juda and R. Simon deduce that one tribe is also called *Kahal* (congregation)? From the following passage (II Chron. 20, 5) *And Jehoshaphat stood forward in the Kahal of Judah and Jerusalem.* R. Acha b. Jacob raised the following objection: "Perhaps there it was *Kahal*, because the tribe Benjamin, too, was there, hence more than one tribe? Therefore," said R. Acha b. Jacob, "it is inferred from the following (Gen. 48, 4) *And I will make of thee a Kahal of people*; now, at that time, Benjamin had not yet been born, and the Almighty said to Jacob: One *Kahal* more is born to you [referring to Benjamin]." Said R. Sheba to R. Cahana: "Perhaps the Holy One, praised be He! meant, now as Benjamin is born, and you have twelve tribes you are called *Kahal*?" Whereupon R. Cahana replied: "Do you mean to say that only twelve tribes are called *Kahal*, but eleven tribes are not called *Kahal*?"

R. Acha b. Jacob said: "The tribe of Levi is not called *Kahal* at all, as from the above-cited verse (Ib. ib. 12) it is to be understood that only those who inherited landed property in the land of Israel are called a tribe, but not the Levites, who had no such inheritance." But if so then there are less than twelve tribes? Said Abaye: "It reads there (Ib.) *that Ephraim and Manassah* (the two sons of Joseph) are considered as Reuben and Simon; hence there is another tribe which completes the number."

CHAPTER TWO

(Fol. 9) R. Jeremiah used to say concerning the passage (Lev. 5, 5) *And if his means*

תורו בית דין פרק ראשון

(דף ג ע"ג) סמכו רבותינו על דברי רבן שמעון בן גמליאל ועל דברי ר' אלעזר בן צדוק שהיו אומרים אין גוזרין גזירה על הצבור אלא אם כן רוב הצבור יכולים לעמוד בה. אמר רב אדא בר אבהו מאי קראה (מלאכי ג) במארה אתם נארים ואותי אתם קובעים הגוי כלו אי איכא גוי כלו אין ואי לא לא:

(דף ה' ע"ג) ורבי יהודה ור"ש שבט אחד דאיכרי קהל מנ"ל אמרי דכתיב (ד"ה ז' כ') ויעמוד יהושפט בקהל יהודה וירושלים בבית ה' לפני החצר החדשה מאי חדשה א"ר יוחנן שחדשו דברים ואמרו מכול יום אל יכנס במחנה לוויה. מתקיף לה רב אחא בר יעקב ממאי דילמא שאני ירושלים דהוה נמי בנימין אלא א"ר אחא בר יעקב דכתיב (נרשית מה) ויאמר אלי הנני מפרך והרביתך ונתתיך לקהל וגו' מאן איתיליד ליה ההיא שעתא בנימין ש"מ ה"ק רחמנא מתיליד לך השתא קהל אחרינא א"ל רב (שיזבא) (שבא) לרב כהנא דילמא הכי קמ"ל רחמנא לכי מתיליד לך בנימין הוא דהו"ב שבטים דמתקרי קהל א"ל אלא י"ב שבטים איקרו קהל י"א לא איקרו קהל:

(דף ו' ע"ג) אמר רב אחא בר יעקב שבטו של לוי לא איקרי קהל דכתיב (נרשית מ"ח) הנני מפרך והרביתך ונתתיך לקהל עמים וגו' כל שיש לו אחוזה איקרי קהל וכל שאין לו אחוזה לא איקרי קהל:

תורה כהן משיח פרק שני

(דף ט) היה רבי ירמיה אומר כתיב (ויקרא ט) ואם לא תגיע ידו וגאמר (ס) ואם לא

1). Decisions—treats of the consequences of acting according to erroneous decisions.

be not sufficient, and again there is a passage (Ib. ib. 7) *If he can not afford*; all this speaks of persons that might become either poor or rich, which is not the case with either the High-priest or the priest anointed as the chaplain of the army; for concerning the latter, the passage says (Ib. 4, 22) *Of all the things which the Lord his God*, which signifies him who has for his superior, only his God; and concerning the High-priest, the passage says (Ib. 21, 10) *And the priest that is highest among his brethren*; i.e., he shall be highest in beauty, in might, in wisdom and in wealth. Acherim says: "Whence is it inferred that if he (the priest) is not rich, his people should make him so? The passage says highest among his brethren, i.e., he should be made great by his own brethren."

CHAPTER THREE

(Fol. 10) Our Rabbis were taught concerning the passage (Lev. 4, 22) *When a ruler sinneth*. This excludes [from being a ruler] one who was sick with leprosy, as it is said (II Kings 15, 5) *And the Lord smote the King so that he was a leper unto the day of his death, and he dwelt in a house of freedom*.¹ Since the passage says in the house of freedom, we understand that until then (until stricken) he was a slave (a king); as it happened when Rabban Gamaliel and R. Joshua, who were on a boat; the former had taken bread for food, and the latter had taken bread and fine flour for food. When the bread of Rabban Gamaliel was consumed by him he relied upon the fine flour of R. Joshua. Upon R. Gamaliel's question: "Were you then aware that there will be a delay in the journey that you took along the fine flour in reserve?" R. Joshua replied: "There is a star which appears once in seventy years that makes the captains of the ships err, and I thought perhaps it would appear now and make us err [I therefore took along extra food]."² "You possess so much wisdom!" exclaimed Rabban Gamaliel, "and yet you are compelled to go on a ship to make your living." To which R. Joshua rejoined: "You are wondering about myself; how would you be surprised if you knew about two disciples of yours who are on the land, viz., R. Joch-

תשיג ידו מי שבא לידי עניות ועשירות יצא נשיא וכהן משוח שאינם באים לידי עניות כנשיא מהו אומר (ס"ז) מכל מצות ה' אלהיו מי שאין על גביו אלא ה' אלהיו בכהן משיח הוא אומר (ס"ח) והכהן הגדול מאחיו שיהא גדול מאחיו בכה בניו ובעושר ובחכמה. אחרים אומרים מנין שאם אין לו שאתה חייב לגדלו משאר אחיו ת"ל הגדול מאחיו גדלהו משל אחיו:

כהן משיח פרק שלישי

(דף י') תנו רבנן (ייקרא ז') אשר נשיא יחמא אמר רב אבדימי בר חמא פרט לנשיא שנצטרע שנאמר (מ"א טו) וינגע ה' את המלך ויהי מצרע עד יום מותו וישב בבית החפשית מדקאמר בבית החפשית מכלל דעד השתא עבד הוה. כי הא דרבנן נמליאל ורבי יהושע הוו קא אזלי בספינתא בהדי רבן נמליאל הוה פתא ובהדי ר' יהושע הוה פתא וסולתא שלם פתא דרבנן נמליאל סמך אסולתא דרבי יהושע א"ל מי הוה ידעתא דהוי לן עכובא כולי האי דאייתית סולתא א"ל כוכב אחד יש שעולח לשבעים שנה ומתעה את הספנין אמרתי שמא יעלה ויתעה אותנו א"ל וכל כך יש בידך ואתה יורד לספינה א"ל עד שאתה תמה עלי תמה על ב' תלמידים שיש לך ביכשה רבי יוחנן

1). This translation is not in accord with Lesser's.

2). Here once more the highly-educated R. Joshua demonstrates his knowledge of Astrology which shows that the Tannaim were great not only in Biblical literature but also in many other branches of education. It proves also that back in the first century the Talmudic scholar had a deep knowledge of the so-called modern astronomy.

anan b. Gudgada and R. Elazar b. Chasma, who can figure out how many drops of water there are in the sea and nevertheless have no bread to eat and no garments to wear." Rabban Gamaliel then made up his mind to appoint them as officers. Upon his return he sent for them, but they did not appear; he sent again for them, and when they came he said to them: "Do you think that the appointment to which I am selecting you is lordship. (Ib. b.) Nay, slavery I give to you, as it is said (I Kin. 12, 7) *And they spoke unto him saying, If thou wilt this day be a servant unto this people, etc.*"

R. Nachman b. R. Chisda lectured: "What is the meaning of the passage (Ecc. 8, 14) *There is a vanity which is done upon the earth; that there are righteous men unto whom it happeneth according to the work of the wicked, etc.*?" This means: "Happy are the righteous whose fate in this world is like that of the wicked in the world to come; and woe is to the wicked whose fate in this world is like that of the righteous in the world to come." Raba raised the following objection: "Is it then impossible that the righteous be rewarded in both this and the world to come?" Therefore said Raba: "Happy are the righteous whose punishment for their wrongdoings in this world is like the reward which Heaven granteth the wicked for their good deeds in this world, and woe to the wicked whose fate of reward in this world is like the fate of punishment of the righteous for their bad deeds in this world." R. Papa and R. Huna b. R. Joshua came to Raba and the latter questioned them: "Have ye learned thoroughly this and that treatise of the Talmud?" To which they responded: "Yea." "Have ye become a little rich [so that ye have time to study uninterruptedly]?" They said: "Yea, we have bought little parcels of land." He then applied to them the above, Happy are the righteous whose fate in this world, is like the fate of the wicked in this world. Rabba b. b. Chana said in the name of R. Johanan: "What is the meaning of the passage (Hos. 14, 10) *For righteous are the ways of the Lord,*" etc. This may be likened unto two men who, etc. [as fully explained in Vol. 3, page 139].

(Fol. 13b) Our Rabbis were taught: If it happened that he, his teacher and his father were in captivity [and he was able to redeem only one] he himself has the prefer-

בן גודגדא ור' אלעזר חסמא שיודעין לשער כל מפין שבים ואין להם לחם לאכול ובגד ללבוש נתן דעתו להושיבן בראש כשעלה ליבשה שלח להם ולא באו חזר ושלח להם ובאו אמר להם כמדומין אתם ששררות אני נותן לכם (ע"נ) עבדות אני נותן לכם שנאמר (מ"א יג) וידברו אליו לאמר אם היום תהיה עבד לעם הזה:

דרש רב נחמן בר רב חסדא מאי דכתיב (קהלת ח) יש הכל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים וגו' אשרי צדיקים שמגיע אליהם בעוה"ז כמעשה הרשעים של עוה"ב אוי לרשעים שמגיע אליהם בעוה"ז כמעשה הצדיקים של עוה"ב. מתקיף לה רבא אטו צדיקי אי אכלי תרי עלמי מי סגי להו אלא אמר רבא אשרי צדיקים שמגיע אליהם בעוה"ז כמעשה הטוב שהמקום עושה לרשעים בעוה"ז ואוי להם לרשעים שמגיע אליהם בעוה"ז כמעשה הרע המגיע לצדיקים בעוה"ז. רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע אתו לקמיה דרבא אמר להו אוקמיתון מסכתא פלן ומסכתא פלן אמרו ליה אין איעתריתו פורתא אמרו ליה אין דזבנינן קמינא דארעא קרא עלייהו אשריהם צדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים שבעולם הזה בעוה"ז. אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מ"ד (הושע יד) כי ישרים דרכי ה' וגו' משל למה הדבר דומה לשני בני אדם שצלו את פסחיהם יכו' (עי' נזיר דף כג כל המאמר):

(דף יג) תנו רבנן היה הוא ואביו ורבו בבית האמורים הוא קודם לרבו ורבו לאביו ואמו

ence over the teacher, and his teacher has the preference over his father. His mother, however, has the preference over all. A sage has the preference over a king of Israel, for if a sage dies, we have no equal to him, but if a king dies all Israel is fit for the throne. A king has the preference over a High-priest, as it is said (I Kings 1, 33) *Take with you the servants of your lord*. A High-priest has the preference over a prophet, as it is said (Ib.) *And let Zadok the priest with Nathan the prophet*, hence the priest precedes the prophet, and there is another passage (Zech. 3, 8) *Hear now, O Joshua the High-priest, thou and thy fellows*, etc. One might say that they were ignorants therefore the priest precedes them. The verse therefore says (Ib.) *For they are men that are a sign (Mofeth)*. The word *Mofeth* is applied to prophecy, as it is said (Deut. 13, 2) *And he gives thee a sign (Mofeth) or a wonder*. A priest precedes a Levite, as it is said (I Chr. 23, 13) *The sons of Amram: Aaron and Moses; and Aaron was separated that he should be sanctified as most holy*. A levite precedes an Israelite, as it is said (Deut. 10, 8) *At that time the Lord separated the tribe of Levi*, etc. An Israelite precedes a bastard, for the former is of traceable genealogy, while the latter is of non-traceable genealogy. A bastard precedes a *nathin*, for the former was born of pure parents while the latter was born of impure parents. A *nathin* precedes a proselyte, for the former was brought up with us in sanctity (in Israel) while the latter was not brought up in sanctity. A proselyte precedes a freed-slave, for the latter has been placed in the category of the cursed,³ while the former was not placed in the category of the cursed. "The above arrangement applies only when all are equal in erudition." Whence is this inferred? Said R. Acha b. R. Chanina: "From (Pr. 3, 15) *She is more precious than pearls*;⁴ i.e., she is more precious than the High-priest, who enters the innermost chamber." We are taught in a Baraitha that R. Simon b. Johcai says: "It is but right that a freed-slave have the preference over a proselyte, for the former was brought up with us in sanctity, while the latter was not brought up with us in sanctity; however, as a slave has been placed in the category of the cursed, while a proselyte was not placed in

קודמת לכולן חכם קודם למלך ישראל חכם שמת אין לנו כיוצא בו מלך שמת כל ישראל ראויין למלכות מלך קודם לכהן גדול שנאמר (מ"א ח) ויאמר המלך להם קחו עמכם את עבדי אדוניכם כהן גדול קודם לנביא שנאמר (ס) וימשחו אותו צדוק הכהן ונתן הנביא הקדים כהן לנביא ואומר (זכריה ג) שמע נא יהושע הכהן הגדול אתה ורעך וגו' שמא תאמר הדיוטות היו ת"ל (ס) כי אנשי מופת המה ואין מופת אלא נבואה שנאמר (זכריה יג) ונתן אליך אות או מופת:

כהן קודם ללוי שנאמר (ד"ה ח' כ"ג) ובני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן להקדישו קדש הקדשים לוי קודם לישראל שנאמר (זכריה י') בעת ההיא הבדיל ה' את שבט הלוי וגו' ישראל קודם לממזר שזה מיוחס וזה אינו מיוחס ממזר קודם לנתין זה בא ממטה כשרה וזה בא ממטה פסולה נתין קודם לגר זה גדל עמנו בקדושה וזה לא גדל עמנו בקדושה גר קודם לעבד משוחרר זה היה בכלל ארור וזה לא היה בכלל ארור.

פיסקא. אימתי בזמן שכולם שוין וכו'. מנא הני מילי אמר ר' אחא בר חנינא דאמר קרא (משלי ג) יקרה היא מפנינים יקרה היא מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים. תניא רשב"י אומר בדין הוא שיקדים עבד משוחרר לגר שזה גדל עמנו בקדושה וזה לא גדל עמנו בקדושה אלא

3). See Gen. 9, 25. Hence all slaves are included.

4). *Prinim* is pearls; *Prinim* is innermost.

the category of the cursed, therefore has the proselyte the preference. The disciples of R. Elazar b. Zadock questioned him: "Why are all more anxious to marry a female proselyte than a freed female slave?" "Because," replied he, "the slave is included in the category of the cursed, while a proselyte is excluded." Another reason may be given—because the proselyte is supposed to have kept herself in chastity, which, as a rule, is not the case with the slave.

The disciples of R. Elazar b. Zadock questioned him: "Why does the dog know his master, and the cat does not?" To which he answered: "If one who eats from what is left by a mouse is apt to have a poor memory, so much the more the cat which consumes the mouse itself." They again questioned him: "Why do all these animals reign over the mice?" He replied: "Because the mice are instinctively mischievous." In what respect? Said Raba: "They tear even garments"; (Ib. b.) and R. Papa said: "They gnaw through even the handle of a pick-ax." The following five objects are conducive to one's forgetting his studies: the eating of the remains of the mice's or cat's food; the eating of the heart of a cow; the frequent consumption of olives; the drinking of the water left from one's own washing, and, finally, the bathing of one's feet, one kept on the other. According to some authorities, also the putting of one's clothes under one's head while sleeping. The following five are apt to strengthen one's memory: who eats of bread baked on coals, so much the more the consumption of the coals themselves; who eats of a soft-boiled egg without salt; who frequently drinks olive oil; the frequent drinking of wine flavored with spices; the drinking of the water left after the use for dough, and according to some authorities, the consumption of the salt in which was dipped the finger. Raba said: "Wine and good odor helped me to become wise." Who drinks frequently olive oil, for R. Jochanan said: "Just as the eating of an olive causes one to forget what he studies, so does the drinking of olive oil call back the memory of one's study of a period of seventy years." Concerning the consumption of the salt on one's finger, Reah Lakish remarked that it should be done with one finger. However, Tannaim differ in this. According to R. Juda, it should be done with one finger, and not with two, while according to R. Jose,

שזה היה בכלל ארור וזה לא היה בכלל אכור:
שאלו תלמידיו את רבי אלעזר בן צדוק
מפני מה הכל רצין לישא גיורת ואין רצין
לישא משוחררת אמר להם שזו היתה בכלל
ארור וזו לא היתה בכלל ארור ד"א זו היתה
בחזקת שימור וזו לא היתה בחזקת שימור.
שאלו תלמידיו את רבי אלעזר בן צדוק מפני
מה כלב מכיר את קונו וחתול אין מכיר את
קונו אמר להם ומה האוכל ממה שהעכבר אוכל
משכח תלמודו האוכל עכבר עצמו לא כל שכן.
שאלו תלמידיו את רבי אלעזר בר צדוק מפני
מה הכל מושלין בעכבר אמר להם מפני שמורו
רע מאי היא רבא אמר אפילו גלימי גייסי
(ע"נ) רב פפא אמר אפילו שופינא דמרא
גייסי. חמשה דברים משכחין את התלמוד
האוכל ממה שאוכל עכבר וממה שאוכל ממנו
חתול והאוכל לב בהמה והרגיל בזיתים
והשותה מים של שיורי הרחיצה ותרופת רגליו
זה ע"ג זה וי"א אף המניה כליו תחת
מראשותיו. ה' דברים יפים לתלמוד האוכל פת
פחמין ואין צריך לומר פחמין עצמן והאוכל
ביצה מגולגלת בלא מלח והרגיל ביין ובבשמים
והרגיל בשמן זית והשותה מים של שיורי עימה
וי"א אף המטביל אצבעותיו במלח ואוכל והרגיל
ביין ובבשמים דאמר רבא חמרא וריחני פקחין
הרגיל בשמן זית דא"ר יוחנן כשם שהזית
משכח תלמוד של שבועים שנה כך שמן זית
מחזיר תלמוד של שבועים שנה המטביל
אצבעותיו במלח אמר ריש לקיש באחד כתנאי
רבי יהודה אומר אחד ולא שנים רבי יוסי אומר

it should be done with two and not with three, and the negative sign of it is *Ke mit-zah*⁵ in connection with the meal-offering.

Our Rabbis were taught: "When the prince enters, all the people present in college rise to their feet, and they do not sit down until he tells them to do so. When the chief justice enters, the people occupying two rows of seats facing the entrance rise and remain standing until he takes his seat. When the sage enters, the occupants of one row rise and remain standing until he takes his place. The children as well as the disciples of the sages, if their help in the studies is necessary, are allowed to pass over the heads of the people [sitting on the floor],⁶ but not when their help is not needed. The children of such scholars who superintend the congregation, if they comprehend the subjects treated of, may enter, sit down with their faces towards their fathers and backs towards the people; but if not, they have to sit in the opposite order. R. Elazar b. Zadock says: "Also at a banquet these children may be invited for the sake of their parents."

Said R. Jochanan: "This *Mishna* was taught during the time of R. Simon b. Gamaliel, when he was the prince, R. Nathan the president [of the Sanhedrin] and R. Mair, the sage of the college. When R. Simon would enter, the people rose; likewise when either R. Mair or R. Nathan entered the people would rise; said then the prince: 'If so, there is no difference between me and the others, whereas I should like that a difference be made.' He enacted accordingly the rules laid down in the above *Mishna*. However, this was carried out in the absence of R. Mair and R. Nathan, so that on the morrow when they came and saw the people [behind the two rows] remaining in their seats, they asked the reason thereof, in answer to which they were told of R. Gamaliel's enactment. R. Mair thereupon said to R. Nathan: 'I am the sage (Chacham) and you are the president; let us enact something in our behalf.' 'What can we do,' R. Nathan asked? 'Let us ask R. Simon to teach us *Tract Uktzin*;⁷ for we are aware that he (Raban Gamaliel) is not versed therein, and when he will not be able to answer our questions, we will say unto him (Ps. 106, 2) *Who can utter the mighty acts*

שנים ולא שלשה וסימנך קמיצת.

תנו רבנן כשהנשיא נכנס כל העם עומדים לפניו ואינם יושבים עד שיאמר שבו כשאב"ד נכנס עושין לו ב' שורות אחד מכאן ואחד מכאן ואין יושבים עד שישב במקומו כשהם נכנס אחד עומד ואחד יושב עד שישב במקומו בני ת"ח ות"ח בזמן שרבים צריכים להם מפסיעין על ראשי העם אע"פ שגנאי הוא לת"ח שיכנס באחרונה יצא לצורך נכנס ויושב במקומו. בני ת"ח שממונין אביהם פרנסים על הצבור בזמן שיש בהם דעת לשמוע נכנסין ויושבים בפני אביהם ואחוריהם כלפי העם אין בהם דעת לשמוע נכנסין ויושבים לפני אביהם ופניהם כלפי העם רבי אלעזר בן צדוק אומר אף בבית המשתה עושין אותם סניפין. אמר רבי יוחנן בימי רבן שמעון בן גמליאל נשנית משנה זו רבן שמעון בן גמליאל נשיא רבי מאיר חכם ר' נתן אב בית דין כי הוה עייל רבן שמעון בן גמליאל חזו קיימי כולי עלמא מקמיה כי הוה עיילי רבי מאיר ור' נתן הוה קיימי כולי עלמא מקמייהו א"ר שמעון בן גמליאל בעינא דליהוי הכירא בין דילי לדילתום תקין הא מתניתין ההוא יומא לא תוה ר"מ ור' נתן התם למחר כי אתו חזו לא קמו מקמייהו כדרשב"ג אמרו מאי האי אמרו ליה הכי תקון רשב"ג א"ל ר"מ לר' נתן אנא חכם ואת אב"ד נתקין מלתא כל דליק א"ל ר' נתן מאי נעביד ליה נימא ליה גלי עוקצין דלא גמיר וכי לא ידע נימא ליה (תהלים קו) מי ימלא גבורות ה' ישמיע

5). Taking a fistful of the meal-offering which is done with three fingers.

6). See Vol. 3, pages 60, 61; also note 1.

7). Stalks of fruit—treats of stalks and shells of fruit in regard to conveying ritual uncleanness.

of the Lord?) He, who can teach all His praise! We will then depose him and you will take his place and I yours.' R. Jacob b. Kursai [who was Rabbi's teacher] overheard this plan and said to himself: 'God forbid that R. Simon should be embarrassed.' Feeling that it would be wrong to disclose it openly, he went and sat down in the back of R. Simon's attic and began to study the Tract *Uktzin* loudly over and over again. Rabban Simon, noticing such a strange appearance, said to himself, 'What does this mean? Perhaps, God forbid, something is going on in the college.' Immediately thereupon he took up that Tract and studied it through. On the morrow his disciples said: 'Let the master lecture over *Uktzin*,' which he did open and lecture upon it. After he was through he said to them: 'Had my attention not been called to this Tract, I should have been put to public shame by your plan.' He thereupon gave an order and R. Mair and R. Nathan were removed from the college. They would, however, circulate in writing, questions and objections and throw them into the college; to questions that could not be solved in college, they would themselves write the answers and send them again to college. R. Jose then exclaimed: 'The Torah is outside and we [without Torah] should remain inside?' Rabban Simon [observing to what it might lead] thereupon said: 'Let them come back! however, they must be punished that no *Halacha* shall be proclaimed in their name.' Hence R. Mair was named *Acherim* (anonymous) and R. Nathan, *Yesh Omrim* (some say). It once happened that both had dreams commanding them to reconcile with Rabban Simon; whereupon R. Nathan did so, while R. Mair said that dreams must not be regarded.

When R. Nathan finally came for reconciliation R. Simon b. Gamaliel said unto him: 'Granted that your father's belt helped thee to be president of the court, but could it then help you to become a Nassi (prince)?'

Rabbi taught to R. Simon his son: *Acherim* say: "If it were an exchange (Fol. 14) it would be sacrificed." Whereupon R. Simon interrupted him and said: "Who are they whose water (*Torah*) we drink and whose names we do not mention?" And he answered: "They were the men who conspired to destroy your glory and that of your father's house." R. Simon then quoted the passage (Ecc. 9, 6) *Also their love, and their*

כל תחלתו למי נאה למלל גבורות ה' למי שיכל להשמיע כל תהלותיו ונעבריה ותהוי את נשיא ואנא אב"ד שמעינהו רבי יעקב בן קורשאי אמר דלמא ח"ו אתא לידי כסופא אזיל ויתיב אחורי עיליתיה דרשב"ג גרם ותנא גרם ותנא אמר מאי האי דלמא חס ושלום איכא מידי בי מדרשא יהיב דעתיה עיין בה וגרסה למחר אמרו ליה ניתני מר בעוקצין פתח ותני בתר דאוקי א"ל אי לאו גמירנא כסיפתון פקיד ואפקינהו מבי מדרשא הוּו כתבו קשייתא בפתקא ושדו התם דהוּו מפרק הוּו מפרק דלא הוּו מפרק כתבי פירוקא ושדו אמר להו רבי יוסי תורה מבחוץ ואנו מבפנים אמר להו רשב"ג נייעלינהו מיהו ליקנסינהו דלא לימרו שמעתתא משמיהו אמיקו ליה לרבי מאיר אחרים ולרבי נתן יש אומרים אחוי להו בחלמייהו זילו פייסוה לרבן גמליאל ר' נתן אזל ר' מאיר לא אזל אמר דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין כי אזל ר' נתן א"ל רשב"ג נהי דאהני לך קומרא דאבוך למיהוי אב בית דין למיהוי נשיא מי אהני :

מתני ליה רבי לר"ש בריה אחרים אומרים אילו היה תמורה (דף יד) לא היה קרב א"ל מי הם ואלו שמימיהם אנו שותים ושמותם אין אנו מזכירין א"ל בני אדם שבקשו לעקור כבוד וכבוד בית אביך א"ל (קהלת ט) גם

hatred, and their envy are now already lost. Whereupon his father quoted the following (Ps. 9, 7) *The enemy is lost, but his ruinous deeds are still existing.* R. Simon then said: "This would be right if the deeds of the Rabbis in question remained effective, but they whom you have in view had only an intention, for they were never realized." Thereupon Rabbi taught to him again: "It was said in the name of R. Mair that if it were an exchange [for the original sacrificial animal] it could not be offered on the altar. To this Raba made the following remark: "Rabbi, though modest in nature, yet refrained from saying, 'It was said by R. Mair,' but taught it was said *in the name of R. Mair.*"

R. Jochanan said: "R. Simon b. Gama-liel and the Rabbis differ as to the following question: According to one the erudite scholar has the preference [to become head] while according to the other, the dialectition has the preference." R. Joseph was the erudite, and Rabba the dialectition. [And when the college was about to appoint one of them as head] A message was sent to the land of Israel: "An erudite, and a dialectition; which one is preferable?" The answer came that the erudite is preferable, because all people depend on the owners of the wheat (i. e., sound learning is the bread, while dialectics are the spices of study). R. Joseph, however, did not accept the position. Rabba thereupon became head of the college for twenty-two years, and [only after his death] did R. Joseph accept the appointment. During all the years in which Rabba reigned, R. Joseph did not invite to his house even a barber. Abaye and Raba, R. Zera and Rabba b. Mathna were sitting together at the time when the presidency of the college was vacant and they decided that the one who would recite a point that would meet with no objection, should be elected to the office. The recitations of all of them were met with objections, except the one of Abaye which was not met with an objection. Thereupon Raba, noticing that Abaye was raising his head, said to him: "Nachmeni, begin your lecture (you are the head of the college)."

The scholars introduced the following question: R. Zera and Rabba b. Mathna: which one is preferable, for R. Zera is sharp

אהבתם גם שנהתם גם קנאתם כבר אבדה
א"ל (תהלים ט) האויב תמו חרבות לנצח א"ל
הני מילי חיבא דאהני מעשייתו רבנן לא אהנו
מעשייתו הדר אתנייה אמרו משום ר' מאיר
אילו היה תמורה לא היה קרב אמר רבא
ואפילו רבי דענותנא הוה תנא אמרו משום
ר' מאיר ר' מאיר אומר לא אמר :

אמר רבי יוחנן פליגי בה ר' שמעון בן
גמליאל ורבנן חד אמר סיני עדיף וחד אמר
עוקר הרים עדיף רב יוסף סיני רבה עוקר הרים
שלחו לתמן סיני ועוקר הרים הי מנייהו עדיף
שלחו להו סיני עדיף דחבל צריכים למרי חמיא
ואפ"ה לא קביל עליה רב יוסף מלך רבה עשרין
ותרתין שנין וחדר מלך רב יוסף כולחו שני
דמלך רבה רב יוסף אפילו אומנא לביתו לא
קרא :

אביי ורבא ור' זירא ורבה בר רב מתנה
היו יתבי והוו צריכי לרישא אמרי כל דאמר
מלתא ולא מפריך ליהוי רישא כולחו איפרוך
דאביי לא איפרוך חזייה רבא לאביי דגבה
רישא א"ל נחמני פתח ואימא איבעיא להו רבי
זירא ורבה בר רב מתנה הי מנייהו עדיף רבי

and is in the habit of raising objections,
while Rabba b. Mathna is slow and thought-
ful in drawing conclusions. The questions
remained undecided.

זירא חריף ומקשי רבה בר רב מתנא מתון
ומסיק מאי תיקו:

פליק מסכת הוריות

END OF HORIOTH

CHAPTER FOUR

(Fol. 41b) In the academy of R. Ishmael it was taught: Why does the passage mention (Lev. 4, 9) *the lobe with the two kidneys*, in connection with the bullock of the anointed priest, while concerning the bullock, offered for the congregation for an unconscious sin it does not mention them [lobe and kidneys]? This may be compared unto a frail king who became enraged at his friend, and yet minimized his sin because of his love. In another Baraitha, it was taught at the academy of R. Ishmael: Why does the passage mention (Ib.) *the veil of the sanctuary*, in connection with the bullock of the anointed priest, but does not mention it in connection with the bullock offered for the congregation for an unconscious sin? This may be compared unto a frail king against whom his people rebel; if only a minority rebels then the parliament remains in its power, but if the majority rebels then the parliament cannot remain.

CHAPTER FIVE

(Fol. 53b). The southeastern corner of the altar had no base. Why so? Said R. Elazar: "Because that corner was not in the position of Benjamin; for R. Samuel b. R. Isaac said: 'The altar extended to the length of one cubit into the portion of Juda.'" R. Levi b. Chama said in the name of R. Chama b. Chanina: "In the form of a strip it (the altar) went forth from the portion of Juda and extended into the portion of Benjamin. Benjamin felt sorry constantly and desired to withdraw it (Fol. 54) as it is said (Deut. 33, 12) *He rubbed himself against it all the day*. Therefore Benjamin the righteous was favored that he became a hostage for the Shechina, as it is said (Ib.) *And He dwelleth between his shoulders*."

(Ib. b) Raba lectured: "What does the passage (I Sam. 19. 19) *Behold, David is at Na'yoth near Ramah* mean? Is then Na'yoth situated near Ramah? We must therefore say that they were at Ramah oc-

בית שמאי פרק רביעי

(דף מז ע"ג) תנא דבי ר' ישמעאל מפני מה נאמרו (ויקרא ד) יותרת ושתי כליות בפר כהן משיח ולא נאמרו בפר העלם דבר של צבור משל למלך בשר ודם שכעס על אוהבו ומיעם במרחונו מפני חבתו ותנא דבי רבי ישמעאל מפני מה נאמרה (סע) פרכת הקדש בפר כהן משיח ולא נאמרה בפר העלם דבר של צבור משל למלך בשר ודם שפרחה עליו מדינה אם מיעומה סרחה פמליא שלו מתקיימת ואם רובה סרחה אין פמליא שלו מתקיימת:

איזהו מקומן פרק חמישי

(דף נג ע"ג) קרן מזרחית דרומית של מזבח לא היה לה יסוד מ"ט א"ר אלעזר לפי שלא היתה בחלקו של טורף דאמר רב שמואל בר דב יצחק מזבח היה אוכל בחלקו של יהודה אמה. א"ר לוי בר חמא א"ר חמא בר חנינא רצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסת בחלקו של בנימין והיה בנימין הצדיק מצטער עליה בכל יום לנומלה שנאמר (דף נד) (דברים לב) 'חופף עליו כל היום לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפזיכן לשכינת שנאמר (סע) ובין כתפיו שכן:

(דף נז ע"ג) מ"ד (ע"א יט) הגה דוד בניות ברמה וכי מה ענין נחת אצל רמה אלא שהיו יושבין ברמה ועוסקין בנויו של עולם אמרי

1). Sacrifices—treats of the animal sacrifices and the mode of their offering with references to Lev. 1.

cupping themselves in the construction of Temple. They said: The passage reads (Deut. 17, 8) *Then shalt thou arise, and get thee up unto the place which the Lord thy God shall choose*; from this it may be inferred the Holy Temple ought to be higher [in elevation] than any other part of the land of Israel, and that the land of Israel is higher than all other land. They (David and his associates were not able to discover the exact spot [where the land is highest and thus suitable for the building of the Temple]. They finally brought the book of Joshua [and they found that] concerning all other tribes it reads (Josh. 15) *It went up, it passed along and it went down*, but concerning the tribe of Benjamin, the passage says (Ib. 18) *It went up*, but *It went down* is not mentioned. They then said from this it is inferred that *there* (Benjamin's portion) is the proper sight. They then contemplated erecting it in *En Eitam* for this is the highest elevation; it was, however, argued that it should rather be built at a moderate elevation, for it is written (Deut. 33, 12) *And He dwelleth between his shoulders* [i.e., the shoulders are lower than the head, hence the altar should be built at a moderate elevation].” According to others, the decision came because we have a tradition that the *Sanhedrin* were to sit in the part of *Juda* and the *Shechina* was to rest in the part of *Benjamin*, therefore if the Temple were built at the highest elevation, the *Sanhedrin* would have been separated too far from the Sanctuary where the *Shechina* rests. They therefore decided to have it built at a lower site in order to conform the passage *And He dwelleth between his shoulders*. And for this thing did *Doeg* the Edomite envy David, as it is written (Ps. 69, 10) *Because zeal for Thy house hath eaten me up, and the reproaches of them that reproach Thee are fallen upon me*. And another passage reads (Ib. 132, 1) *A song of ascends, etc. How he swore unto the Lord, and vowed unto the Mighty One of Jacob. Surely I will come, etc. Until I find out a place, etc. Lo, we heard it as being in Ephrath; we have found it at the field of the wood*, i.e., Ephrath refers unto Joshua who is a descendant of Ephraim; *at the field of the wood*, refers unto Benjamin concerning whom it is written (Gen. 49, 27) *A wolf that raveneth*.

כתיב (דברים י) וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך בו מלמד שבהם גבוה מכל א"י וא"י גבוה מכל הארצות ולא הו ידעי מקומו היכא אייתו ספר יהושע בכולהו שבטים כתיב (יהושע טו) וירד ועלה הגבול ותאר הגבול בשבט בנימין (ס יח) ועלה כתיב וירד לא כתיב אמרי ש"ם הכא הוא מקומו סבור למבנייה בעין עיטם דמידלי אמרי ניתתי ביה קליל כדכתיב (דברים לג) ובין כתפיו שכן א"ד נמירי בחלקו של בנימין סנהדרין יתבין ושכינה בחלקו של בנימין היא ואי מדלינן ליה אתפליג ליה טובא מוטב ניתתי ביה פורתא כדכתיב ובין כתפיו שכן ועל דבר זה נתקנא ביה דואג האדומי בדוד כדכתיב (תהלים סט) כי קנאת ביתך אכלתני וחרפת חורפך נפלו עלי וכתיב (ס קלג) שיר המעלות וגו' אשר נשבע לה' נדר לאביר יעקב אם אבא וגו' עד אמצא מקום וגו' הנה שמענות באפרתה מצאנוה בשדי יער באפרתה זה יהושע דאתי מאפרים בשדי יער זה בנימין דכתיב ביה (נרמזית מט) זאב יסרה :

CHAPTER NINE

המזבח מקדש פרק תשיעי

(Fol. 88b) R. Anani b. Sasson said: "Why has the section of sacrifices been joined [in the Scripture] closely to the section of the priestly garments? To teach thee just as the sacrifices make atonement, so also do the priestly garments make atonement. The [priest's] checkered coat atones for murder, as it is said (Gen. 37, 39) *And they slaughtered a he-goat and dipped the coat in blood*;¹ the breeches atone for whoredom, as it is said (Ex. 25, 42) *And thou shalt make them linen breeches to cover the flesh of their nakedness*; the mitre atones for pride. This is explained by R. Chanina: 'Let the mitre come which the priest wears upon the head and atone for the sin committed through the head (pride).' The girdle atones for evil thoughts; it atones for the very thing it rests upon; the breastplate atones for injustice, as it is said (Ib. ib. 15) *And thou shalt make the breastplate of judgment*. And Ephod atones for idolatry, as it is said (Hos. 3, 4) *And without an ephod or teraphim*. The robe atones for slander. Whence do we infer this? Said R. Chanina: 'Let the robe, which gives forth a voice [through its bells] come and atone for the sin that comes through the voice.' The golden plate atones for impudence; for concerning the plate it is written (Ex. 28, 38) *And it shall be always upon his forehead*, and concerning impudence it is written (Jer. 3, 3) *Yet thou hadst a harlot's forehead*."² Is this so indeed? Has not R. Joshua b. Levi said: "For two things we do not find an atonement in the sacrifices; we find, however, an atonement for them in another place, and the two things are: Murder and slander. Murder is atoned through the breaking of the heifer's neck³ and slander, through the incense;⁴ for R. Chanania was taught: Whence do we infer that the incense possesses the faculty of making atonement? It is said (Num. 17, 12) *And he put on the incense, and made atonement for the people*, and again it was taught in the college of R. Ishmael: For which sin does the incense atone? For slander; let the quiet thing (incense) come and atone for sins committed in the quiet. Hence there is a contradiction concerning the atonement for

(דף פח ע"ג) א"ר ענני בר ששון למח
נממכה פרשת קרבנות לפרשת בגדי כהונה
לומר לך מה קרבנות מכפרין אף בגדי כהונה
מכפרין כתונת מכפר על שפיכות דמים שנאמר
(נראה לז) וישחמו שעיר עזים וימבלו את
הכתנת בדם מכנסים מכפרין על גלוי עריות
שנאמר (שמות כה) ועשה להם מכנסי בד לכמות
בשר ערוה והמצנפת מכפר על גמי הרוח מנין
א"ר חנינא יבא דבר שבגובה ויכפר על גובה
אכנא מכפר על הרהור הלב אהיכא דאיתיה.
חשן מכפר על הדינין שנאמר (סז) ועשית חשן
משפט אפוד מכפר על ע"ז שנאמר (הושע ג)
ואין אפוד ותרפים. מעיל מכפר על לה"ר מנין
א"ר חנינא יבא דבר שבקול ויכפר על קול הרע.
ציץ מכפר על עזות פנים כצוץ כתיב (שמות
כח) והיה על מצח אהרן ובעזות פנים כתיב
(ירמיה ג) ומצח אשה זונה היה לך איני והא
אמר ריב"ל שני דברים לא מצינו כפרה
בקרבנות ומצינו כפרה ממקום אחר ואלו הן
שפיכות דמים אשפיכות דמיה קשיא לה"ר
מעגלה ערופה לה"ר מקמורת דתני רב חנניא
מנין לקמורת שמכפרת שנאמר (נמדנר ח) ויתן
את הקמורת ויכפר על העם ותנא דבי רבי
ישמעאל על מה קמורת מכפרת על לה"ר יבא
דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי קשיא

1). Coat is mentioned here in connection with a murderous act

2). In both places the word *Metsack* (forehead) is used.

3). See Deut. 21, 1-9.

4). See Ex. 31, 34-35.

murder, and concerning the atonement for slander [for in the former Baraita it states that the incense and the heifer caused their atonement]. The contradiction concerning murder is not difficult to explain, for the former deals with an instance where the murder is recognized [hence the increase] but the latter deals with an instance where the murderer is not recognized. If the murderer is recognized then why the incense; rather should the murderer be executed? It deals with a case where although the murderer was cautious yet he was not legally warned [against his act].⁵ The contradiction concerning slander is also not difficult to explain, for the latter atones for slander committed in secrecy, while the former deals with slander committed publicly.

CHAPTER TWELVE

(Fol. 101 b) R. Elazar said in the name of R. Chanina, that Phineas was not elevated to priesthood until he killed Zimri, as it is written (Num. 25, 13) *And it shall be unto him, and to his seed after him, the covenant of an everlasting priesthood.* R. Ashi, however, said: "He was not elevated until he had made peace between the tribes, as it is said (Josh. 22, 30) *And Phineas, the priest, etc.*" According to R. Ashi, what will he do with the [above-mentioned] passage *And Phineas the priest*? This was merely mentioned for the genealogy of his children.

(Fol. 102) R. Janai said: "Always shalt thou feel the respect of the king upon thee, for it is written (Ex. 11, 8) *And all these thy servants shall come down unto me.*" R. Jochanan said: "We infer it from the following (I Kings 18, 46) *And the hand of the Lord was on Elijah; and he girded up his loins, and ran before Achab.*"

CHAPTER FOURTEEN

(Fol. 116) The following Tannaim differ in this point: (Ex. 18, 1) *Now Jethro, the priest of Midian, Moses' father-in-law, heard.* What was the news which he heard that caused him to go to Moses and become a proselyte? R. Joshua says: "He heard of the war with Amalek;¹ this caused him to come to Moses; for next to this is written

⁵). A murderer cannot be subject to a death penalty unless two witnesses warn him against his action, and that he will be killed for it.

¹). Ex. 18, 8-16.

שפיכות דמים אשפיכות דמים קשיא לה"ר
אלה"ר שפיכות דמים אשפיכות דמים לא
קשיא וא ידיע מאן קמליה הא דלא ידיע מאן
קמליה אי ידיע מאן קמליה בר קמלא הוא
במזיד ולא התרו ביה ולשון הרע אלשון הרע
נמי לא קשיא הא בצנעא הא כפרהסיא:

מבול יום פרק שנים עשר

(דף קל ע"ג) אמר רבי אלעזר אמר רבי
חנינא לא נתכהן פנחס עד שהרגו לזמרי
דכתיב (נמזנר כה) והיתה לו ולזרעו אחרי
ברית כהנת עולם רב אשי אמר עד ששם שלום
בין השכמים שנאמר (יהושע כג) וישמע פנחס
הכהן וגו' ולרב אשי הא כתיב נמי והיתה לו
ולזרעו כי כתיב ההוא בברכה כתיב ולרבי
חנינא נמי הא כתיב וישמע פנחס הכהן ההוא
ליהם זרעו אחרי:

אמר רבי ינאי לעולם תהא אימת מלכות
עליך דכתיב (שס יא) וירדו כל עבדיך אלה אלי
ואילו לדידיה לא קאמר ליה רבי יוחנן אמר
מהכא (מ"א יח) ויד ה' היתה אל אליהו וישנם
מתניו וירץ לפני אחאב:

פרת חמאת פרק ארבעה עשר

כתנאי (שמות יח) וישמע יתרו כהן מדין
חתן משה מה שמועה שמע ובא ונתגייר ר'
יהושע אומר מלחמת עמלק שמע ובא שהרי
כתובה בצדו (שס י) ויחלוש יהושע את עמלק

(Ib. 17) *And Joshua discomfited Amalek and his people with the edge of his sword.*" R. Elazar the Modite said: "He heard of the giving of the Torah; this caused him to come and visit Moses; for when the Holy One, praised be He! gave the Torah unto Israel, His voice rang from one end of the globe to the other, and caused all the idolatrous kings to tremble in their palaces and they sang praises [for him], as it is said (Ps. 29, 9) *And in His temple all say, 'Glory.'* They all assembled around Bil'am saying to him: 'What do these voices refer to? Perhaps He is bringing a flood upon the world, as it is said (Ib.) *"Yea, the Lord sitteth as King forever,* i.e., for long since He had already sworn not to bring a flood upon the world." They then said to Bil'am: "Perhaps He cannot bring a flood of water [on account of his oath] but He is bringing now a flood of fire, as it is said (Is. 66, 16) *For by fire will the Lord judge.*" Whereupon Bil'am replied: "Long since He had already sworn not to destroy all the flesh." "What then mean all these voices?" asked they again. Whereupon he replied: "A precious treasure which the Holy One, praised be He! kept in His treasure, which was preserved with Him for nine hundred and seventy-four generations before the creation; this treasure He wants to give to His children, as it is said (Ib.) *The Lord will give strength unto His people.*" Whereupon they all responded: "*The Lord will bless His people with peace.*" R. Elazar b. Jacob said: "Jethro heard of the division of the Red Sea, as it is said (Josh. 5, 1) *And it came to pass, when all the kings of the Amorites heard, etc., how the Lord dried up the waters of the Jordan from before the children of Israel, until they were passed over, that their hearts melted, neither was there spirit in them any more, because of the children of Israel.*" So also said Rachab the harlot unto the messengers of Joshua (Ib. 2, 10) *For we have heard how the Lord dried up the water of the Red Sea before you, etc. And as soon as we had heard it, our hearts did melt, neither did there remain any more spirit in any man, because of you.*"

(Fol. 118b) When R. Dimi came he said in the name of Rab that in four places did the *Shechina* rest upon Israel, namely: Siloh, Nob, Geban and in the Temple; and all of these places were situated in the territory of Benjamin, as it is said (Deut. 33, 12)

ואת עמו לפי חרב. ר' אלעזר המודעי אמר מתן תורה שמע ובא כשנתן הקב"ה תורה לישראל היה קולו תולך מסוף העולם ועד סופו וכל מלכי אוה"ע אחותם רעדה בהיכליתן ואמר שירה שנאמר (תהלים פט) ובהיכלו כלו אומר כבוד נתקבצו כולם אצל בלעם ואמרו לו מה קול ההמון אשר שמענו שמא מביא מבול לעולם שנאמר (ס"ז) ה' למבול ישב אמר להם וישב ח' מלך לעולם כבר נשבע הקב"ה שאין מביא מבול לעולם אמרו לו שמא מבול של מים אינו מביא אבל מבול של אש מביא שנא' (יטעיה נד) כי באש ח' נשפט וגו' א"ל כבר נשבע שאינו משחית כל בשר. אלא מה קול ההמון ששמענו א"ל חמדה טובה יש לו להקב"ה בבית גזיו שהיתה גנוזה אצלו תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם והוא מבקש ליתנה לבניו שנאמר (תהלים כט) ה' עוז לעמו יתן מיד ענו כולם ואמרו ה' יברך את עמו בשלום. רבי אליעזר בן יעקב אומר קריעת ים סוף שמע ובא שנאמר (יהושע ה) ויהי כשמוע כל מלכי וגו' את אשר הוביש ה' את מי הירדן מפני בני ישראל עד עברם וימס לבכם ולא היה בהם עוד רוח מפני בני ישראל. ואף רחב הזונה אמרה לשלוחי יהושע (ס"ז) כי שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים סוף מפניכם וגו' ונשמע וימס לבבנו ולא קמה עוד רוח באיש מפניכם:

כי אתא רב דימי אמר רב בארבעה מקומות שרתה להן שכינה לישראל בשילה בנוב ובגבעון ובבית עולמים ובכלן לא שרתה אלא בחלק בנימין שנאמר (דברים ל"ג) חופף עליו

He covered him, etc., i.e., all the covering shall take place only in the part of Benjamin. Abaye went and taught this before R. Joseph whereupon the latter remarked: "Kalil (referring to Abaye's father) had only one son, and he is not perfect." Is there not a passage (Ps. 78, 60) And He forsook the tabernacle of Shiloh, the tent which He had made to dwell among men; and again there, Moreover He abhorred the tent of Joseph and chose not the tribe of Ephraim." "Why is it so difficult," remarked R. Aba b. Ahaba. "Perhaps that part where the *Shechina* rested was situated in the portion of Benjamin, and that part of Shiloh which the sanhedrin occupied was in the portion of Joseph? Similar to this we find also in the Temple that the *Shechina* rested in that section which was situated in the portion of Benjamin, and the *Sanhedrin* occupied that part of the Temple which was situated in the portion of Juda." R. Joseph then said: "These cannot be compared to one another; for it is quite right in the Temple when the portion of both tribes were closely connected with each other, but how can you explain it concerning Shiloh where the two tribes are separated from one another [hence they cannot be divided]." Why not, here also it may be closely arranged as R. Chama b. Chanina said, that a strip of Land went forth from the portion of Juda extending into that of Benjamin upon which the altar was built, and Benjamin the righteous grieved himself and desired to annex it as his; here also it may be that a strip of land went forth from the portion of Joseph extending into the portion of Benjamin; and this is the meaning of the verse (Josh. 16, 6) *Ta'anath Shiloh*.² The following Tannaim differ in the above: R. Mair says: "(Deut. 33, 12) *He covereth him*. This refers to this world; *all day*, refers to the Messianic days; and *He dwelleth between his shoulders*, refers to the future world." Rabbi says: "*He covered him*, refers to the first Temple; *all day*, refers to the second Temple; and *He dwelleth between his shoulders*, refers to the days of Messiah."

Our Rabbis were taught: The Tabernacle of the wilderness lasted forty years less one year. The Tabernacle of Gilgal lasted fourteen years, of which seven was the years of occupation and seven of distribution. The

2). Grumbings concerning Shiloh.

וגו' כל החפירות לא יהיו אלא בחלקו של בנימין אזל אביי אמרת קמיה דרב יוסף אמר חד בר הוה ליה לכליל ולא מיתקין והכתיב (תהלים עח) וימש משכן שילה אהל שכן באדם וכתוב וימאס באהל יוסף ובשבט אפרים לא בחר אמר רב אדא ומאי קושיא דילמא שכינה בחלק בנימין וסנהדרין בחלקו של יוסף כדרך שמצינו בבית עולמים שכינה בבנימין וסנהדרין בחלק של יהודה אמר ליה הכי השתא בשלמא התם מיקרבין נחלות אהרדי אלא הכא מי מיקרבין אין ה"נ מקרבין כדא"ר חמא בר חנינא רצועה היתה יוצאת מחלקו של יהודה ונכנסת לחלקו של בנימין ובה היה מזבח בנוי והיה בנימין הצדיק מצמער עליה לבולעה ה"נ רצועה היתה יוצאת מחלקו של יוסף ונכנסת לחלקו של בנימין והיינו דכתיב (יהושע טו) תאנת שילה. כתנאי ר"מ אומר (זנרים ג) חופף עליו זה העוה"ז כל היום אלו ימות המשיח ובין כתפיו שכן זה העוה"ב רבי אומר חופף עליו זה מקדש ראשון כל היום זה מקדש שני ובין כתפיו שכן אלו ימות המשיח:

תנו רבנן ימי אהל מועד שבמדבר ארבעים שנה חסר אחת. ימי אהל מועד שבגלגל ארבע עשרה שנה שבע שכבשו ושבע שחלקו. ימי

Tabernacle of Nob lasted fifty-seven years, hence the existence for Shiloh remains three hundred and seventy years, less one year.³ That the Tabernacle of the wilderness lasted forty years less one year, whence do we infer this? For the master said [elsewhere] that the first year after the exodus did Moses build the Sanctuary, on the second year he reared up the tabernacle and then Moses sent the spies. That the Tabernacle of Gilgal lasted fourteen years, the seven of occupation and the seven of proportioning, whence do we infer this? From Kaleb (Josh. 14, 7) *Forty years old was I sent, etc. And, lo, I am this day fourscores and five years old.* How old was he at the time of the passing of the Jordan? Seventy-eight years old, and now he says that he is eighty-five years old, hence the seven years of occupation. And whence do we know concerning the seven years of distribution? If you please I say that since the occupation lasted seven, it is understood that the dividing also lasted seven years; and if you please I say [from here] since we cannot find any other way [to justify the passage] (Ez. 40, 1) *In the fourteenth year after the city had been smitten.* That in Nob and Gibe'on it lasted fifty-seven years whence do we learn? It is written (I Sam. 4, 18) *And it came to pass, when he made mention of the Ark of God, that he fell from off his seat backward by the side of the gate, and his neck broke and he died.* And we are taught in a Baraitha that when Eli died the destruction of Shiloh followed, and the sanctuary was brought to Nob; when Samuel died the destruction of Nob followed, when the Tabernacle was brought to Gibe'on, and it is written (Ib. 7, 2) *And it came to pass, from the day that the ark abode in Kir-eath—Jearim, that the time was long; for it was twenty years.* To which years do these twenty refer? Ten of Samuel himself [during which he judged Israel]; one year during which Saul and Samuel judged Israel together; two years, during which Saul alone ruled Israel; seven years during which David ruled in Hebron, as it is said (I Kings 2, 11) *And the days that David reigned over Israel were forty years; seven years reigned he in Hebron, etc.* And again in connection with Solomon it is written (II Chr. 3, 2) *And he began to build in the second day of*

אהל מועד שבנוב ושכבועון נ"ו נשתייר
לשילה ש"ע חסר אחת. ימי אהל מועד שבמדבר
ארבעים חסר אחת מנ"ל דאמר מר שנה
ראשונה עשה משה את המשכן בשניה הוקם
ושלח משה מרגלים י"ד בגלגל ז' שכבשו וז'
שחלקו מנ"ל מדאמר כלב (יהושע יד) בן ארבעים
שנה אנכי בשלוח וגו' ועתה הגה אנכי היום
בן חמש ושמונים שנה כי עברו לירדן בר כמה
הוי בר תמנין נכי תרתי וקאמר פ"ה שנה הרי
שבעה שכבשו ושבעה שחלקו מנא לן אבע"א
מדשבע כבשו שבע נמי חלקו ואבע"א מדלא
משכחת לה י"ד שנה אחר שהוכתה העיר.
שבנוב ושכבועון חמשים ושבע מנא לן דכתיב
(ע"ל ד) ויהי בהזכירו את ארון אלהים ויפול
מעל הכסא אחורנית בעד יד השער ותשבר
מפרקתו וימת ותניא כשמת עלי חרבה שילה
ובאו לנוב כשמת שמואל חרבה נוב ובאו
לנבעון וכתיב (ס"ז) ויהי מיום שבת הארון
בקריית יערים וירבו הימים ויהיו עשרים שנה
הי נינהו עשרים שנה עשר דשמואל בעצמו
ושנה לשאול ושמואל ושתים לשאול בעצמו
ושבע שמלך דוד בחרון על יהודה שנאמר
(מ"א ג) הימים אשר מלך דוד וגו' בחרון
מלך שבע שנים וגו' ובשלמה כתיב (דהי"ג ג)
ויחל לבנות בחדש השני בשני בשנת ארבע

3). From the Exodus of Egypt until the erection of the first Temple there is a period of four hundred and eighty years.

the second month, in the fourth year of his reign. Hence it remained for Shiloh three hundred and seventy years less one year.

Our Rabbis were taught concerning the passage (Deut. 12, 9) *For ye are not as yet come to the rest and to the inheritance, which the Lord your God giveth thee*; i.e., *to the rest*, refers to Shiloh; and *to the inheritance*, refers to Jerusalem, and so says the verse (Jer. 12, 8) *My heritage has become unto Me as a lion in the forest*, and again the passage says (Ib.) *Is My heritage unto Me as a speckled bird of prey?* This is the opinion of R. Juda. R. Simon says: "*Rest* refers to Jerusalem and *heritage* refers to Shiloh, and so the verse reads (Ps. 132, 14) *This is My resting place forever*, and again it reads, *For the Lord hath chosen Zion; He hath desired it for His habitation.*" It is easily understood according to the one who explains that *rest* refers to Shiloh that the verse says [first] *to the rest* and then *to the heritage*, but the one who explains that *rest* refers to Jerusalem and *heritage* refers to Shiloh, this reversed form should have been used in the passage, first *heritage* and then *rest*? Moses said thus [unto Israel]: "Not only are ye not as yet come unto rest [Jerusalem] but even unto the heritage [Shiloh] are ye not as yet come."

END OF ZEBACHIM

למלכותו נשתיירו לשילה ש"ע חסר אחת:

תנו רבנן (דנריס ינ) כי לא באתם עד עתה

אל המנוחה ואל הנחלה מנוחה זו שילה נחלה

זו ירושלים ואומר (ירמיה ינ) היתה לי נחלתי

כאריה ביער ואומר (ס) העיט צבוע נחלתי

לי דברי רבי יהודה. ר' שמעון אומר מנוחה

זו ירושלים נחלה זו שילה ואומר (תהלים קלנ)

זאת מנוחתי עדי עד ואומר (ס) כי בחר ה'

בציון אוה למושב לו. בשלמא למאן דאמר

מנוחה זו שילה היינו דכתיב אל המנוחה ואל

הנחלה אלא למ"ד מנוחה זו ירושלים נחלה זו

שילה אל הנחלה ואל המנוחה מיבעי ליה ה"ק

לא מיבעיא מנוחה דלא מטיתו אלא אפילו

נחלה נמי לא מטיתו:

סליק מסכת זבחים

CHAPTER THREE

הקומץ פרק שלישי

(Fol. 28b) Samuel said: "The height of the candle-stick was eighteen hand-breadths; the stem with the ornaments extended up to three hand-breadths; two hand-breadths were plain [without ornament], etc."

(Fol. 29) (II Chr. 4, 21) *And the flowers and the lamps of gold, of gold, and that perfect gold; why is the word Kaloth used here for 'perfect'?* Said Rab: "Because they consumed all the closed gold of Solomon"; for R. Juda said in the name of Rab: "Solomon made ten candlesticks, and each one consumed one thousand gold talents. They applied it a thousand times into the smelting-furnace until it was refined and reduced to the weight of one talent." Is it then possible that the smelting-furnace should reduce such a quantity? Behold we are taught that R. Jose b. R. Juda says: "It happened that the candlestick of the Temple was heavier than that of Moses with one golden dinar; it was applied eighty times into the smelting-furnace until it was reduced to the weight of a talent." [Hence the smelting-furnace does not reduce to a quantity as stated above.] After it had been reduced [by Solomon] it was indeed hard to reduce it much more.

R. Samuel b. Nachmeni said in the name of R. Jonathan: "What is the meaning of the passage (Lev. 24, 4) Upon the pure candlestick? This means that the manner of its workmanship came down directly from heaven. (Ib.) *Upon the pure table*, i.e., infer from this that the priests would lift up the show-bread and show them to those who came to Jerusalem during the holidays, saying to them: "See how beloved ye are before the Holy One, praised be He!" In what was such love visible? As R. Joshua b. Levi said, for R. Joshua b. Levi said: "A great miracle happened in connection with the show-bread that at the time of their removal they were [just as fresh and warm] as when they were placed upon the table, for it is said (I Sam. 21, 7) *So as to put down hot bread on the day it was taken away.*"

We are taught that R. Jose b. R. Juda

אמר שמואל גבהה של מנורה שמונה עשר
מפחים הרגלים והפרה ג' מפחים ומפחיים חלק
וכו' (דף כט) (דה"נ ד) והפרה והנרות
והמלקחים זהב הוא מכלות זהב מאי מכלות
זהב א"ר אמי שכלתו לכל זהב כגור של שלמה
דא"ר יהודה אמר רב עשר מנורות עשה שלמה
וכל אחת ואחת הביא לה אלף ככר זהב
והכניסוהו אלף פעמים לכור והעמידוהו על
ככר. ומי חסר כולי האי והתניא ר' יוסי בר'
יהודה אומר מעשה והיתה מנורת בהמ"ק
יתירה על של משה בדינר זהב קורדינקי
והכניסוהו פ' פעמים לכור והעמידוהו על ככר
כיון דקאי קאי. א"ר שמואל בר נחמני א"ר
יזנתן מ"ד (ויקרא כד) על המנורה הסתורה
שירדו מעשיה ממקום סתרה. (זס) על השלחן
הסתור מלמד שמגביהין אותו ומראין בו לחם
הפנים לעולי רגלים ואומרים להם ראו חבתכם
לפני המקום מאי חבתכם כדריב"ל דאמר ר'
יהושע ב"ל גם גדול נעשה בלחם הפנים סלוקו
כמדורו שנאמר (ז"ל כל) לשום לחם חם ביום
הלקחו:

תניא רבי יוסי בר' יהודה אומר ארון של

1). Meal-offering—treats of meal and drink offering, with reference to Lev. 2.

says: "A fire in the shape of an ark, in the shape of a table and in the shape of a candle-stick, came down from heaven, which Moses saw and make like those shapes, for the passage says (Ex. 25, 40) *And see that thou make them after their pattern, which is being shown thee in the mount.*" According to this then the verse (Ib. 26, 30) *And thou shalt rear up the Tabernacle according to its rules thereof which hath been shown thee in the mount*, does it also mean [that a fire in the shape of the Tabernacle was shown to Moses]? Here the passage says, *according to its rules*, but there [concerning the ark, the table, and the candle-stick] it is written *according to their pattern*.

R. Chiya b. Abba said in the name of R. Jochanan that Gabriel attired himself with an apron and showed Moses how to make the candle-stick, as it is written (Num. 8, 4) *And this was the work of the candle-stick*. In the academy of R. Ishmael it was taught that three things were difficult for Moses to comprehend, until the Holy One, praised be He! showed them to him. The three things are: The candle-stick, the new moon and the [distinction between the clean and unclean] reptiles. Concerning the candle-stick we infer from the above-mentioned passage, *And this was the work of the candle-stick*; the new moon, as it is written (Ex. 12, 2) *This month shall be unto you the beginning of months*; reptiles, as it is written (Lev. 11, 29) *And these shall be unclean unto you*. According to some authorities also the laws concerning slaughtering were difficult for Moses to understand, as it is written (Ex. 29, 38) *And this is what thou shalt offer upon the altar*.¹

(Ib. b) R. Juda said in the name of Rab: "At the time when Moses ascended to heaven he found that the Holy One, praised be He! was providing [certain] letters with crownlets,² whereupon Moses said unto Him: 'Sovereign of the Universe, who prevented Thee [from having fixed the crownlets in the very beginning]?' The Holy One then said: 'After a period of many generations there will live a man by the name Akiba b. Joseph, who is destined to interpret mounds of rules on every tip [of these letters].' Moses then said to Him: 'Sovereign of the Universe, may I see him?' 'Turn thyself backwards,' came the answer.

1). In all the passages the pronoun *this* is used.

2). Seven letters in the Torah-scrolls of which each requires three crownlets (flourishes).

אש ושלחן של אש ומנורה של אש ירדו מן השמים וראה משה ועשה כמותן שנאמר (שמות כה) וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר אלא מעתה דכתיב (שם כו) והקמות את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר הכי נמי הכא כתיב כמשפטו התם כתיב בתבניתם. אמר ר' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן גבריאל חגור כמין פסיקיא היה והראה לו למשה מעשה מנורה דכתיב (נמנר ח) וזה מעשה המנורה. תנא דבי ר' ישמעאל שלשה דברים היו קשים לו למשה עד שהראה לו הקב"ה באצבע ואלו הן מנורה וראש חדש ושרצים מנורה דכתיב וזה מעשה המנורה ראש חדש דכתיב (שמות יג) החדש הזה לכם ראש חדשים שרצים דכתיב (ויקרא יז) וזה לכם הטמא וי"א אף הלכות שחיטה דכתיב (שמות כט) וזה אשר תעשה על המזבח :

אמר רב יהודה אמר רב בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות אמר לפניו רבש"ע מי מעכב על ידך א"ל אדם אחד יש שעתיד להיות כסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות אמר לפניו רבש"ע הראהו לי א"ל חזור לאחריך הלך

Moses went back eight rows, but he could not understand what they (R. Akiba and his associates) were arguing. Moses became despondent [on account of being unable to understand], until they reached a discussion concerning which the disciples asked R. Akiba: 'Rabbi, whence do you know this?' 'This law,' replied R. Akiba, 'is a tradition delivered by Moses on Sinai.' Moses then felt relieved. He then said before the Holy One, praised be He! 'Sovereign of the Universe, since Thou hast such a man why do You give the Torah through me [and not through him]?' 'Be silent,' came the reply. Moses pleaded Again: 'Sovereign of the Universe, Thou hast shown me his learning, show me his compensation?' 'Turn thyself backward,' Moses was ordered. He turned backward and, lo, he noticed that his flesh is being marketed in meat markets. 'Sovereign of the Universe,' Moses pleaded, 'is this the compensation for studying this Torah?' 'Keep silent,' came the reply; 'so it was decided by Me.'

(Fol. 33b) R. Chanina said: "Come and see how the custom of the Holy One, praised be He! differs from the custom of frail man! The custom of frail man is that the king sits within [the palace] and his servants guard him from without [the palace], but the custom of the Holy One, praised be He! is not so. His servants sit within and He watches them from without, as it is said (Ps. 121, 5) *The Lord is thy keeper; the Lord is thy shade upon thy right hand.*"

(Fol. 53b) (Deut. 28, 10) *And all the peoples of the earth shall see that the name of the Lord is called upon thee and they shall be afraid of thee.* We are taught that R. Eliezer the great says: "This refers to the *Tephilin* (phylacteries) of the head." Said R. Chana b. Bizna in the name of R. Simon the pious: "Infer from this that the Holy One, praised be He! showed unto Moses the knot of the *Tephilin*."³

CHAPTER FOUR

(Fol. 43b) We are taught in a Baraita concerning the passage (Num. 15, 39) *That ye may look upon it*, i.e., look upon this commandment and ye will remind yourselves about another commandment which depends on it. This is the reading of the *Sh'ma*;

³), The knot is made out of the strap in the form of the letter *daleth*.

וישב לסוף שמונה שורות ולא היה יודע מה הם אומרים תשש כחו כיון שהגיע לדבר אחד אמרו לו תלמידיו רבי מניין לך אמר להם הלכה למשה מסיני נתיישבה דעתו חזר ובא לפני הקב"ה אמר לפניו רבש"ע יש לך אדם כזה ואתה נתן תורה על ידי א"ל שתוק כך עלת במחשבה לפני אמר לפניו רבש"ע הראיתני תורתו הראני שכרו א"ל חזור לאחוריק חזר לאחוריו ראה ששוקלין בשרו במקולין אמר לפניו רבש"ע זו תורה חו שכרה א"ל שתוק כך עלה במחשבה לפני :

(דף ל"ג ע"ג) אמר ר' חנינא בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת ב"ו מלך יושב מכפנים ועבדיו משמרים אותו מבחוץ ומדת הקב"ה אינו כן עבדיו יושבין מכפנים והוא משמרן מבחוץ שנאמר (תהלים קכ"ה) ה' שומרך ה' צלך על יד ימינך :

(דף ל"ה ע"ג) (זנרים כ"ה) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך תניא רבי אליעזר הגדול אומר אלו תפלין של ראש. (שמות ל"ג) והסירותי את כפי וראית את אחורי לפני לא יראו א"ר חנא בר ביונא א"ר שמעון חסידא מלמד שהראהו הקב"ה למשה קשר של תפלין :

התכלת פרק רביעי

(דף מ"ג ע"ג) תניא (נמנר טו) וראיתם אותו וזכרתם ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת התלויה בה ואיוו זו קריאת שמע דתנן מאימתי

for we are taught in a *Mishna*: From what time may one read the *Sh'ma* of the morning [prayer]? From the time one can distinguish [before the daylight] between blue and white colors. We are taught in another Baraitha: *That ye may look upon them, and remember all the commandments of the Lord*, i. e., look upon this commandment and ye will remind yourselves of another commandment which is mentioned close to it. To what does it refer? To the following passage (Deut. 22, 11) *Thou shalt not wear a mingled stuff, wool and linen together. Thou shalt make the fringes*. We are taught in another Baraitha: *That ye may look upon them, and remember all the commandments of the Lord*, i. e., the commandment of the fringes is equal in value to all other commandments. Again we are taught in another Baraitha: *That ye may look upon it, and remember all the commandments of the Lord, and do them*; i. e., the looking upon it causes one to remind himself [of his duties]; the reminding [of a thing] brings one to the action of it. R. Simon b. Jochai says: "Whoever is careful in observing the commandments of the fringes will be rewarded to greet the presence of Shechina; for it is written here *that ye may look upon it (Ur-ithem)*, and again it is written (Deut. 6, 13) *The Lord thy God Shalt thou fear (Tira)*,⁴ and *Him shalt thou serve*."

We are taught that R. Mair said: "Why was purple-blue selected [for the show-fringes] rather than any other color? Because purple-blue resembles the [color of the] ocean, and the ocean resembles the sky and the sky resembles the Divine Throne, as it is said (Ex. 24, 10) *And there was under His feet the like of a paved work sapphire stone, and the like of the very heavens for clearness*, and again there is a passage (Ez. 1, 26) *The likeness of a throne, as the appearance of a sapphire stone*."

R. Eliezer b. Jacob says: "Whoever wears Phylacteries upon his head, Phylacteries upon his hand, fringes on his cloak and has a *Mezuzah* on his door-post, these all will preserve him from sin, as it is said (Ecc. 4, 12) *And a threefold cord is not quickly broken*, and again there is another verse (Ps. 24, 8) *The angel of the Lord encampeth round about them that fear the Lord*."

4). *Tira* and *Ur-ithem* are both of the same origin.

קורין את שמע בשחרית משיכיר בין תכלת ללבן תניא אידך וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת הסמוכה לה ואיזו זו כלאים דכתיב (דברים כג) לא תלבש שעטננו צמר ופשתים יחדו גדילים תעשה לך. תניא אידך וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' שקולה מצוה זו כנגד כל המצות כלן. ותניא אידך וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אותם ראה מביאה לידי זכירה וזכירה מביאה לידי מעשה ר' שמעון בן יוחאי אומר כל הורץ במצוה זו זוכה ומקבל פני שכונה כתיב הכא וראיתם אותו וכתיב התם (סו ו) את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד:

תניא היה ר' מאיר אומר מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לספיר וספיר דומה לכסא הכבוד שנאמר (שמות כד) ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לשהר וכתיב (יחזקאל ח) כמראה אבן ספיר דמות כסא:

רבי אליעזר בן יעקב אומר כל שיש לו תפלין בראשו ותפלין בזרועו וציצית בכנפו ומוזוזת בפתחו הכל בחזק של יחטא שנאמר (קהלת ז) והחוט המשולש לא במהרה ינתק ואומר (תהלים לז) חונת מלאך ה' מביב ליראיו ויחלצם:

R. Mair was accustomed to say that a man is bound to repeat a hundred blessings every day, as it is said (Deut. 10, 12) *And now, Israel, what doth the Lord thy God require of thee.*⁵

(Fol. 44) R. Shesheth said: "He who neglects to wear *Tephilin* (phylacteries) [every week-day], transgresses eight positive commandments; he who has no fringes on his garment transgresses five positive commandments. Any priest, who does not ascend [the stand] to pronounce the benediction transgresses three positive commandments. He who has no *Mezuzah* on his door-post transgresses two positive commandments, for the repeated word *and ye shall write* (Deut. 6,9; 11, 20)." Resh Lakish said: "He who does not neglect to lay [every day] *Tephilin* will live long, as it is said (Is. 38, 16) *O Lord, by these things men live, and altogether therein is the life of my spirit. Wherefore recover Thou me, and make me to live.*"

CHAPTER FIVE

(Fol. 53b) R. Isaac said: "At the time of the destruction of the Temple, the Holy One, praised be He! found Abraham standing in the Temple. He said to Abraham (Jer. 11, 15) *What hath My beloved to do in My house?* Upon which Abraham replied: 'I came to inquire of my children.' 'Your children have sinned and were therefore exiled,' remarked the Lord. Abraham then pleaded before the Lord: 'Perhaps they committed the sin innocently?' Whereupon the Lord replied: (Ib.) *'Seeing she hath wrought lewdness.'* 'But perhaps only a minority had sinned,' Abraham argued. (Ib.) *'With many,'* came the reply. 'Still, you should have remembered the covenant of the circumcision,' Abraham pleaded. When the Lord replied: (Ib.) *'And the hallowed flesh is passed from thee.'* 'But perhaps if You would have waited they might have repented?' said Abraham to the Lord. To which the Lord replied: (Ib.) *'When thou doest evil, then thou rejoicest.'* Immediately thereupon Abraham raised his hand over his head and began to cry and weep. He said: 'God forbid, perhaps they will never be forgiven.' Whereupon a Heavenly voice came forth and said, *'A leafy olive-tree, fair with goodly fruit, the Lord called thy name';* i.e., just as the olive gives the best fruit at his

היה רבי מאיר אומר חייב אדם לברך מאה

ברכות בכל יום שנאמר (דברים י) ועתה ישראל

מה ה' אלהיך שואל מעמך.

אמר רב ששת כל מי שאינו מניח תפלין

עובר בשמונה עשה כל שאינו עושה לו ציצית

בבגדו עובר בחמשה עשה כל כהן שאינו

עולה לדוכן עובר בשלשה עשה כל שאין לו

מזוזה בפתחו עובר בשני עשה וכתבתם

וכתבתם. אמר ר"ל כל המניח תפלין מאריך

ימים שנאמר (ישעיה לח) ה' עליהם יחיו ולכל

בהן חיי רוחי ותחלימני והחייני:

כל המצוות פרק המישי

אמר ר' יצחק בשעה שחרב בהם"ק מצא

חקב"ה לאברהם עומד בבהם"ק א"ל (ירמיה יא)

מה לידידי בביתי א"ל על עסקי בני באתי א"ל

בניך המאו וגלו א"ל שמא בשוגג המאו א"ל

א"ל (ס) עשותה המזמנה א"ל שמא מעומם המאו

א"ל תרבים א"ל היה לך לזכור להם ברית מילה

א"ל (ס) ובשר קדש יעברו מליך א"ל שמא

אם המתנת להם היו חוזרין בתשובה א"ל (ס)

כי רעתכי אז תעלוזי מיד הניח ידו על ראשו

והיה צועק ובוכה ואמר שמא ח"ו אין להם

תקנה יצאה בת קול ואמרה לו (ס) זית רענן

יפת פרי תאר קרא ה' שמך מה זית אחריתו

5). The word *Me* (what) is altered and changed to *Me's* (one hundred), by the addition of the letter *Alaph*.

oldest age, so also will Israel flourish at its very oldest age."

CHAPTER NINE

(Fol. 85b) (II Sam. 14) *And Joab sent to Tekoa, and fetched thence a wise woman.* Why did he send to Tekoa? Said Jochanan: "Because they are accustomed to use olive oil, therefore could wisdom be found there." Our Rabbis were taught concerning the verse (Deut. 33, 24) *And let him dip his foot in oil.* This refers to the portion of Asher, which produces oil like a well. Once on a time, they relate, the Laodiceans sent an agent to Jerusalem with instructions to purchase a hundred myriads' worth of oil. He proceeded first to Tyre, and thence to Gush-Chalab, where he met with the oil merchant earthing up his olive trees, and asked him whether he could supply a hundred myriads' worth of oil. "Yes, wait till I have finished my work," was the reply. He waited until he finished his work. After he had finished his work he threw his vessels on his back, removed the stones and proceeded on his way. The agent thought to himself: "What! hath he really a hundred myriads' worth of oil to sell? Surely the Jews have meant to make game of me." However, the agent went to the house with the oil man, where a female slave brought hot water for him to wash his hands and feet, and a golden bowl of oil to dip them in afterward, thus fulfilling the verse (Deut. 33, 24) *And let him dip his foot in oil.* After they had eaten together, the merchant measured out to him the hundred myriads' worth of oil, and then asked if he would purchase more from him. "Yes," said the agent, "but I have no more money here with me." "Never mind," said the merchant; "buy it and I will go with thee to thy home for the money." Then he measured out eighteen myriads' worth more. It is said that he hired every horse, mule, camel, and ass he could find in all Israel to carry the oil, and that on nearing his city the people turned out to meet him and compliment him for the service he had done them. "Don't praise me," said the agent, "but him, my companion, to whom I owe eighteen myriads." This is to illustrate the passage (Pr. 13, 7) *There is that maketh himself [appear to be] rich, yet hath nothing; there is that maketh himself poor, yet hath great riches.*

בסופו אף ישראל אחריתו בסופו:

כל קרבנות פרק תשיעי

(דף פה ע"ג) (ע"ג יד) וישלח יואב תקועה ויקח משם אשה: חכמה מאי שנא תקועה א"ר יוחנן מתוך שרגילין בשמן זית חכמה מצויה בהם. ת"ר (דברים לג) וטובל בשמן רגלו זה חלקו של אשר שמושך שמן כמעין. אמרו פעם אחת נצטרכו אנשי לודקיא לשמן מינו להם פולמוסמוס אחד אמרו לו לך והבא לנו שמן במאה רבוא הלך לירושלים אמרו לו לך לצור הלך לצור אמרו לו לך לגוש חלב הלך לגוש חלב אמרו לו לך אצל פלוני בשדה הלך ומצאו עוזק תחת זיתיו א"ל יש לך שמן במאה רבוא שאני צריך א"ל הן המתן עד שאסיים מלאכתי המתין לו עד שסיים מלאכתו לאחר שסיים מלאכתו הפשיל כליו לאחוריו והיה מסקל ובא בדרך אמר לזה יש לו שמן במאה רבוא כמדומה אני ששחוק שחקו בי היהודים כיון שהגיע לעיר תביאה לו שפתתו קומקומים של חמין ורחץ בו ידיו ורגליו והוציאה לו ספל של זהב מלא שמן ומבל בו ידיו ורגליו לקיים מה שנאמר וטובל בשמן רגלו לאחר שאכלו ושתי מדד לו שמן במאה רבוא אמר לו כלום אתה צריך יותר אמר לו הן אלא שאין בידי דמים אמר לו אם אתה רוצה ליקח קח ואני אלך עמך ואמול הדמים מדד לו שמן בי"ח רבוא אמרו לא הניח אותו האיש לא סוס ולא פרד ולא גמל ולא חמור בא"י שלא שכרו כיון שהגיע לעירו יצאו אנשי עירו לקלסו אמר להם לא תקלסו לי אלא לזה שעמי שמדד לי שמן במאה רבוא וחרי נושה בי י"ח רבוא לקיים מה שנאמר (משלי יג) יש מתעשר ואין כל מתרושש וחון רב:

(Fol. 86b) (Lev. 24, 2) *Command the children of Israel, that they bring unto thee pure olive oil.* R. Samuel b. Nachmeni said: "It says unto thee, but not unto Me, for I need not its light. The table was in the north side [of the Temple] and the candlestick was at the south side. R. Zerika in the name of R. Elazar remarked: 'He said neither do I need eat food nor its light [of the Temple]'" (I Kings 6, 4) *And for the house he made windows broad within, and narrow without.* We are taught in a Baraitha concerning this passage that it was purposely made broad within and narrow without, because 'I need not its light.' (Lev. 24, 3) *Without the veil of the testimony in the tent of meeting,* i.e., this is a testimony for the entire world that the *Shechina* rests upon Israel. And if thou wilt claim that I need its light; how is it possible? Behold during the entire period which Israel wandered in the deserts they did go after My light. You must therefore admit that this is a testimony for the entire world that the *Shechina* rests upon Israel. What was the unusual thing which served as testimony? Said Raba: "This refers to the extreme western candle in which the quantity of oil was as much as in all other candles, yet it was this candle from which all other candles were kindled and this was also the last one [to burn until the priest fixed it]."

(Fol. 87) It is written (Is. 62, 6) *I have set watchmen upon thy walls, O Jerusalem. They shall never be silent, day nor night. Ye that make the Lord's remembrances, take ye no rest.* What did they say? Said Raba b. R. Shila (Ps. 102, 14) *Thou wilt arise, and have compassion upon Zion; for it is time to be gracious unto her, for the appointed time is come.* R. Nachman b. Isaac said: (Ib. 147, 2) *The Lord does build up Jerusalem, He gathereth together the dispersed of Israel.* And what did they say before [the destruction of the Temple]? Said Raba b. R. Shila: (Ib. 132, 13) *For the Lord hath chosen Zion; He hath desired it for His habitation.*

CHAPTER TWELVE

R. Chanan said: (Fol. 103b) "The passage (Deut. 28, 66) *And thy life shall hang in doubt before thee,* refers to one who has to buy his grain once a year [and does not possess land of his own.] *And thou shalt fear*

(דף פ"ט ע"ג) (ויקרא כד) צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך. אמר ר' שמואל בר נחמני אליך ולא לי לא לאורה אני צריך שלחן בצפון ומנורה בדרום א"ר זריקא א"ר אלעזר לא לאכילה אני צריך ולא לאורה אני צריך (מ"א ו) ויעש לבית חלוני שקופים אפומים תנא שקופים מבפנים ואפומים מכחוץ לא לאורה אני צריך (ויקרא כד) מחוץ לפרכת העדות באהל מועד עדות היא לכל באי עולם ששכינה שרויה בישראל וא"ת לאורה אני צריך והלא כל אותם השנים שהלכו ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורי אלא עדות היא לכל באי עולם שהשכינה שרויה בישראל מאי עדותה אמר רבא זה נר מערבי שנותן בה שמן כמדת חברותיה וממנה היה מדליק בה היה מסיים: כתיב (ישעיה סג) על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים כל היום וכל הלילה תמיד לא יחשו המזכירים את ה' אל דמי לכם מאי אמרי אמר רבא בר רב שילא (תהלים קנ) אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד רב נחמן בר יצחק אמר (זס קמז) בוגה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס ומעיקרא מאי הוו אמרי אמר רבא בר רב שילא (זס קלג) כי בחר ה' בציון אוה למושב לו:

המנחות והגסכים פרק שנים עשר

א"ר חנן (דף קנ ע"ג) (זכריה כח) והיו חיך תלואים לך מנגד זה הלוקח תבואה משנה

night and day; this refers to one who has to buy his grain every Sabbath eve. *And shalt have no assurance of thy life*, refers to one who has to rely upon the baker."

(Fol. 104b) R. Isaac said: "Why has the sacrifice of the *Mincha*¹ been singled out in the passage (Lev. 2, 1) with the term *Neffesh* (soul)? The Holy One, praised be He! said, Who usually brings a *Mincha*, surely the poor man. I shall therefore consider his sacrifice as if he sacrificed his own soul before Me." R. Isaac said further: "Why is the *Mincha* different from all other sacrifices, that in connection with a *Mincha* there are five kinds of preparations? This may be compared unto a frail king for whom a friend prepared a feast. The king knowing that his friend was poor said to him: 'Make it in five kinds of preparation, so that I may enjoy your treatment'."

CHAPTER THIRTEEN

(Fol. 110b) (Ps. 134, 1) *A song of ascents, etc., that stand in the house of the Lord in the nights*. What does *in the nights* mean? Said R. Jochanan: "This refers to the scholars who study the Torah at night; Scripture considers them as if they were occupied in the work of sacrifices." (II Chr. 2, 3) *This is an ordinance forever to Israel*, etc. Said R. Gidel in the name of Rab: "This refers to an altar [built in heaven] where [the angel] Michael stands, and brings sacrifices." R. Jochanan, however, says that it refers to scholars who occupy themselves with the study of the sacrificial matters; Scripture considers it as if the Temple were built in their days. Resh Lakish said: "What is the meaning of the passage (Lev. 7, 37) *This is the Torah of the burnt-offering, of the meal-offering, etc?* This means that if one occupies himself in the study of the Torah, Scripture considers it as if he were bringing a burnt-offering, a meal-offering, a sin-offering, and a guilt-offering." Said Raba: "If so, then why does the passage use the preposition *of*; it should have been said, *a burnt-offering alone?*" Raba therefore said: "This means that whoever studies the Torah is in need neither of a burnt-offering, a meal-offering, a sin offering, nor of a guilt-offering." R. Isaac said: "What is the meaning of the passage (Ib. 6, 17) *This is the law concerning a sin-offer-*

לשנה. ופחדת לילה ויומם זה הלוקח תבואה מערב שבת לערב שבת. ולא תאמין בחיך זה הסומך על הפלטר:

(דף קד ע"ג) א"ר יצחק מפני מה נשתנה מנחה שנאמר בה (ויקרא ז) נפש אמר הקב"ה מי דרכו להביא מנחה עני מעלה אני עליו כאלו הקריב נפשו לפני. וא"ר יצחק מה נשתנה מנחה שנאמר בה חמשה מיני מיגון הללו משל למלך בשר ודם שעשה לו אוהבו סעודה ויודע בו שהוא עני א"ל עשה לי מהן חמשה מיני מיגון כדי שאהנה ממך:

הרי עלי עשרון פרק שלשה עשר

(תהלים קלד) שיר המעלות וגו' בבית ה' בלילות מאי בלילות א"ר יוחנן אלו ת"ח העוסקים בתורה בלילה מעלה עליהם הכתוב כאלו עוסקים בעבודה. (ד"ה ז נ) לעולם זאת על ישראל וגו' א"ר גידל אמר רב זה מוכח בני ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן ור' יוחנן אמר אלו ת"ח העוסקים בהלכות עבודה מעלה עליהם הכתוב כאלו נבנה מקדש בימיהם. אר"ל מ"ד (ויקרא ז) זאת התורה לעולה למנחה וגו' כל העוסק בתורה כאלו הקריב עולה ומנחה חטאת ואשם אמר רבא האי לעולה למנחה עולה ומנחה מיבעי ליה אלא אמר רבא כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא מנחה ולא חטאת ולא אשם. א"ר יצחק מ"ד (ס ו) זאת תורה החטאת (ס ו) וזאת תורת האשם כל העוסק בתורת חטאת

1. Meal offering.

ing; and again (Ib. 7) *This is the law concerning a guilt-offering?* Whoever studies the laws concerning a sin-offering is considered as if he brought a sin-offering; and whoever studies the laws concerning a guilt-offering is considered as if he brought a guilt-offering."

MISHNAH: The passage says concerning the burnt-offering of a cattle (Lev. 1, 9) *An offering made by fire, of a sweet savour unto the Lord*, and concerning a burnt-offering of a fowl it says (Ib.) *An offering made by fire, of a sweet savour unto the Lord*, and concerning a meal-offering it also says, *An offering made by fire, of a sweet savour, unto the Lord*. This is to teach thee that no matter whether he gives much or little, he should direct his attention toward Heaven.

GEMARA: R. Zeira said: "Where is the Biblical passage to prove this? (Ecc. 5, 11) *Sweet is the sleep of a laboring man, whether he eat little or much.*" R. Ada b. Ahaba said: "From here (Ib. ib. 10) *When good increase, they are increased that eat them; and what advantage is there to the owner thereof, saving the beholding of them with his eyes?*" We are taught that R. Simon b. Azai said: "Come and see that in the entire chapter of sacrifices there is not mentioned the Divine attributes *Ail* (God), nor *Elohim* (God), but the original name *Jehova* (Tetragrammaton) in order not to allow anyone an opportunity of doubting [as to His monotheism]. It is said concerning a Bullock (Lev. 1, 9) *An offering made by fire, of a sweet savour made unto the Lord*; and concerning a fowl, it is written (Ib.) *An offering made by fire, of a sweet savour unto the Lord*; and concerning a meal-offering it says, *An offering made by fire, of a sweet savour unto the Lord*. From this it may be inferred that whether one donates much or little, he should always direct his attention toward Heaven. Perhaps thou wilt say that He needs it for food; it therefore reads (Ps. 50, 12) *If I were hungry, I would not tell thee; for the world is Mine; do I eat the flesh of bulls?* etc. I do not ask you to bring sacrifices in order that you should do My desire or likewise, but ye are bringing the sacrifices upon your own free will, as it is said (Lev. 19, 5) *In accordance with your own free will shall it be offered.*"

END OF TRACT MENACHOTH.

כאלו הקריב חמאת וכל העוסק בתורת אשם
באלו הקריב אשם:

משנה. נאמר בעולת בהמה (ויקרא ח) אשה
דיח ניחוח ובעולת העוף (ס) אשה ריח ניחוח
ובמנחה (ס) אשה ריח ניחוח ללמדך שאחד
המרכה ואחד הממעים ובלבד שיכוין לבו
לשמים:

נמרא. אמר ר' זירא מאי קראה (קהלת ה)
מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל
רב אדא בר אבהו אמר מהכא (ס) ברבות
הטובה רבו אוכליה ומה כשרון לבעליה כי אם
ראות עיניו. תניא אר"ש בן עזאי בוא וראה
מה כתיב בפרשת קרבנות שלא נאמר בהם
לא אל ולא אלהים אלא לה' שלא ליתן פתחון
פה לבעל הדין לחלוק. נאמר בשור הגם (ויקרא
ח) אשה ריח ניחוח ובעוף הדק אשה ריח
ניחוח לומר לך אחד המרכה ואחד הממעים
ובלבד שיכוין את לבו לשמים ושמה תאמר
לאכילה הוא צריך ת"ל (תהלים י) אם ארעב
לא אומר לך וגו' האוכל בשר אבירים וגו'
לא אמרתי לכם זבחו כדי שתאמר אעשה רצוני
ויעשה רצוני לא לרצוני אתם זובחים אלא
לרצונכם שנאמר (ויקרא יט) לרצונכם תזבחו:

מליק מסכת מנחות

CHAPTER ONE

הכל שוחטין פרק ראשון

((Fol. 5) (I Kings 22, 10) *Now the king of Israel and Jehosaphat the king of Judah sat each on his throne, arrayed in their robes, in the threshing-floor, at the entrance of the gate of Samaria. What does 'in the threshing-floor' mean? Was then the gate of Samaria a threshing-floor? We must therefore say that they were sitting in a position similar to the shape of a threshing-floor (in a semi-circle); for we are taught in a Mishna that the Sanhedrin sat in a semi-circle in the shape of a threshing-floor so that they should be able to see one another. (Ib. 17, 6) And the ravens brought him bread and flesh in the morning, and bread and flesh in the evening. Said R. Juda in the name of Rab: "They brought it from King Achab's butchers upon a Divine order." What is the meaning of 'ravens'? Said Rabina: "Real ravens."*

We are taught concerning the passage (Lev. 1, 2) *From the cattle*, this means to include such men who are like cattle. From here it is inferred that it is permissible to accept sacrifices from Jewish apostates, that they may repent, but not from a convert, who practices idolatrous libation, and who profanes the Sabbath publicly. (Ib. b) Is this a general rule that whenever the word cattle is mentioned that it refers to an objectionable thing? Behold it is written (Ps. 36, 7) *Man and beast Thou preservest, O Lord*; and R. Juda said in the name of Rabbi: "This refers to men who are devoid of wisdom and who make themselves like beasts [hence it is a praise?]. There it is written '*man and beast*,' but here it is written, '*beast*' alone. And wherever it is written man and beast do you say that it means for improvement (perfection)? Behold it is written (Jer. 21, 27) *And I will sow the house of Israel and the house of Judah with the seed of man and with the seed of beast.* [Hence beast refers to a disadvantage?] There it is different, for the passage makes a separation between the seed of man and the seed of beast."

(Fol. 7) The Holy One, praised be He!

(דף ה) (מ"ח כג) ומלך ישראל ויהושפט
מלך יהודה יושבים איש על כסאו מלובשים
בגדים בגרן פתח שער שומרון מאי גורן אילמא
גורן ממש אמו שער שומרון גורן הוה אלא
כי גורן דתנן סנהדרין היתה כחצי גורן עגולה
כדי שיהו רואין זה את זה. (ס"ז) והעורבים
מביאים לו לחם ובשר בבקר ולחם ובשר בערב
אמר רב יהודה אמר רב מבי מבי דאחאב
מביאין לו על פי הדבור מאי עורבים אמר
רבינא עורבים ממש:

תניא (ויקרא ח) מן הבהמה להביא בני
אדם שדומין לבהמה מכאן אמרו מקבלין
קרבנות מפרשעי ישראל כדי שיחזרו בהם
בתשובה חוץ מן המומר לנסך את היין ומחלל
שבתות בפרהסיא (ע"ג) וכל היכא דכתיב
בהמה גריעותא היא והא כתיב (תהלים לו) אדם
ובהמה תושיע ה' ואמר רב יהודה א"ר אלו
גני אדם שהם ערומים בדעת ומשימין עצמן
בהמה התם כתיב אדם ובהמה הכא בהמה
לחודה כתיב וכל היכא דכתיב אדם ובהמה
מעליותא היא והכתיב (ירמיה לא) וזרעתי את
בית ישראל זרע אדם וזרע בהמה התם קא
חלקיה קרא זרע אדם לחוד וזרע בהמה לחוד:
אין הקב"ה מביא תקלה ע"י בהמתן של

1) Profane things—treats of the traditional manner of slaughtering animals for ordinary use, also of dietary laws.

does not cause an offense to be brought through the beast of the righteous; for R. Phineas b. Jochai was going to ransom captives. While on his way he approached the rivulet Ginnay, so he said to the Ginnay, "Divide for me thy waters so that I should be able to cross over thee." The Ginnay replied: "Thou art going to do the will of thy Creator and I am going to do the will of my Creator; as far as thou art concerned there is a doubt whether you will accomplish or whether you will not accomplish [thee ransoming of the captives], but I am surely accomplishing [the will of my Creator, hence I cannot stop from performing my duty for thy sake]." R. Phineas thereupon said to the Ginnay: "If thou wilt not divide thyself then I shall issue a decree that no water shall pass through thee forever." Consequently the Ginnay divided its water. There was with him a certain man carrying wheat for the Passover. Phineas said to the Ginnay: "Divide thyself also for that man who is engaged in a meritorious act." The Ginnay divided itself. There was also an Arabian merchant who had joined them and R. Phineas said to the Ginnay: "Divide thyself also for the sake of him, so that he should not have to say, Is it proper thus to do to a fellow-traveler?" Thereupon the Ginnay divided itself [once more]. R. Joseph said: "Behold, that this man was even greater than Moses and the sixty Myriads [of Israelites]; for there (in connection with Moses and Israel) it happened only once, while here it was divided thrice." But perhaps here also it was divided only once and he merely prayed [to the Ginnay not to return his waters until the three had passed]? We must therefore say that he meant that he was equal to Moses and sixty Myriads [of Israelites]. R. Phineas happened to stop at a certain inn where they placed barley before his ass. The donkey, however, refused to eat. (Ib. b) They shook it apart; still the animal did not eat it. They then cleaned it and still the animal did not eat it. R. Phineas then said to them: "Perhaps it was not taken off the Levitical portion of the grain, hence how should she eat." He then added and said: "This poor creature is going to perform the will of her Creator and ye tried to feed her with *Tahal*?" Rabbi, having been informed [of his coming] went out to meet him. The former said to the

1). A term for grain of which the Levitical portion has not yet been taken off.

צדיקים דרבי פנחס בן יאיר היה קא אויל
לפדיון שבויים פגע ביה בנינאי נהרא א"ל
גינאי חלוק לי מימין ואעבור בך א"ל אתה
הולך לעשות רצון קונך ואני הולך לעשות רצון
קוני אתה ספק עושה ספק אי אתה עושה ואני
ודאי עושה א"ל אם אי אתה חולק גזירני עליך
שלא יעברו בך מים לעולם חלק ליה הוה ההוא
גברא דהוה דארי חימי לפסחא א"ל חלוק ליה
נמי להאי דבמצוה עסיק חלק ליה הוה והוא
מיינא דלוה בהדייתו א"ל חלוק ליה נמי להאי
דלא לימא כך עושין לבני לוי חלק ליה אמר
רב יוסף כמה נפיש ההוא גברא ממשה ושתי
רבוין דאלו התם חד זמנא והכא תלת זמני
ודלמא הכא נמי חדא זמנא אלא כמשה ושתי
רבוין. איקלע לההוא אושפיזא רמו ליה שערי
לחמריה לא אכל (ס"ז ע"ג) חבמינהו לא אכל
נקרינהו לא אכל אמר להו דלמא לא מעשרין
עשרינהו ואכל אמר עניה זו הולכת לעשות
רצון קונה ואתם מאכילים אותה מבלים שמע
רבי נפק לאפיה א"ל רצונך מעוד אצלי א"ל הן

latter: "May we get your consent to partake of a meal at my house." "Yes," came the reply. The face of Rabbi began to shine [because of joy]. R. Phineas then remarked to Rabbi: "It seems to me that you took me as one who made a vow not to enjoy anything from Israel [which does not belong to me]. The fact is that I hold Israel as a Holy Nation [one worthy to benefit others]; however, there are some who desire [to treat others] but cannot afford, and again there are others who could afford [to treat others] but who have no desire and the passage says (Pr. 23, 6) *Eat though not the bread of him that hath an evil eye; neither desire thou his dainties. For as one that hath reckoned within himself, so is he: Eat and drink, saith he to thee; But his heart is not with thee.* You, however, are willing that others should enjoy from your wealth and you have also the means. Nevertheless now I am in a hurry to fulfill a meritorious act but on my return I shall visit you. On his way back, when he came [to visit Rabbi] it happened so that he entered through a door from which he noticed white mules were standing [in Rabbi's stables]. He then said: "The angel of death is in the house of this man, and shall I partake of a meal with him?" Rabbi, having been informed that R. Phineas was coming, went out to greet him [and when he heard the reason of his refusal to enter Rabbi's house] he offered to sell the mules. But R. Phineas refused it quoting (Lev. 19, 14) *Nor put a stumbling-block before the blind.*² Rabbi suggested that he should renunciate the ownership of the mules, but he again refused to give his consent because they might increase their damages [by being ownerless].

"I shall mutilate their hoofs [to render them harmless]," pleaded Rabbi. "This would cause pain to the animals," came the objection. "I shall then kill them," pleaded Rabbi. "This is prohibited (Deut. 20, 19) *Thou shalt not destroy,*" came the objection. He begged him very persistently [to accept the invitation] when a mountain sprang up and separated them. Rabbi thereupon began to cry and said: "If the righteous are so great while alive how much the more are they great after their death; for R. Chama b. Chanina said: "The righteous are great after their death even more so than during their lives, as it is said (II Kings 13, 21)

צהבו פניו של רבי א"ל כמדומה את שמודר

הנאה מישראל אני ישראל קדושים הן יש רוצה

ואין לו ויש שיש לו ואינו רוצה וכתוב (משל)

כן) אל תלחם לחם רע עין ואל תתאו

למטעמותיו כי כמו שער בנפשו כן הוא אכול

ושתה יאמר לך ולבו בל עמך ואתה רוצה ויש

לך השתא מיהא מסרהיבנא דבמלתא דמצוח

קא מרחנא כי הדרנא אתינא עיילנא לגבך.

כי אתא איתרמי על בההוא פתחא דהוו קיימין

ביה כודנייתא חוורתא אמר מלאך המות בביתו

של זה ואני אסעוד אצלו שמע רבי נפק לאפיה

א"ל מזבנינא להו א"ל (ויקרא יט) ולפני עור

לא תתן מכשול מפקרנא להו מפשת הויקא

עקרנא להו איכא צער בעלי חיים קטילנא להו

איכא (דנריס כ) בל תשחית הוה קא מבתש

ביה טובא גבה מורא בינייהו בכה רבי ואמר

מה בחייהו כך במיתתן עאכ"ו דאמר ר' חמא

בר חנינא גדולים צדיקים במיתתן יותר

מבחייהם שנאמר (מ"ז יג) ויהי הם קוברים

²). Hence one is forbidden to transfer an injurious thing to others.

And it came to pass as they were burying a man, that, behold, they saw the band; and they cast down the man into the sepulchre of Elisha; and as the man came and touched the bones of Elisha, he revived, and rose up on his feet." R. Papa then said to Abaye: "Perhaps this happened in order to fulfill the blessing of Elijah, as it is written (Ib. 2, 9) *I pray the, let a double portion of thy spirit be upon me?*" Whereupon he answered: "If this is the case then how will you explain the following *Mishna* which says that the above mentioned man only stood upon his feet but he did not go to his house [hence it was merely to have him removed from the sepulchre of Elisha]? But in what respect was the blessing of Elijah fulfilled? This is as R. Jochanan said: "In that which he cured the leprosy which is equal to death, as it is said (Num. 12, 12) *Let her not, I pray, be as one dead.*" R. Joshua b. Levi said: "Why are the mules called *Yemim*? Because their terror is thrown upon man; for R. Chanina said: 'Never in my life did a man ask me concerning a wound caused by a white mule and he should remain alive.'" But do we not see that they do remain alive; we must therefore say that he meant they can never be cured. But again do we not see that such are cured? We must therefore say that he refers to such mules which have white legs.

(Deut. 4, 35) *There is none less besides Him.* Said R. Chanina: "Not even sorcery [can do anything without the will of God]." There was a woman who tried to remove earth from under the feet of R. Chanina. The latter said to her: "Take it; this will not help you a bit [to your sorcery]; for it is said, *There is none else besides Him.*" Has not R. Jochanan said: "Why is sorcery called in Hebrew *H'shafim*? Because they lessen the power of Divine agencies." [Hence it is capable to do things against the will of God?] With R. Chanina it is different, because his merits are exceedingly numerous. R. Chanina said further: "No one on earth bruises his fingers, unless it is decreed from above, as it is said (Ps. 23) *It is of the Lord that a man's goings are established.*" (Pr. 20, 24) *How then can man look to his way?* Said R. Elazar: "The blood cast through the above-mentioned bruise is acceptable (makes an offering) as the blood of a burnt-offering." Raba said: "This, however, refers if the

איש והנה ראו את הנדוד וישליכו את האיש בקבר אלישע וילך ויגע בעצמות אלישע ויחי ויקם על רגליו א"ל רב פפא לאביי ודלמא לקיומי ביה ברכתא דאליהו דכתיב (ס"ז נ) ויהי נא פי שנים ברוחך אלי א"ל אי הכי היינו דתנינא על רגליו עמד ולביתו לא הלך אלא כמה איקיים כדא"ר יוחנן שריפא צרעת נעמן שהיא שקולה כמת שנאמר (נמזכר י) אל נא תהי כמת. אריב"ל למה שמם ימים שאימתן מוסלת על הכריות דא"ר חנינא מימי לא שאלני אדם אל מכת פרדה לבנה וחיה והא קא חזינא דחיי אימר וחיית והא קא חזינא דמיתמי דחזרון ריש כרעייהו קא אמרינן:

(דנריס ז) אין עוד מלבדו א"ר חנינא ואפילו כשפים. ההיא אתתא דהות קא מהדרא למשקל עפרא מתותי כרעיה דר' חנינא אמר לה שקולי לא מסתייעא מלתיך אין עוד מלבדו כתיב והא"ר יוחנן למה נקרא שמם כשפים שמכחישין פמליא של מעלה שאני ר' חנינא דנפישא זכותיה. וא"ר חנינא אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אא"כ מכריון עליו מלמעלה שנ' (תהלים לו) מה מצעדי גבר כוננו (משלי כ) ואדם מה יבין א"ר אלעזר דם ניקוף מרצה כדם עולה א"ר

bruise occurred on the thumb of the right hand and the second strike and also if he goes to commit a meritorious act." It was said concerning Phineas b. Jochai that never in his life he pronounced a benediction upon a piece of bread which did not belong to him, and that since the day on which he could think for himself he never enjoyed his father's meal.

(Fol. 9) R. Juda said in the name of Rab: "A scholar ought to learn the following three things: Writing, slaughtering, and *Mila* (circumcision)." And R. Chanina b. Shelemya in the name of Rab said: "Also how to make the knot of *Tephilin*, the putting in of the show-fringes³ and the benediction pronounced on a bridal occasion."

(Fol. 24) One passage says (Num. 8, 24) *From twenty and five years old and upward*, and again another passage says (Ib. 4, 3) *From thirty years old*; how can both passages be reconciled? The age of twenty-five years refers to the time of studying and the thirty years of age refers to actual work. From this it may be inferred that a scholar who does not see a sign of improvement for a period of five years, will hence never see an improvement. R. Jose says: "If he does not see for a period of three years, as it is said (Dan. 1, 5) *And that they should be nourished three years; and that he should teach them the learning and the tongue of the Chaldeans*." The former Tanna, however, contends that three years were sufficient for the Chaldaic language, which is easy to learn. The latter Tanna holds that only concerning the rules of the Temple work, which were so numerous a period of five years was necessary.

It was said of R. Chamina that at the age of eighty he could put on and take off his shoes while standing on one leg only. R. Chanina himself remarked: "The warm [baths] and the oil which my mother applied on me in my childhood, protected me in my advanced age."

CHAPTER TWO

(Fol. 37b) It is written (Ez. 4, 14) *Then said I, 'Oh, Lord God! Behold, my soul hath not been polluted; for from my youth up even till now have I not eaten of that which dieth of itself, or is torn of beasts; neither came there abhorred flesh into my mouth.'* I.e., *Behold, my soul has not been*

בגודל ימין ובניקוף שני והוא דקאזיל לדבר מצוה. אמרו עליו על ר' פנחס בן יאיר קימיו לא בצע על פרוסה שאינה שלו ומיום שעמד על דעתו לא נהנה מסעודת אביו:

(דף ט) אמר רב יהודה אמר רב ת"ח צריך שילמד ג' דברים כתב שחימה ומילה ורב חנניה בר שלמיה משמיה דרב אמר אף קשר של תפלין וברכת חתנים וציצית:

(דף כד) כתוב אחד אומר (נמדנר ח) מבן חמש ועשרים שנה ומעלה וכתוב אחד אומר (סד ז) מבן שלשים שנה הא כיצד כ"ה לתלמוד ושלשים לעבודה מכאן לתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו חמש שנים שוב אינו רואה ר' יוסי אומר ג' שנים שנאמר (דניאל ח) וילגדלם שלש שנים וללמדם ספר ולשון כשדים ואידך שאני לשון כשדים דקליל ואידך שאני הלכות עבודה דתקיפין:

(ע"נ) אמרו עליו על ר' חנינא שהיה בן שמונים שנה והיה עומד על רגלו אחת וחולץ מנעלו וגועל מנעלו א"ר חנינא חמין ושמן שפכתני אמי בילדותי הם עמדו לי בעת זקנותי:

השוהט פרק שני

(דף לו ע"ג) כתיב (יחזקאל ז) ואמר אהה ה' אלהים הנה נפשי לא מטומאה ונבלה וסרפה לא אכלתי מנעורי ועד עתה ולא בא בפי בשר פגול. הנה נפשי לא מטומאה שלא

³). Consisting of eight threads and eight knots.

polluted. I allowed no impure thoughts to arise in me in the day-time, which should cause me uncleanness during the night-time. *For from my youth up I have not eaten of that which dieth of itself*; this means that meat of an animal about which one says cut, cut, i.e., meat of an animal hurriedly cut, because it threatens to die. *Neither came there abhorred flesh into my mouth*; this means that I have not eaten of an animal upon which is required the decision of a scholar [whether it is permitted to be eaten or not]. R. Nathan said: "It means that I have not eaten of an animal of which the priestly gifts were not set aside."

CHAPTER THREE

(Fol. 42) In the academy of R. Ishmael it was taught concerning the passage (Lev. 11, 2) *These are the living things which ye may eat*; from this it may be inferred that the Holy One, praised be He! took hold of every kind of animal and showed it unto Moses and He said unto him: "This ye eat."

(Fol. 44b) We are taught in a Baraita: If a judge passes a sentence declaring one side innocent and the other guilty, or he declares a thing impure or pure; if he declares a thing prohibited or permitted; and so also concerning witnesses who have testified concerning the above things, although they are permitted to buy the very thing [after their decision or testimony] nevertheless the sages said: "Keep aloof from everything hideous and from whatever seems hideous."

R. Chisda said: "Who may be called a scholar? One who is capable of deciding a *T'refah*¹ for himself." R. Chisda said further: "Who may be termed (Pr. 15, 27) *But he who hateth gifts will live*? One who is capable of deciding a *T'refah* for himself." Mar Zutra lectured in the name of R. Chisda: "Whoever is versed in the Scripture, has taught the *Mishna* and is capable of seeing a *T'refah* for himself and waited upon scholars [taking part in their argumentative discussions], concerning him says the

1). An animal afflicted with a fatal organic disease, the discovery of which, after slaughtering, makes it forbidden

הדרורתי ביום לבא לידי מומא בלילת ונכלה

ומרפה לא אכלתי מנעורי שלא אכלתי בשר

כוס כוס מעולם. ולא בא כפי בשר פגול שלא

אכלתי מבהמה שהורה בה חכם משום ר' נתן

אמרו שלא אכלתי מבהמה שלא הורמו

מתנותיה :

אלו מריפות פרק שלישי

(דף מנ) תנא דבי רבי ישמעאל (ויקרא יא)

וזאת החיה אשר תאכלו מלמד שתפס הקב"ה

מכל מין ומין והראה לו למשה ואמר לו זאת

אכול וזאת לא תאכל :

(דף מז ע"ג) תניא דן את הדין זיכת והייב

ממא ומתר אמר והתיר וכן העדים שהעידו

כולם רשאים ליקח אבל אמרו חכמים הרחק

מן הכיעור ומן הדומה לו :

אמר רב חסדא אי זה ת"ח זה הרואה מרפה

לעצמו. דרש מר זוטרא משמיה דרב חסדא

כל מי שסורא ושונה ורואה מרפה לעצמו

ומשמש ת"ח עליו הכתוב אומר (תהלים קכח)

passage (Ps. 128, 2) *When thou eatest the labor of thy hands, happy shalt thou be, and it shall be well with thee.*" R. Zebid said: "Such a man shall inherit both worlds, this world and the world to come; *happy shalt thou be*, refers to this world, and *it shall be well with thee*, refers to the future world." R. Elazar said: "Whenever something was sent to him from the house of the Prince of the Exile, he would not accept it and if he was invited [to any party] he would not go, saying, does not the master want me to live; for it is written, *One who hateth gifts will live long.*" R. Zeira, on the contrary, if anything was sent him, he would accept it and if an invitation was extended him, he would go giving the reason for his action that they desire to be honored by his presence.

(Fol. 49) We are taught in a Baraitha concerning the passage (Num. 6, 23) *On this wise ye shall bless the children of Israel.* R. Ishmael says: "We learn from here that the blessing upon Israel comes through the priests, but we have not learned from where comes the blessings upon the priests themselves? Since the verse says (Ib.) *And I will bless them*, it should be understood that the priests will bless Israel and the Holy One, praised be He! will bless the priests." R. Akiba says: "We learn from the above passage that the blessing upon Israel comes only through the priests, but not from the Almighty. Since, however, the passage says, *And I will bless them*, it is understood that the priests bless Israel and the Holy One, praised be He! gives His consent to it." But whence does R. Akiba infer the blessings for the priests themselves? Said R. Nachman b. Isaac: "From (Gen. 12, 3) *And I will bless them that bless thee.*" And thy sign [not to exchange R. Akiba's opinion for R. Ishmael's], is R. Ishmael, who is a priest himself, supports the priest [contending that the last part of the blessings refers to the priests instead of to Israel].

(Fol. 56b) There is a verse (Deut. 32, 6) *Hath He not made thee, and established thee?* From this it may be inferred that the Holy One, praised be He! has created carefully arranged chambers in man, one of which if disturbed, man cannot live. We are taught in a Baraitha that R. Mair would say: "*Hath He not made thee, and established thee?*" This means: A community

יגיע כפיך כי תאכל אשריך ומוב לך רב זבד
אמר זוכה ונוחל שני עולמות העוה"ז והעוה"ב
אשריך בעוה"ז ומוב לך לעוה"ב. ר' אלעזר כי
הו משדרי ליה מבי נשיאה מידי לא שקיל
וכי הו מומני ליה לא אויל אמר לא בעי מר
דאיחי דכתיב (משלי טו) ושונא מתנות יחיה
ר' זירא כי משדרי ליה לא שקיל כי הו מומני
ליה אויל אמר אתיקורי הוא דמתיקרו בי :

(דף מט) תניא (נמדנר ו) כה תברכו את
בני ישראל ר' ישמעאל אומר למדנו ברכת
לישראל מפי כהנים לכהנים עצמן לא למדנו
כשהוא אומר ואני אברכם הוי אומר כהנים
מברכים לישראל והקב"ה מברך לכהנים ר"ע
אומר למדנו ברכה לישראל מפי כהנים מפי
גבורה לא למדנו כשהוא אומר ואני אברכם הוי
אומר כהנים מברכים לישראל והקב"ה מסכים
עליהם אלא ר"ע ברכה לכהנים מצ"ל א"ר נחמן
בר יצחק (נראשית י) מואברכה מברכך וסימנך
ישמעאל כהנא מסייעא כהני דמוקי לה לברכת
כהנים במקום ברכה דישראל :

(דף נו ע"ג) כתיב (דברים לז) הוא עשך
ויכוננך מלמד שברא הקב"ה כונניות באדם
שאם נהפך אחד מהם אינו יכול לחיות. תניא
היה רבי מאיר אומר הוא עשך ויכוננך כרכא

in which everything (all classes) can be found; from its own midst they have priests, from its own midst they have prophets, and from its own midst they have princes, as it is said (Zech. 10, 4) *Out of them shall come forth the corner-stone, out of them the stake*, etc. There was a Roman who noticed that a man fell off the roof causing through the fall a rupture in his belly through which his entrails came out. He immediately brought a son of the injured, whom he slaughtered in a fictitious way (Fol. 57). The father became faint and began to sigh, which caused him the return of his entrails. The Roman thereupon sewed up his belly.

(Ib. b) It was said concerning R. Simon b. Chalafta that he used to make experiments, etc. Why was he called an experimenter? Said R. M'sharshia: "Concerning the passage (Pr. 6, 6) *Go to the ant, thou sluggard, consider her ways, and be wise; which having no chief, overseer, or ruler, provideth her bread in the summer, and gathereth her food in the harvest*. He said, 'I will go and see if this is true that they have no king.' He visited them during the summer solstice and spread a cloak upon the ant-nest and when one ant came out he made a mark on it [to recognize her]. On her return to the nest, she reported that a shadow was covering the nest. When the rest went out to observe it, they found the sun was shining, as R. Simon had by that time removed the cloak from it. They fell upon the ant and killed her [for giving a false report]. R. Simon then said: "They must not have a king, for should they have one then they would not have convicted her without the permission of their king." R. Acha, the son of Raba, then said to R. Ashi: "Perhaps the king himself was in that company which came out to observe the shadow [hence permission was not necessary]. And again perhaps they had with them the permission of their king? And again perhaps it was after the death of a king and before they had elected a new one, as the passage says (Jud. 17, 6) *In those days there was no king in Israel; every man did that which was right in his own eyes*." We must therefore merely depend upon the faithful reputation of Solomon."

(Fol. 59) R. Juda said: "He who eats three *ticklas* of asafetida before a meal will be exposed to a dangerous skin disease." Said R. Abahu: "It happened that I have

דכולא ביה ממנו כהניו ממנו נביאיו ממנו שריו ממנו מלכיו שנאמר (זכריה י) ממנו פנה ממנו יתד וגו'. ההוא רומאה דחוייה לההוא גברא דנפל מאיגרא לארעא פקע כרסיה ונפיק מעייניה אתייה לבריה ושחמיה קמיה (דף ט) באחיות עינים אינגיד ואיתגח עול למעייניה וחיימיה לכרסיה :

(ע"נ) אמרו עליו על ר' שמעון בן חלפתא שעסקן בדברים היה וכו' מאי עסקן בדברים אמר רב משרשיא דכתיב (משלי ו) לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם אשר אין לה קצין שומר ומושל תכין בקיץ לחמה אמר איזיל איחוי אי ודאי הוא דלית להו מלכא אזל בתקופת תמוז פרסא לגלימיה אקינא דשומשמני נפק אתא חד מינייהו אתגח ביה סימנא על אמר להו נפל מולא נפקו ואתו דליא לגלימיה נפל שמשא נפלו עליה וקטלוה אמר ש"מ לית להו מלכא דאי אית להו הרמנא דמלכא לא ליבעו א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי ודלמא מלכא הוה בהדיחו אי נמי הרמנא דמלכא הוה נקיטי א"נ בין מלכא למלכא הוה דכתיב (זופטיס י) בימים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה אלא סמיך אהימנותא דשלמה :

(דף ט) אמר רב יהודה האי מאן דאכל תלתא תקלי חלתית אליבא ריקנא משתלח משכיה א"ר אבהו בדידי הוה עובדא ואכלי חד

once eaten one *tikle* of assafoetida, and had I not immediately jumped into water, I would have been exposed to that skin-disease. I have applied to myself the passage (Ecc. 7, 12) *Wisdom preserveth the life of him that hath it.*" To the Prince of the Exile was brought a deer, whose hind legs were cut off. After Rab examined it at the bunch of converging sinews in the thigh, he declared it to be *Kosher* (fit to be eaten). He had intended to give them permission to serve it half roasted, when Samuel said to him: "Does not the master fear the suspicion of a serpent [the bite of which has caused the falling off of the hind legs]?" Whereupon Rab remarked: "What is its test [to discover its exact nature]?" The way of testing it is to place it in a stove upon fire; then it will discover itself. This was done, and the consequence was that it crumbled and fell in pieces. Samuel then applied the following passage to Rab (Pr. 12, 21) *There shall no mischief befall the righteous.* Rab then applied the following passage to Samuel (Dan. 4, 6) *No secret causeth thee trouble.*

(Ib. b) The Caesar said unto R. Joshua b. Chanania: "Your God is likened unto a lion, as the passage says (Amos 3, 8) *The Lion hath roared, who will not fear.* What is there remarkable about it? Does not a hunter kill a lion?" "He is not likened unto an ordinary lion," was the reply of R. Joshua; "but He is likened unto the lion of the forest of Ilai." "If so then I would like to see such a lion," came the request of the Caesar. "You cannot see it," R. Joshua answered. "But I must see it," insisted the Caesar. Whereupon R. Joshua prayed and caused the lion [of the forest Ilai] to move from its place. When it reached a distance of four hundred Parsahs [from Rome] it gave forth a roar which caused miscarriage to the pregnant women and the tower of Rome to tremble to the point of falling. When it reached three hundred Parsahs, it gave forth another roar, which caused the falling out of the teeth of every person, and the Caesar himself fell off the throne. The Caesar then said to R. Joshua: "I beg of thee, pray for mercy that it should return back to its place." R. Joshua thereupon prayed and it caused the lion to return to its place.

(Fol. 60) R. Juda said: "The ox which Adam, the first man, sacrificed, had but one

תקלא חליתא ואי לא דיתבי במיא משתלח משכאי וקיימתי בעצמי (קהלת י) החכמה תחיה בעליה. ההוא בר מביא דאתי לבי ריש גלותא דהוה מפסק כרען בתרייתא בדקיה רב בצומת הגידין ואכשריה סבר למיכל מיניה באומצא א"ל שמואל לא חייש מר לנקורי א"ל מאי תקנתיה ניתביה בתנורא דאיהו בדיק נפשיה אותביה נפל תילחי תילחי קרי שמואל עליה דרב (משלי יב) לא יאונה לצדיק כל און קרי רב עליה דשמואל (דניאל ד) כל רז לא אנם לך :

אמר ליה קיסר לר' יהושע בן חנניה אלהיכם כאריה מתיל דכתיב (עמוס ג) אריה שאנ מי לא יירא מאי רבותא פרשא קטיל אריה א"ל לאו כהאי אריה מתיל אלא כאריה דבי עילאי מתיל א"ל בעינא דמחזית לי ניהליה א"ל לא מצית חזית ליה א"ל איברא חזינא ליה בעא רחמי אתעקר מדוכתיה כי הוה מרחוק ת' פרסי ניהם חד קלא אפילו כל מעברתא ושורא דרומי נפל אדמרחק שלש מאות פרסי ניהם קלא אחרינא נתור ככי ושיני דגברא ואף הוא נפל מכורסיה לארעא א"ל במטותא מינך בעי רחמי עליה וליהדר לדוכתיה בעא רחמי עליה ואהדר ליה לאתריה :

א"ר יהודה שור שהקריב אדם הראשון קרן

horn on its forehead, as it is said (Ps. 69, 32) *And this will please the Lord better than an ox or bullock having horns and cloven hoofs.*" Behold! The word used is *Makrin* (horns) in plural! [Hence it had two horns.] Said R. Nachman: "Although we read *Makrin* (horns) the word is really written *Makren* (horn, the singular)." R. Juda said: "The ox which Adam, the first man, sacrificed, got its horns before it got its cloven hoofs, as it is said, *And this will please the Lord better than an ox or bullock having horns and cloven hoofs*, i.e., first horns then cloven hoofs. This will support R. Joshua b. Levi who said that all the works (animals) of creation, were created in their full-grown feature, by their full consent, by their own [choice of] shape, as it is said (Gen. 2, 1) *And the heaven and the earth were finished, and all the host of them.* Do not read *Tzeba'am* (the host), but read *Tzib'yonam* (their taste).

R. Chanina b. Papa lectured: Concerning the passage (Ps. 104, 31) *May the glory of the Lord endure forever.* This passage was recited by the Angel who supervised the Universe; for, when the Holy One, praised be He! had said (Gen. 1, 11) *After its kind*, in connection with the trees, the herbs inferred an *a fortiori* concerning themselves, saying: "If the Holy One, praised be He! wanted a motley growth, why did He say *after its kind*, with regard to the trees? Furthermore, is it not an *a fortiori*; if concerning trees which are not usually growing a motley growth, yet the Holy One, praised be He! said *after its kind*, how much more so ought we, that are usually growing a motley growth, come forth after its kind! Immediately thereupon each one went forth after its kind. The Angel that supervises the Universe [observing this] said the passage, *May the glory of the Lord endure forever.*"

(Ib. b) R. Simon b. Pazi raised the following contradiction: "The passage says (Gen. 1, 16), *And God made the two great lights*; and further it says, *the greater light and the lesser light.* The moon said before the Holy One, praised be He! 'Sovereign of the Universe, is it possible for two kings to use the same crown (to occupy an equal rank)?' Whereupon the Lord replied: Go and make thyself smaller (be reduced). 'Sovereign of the Universe,' pleaded the moon before the Lord, 'Is it because I said to you a worthy thing that I

אחת היתה לו במצחו שנאמר (תהלים סט) ותימב לה' משור פר מקרין מפרים מקרין תרתי משמע א"ר נחמן מקרין כתיב. א"ר יהודה שור שהקריב אדם הראשון קרניו קודמות לפרותיו שנאמר ותימב לה' משור פר מקרין מפרים מקרין ברישא והדר מפרים. מסייע ליה לר' יהושע בן לוי דא"ר יהושע בן לוי כל מעשה בראשית בקומתו נבראו לדעתן נבראו בצביונם נבראו שנאמר (נרשית ז) ויכלו השמים והארץ וכל צבאם אל תקרי צבאם אלא צביונם:

דרש רב חנינא בר פפא (תהלים קו) יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו פסוק זה שר העולם אמרו בשעה שאמר הקב"ה (נרשית ח) למינו באילנות נשאו דשאים ק"ו בעצמן אם רצונו של הקב"ה בערבוביא למה אמר למינו באילנות ועוד ק"ו ומה אילנות שאין דרכן לצאת בערבוביא אמר הקב"ה למינו אנו עאכ"ו מיד כל אחד ואחד יצא למינהו פתח שר העולם ואמר יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו: (ע"נ) רבי שמעון בן פאי רמי כתיב (נרשית ח) ויעש אלהים את שני המאורות הגדולים וגו' וכתיב את המאור הגדול ואת המאור הקטן אמרה ירח לפני הקב"ה רבונו של עולם אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד אמר לה לוי ומעמי את עצמך אמרה לפניו רבש"ע הואיל ואמרתי לפניך דבר הגון אמעם את

should make myself smaller?" "Go and rule the day and the night," said the Lord to her. The moon pleaded further: "Of what avail will my light be; for a lamp at noon what good could it do?" The Lord said to her: "Go [and be satisfied] for Israel will count their days [of the month] and years after thee (the lunar system)." "The days are impossible to be counted unless it is after the solstice," complained the moon; "for the passage says (Gen. 1, 14) *And let them be for signs, and for seasons, and for days and years.*" "You can go [and be satisfied]," the Lord said to her, "for the righteous will be called in your name: *Jacob the little* (Amos, 7); *Samuel the little* (I Sam. 17); *David the little.*" The Lord observed that the moon was not satisfied; He therefore said: "Bring an atonement for Me because I caused the inferiority of the moon." This is meant by Resh Lakish; for Resh Lakish said: "What does the [strange] expression of the Torah in connection with the goat-offering of the new moon mean? For it says (Num. 28, 15) *Unto God. The Holy One, praised be He!* said: "This goat-offering shall be an atonement for Me, because I caused the inferiority of the moon."

(Fol. 63) R. Juda said: "The *comorant* (Lev. 11, 17) is that bird which catches fish out of the sea; the *hoopoe* (Ib.) is that bird which has a double crest." We are also taught in a Baraitha to the same effect: The hoopoe is that bird which has a double crest, and it is the same bird which brought the worm *shamir* for the [building] of the Temple.¹ R. Jochanan, upon seeing a comorant would recite the following verse (Ps. 36, 7) *Thy judgments are like the great deep*; and upon seeing an ant he would recite the beginning of that passage, *Thy righteousness is like the mighty mountains.* R. Juda said: "The gier-eagle (Lev. 11, 17) refers to the bird which produces the sound *Sh'rakrak*, and why is it called *Racham* [which means mercy]?" Said R. Jochanan: "Because as soon as the *Rahcam* (gier-eagle) appears, mercy comes upon the world." Said R. Bibi b. Abaye: "This refers only when it stands upon something and produces the sound *Sh'rakrak*, and we have a tradition that when she will sit upon the ground and pronounce that sound, then it be a sign for the Messianic period, as it is said (Zech. 10, 8) *I will hiss (esh'rka) for them, and gather*

עצמי אמר לה לך ומשול ביום ובלילה אמרת ליה מאי רבותה דשרגא במידהא מאי אהני אמר לה זיל לימנו כך ישראל ימים ושנים אמרת ליה יומא נמי אי אפשר דלא מנו ביה תקופתא דכתיב (סז) והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים. זיל ליקרי צדיקי בשמך (עמוס ז) יעקב הקטן שמואל הקטן (ז"ל י) דוד הקטן חזייה דלא קא מיתבא דעתה אמר הקב"ה הביאו כפרה עלי שמעמתי את הירח והיינו דאמר ר"ש בן לקיש מה נשתנה שער של ראש חודש שנאמר בו לה' אמר הקב"ה שער זה יהא כפרה על שמעמתי את הירח:

(דף סג) אמר רב יהודה (ויקרא יא) שלך זה השולה דגים מן הים (סז) דוכיפת שהודו כפות וזהו שהביא שמיר לבית המקדש. ר' יוחנן כי הוה חזי שלך אמר (תהלים לו) משפטך תהום רבת כי הוה חזי נמלה אמר (סז) צדקתך כהררי אל. א"ר יהודה (ויקרא יא) רחם זו שרקק ולמה נקרא שמה רחם א"ר יוחנן כיון שבאה רחם באו רחמים לעולם אמר רב ביבי בר אבבי והוא דיתיב אמידי ועביד שרקק וגמירי דאי יתיב אארעא ושריק אתי משיחא שנאמר (זכריה י) אשרקה לחם ואקבצם

¹). Concerning the *Shamir* see Vol. 2, page 172-175.

them." R. Ada b. R. Shimi said unto R. Idai: "Did it not happen that one of them were sitting on a cultivated field making the above sound when a stone fell upon it and pierced its brains [hence the sign is not positive]? "That one was a liar [and was therefore killed]," came the reply.

CHAPTER SIX

(Fol. 84) R. Jochanan said (Ib. b): "Whoever desires to become rich should deal in small cattle." Said R. Chisda: "What is the meaning of the passage (Deut. 7, 13) *And the young of thy flock?* I.e., they enrich their owners."¹ R. Jochanan said further: "He to whom his father bequeathed too much money, and he desires to lose it, shall dress himself in linens, shall use glass utensils and shall hire laborers and not be with them. He shall dress himself in linens; this refers to Roman linen garments [which are very dear and are spoiled in a short time], and shall use glass utensils, refers to cut glass; and shall hire laborers and not be with them, refers to ploughers with oxen [left without superintending], who may do much damage [to both the oxen, and orchards]."

R. Avira lectured sometimes in the name of R. Ami, and at other times, in the name of R. Assi: "What is the meaning of the passage (Ps. 112, 5) *Well is it with the man that dealth graciously and lendeth, that ordereth his affairs rightfully?*" This means that always shall a man spend for eating and drinking less than his means and shall clothe himself according to his means, but shall honor his wife and children above his means; for they depend on him while he depends upon Him who ordered and the Universe came into existence."

(Fol. 88b) Raba said: "As a reward to Abraham for his [humble] talk (Gen. 18, 27) *Who am but dust and ashes*, his children were privileged with the two commandments—the ashes of the cow² and the dust of the Sotah."³ Why does he not also count the ashes used to cover the blood [of a slaughtered fowl or beast]? The last is merely a preparation for a commandment.⁴

(Fol. 89) Raba said further: "As a reward to Abraham for what he said (Gen. 14, 23) *I will not take a thread nor a shoe-*

א"ל רב אדא בר רב שימי למר בר רב אידאי

והא ההוא דיתיב בי כרבא ושרק ואתא גלל

אפסקיה למצחיה א"ל תהוא ביידא תוה :

כסוי הדם פרק ששי

א"ר יוחנן (ע"נ) הרוצה שיתעשר יעמוק

בברמה דקת אמר רב חמא מאי דכתיב

(דברים ז) ועשרות צאנך שמעשרות את

בעליהן. ואמר ר' יוחנן מי שהניח לו אביו

מעוה ורוצה לאבדן ילבש כלי פשתן וישתמש

בכלי זכוכית וישכור פועלים ואל ישב עמהם.

ילבש כלי פשתן בכיתנא רומיתא וישתמש

בכלי זכוכית בזוגיתא חירותא וישכור פועלים

ואל ישב עמהם בתורי דנפיש פסדייהו.

דרש ר' עזירא זמנן א"ל משמיה דר' אמי

וזמנן אמר לה משמיה דרב אמי מאי דכתיב

(תהלים קיג) טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו

במשפט לעולם יאכל אדם וישתה פחות ממה

שיש לו וילבש ויתכסה במה שיש לו ויכבד

אשתו ובניו יותר ממה שיש לו שהם תלויין

בו והוא תלוי במי שאמר והיה העולם :

אמר רבא בשכר שאמר אברהם אבינו

(גנאשית יח) ואנכי עפר ואפר זכו בניו לב' מצות

אפר פרה ועפר סוטה וליחשיב נמי עפר כסוי

הדם התם הכשר מצוה איכא הנאה ליכא :

(דף פט) ואמר רבא בשכר שאמר אברהם

(ס"ז) אם מחוט ועד שרוך נעל זכו בניו

1). The text uses for "young" the word *Asheroth* which if slightly changed to *Ashiroth*, means "rich."

2). See Num. 19, 1-22.

3). See Ib. 5, 11-13.

4). Slaughtering itself is not a duty, but a medium.

latchet, his children were privileged with two commandments — *T'cheleth*⁵ and the straps of the phylacteries." It is quite understood that the straps of the phylacteries is a privilege, for the passage says (Deut. 28, 10) *And all the nations of the earth shall see, that the name of the Lord is called upon thee*, and we are taught in a Baraitha that R. Eliezer the great, says: "The above passage refers to the phylacteries of the head"; but in what consists the privilege of the *T'cheleth*? As we are taught in the following Baraitha that R. Mair says: "Why was the blue color preferred to all other colors? Because blue resembles the sea, and the sea resembles heaven, and heaven resembles the sapphire stone and the sapphire stone resembles the Divine throne, as it is written (Ex. 24, 10) *And they saw the God of Israel; and there was under His feet the like of a paved work of sapphire stone*. And it is also written (Ez. 1, 26) *As the appearance of a sapphire-stone; and upon the likeness of the throne*." R. Abba said: "It is difficult [to return] robbery which is already consumed; for even the perfect righteous could not return it, as it is said (Gen. 14, 24) *Save only that which thy men have eaten*."

R. Jochanan said in the name of R. Elazar b. R. Simon: "Wherever you find something said by R. Eliezer, the son of R. Jose, the Galilian, in the way of homeletics, make thy ear like the hopper [to receive his words]." (Deut. 7, 7) *The Lord did not set His love upon you nor choose you, because ye were more in number than any people*, etc. The Holy one, praised be He! said unto Israel: "I love you, because at the time when I even overwhelm you with dignity, ye are belittling yourself before Me. For I gave dignity unto Abraham and he [in return] said (Gen. 18, 27) *Who am I but dust and ashes*. I did the same unto Moses and Aaron and they [in return] said (Ex. 16, 7) *And what are we*. Unto David, and he said (Ps. 22, 7) *But I am a worm, and not a man*. The other nations, however, behave differently; for when I gave dignity unto Nimrod, he then said (Gen. 11, 3) *Come, let us build us a city*. Unto Pharaoh, and he said (Ex. 5, 2) *Who is the Lord?* Unto Sennacherib, and he said (II Kings 18, 35) *Who are they among all the gods of the countries*, etc. Unto Nebuchadnezzar, and

⁵). The purple-blue thread used for the show-fringes.

לב' מצות להזמ של תכלת ולרצועה של תפלין בשלמא רצועה של תפלין כתיב (דברים כח) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' בקרא עליך ותניא ר"א הגדול אומר אלו תפלין שבראש אלא חומ של תכלת מאי היא דתניא ר"ם אומר מה נשתנה תכלת מכל הצבעונין מפני שתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לאבן ספיר ואבן ספיר דומה לכסא הכבוד דכתיב (שמות כד) ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו וגו' וכתיב (יחזקאל ח) כמראה אבן ספיר וצות כסא. א"ר אבא קשה גזל הנאכל שאפילו צדיקים גבורים אינן יכולין להחזירו שנאמר (נחשית יד) בלעדי רק אשר אכלו הנערים :

א"ר יוחנן משום ר' אלעזר בר' שמעון כל מקום שאתה מוצא דבריו של ר' אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי בהגדה עשה אונך כאפרכסת (דברים ז) לא מרבכם מכל העמים חשק ה' בכם וגו' אמר להם הקב"ה לישראל חושקני בכם שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעמין עצמכם לפני נתתי גדולה לאברהם אמר לפני (נחשית יח) ואנכי עפר ואפר למשה ואהרן אמרו (שמות טו) ונחנו מה לדוד אמר (תהלים כג) ואנכי תולעת ולא איש אבל אוח"ע אינם כן נתתי גדולה לנמרוד אמר (נחשית יח) חבה נבנה לנו עיר לפרעה אמר (שמות ה) מי ה' לסנהריב אמר (ח"נ יח) מי ככל אלהי הארצות וגו' לנבוכדנצר אמר

he said (Is. 14, 14) *I will ascend above the heights of the clouds. Unto Chiram, King of Tyre, and he said (Ez. 28, 2) I sit in the seat of God, in the heart of the seas.*" Raba, and according to some authorities, R. Jochanan, said "The stand which the passage states was taken by Moses and Aaron is more [exhausting] than the one taken by Abraham; for concerning Abraham it is written, *Who am but dust and ashes*, while concerning Moses and Aaron, it is written, *And what are we?*" Raba, and according to others, R. Jochanan, said further: "The world would not have been in existence were it not for the sake of Moses and Aaron; for it is written here *and what are we*, and it is written elsewhere (Job 26, 7) *He hangeth the earth over nothing.*"⁶

R. H'a'a said: "The world would not have been able to exist were it not for the one who restrains himself in strife (keeps silent); as the passage says (Job 26, 7) *Hangeth the earth over* [for the sake of those who consider themselves as] *nothing.*" R. Abahu said: "For the one who makes himself like nothing, as it is said (Deut. 33, 27) *And underneath are the everlasting arms.*" R. Isaac said: "What is the meaning of the passage (Ps. 58, 2) *Do ye indeed speak as a righteous company? Do ye judge with equity the sons of men?* I.e., with what shall a man occupy himself in this world? He should make himself dumb. One might think that even to study the Torah one is allowed to make himself dumb; it therefore says, *speak as righteous*. Perhaps one will think that one is allowed to exalt himself [with the Torah]. The passage therefore says, *Judge with equity, the sons of men.*"

CHAPTER SEVEN

(Fol. 90b) We are taught in a Mishna that there was a round place for collecting the ashes in the middle of the altar, and there were at times in it nearly as much as three hundred *cors* of ashes.¹ "This must be an exaggeration," remarked Raba. R. Ami said: "The Pentateuch, the Prophets and the sages are wont to speak in a hyperbolic language. That the sages speak in a hyperbolic language, as quoted above; that the Pentateuch speaks in a hyperbolic language, we find in the following verses

6). The text for nothing is *blimah*, similar to that of the one used by Moses and Aaron.

1). This may equal about 2880 bushels.

(ישעיה יד) אעלה על כמתי עב וגו' לחירם מלך צור אמר (יחזקאל כח) מושב אלהים ישבתי בלב ימים. אמר רבא ואי תימא ר' יוחנן גדול הנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמר באברהם דאלו באברהם כתיב ואנכי עפר ואפר ואלו במשה ואהרן כתיב ונחננו מה. ואמר רבא ואיתימא רבי יוחנן אין העולם מתקיים אלא בשביל משה ואהרן כתיב הכא ונחננו מה וכתיב התם (איוב כו) תולה ארץ על בלימה :

אמר רבי אילעא אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבחלם עצמו בשעת מריבה שנאמר (ס) תולה ארץ על בלימה ר' אבהו אמר מי שמשים עצמו כמי שאינו שנאמר (דברים לג) ומתחת זרועות עולם. א"ר יצחק מ"ד (תהלים נח) האומנם אלם צדק תדברון מישרים תשפטו בני אדם מה אומנותו של אדם בעוה"ז ישים עצמו כאלם יכול אף לדברי תורה ת"ל צדק תדברון יכול יגים דעתו ת"ל מישרים תשפטו בני אדם :

גיד הנשה פרק שביעי

(דף ז ע"ג) תנן התם תפוח היה באמצע המזבח פעמים היה עליו כשלש מאות כור אמר רבא גומא, א"ר אמי דברה תורה לשון הבאי דברו נביאים לשון הבאי דברו חכמים לשון הבאי. דברו חכמים לשון הבאי הא דאמרן. דברה תורה לשון הבאי (דברים ה) ערים גדולות

(Deut. 1, 28) *Cities great and walled up to heaven*; that the Prophets speak in a hyperbolic language, we find in the following verse (I Kings 1, 40) *So that the earth rent with the sound of them.*" R. Isaac said: "In three places did the Rabbis use a hyperbolic language. They are: In connection with the ash-pile [in the altar] in connection with the vine, and in connection with the veil [of the Temple]. As to the ash-pile it was stated above; as to the vine, we find in the following Mishna: There was a golden vine at the entrance of the Temple, trailing on crystals, on which people, who donated fruit or grape clusters, would suspend on it. R. Elazar b. Zadok said: "It happened once that three hundred priests were summoned to clear [the vine of such offerings]." The veil refers to the following Mishna: Rabban Simon b. Gamaliel says in the name of R. Simon, the High-priest's substitute: "The thickness of the veil [of the Temple] was a hand-breadth. It was woven of seventy-two cords, each cord consisting of twenty-four strands. Its length was forty cubits, by twenty in width. It was made by eighty-two myriads of damsels, and two such veils were made every year. It took three hundred priests to immerse and cleanse it [if it becomes unclean]."

(Fol. 91) R. Joshua b. Levi said: "The passage states (Gen. 32, 26) *And he wrestled with him*. This means that they did like a man wrestles with his friend, when his hand reaches the right thigh of his friend." R. Samuel b. Nachmeni said: "The Angel appeared to him in the guise of a heathen, as the master said [elsewhere] that of an Israelite is joined by a heathen on the road, the latter should join at the right side of the Israelite." R. Samuel b. Acha said before R. Papa, in the name of Raba b. Ulla that the Angel appeared to Jacob in the guise of a scholar, as the master said [elsewhere] whoever walks at the right side of his teacher is to be considered an ignorant [hence he walked at the left of Jacob and thus reached Jacob's right thigh]. The Rabbis, however, maintain that he appeared at the back of Jacob and hit him at both thighs. But how will the Rabbis explain the passage, *as he wrestled with him* [which means that they had a frontal encounter]? This they explain in the way of the other interpretation of R. Joshua b. Levi, who said: "Infer from

ובצורות בשמים. דברו נביאים לשון הבאי (מ"ח ה) ותבקע הארץ בקולם. א"ר יצחק בר נחמני אמר שמואל בג' מקומות דברו חכמים לשון הבאי ואלו הן תפוח גפן ופרוכת תפוח דאמרן. גפן דתנן גפן של זהב היתה עומדת על פתחו של היכל ומדלת ע"ג כלונסות וכל מי שהיה מתנרב ורגיר או אשכול מביא ותולה בה. א"ר אלעזר ברכי צדוק מעשה היה וגמנו עליו ג' מאות כהנים לפנותה. פרוכת דתנן רשב"ג אומר משום רבי שמעון חסגן פרוכת עביה טפח ועל ע"ב נירים נארגת ועל כל נימא ונימא כ"ד חומין ארכה ארבעים באמה ורחבה עשרים באמה ומשמונים ושתי רבוא נעשית ושתיים עושים בשנה וג' מאות כהנים ממכילין אותה.

(דף נ"א) רבי יהושע בן לוי אמר כתיב (נרשית לנ) בהאבקו עמו כאדם שחובק עם חבירו וידו מגעת לכף ימינו של חבירו ר' שמואל בר נחמני אמר כעכו"ם נדמה לו דאמר מר ישראל שנמפל לו עכו"ם בדרך מופלו לימינו רב שמואל בר אחא קמיה דרב פפא משמיה דרבא בר עולא אמר כת"ח נדמה לו דאמר מר המהלך לימין רבו דרי זה בור ורבנן מאחוריה אתא ונשייה בתרווייהו. ורבנן האי בהאבקו עמו מאי דרשי ביה מיבעי ליה לכאידך דריב"ל דאמר ריב"ל מלמד שחעלו אבק

the above passage that the dust [caused by their wrestling] went upward until it reached the Divine throne;² for it is written here (*be'he'abko*) as he wrestled with him, and again there is a passage (Nahum 1, 3) *And the clouds are the dust (Abak) of His feet.*

(Gen. 32, 25) *And Jacob was left alone.* R. Elazar said: "This means that he was left alone on account of little pitchers [which he desired to take along]. Infer from this that the righteous consider their wealth even dearer than their own bodies—and why so? Because they do not put their hands unto robbery [hence they earn with hard labor]."

(Ib.) *And there wrestled a man with him until the breaking of the day.* "Infer from this," said R. Isaac, "that a scholar must not go out at night alone." R. Abba b. Cahana said: "From here (Ib. b) we infer the above (Ruth 3, 2) *Behold, he winnoweth Barley tonight in the threshing-floor.*" R. Abahu said: "From here (Gen. 22, 3) *And Abraham rose early in the morning,* etc. "The Rabbis say: "From here (Ib. 37, 13) *Go now, see whether it is well with thy brethren, and well with the flock.*" Rab said: "From here (Ib. 32, 32) *And the sun rose upon him.*"

R. Akiba said: "I once asked Rabban Gamaliel and R. Joshua while we were at the meat-market of Imum, when they went to buy meat for the feast of the son of Rabban Gamaliel, it is written (Gen. 32, 32) *And the sun rose unto him as he passed by Penuel;* did then the sun only rise to him? Behold it rose to the whole world? R. Isaac said that the sun which was set for his sake rose now for him, for it is written (Ib. 28, 10) *And Jacob went out from Beer-Sheba and went towards Charan,* and further it says, *And he lighted (Vayifga) upon a certain place and tarried there all night, because the sun was set.* When he reached Charan, he said: "Is it right of me not to have prayed when I passed the place my parents passed?" He resolved to return, and soon after his resolution, the earth jumped and he met Bethel. He wanted to return after he prayed, but the Holy One, praised be He! however, said: "This upright came to my inn and he should go away without staying over night." Immediately thereupon the sun was set. It is written (Ib. 28, 2) *And he took from the stones of*

2). This may refer to the religious troubles which Israel is encountering during its existence.

ברגליהם עד כמה הכבוד כתיב הכא בהאכבן

עמו וכתיב התם (נחום ה) וענן אבק רגליו:

(שם לנ) ויותר יעקב לבדו אמר ר' אלעזר

שנשתייר על פכין קטנים מכאן לצדיקים

שחביב עליהם ממונם יותר מגופן וכל כך למה

לפי שאין פושטין ידיהם בגזל.

(שם) ויאבק איש עמו עד עלות השחר

אמר ר' יצחק מכאן לתלמיד חכם שלא

יצא יחידי בלילה ר' אבא בר

כתנא אמר מהכא (ע"ג) (רות נ) הנה הוא זורה

את גרן השעורים הלילה ר' אבהו אמר מהכא

(נרלשית כג) וישכם אברהם בבקר ויחבוש וגו'

ורבנן אמרי מהכא (שם לו) לך נא ראה את

שלום אחיך ואת שלום הצאן וגו' רב אמר

מהכא (שם לנ) ויזרח לו השמש:

אמר רבי עקיבא שאלתי את ר"ג ואת ר'

יהושע באימליו של אימאום שהלכו ליקח

בהמה למשתה בנו של ר"ג כתיב (נרלשית לנ)

ויזרח לו השמש וכי שמש לו לבד זרחה והלא

לכל העולם זרחה א"ר יצחק שמש הבאה

בעבורו זרחה בעבורו דכתיב (שם כח) ויצא

יעקב מבאר שבע וילך תרנה וכתיב ויפגע

במקום כי מטא לחרן אמר אפשר עברתי על

מקום שהתפללו בו אבותי ואני לא התפללתי

בו כד יהב דעתיה למיהדר קפצה ליה ארעא

מיד ויפגע במקום כד צלי בעא למיהדר אמר

חקב"ח צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר בלא

לינה מיד בא השמש. כתיב (שם) ויקח מאבני

the place, and again it is written (Ib. ib. 18) *And he took the stone (singular)*. Said R. Isaac: "From this it may be inferred that all these stones gathered themselves together into one place, as if each were eager that the saint should lay his hand upon it." We are taught that all the stones were swallowed up by one another, and thus merged into one stone.

(Ib.) And he said: *'Let me go, for the day breaketh.'* Jacob then said to the angel: "Art thou then a thief or a murderer that thou fearest daybreak?" "I am an angel," came the reply, "and since I have been created I never had a chance to recite a song of praise but now." This will support R. Chananel, who said in the name of Rab, that three classes of ministering angels recite a song of praise every day. One class says, Holy! The second responds, Holy! And the third continues, Holy is the Lord of Hosts! The following contradictions were introduced from a Ba'aita: Israel is beloved before the Holy One, praised be He! even more so than the ministering angels; for Israel reiterates the song every hour, while the ministering angels repeat it only once a day, according to some once a week, others again say, once a month, still according to others, only once a year. There are others who say once in seven years, and according to still others, once in a jubilee, and other authorities say, only once in eternity. Again, Israel mentions the Tetragrammaton after two words, as the passage says (Deut. 6, 4) *Hear, Israel Yehova*, but the ministering angels do not mention the Tetragrammaton till after three words, as it is written (Is. 6, 3) *Holy, Holy, Holy! Yehova Tzebaoth*. Moreover, the ministering angels do not start the song above till Israel has started it below; for it is said (Job 38, 7) *When the morning stars sang together, and afterwards it says, Then all the sons of God shouted for joy.* [Hence how can Rab state that the angels say *Holy Tzebaoth* and mention the Tetragrammaton after one word?] We must therefore explain that Rab meant thus: One class says, *Holy!* The second, *Holy! Holy!* and the third says, *Holy! Holy! Holy! Yehova Tzebaoth*. But there is also the praise *Baruch* [where the Tetragrammaton is mentioned after two words]? (Fol. 92) The praise *Baruch*, belongs to the angels *Ofan* [that are part of the Divine throne]. You may also explain that after

המקום וכתיב (ס) ויקח את האבן א"ר יצחק מלמד שנתקבצו כל אותן אבנים למקום אחד וכל אחד ואחד אמר עלי יניח צדיק זה ראשון תנא וכולן גבלעו באחד.

(ס לנ) ויאמר שלחני כי עלה השחר א"ל גנב אתה או קביוסטום אתה שמתירא אתה מן השחר א"ל מלאך אני ומיום שנבראתי לא הגיע זמני לומר שירה עד עכשיו מסייע ליה לרב חננאל אמר רב דאמר רב חננאל אמר רב שלש כיתות של מלאכי השרת אומרות שירה בכל יום אחת אומרת קדוש ואחת אומרת קדוש ואחת אומרת קדוש ה' צבאות. מיתיבי חביבין ישראל לפני הקב"ה יותר ממלאכי השרת שישראל אומרים שירה בכל שעה ומלאכי השרת אין אומרים שירה אלא פעם אחת ביום ואמרי לה פעם אחת בשבת ואמרי לה פעם אחת בחדש ואמרי לה פעם אחת בשנה ואמרי לה פעם אחת בשבוע ואמרי לה פעם אחת ביובל ואמרי לה פעם אחת בעולם וישראל מזכירין את השם אחר שתי תיבות שנאמר (דברים י) שמע ישראל ה' וגו' ומלאכי השרת אין מזכירין את השם אלא לאחר ג' תיבות כדכתיב (ישעיה ו) קדוש קדוש קדוש ה' צבאות ואין מלאכי השרת אומרים שירה למעלה עד שיאמרו ישראל למטה שנאמר (איזו לה) ברן יחד כוכבי בקר והדר ויריעו כל בני אלהים אלא אחת אומרת קדוש ואחת אומרת קדוש קדוש ואחת אומרת קדוש קדוש קדוש ה' צבאות והאיכא ברוך (קף נג) ברוך יאופנים הוא דאמרי ליה ואבע"א כיון דאתיהב

the Tetragrammaton it is mentioned that the angels themselves have the privilege of repeating it at their own option.

(Fol. 94) Samul said: "It is prohibited to deceive anyone, even a non-Jew."

We are taught that R. Mair was accustomed to say: "One must not invite a guest to partake of a meal.

Our Rabbis were taught in a Baraitha: A man should not sell to his neighbor shoes made from the hide of a beast that has died of disease, instead of the hide of a beast that had been slaughtered, for two reasons; first, because he deceives him [for the skin of a beast that dies of itself is not as durable as the hide of a slaughtered animal]; secondly, because there is danger [for the beast that died of itself might have been stung by a serpent, and the poison remaining in the leather might prove fatal to the wearer of the shoes made of that leather]. A man should not send his neighbor a barrel of wine with oil floating upon its surface; for it happened once that a man did so, and the recipient went and invited his friends to a feast, in the preparation [of which oil was to form a chief ingredient]; but [when the guests assembled] it was found that the cask contained wine, and not oil; and [because the host had nothing else in preparation for the guests], he went and committed suicide. Neither should guests give anything from what is set before them to the son or daughter of their host, unless the host himself give them permission to do so; for it once happened during the time of scarcity that a man invited three of his friends to dine, and he had nothing but three eggs to place before them. Meanwhile [as the guests were seated at the table] the son of the host came into the room, and first one of the guests gave him his share and then the second and the third one gave him their shares. Shortly afterward the host himself came in, and when he saw that the child eats one and holds the other two in his hand, he knocked him down to the ground, so that he died instantly. The mother, seeing this, went to the roof and threw herself down, so that she died. The father himself also went and threw himself headlong from the housetop. R. Eliezer b. Jacob then remarked: "There perished in this affair three souls of Israel." Indeed it was so! What does he add to it? This means

רשותא אתיהב:

(דף נ) אמר שמואל אמור לגנוב דעת

הבריות ואפלו דעתו של נכרי:

תניא היה רבי מאיר אומר אל ימרהב אדם

בחברו למעוד אצלו ויודע בו שאינו סועד:

תנו רבנן לא ימכור אדם לחברו

מגדל של מתה בכלל של חיה שחוטמה

מפני שני דברים אחד מפני שממעהו

ואחד מפני הסכנה ולא ישגר אדם לחברו חבית

של יין ושמן צף על פיה ומעשה באחד ששגר

לחברו חבית של יין ושמן צף על פיה והלך

ווימן עליה אורחים ונכנס ומצאה שהיא של

יין וחנק את עצמו. ואין האורחין רשאים ליתן

ממה שלפניהם לבנו ולבתו של בעל חבית אלא

אם כן נמלו רשות מבעל חבית ומעשה באחד

שזימן ג' אורחין בשני בצורת ולא היה לו

להניח לפניהם אלא כג' ביצים בא בנו של בעל

חבית נמל אחד מהם חלקו ונתנו לו וכן ב'

וכן ג' בא אביו של תינוק מצאו שעוזק אחד

בפיו וב' בידיו חבמו בקרקע ומת כיון שראתה

אמו עלתה לגג נפלה ומתה אף הוא עלה לגג

נפל ומת א"ר אליעזר בן יעקב על דבר זה

נהרגו ג' נפשות מישראל מאי קמ"ל דכולה

that the entire story was related by R. Eliezer b. Jacob.

(Fol. 142) MISHNA: A man must not take the dam with the young, even though for the purpose [of bringing a sacrifice] to cleanse a leper. Behold, if such an easy commandment which amounts only to about an *issar*, yet the Torah says (Deut. 22, 7) *That it may be well with thee, and that thou mayest prolong thy days*, how much more so will it be for performing difficult commandments.

GEMARA: We are taught in a Baraita, R. Jacob says: "There is no commandment for which the Torah mentions its reward right next to it, upon which resurrection does not depend. Concerning the honoring of father and mother, it is written (Deut. 5, 16) *In order that thy days may be prolonged, and in order that it may go well with thee*; concerning the sending away of the mother bird [if one wants to take the egg or the young from the nest], it is written (Ib. 22, 7) *In order that it may be well with thee, and that thou mayest live many days*. If a father sent his son to go up a certain building and bring him down the doves, and he did go up the building, sent away the mother, took away the birds, and upon his return fell off the building and died, how can the promise, *that it may be well with thee, or that thou mayest live many days*, be filled? We must therefore say that the passage *it may be well with thee*, refers to the world which is entirely good (future world), and *that thou mayest live many days* refers to the world that may endure for eternity." But how do we know that such a thing as described by R. Jacob does ever happen? R. Jacob spoke from an incident which he himself witnessed. Perhaps the man who was killed after performing this meritorious deed thought of some iniquities and therefore was punished? An evil thought, the Holy One, praised be He! does not consider an act, [as far as punishment is concerned]. Again, perhaps he was thinking about idolatry, concerning which it is written (Ez. 14, 5) *In order that I may grasp the house of Israel by their heart*. R. Jacob himself, was asking that very question: Should we assume that the rewards for performing commandments is obtained in this world? Then why did it not protect that man from sinning with the thought of idolatry? [we must therefore say that it

ר' אליעזר בן יעקב היא :

(דף קמנ) משנה. לא ימול אדם אם על

הבנים אפילו למתן את המצורע ומה אם

מצוה קלה שהוא כאימר אמרה תורה (דברים

כג) למען ייטב לך והארכת ימים ק"ו על מצות

חמורות שבתורה :

גמרא. תניא דבי ר' יעקב אומר אין לך

כל מצוה ומצוה שבתורה שמתן שכרה בצדה

שאין תחית המתים תלויה בה בכבוד אב ואם

כתיב (שס ה) למען יאריכון ימך ולמען ייטב

לך ומשלוח הקן כתיב למען ייטב לך והארכת

ימים הרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא

לי גוזלות ועלה ושלח את האם ולקח את

הבנים ובחזרתו נפל ומת היכן אריכות ימיו

של זה והיכן טובתו של זה אלא למען יאריכון

ימך בעולם שכולו ארוך ולמען ייטב לך לעולם

שכולו טוב. ודילמא לא הכי הוה רבי יעקב

מעשה חזא ודילמא מתרהר בעבירה הוה

מחשבה רעת אין הקב"ה מצרפה למעשה

ודילמא מתרהר בע"ז הוה דכתיב (יחזקאל יז)

למען תפוש את בית ישראל בלבם ואמר רב

אחא בר יעקב זו מחשבת ע"ז ה"ק אם איתא

דאיכא שכר מצוה בהאי עלמא תהני ליה ותגין

refers to the future world]. Again how is such an incident possible? Has not R. Elazar said that those who go on a religious mission will not meet with evil neither going to nor coming back from their mission? At the incident of R. Jacob there was a broken ladder which made the danger certain, and where the danger is certain one must not rely upon a miracle, as it is written (I Sam. 16, 2) *And Samuel said: How shall I go? If Saul should hear, etc.* Said R. Joseph: "Had Elisha (Achar) interpreted this passage as did R. Jacob, his daughter's son, he would have never sinned." What did Achar see? According to some, he saw just such an incident as that witnessed by R. Jacob. And according to others it was because he saw the tongue of R. Chutzphith, the interpreter that was dragged by pigs. He then said: "Oh, that the mouth which gave forth pearls must now lick dust!" But he did not know that *it may be well with thee*, refers to the world which is entirely good (the future world) and *that thou mayest live many days*, refers to the world that may endure for eternity.

END OF TRACT CHULIN.

עליה דלא ליתי לידי הרהור וליתוק אלא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא והא"ר אלעזר שלוחי מצוה אינן נזוקין לא בהליכתן ולא בחזרתן מולם רעוע הוה ומקום דקביע הויקא שאני דכתיב (ע"ה טו) ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני אמר ר' יוסף אלמלי דרשיה אחר להאי קרא כר' יעקב בר ברתיה לא חמא מאי חזא איכא דאמרי כי האי מעשה חזא וא"ד לישנא דר' חוצפית המתורגמן הוא דהוה מומלת באשפה אמר פה שהפיק מרגליות אחרוך עפר והוא לא ידע למען ייטב לך בעולם שכולו טוב ולמען יאריכון ימך בעולם שכולו ארוך:

מליק מסכת חולין

